

BARIŞÇIL TOPLANMA ÖZGÜRLÜĞÜ KILAVUZU

3.BASKI

Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu
(Venedik Komisyonu)

AGİT Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu
(AGİT / DKİHB)

Strazburg / Varşova, 15 Temmuz 2020

CDL-AD(2019)017rev

Çalışma no. 769/2014

Orijinali İngilizcedir

AVRUPA HUKUK YOLUYLA DEMOKRASİ KOMİSYONU
(VENEDİK KOMİSYONU)

AGİT DEMOKRATİK KURUMLAR VE İNSAN HAKLARI BÜROSU
(AGİT/DKİHB)

BARIŞÇIL TOPLANMA ÖZGÜRLÜĞÜ KILAVUZU

(3. BASKI)

Düzenlenmiş Versiyon

Eşit Haklar için İzleme Derneği'nin yaptığı gayri-resmi çeviridir.

I. Giriş.....	4
A. Barışçıl Toplanma Özgürlüğü Hakkının Önemi	4
B. Toplanma özgürlüğü ve ifade özgürlüğü hakkı	4
C. Toplanma özgürlüğü ve örgütlenme özgürlüğü hakkı.....	5
D. Toplanma özgürlüğü, oy kullanma hakkı ve katılma hakkı	6
E. Toplantı ve gösteri özgürlüğü	6
F. Sivil itaatsizlik	7
G. Bu Kılavuzun Odak Noktası	7
II. Bölüm A: Genel Bakış ve Kılavuz İlkeler	8
A. Barışçıl Toplanma Özgürlüğü Hakkı	8
B. Toplantılar ve Yeni Teknolojiler.....	9
C. Çekirdek Devlet Yükümlülükleri.....	9
D. Bildirim, İyi Yönetim ve Yasal Çözümler	10
E. Toplanma Önündeki Kısıtlamalar	11
F. Toplantılarda kolluk uygulamaları.....	11
G. Toplantılarda üçüncü tarafların rolleri ve hakları.....	12
H. Toplantı Katılımcılarının Gözaltına Alınması ve Tutuklanması.....	12
I. Toplantı Sonrası Verilen Cezalar.....	12
J. Devlet Yetkililerinin Hesap Verebilirliği	12
III. Bölüm B: Kılavuz İlkeler: Açıklamalı Notlar	13
A. Barışçıl Toplanma Özgürlüğü Hakkı	13
1. Toplantı tanımı	13
2. 'Barışçılık' tanımı.....	15
3. Toplantılara katılım	17
4. Toplantıların planlanması ve organize edilmesi.....	17
5. Toplantıların yeri	19
B. Toplantılar ve Yeni Teknolojiler.....	21
C. Çekirdek Devlet Yükümlülükleri.....	24
D. Yasal çerçeve ve kanunilik ilkesi.....	31
1. Yasal çerçevenin gereklilikleri	34
E. Eşitliğe ve ayrımcılık yapmamaya dayalı koruma.....	36
F. Bildirim, iyi yönetim ve yasal çözümler	40
1. Bildirim prosedürleri	40
2. Yasal çözüm yolları	45
G. Toplantı Öncesinde veya Sırasında Uygulanan Kısıtlamalar	46

1. Barışçıl Toplantı Özgürlüğünü Kısıtlama Gerekçeleri	49
2. Kısıtlama kategorileri.....	54
3. Organizatörlere ilişkin kısıtlamalar	60
IV. Toplantılarda Kolluk Uygulamaları Konusunda İnsan Hakları Temelli Bir Yaklaşım.....	61
A. Etkili iletişim kanalları oluşturma görevi.....	63
1. Yetkililer tarafından dijital görüntü kaydı yapılması	66
2. Sivil kolluk personelinin kullanılması.....	66
3. Kısıtlama, müdahale ve dağıtma	67
4. Güç Kullanımı	69
B. Toplantılarda üçüncü tarafların rolleri ve hakları.....	73
1. Gazetecilerin ve basın mensuplarının çalışmalarını koruma ve kolaylaştırma görevi	73
2. Toplantıların bağımsız şekilde izlenmesinin kolaylaştırılması	76
3. Tıbbi bakıma erişimi kolaylaştırma ve doktorların çalışmalarını koruma görevi	79
C. Toplantı Katılımcılarının Gözaltına Alınması ve Tutuklanması.....	80
D. Toplantı sonrası verilen cezalar	83
E. Devlet yetkililerinin ve/veya devlet görevlilerinin hesap verebilirliği	87
1. Kolluk yetkililerinin ve personelinin hesap verebilirliği	87
V. Ek	90
A. Uluslararası ve Bölgesel Belgeler ve Antlaşmalar	90

I. Giriş

A. Barışçıl Toplanma Özgürlüğü Hakkının Önemi

1. Barışçıl toplanma özgürlüğü hakkı, kişilerin gerek kamuya açık şekilde gerekse özel olarak bir araya gelmesini mümkün kılan çok sayıda yöntemi korur. Bu hak, farklı arka planlara ve inançlara sahip bireylerin ve grupların birbirleriyle barış içinde etkileşim kurabileceği demokratik, hoşgörülü ve çoğulcu bir toplumun temellerinden biri olarak kabul edilmiştir.¹ Bu nedenle, barışçıl toplanma özgürlüğü hakkı, azınlıkların seslerini duyurmasına yardımcı olabilir ve marjinalleştirilmiş veya yeterince temsil edilmeyen gruplara görünürlük kazandırabilir.

2. Ayrıca barışçıl toplanma özgürlüğü hakkının etkin bir şekilde korunması; açık demokrasi kültürünün gelişmesine yardımcı olabilir, kamuoyunu ilgilendiren konulara ilişkin olarak şiddet içermeyen katılımı sağlayabilir² ve kamu yararını ilgilendiren konularda diyalogu canlandırabilir. Halka açık gösteriler; tüzel kişilerin, kamu kurumlarının ve devlet görevlilerinin hesap verebilirliğini sağlamaya yardımcı olabilir ve böylece hukukun üstünlüğü ilkesine uygun olarak iyi yönetişimi teşvik edebilir. Toplantılar, belirli olayları anmak veya önemli yıldönümlerini kutlamak için genellikle toplumun farklı kesimleri açısından sembolik bir öneme sahiptir.

3. Barışçıl toplanma özgürlüğü hakkı, diğer medeni ve siyasi hakları tamamlar ve bunlarla kesişir. Toplantıların kamuoyuna etki eden ifadeye dayalı yapısı göz önüne alındığında ifade özgürlüğü hakkı özel önem arz etmektedir (Dolayısıyla bu iki hak eş zamanlı olarak geçerlidir).³ Toplanma özgürlüğü aynı zamanda örgütlenme özgürlüğü hakkı,⁴ kamu idaresinin işleyişine katılma hakkı⁵ ile seçme ve seçilme hakkıyla da ilişkilidir.⁶ Ayrıca, daha geniş çaplı 'protesto hakkını' destekleyen bir haklar kümesine dahildir.⁷ Dahası, toplanma özgürlüğü hakkı, bir kişinin dinini veya inancını toplum içinde başkalarına açıklama hakkıyla da kesişebilir.⁸ Bu farklı hakların birbirleriyle ilişkisini ve birbirlerine nasıl bağlı olduğunu anlamak, barışçıl toplanma özgürlüğü hakkının pratikte etkili bir şekilde korunmasını sağlamak bakımından büyük önem arz etmektedir.⁹

B. Toplanma özgürlüğü ve ifade özgürlüğü hakkı

4. İfade özgürlüğü, kamu yetkililerinin müdahalesi olmaksızın ve sınırlardan bağımsız olarak görüş sahibi olma, bilgi ve fikir alma ve verme özgürlüğünü içerir.¹⁰ Pek çok toplantının ifadeye dayalı niteliği ve görüşleri korumada oynadığı rol göz önüne alındığında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi barışçıl toplanma ve ifade özgürlüğünün pratikte sıklıkla yakından ilişkili olduğunu

¹ Örneğin bkz. Djavit An / Türkiye, Başvuru No. 20652/92, 20 Şubat 2003, para. 56.

² "Eşit siyasi katılımı engelleyen faktörler ve bu zorlukların üstesinden gelmek için atılan adımlar hakkında rapor", BM Dok. A/HRC/27/29, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (OHCHR), 30 Haziran 2014, para. 22.

³ Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme (MSHUS), Madde 19(2) ve 19(3), 16 Aralık 1966; İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi (AİHS), Madde 10, 4 Kasım 1950 (Protokol No. 11 ve 14 ile değiştirildiği şekliyle).

⁴ MSHUS Madde 22 ve AİHS Madde 11.

⁵ MSHUS Madde 25(a).

⁶ MSHUS Madde 25(b) ve AİHS, Protokol No. 1, Madde 3.

⁷ Eva Molnár / Macaristan, Başvuru No. 10346/05, 7 Ekim 2008, para. 42: "Mahkeme ayrıca, toplanma özgürlüğünün amaçlarından birinin, kamuoyunda tartışma için bir forum temin edilmesi ve protestoların açık bir şekilde ifade edilmesi olduğunu vurgulamaktadır."

⁸ Bkz. Barankevich / Rusya, Başvuru No. 10519/03, 26 Temmuz 2007.

⁹ Barışçıl toplantılar öncesinde, sırasında veya sonrasında etkilenebilecek diğer haklar, bir devletin topraklarında temas kurma ve sürdürme hakkını (bkz. 1990 AGİT Kopenhag Belgesi Madde 32(4) ve 32(6) temelinde Avrupa Konseyi Ulusal Azınlıklar Çerçeve Sözleşmesi, Madde 17), seyahat özgürlüğünü (Bkz. MSHUS Madde 12(1); AİHS, Protokol No. 4, Madde 2(1); BM İnsan Hakları Komitesi, Genel Yorum No. 27, Madde 12 (Seyahat özgürlüğü), CCPR/C/21/Rev.1/Add.9, 2 Kasım 1999); uluslararası sınırlardan geçme hakkını (Bkz. İHEB Madde 12(2) ve AİHS, Protokol No. 4, Madde 2(2)); din veya inanç özgürlüğünü (Bkz. MSHUS, Madde 18 ve AİHS, Madde 9); özgürlük haklarını (MSHUS, Madde 9 ve AİHS, Madde 5); kötü muamele ve işkence görmeme hakkını (Bkz. MSHUS Madde 7 ve AİHS, Madde 3) içerir.

¹⁰ AİHS, Madde 10(1) ve MSHUS, Madde 19(2).

kendi içtihatlarında kabul etmiştir.¹¹

Bu nedenle, toplantılar üzerindeki belirli kısıtlamalar veya yasaklar, bireylerin veya grupların belirli bir konu hakkında fikirlerini ifade etme haklarını otomatik olarak etkileyebilir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi birçok durumda barışçıl toplanma özgürlüğünü toplantı organizatörlerinin ve katılımcılarının ifade özgürlüğü hakkı ışığında değerlendirmiştir.

C. Toplanma özgürlüğü ve örgütlenme özgürlüğü hakkı

5. Barışçıl toplanma özgürlüğü ile örgütlenme özgürlüğü arasında yakın ve simbiyotik bir bağ vardır.¹² Toplanma özgürlüğü, birçok örgütlenmenin (sendikalar gibi) normal faaliyetleri için gereklidir ve dernekler açısından elverişli bir ortam, barışçıl toplanma özgürlüğünün kullanılmasını kolaylaştırır. Dahası, benzer düşünen bireylerin seferberliği veya bir araya gelmesi şeklinde başlayabilecek bir yapı, zamanla bir derneğe dönüşebilir. Bu nedenle, bir toplantının örgütsel değeri, iletişimsel veya ifadeye dayalı amacı kadar önemli olabilir.

6. Örgütlenme özgürlüğüne yönelik kısıtlamalar, barışçıl bir şekilde toplanma özgürlüğünü olumsuz etkileyebilir. Sorunlu örnekler arasında; bir dernek yasal olarak toplanmadan önce resmi olarak tescilini veya yüksek kayıt ücretlerinin ödenmesini zorunlu kılmak, tescilsiz grupların kamuoyu önünde kendisini ifade etmesini ve diğer barışçıl faaliyetlerini yasaklamak, bir derneğin görev ve yetkilerini dayatmak¹³ veya bir derneğin yasa dışı amaçları olduğu konusunda ikna edici kanıtlar olmaksızın o derneği dağıtmak veya yasaklamak sayılabilir.¹⁴ Barışçıl toplanma özgürlüğü hakkı, önceden bir dernek veya başka herhangi bir tüzel kişilik olarak tescil olma ön şartına asla bağlı olmamalıdır.¹⁵ Ayrıca, bir derneğin tescilinin reddedilmiş olması, tek başına, dernek üyelerinin barışçıl toplantılar düzenlemesine yönelik kısıtlamaları haklı göstermemelidir.¹⁶

¹¹ Örneğin bkz. Ezelin / Fransa, Başvuru No. 11800/85, 26 Nisan 1991, paragraf 37 ve 51. Ayrıca bkz. Whitney / Kaliforniya, ABD Yüksek Mahkemesi 274 U.S. 357, 375 (1927): "[D]ilediğiniz gibi düşünme ve düşündüğünüzü söyleme özgürlüğü siyasi hakikatin keşfedilmesi ve yayılması için vazgeçilmez araçlardır; ... ifade özgürlüğü ve toplanma özgürlüğü olmaksızın tartışmak boşuna olacaktır; [...] bunlarla birlikte tartışma, zararlı doktrinin yayılmasına karşı normal şartlar altında yeterli koruma sağlar; [...] özgürlüğe yönelik en büyük tehdit, atıl insanlardır; [...] kamusal tartışma, siyasi bir görevdir [...]" (Brandeis, J., mutabık görüş.). MSHUS ile ilgili olarak, bkz. BM İnsan Hakları Komitesi, Genel Yorum No. 34: Madde 19: düşünce ve ifade özgürlükleri, CCPR/C/GC/34, 12 Eylül 2011, para. 4.

¹² MSHUS, Madde 22 ve AİHS, Madde 11. Ayrıca bkz. Dragan Golubovic, "Freedom of association in the case law of the European Court of Human Rights" (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarında örgütlenme özgürlüğü), 17(7-8) International Journal of Human Rights, Cilt 17, No. 7-8, 2013, s. 758-771; Ashutosh Bhagwat, "Associational Speech" (Örgütlenmeye Dair Söylem), Yale Law Journal Cilt 120, No. 5, 2011, s. 978-1277.

¹³ Örneğin, BM İnsan Hakları Komitesi, Zvozkov / Belarus (Tebliğ no. 1039/2001, 10 Kasım 2006).

¹⁴ Daha genel olarak örgütlenme özgürlüğüne dair genel bir tartışma için bkz. AGİT/DKİHB ve Venedik Komisyonu, Joint Guidelines on Freedom of Association (Örgütlenme Özgürlüğüne Dair Ortak Kılavuz İlkeler), Varşova/Strazburg 2015, şu adreste mevcuttur: <<http://www.osce.org/odihr/132371?download=true>>

¹⁵ Bkz. örneğin, AGİT/DKİHB, "The Guidelines for Review of Legislation Pertaining to Religion or Belief" (Din ve İnanç Hakkındaki Mevzuatın İncelenmesine Yönelik Kılavuz İlkeler), Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu) ile istişare içerisinde AGİT/DKİHB Din veya İnanç Özgürlüğü Uzmanlar Danışma Kurulu tarafından hazırlanmıştır, (Varşova: DKİHO, 2004), s. 16-17, madde 1. Ayrıca bkz. AGİT/DKİHB ve Venedik Komisyonu, "Din veya İnanç Topluluklarının Tüzel Kişiliği Hakkında Kılavuz İlkeler" (Varşova/Venedik: DKİHB, 2014). Ayrıca bkz. Kimly ve Diğerleri / Rusya, Başvuru No. 76836/01 ve 32782/03, 1 Ekim 2009. Ayrıca bkz. Din veya İnanca Dayanan Her Türlü Hoşgörüsüzlüğün ve Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Birleşmiş Milletler Bildirisi, Madde 6 (25 Kasım 1981 tarihli, 36/55 sayılı BM GK Kararı) ve 1999 AGİT Gözden Geçirme Konferansı katılımcılarının yararına AGİT/DKİHB himayesinde hazırlanan "Din veya İnanç Özgürlüğü: Dini Toplulukların Yapılandırılmasını Etkileyen Kanunlar". ABD yasalarına göre, tüzel kişiliğe sahip olmayan gönüllü bir birlik, devlet kurumları nezdinde kaydolma gibi resmi düzenleme gerekliliklerine bakılmaksızın haklarını kullanmak için dava açma hakkına sahiptir: Federal Medeni Usul Kuralları (FMUK) Madde 17(b)(3)(A). Örneğin, bkz. İMatter Utah / Njord, 980 Federal İchtihat Derlemesi (FİD) 2d 1356 (D. Utah 2013) (İfade özgürlüğüne odaklı, tüzel kişiliğe sahip olmayan bir birlik, halka açık bir gösteri düzenlemenin ön koşulu olarak sigorta satın almaya ve bir tazminat sözleşmesi imzalamaya zorlanamaz).

¹⁶ Stankov ve Birleşik Makedonya Örgütü İlinden / Bulgaristan, Başvuru no. 29221/95 ve 29225/95, 2 Ekim 2001, para. 92: "Bir birlikle ilgili tarama işlemi yapan ulusal mahkemelerin geçmişteki bulguları, söz konusu yapının toplantılarının arz edebileceği tehlikelerin değerlendirilmesi açısından şüphesiz önemli olsa da bir örgütün anayasaya aykırı olarak görülmesine ve tescil talebinin reddedilmesine otomatik olarak dayanılması, Sözleşme Madde 11(2) uyarınca barışçıl toplantıların düzenlenmesine sistematik yasaklar getirilmesini haklı göstermek için yeterli olamaz." Ayrıca bkz. Kunz / New York, 340 U.S. 290, 294 (1951); Healy / James, 408 U.S. 169, 186 (1972): "Bjir bireyin yardım ve yataklık fiili, Hükümetin korktuğu tehdidi arz etmediği (bunun kanıtlanmadığı) sürece, yardım ve yataklık fiili, Birinci Anayasa Değişikliği kapsamında verilen hakların kullandırılmaması için tek başına bir gerekçe olarak öne sürülemez." Birleşik Devletler / Robel, 389 U.S. 258, 265 (1967))'den alıntıdır.

D. Toplanma özgürlüğü, oy kullanma hakkı ve katılım hakkı

7. Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi (MSHUS) Madde 25, herhangi bir devletin vatandaşlarının eşit olarak ve makul olmayan kısıtlamalara tabi olmaksızın (siyasi erkin kullanılmasıyla ilgili) kamu işlerinin yürütülmesinde yer alma hakkı ve fırsatını teminat altına alır.¹⁷ Kamusal yaşama katılma hakkı; vatandaşlar tarafından doğrudan (seçme-seçilme ve kamu görevinde bulunma yoluyla), seçtikleri temsilcilerle diyalog vasıtasıyla ve kendilerini örgütlenme becerisi yoluyla kullanılabilir. Dolayısıyla barışçıl toplanma hakkı, diğer (örneğin, parti siyaseti veya periyodik seçimler gibi) geleneksel katılım yöntemlerini tamamlar.¹⁸ Aynı zamanda kamuyu ilgilendiren konularda fikirlerini ifade etmeleri ve kamusal yaşama katılmaları açısından bireyler veya gruplar için önemli bir araç teşkil eder.¹⁹

8. Siyasi aktivistlerin tutuklanması veya belirli kişilerin seçim listelerine alınmaması gibi özgür seçimlerin yapılmasını etkileyen kısıtlamalar²⁰ da toplanma özgürlüğü hakkını dolaylı olarak kısıtlayabilir. Bu tür tedbirler, herkese açık siyasi tartışmalara katılımdan caydırma ve hedeflenen grupların diğer destekçilerini (ve genel olarak halkı) yıldırarak gösterilere katılmalarına engel olma potansiyeline sahiptir.²¹ Benzer şekilde, gösterilerin yalnızca bir seçim kampanyasının parçası oldukları için veya seçim döneminde gerçekleştirildikleri için kısıtlanması, çoğulculuğu ve demokrasinin düzgün işleyişini sekteye uğratar.²² Özetle, barışçıl toplanma özgürlüğü, seçme ve seçilme hakkının etkili kullanımı açısından olmazsa olmaz bir koşuldur.²³

E. Toplanma özgürlüğü ve protesto

9. Toplantı özgürlüğü ile diğer medeni ve siyasi haklar arasındaki karşılıklı ilişki, protesto faaliyetleri bakımından özel bir önem taşır. Gösteriler her zaman birer protesto eylemi değildir, ve bireyler ile gruplar toplanmadan da protesto gerçekleştirebilir. Bu tür protestolara örnek olarak mektup yazma kampanyaları, grev eylemleri, dilekçeler organize etme ve imzalama, 'protesto oyu' kullanma ve bayrak, flama, afiş ve diğer sembol türlerini gösterme sayılabilir.²⁴

10. 'Protesto hakkı' bölgesel veya uluslararası insan hakları sözleşmelerinde açıkça tanınmasa da barışçıl protesto hakkı genellikle yukarıda ele alınan, birbiriyle ilişkili hakların bir kombinasyonu yoluyla uluslararası insan hakları hukuku kapsamında korunmaktadır.²⁵

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ayrıca, ifade özgürlüğü hakkının, özellikle sembolik protesto

¹⁷ BM İnsan Hakları Komitesi, Genel Yorum No. 25: Kamu İdaresinin İşleyişine Katılma Hakkı, Seçme ve Seçilme Hakkı ve Kamu Hizmetlerine Eşit Erişim Hakkı, CCPR/C/21/Rev.1/Add.7, 12 Temmuz 1996, para. 5.

¹⁸ Profesör Eric Barendt'in öne sürdüğü gibi, "En radikal biçimde ifade etmek gerekirse, toplanma hakkı 'geleneksel parti siyasetine katılmaya isteksiz' aktif yurttaşlar için değerlidir. Tam da 'geleneksel medeni faaliyet tarzlarının münhasırlığına' meydan okuma amacına hizmet eder". Eric Barendt, Jack Beatson ve Yvonne Cripps'te "Freedom of Assembly (Toplanma Özgürlüğü)", Freedom of Expression and Freedom of Information: Essays in Honour of Sir David Williams (İfade Özgürlüğü ve Bilgi Edinme Özgürlüğü: Sir David Williams Onuruna Denemeler) (Oxford: Oxford University Press, 2000), s.168.

¹⁹ Bkz. BM İnsan Hakları Komitesi, Genel Yorum No. 25, a.g.e., not 17, para. 8.

²⁰ MSHUS, Madde 25(b) ve AİHS, Protokol No. 1, Madde 3.

²¹ Tanınmış siyasi kişilerin tutuklanması bu caydırıcı etkiyi daha da güçlendirebilir. Örneğin bkz. Navalnyy ve Yashin / Rusya, Başvuru no. 76204/11, 4 Aralık 2014, para. 74.

²² Örneğin bkz. Tsonev Anguelov / Bulgaristan, Başvuru No. 45963/99, 13 Nisan 2006, paragraf 48-52

²³ BM İnsan Hakları Komitesi, Genel Yorum No. 25: "İfade, toplanma ve örgütlenme özgürlüğü, seçme ve seçilme hakkının etkili bir şekilde kullanılması açısından olmazsa olmaz koşullardır ve tam olarak korunmalıdır", a.g.e., not 17, paragraf 12.

²⁴ Bkz. Ezelin / Fransa (1991) a.g.e., not 11, paragraf 52 ve Barraco / Fransa, Başvuru No. 31684/05, 5 Mart 2009 (yalnızca Fransızca), paragraf 42.

²⁵ Bkz. BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Raporu, A/HRC/25/32: "Barışçıl Protestolar Bağlamında İnsan Haklarının Teşviki ve Korunmasını Sağlamaya Yönelik Etkili Önlemler ve En İyi Uygulamalar Semineri", OHCHR, 2 Aralık 2013; Michael O'Flaherty, "Effective measures and best practices to ensure the promotion and protection of human rights in the context of peaceful protests: a background paper" (Barışçıl protestolar bağlamında insan haklarının teşviki ve korunmasını sağlamaya yönelik etkili önlemler ve en iyi uygulamalar: bir arka plan raporu), şu adresten ulaşılabilir:

<<http://www.ohchr.org/Documents/Issues/FAssociation/Seminar2013/BackgroundPaperSeminar.doc>>;

Ayrıca bkz. Wilton Park, Konferans Raporu: 'Peaceful protest: a cornerstone of democracy. How to address the challenges?' (Barışçıl protesto: demokrasinin mihenk taşı. Zorluklarla nasıl başa çıkılmalı?) (26-28 Ocak 2012, WP1154); Madde 19, Protesto Hakkı: Protestolarda insan haklarının korunmasına ilişkin ilkeler (Aralık 2016), şu adresten ulaşılabilir: <<https://www.article19.org/resources/the-right-to-protest-principles-on-the-protection-of-human-rights-in-protests/>>. Ayrıca bkz. Amerikalar Arası İnsan Hakları Komisyonu, İfade Özgürlüğü Özel Raportörü, 'Protest and Human Rights' (Protesto ve İnsan Hakları) (IACHR İfade Özgürlüğü Özel Raportörü tematik raporu, Edison Lanza, 2018'de yayınlanacak).

faaliyetleri söz konusu olduğunda, fikirlerin aktarılma biçiminin seçilmesini de içerdiğini vurgulamıştır.²⁶

F. Sivil itaatsizlik

11. Bir toplantının gerçekleştirilme şeklinin yasaları kasten ihlal ettiği, zira söz konusu toplantı şeklinin toplantıyı düzenleyenlerin ve/veya katılımcıların mesajlarının iletilmesini teşvik edeceğine veya bu iletme başka bir biçimde yardımcı olacağına inanmasını sağladığı durumlar vardır.²⁷ Bu duruma genellikle "sivil itaatsizlik" adı verilmektedir. Sivil itaatsizlik yapanlar bunu genellikle barışçıl bir şekilde yapmaya çalışırlar ve çoğu kez usulüne uygun olarak öngörülen yasal cezayı kabul ederler.²⁸ Gözaltılar, tutuklamalar ve cezalar dahil olmak üzere devletin vereceği tepkiler, ilgili suçlarla orantılı olmalıdır.²⁹

G. Bu Kılavuzun Odak Noktası

12. Bu Kılavuzun odak noktası, barışçıl toplanma özgürlüğü hakkının kapsamından daha dardır. Bu Kılavuz, temel olarak, belirli bir sayıda bireyin ortak bir ifade amacı doğrultusunda halka açık bir alanda kendi istekleriyle toplanması anlamına gelen 'toplantılara' odaklanmaktadır.³⁰ Kılavuz temel anlamda kamuya açık ve olası özel mülkiyetten bağımsız olarak herkesin erişebildiği yerler olan 'kamusal alanlarda' düzenlenen toplantılar için geçerlidir (daha fazla bilgi için bkz. Paragraf 61 ve dipnot 79 - Almanya Federal Anayasa Mahkemesi, 22 Şubat 2011 tarihli karar (Frankfurt Havalimanı Kararı), 1 BvR 699/06).

13. Tanımı itibarıyla bir toplantı, birkaç kişinin bir araya gelmesini gerektirir, ancak iki veya daha fazla kişiyi içeren her ortak ifade eylemi bir toplantı olarak kabul edilemez.³¹

14. Bu nedenle Kılavuzun, uluslararası insan hakları hukuku kapsamında belirli bir düzeyde koruma sağlanabilecek tüm toplantı türlerini kapsamı amaçlanmamıştır. Kılavuzun devlet yükümlülükleri, önceki kısıtlamalar ve kolaylaştırıcı polislikle ilgili temel ilkelerinin çoğu bu diğer toplanma biçimleri açısından eşit derecede uygulanabilir olmakla birlikte Kılavuz (ve özellikle 'Usule İlişkin Konular' bölümü) aşağıdakileri doğrudan ele almamaktadır:

- Bir grup insanın toplanmasını içermeyen bireysel protesto biçimleri.³² Örneğin, bireysel bir protestocunun yetkili makamlara önceden bildirimde bulunması gerekmez.³³ Bununla birlikte, ifade özgürlüğü hakkını kullanan bir bireysel protestocu, fiziksel mevcudiyetin bu ifadenin ayrılmaz bir parçası olduğu durumlarda, bir toplantının parçası olarak bir araya gelen kişilere sağlanan koruma tedbirlerine eşdeğer şekilde korunmalıdır;
- Öncelikli olarak, kamu yararına olan veya kamuyu ilgilendiren konularda duyguları, fikirleri veya görüşleri ifade etmekten başka amaçlarla düzenlenen toplantılar (örneğin, yalnızca

²⁶ Women on Waves / Portekiz, Başvuru No. 31276/05, 3 Şubat 2009 (yalnızca Fransızca), paragraf 39. Bununla birlikte, sembolik protesto faaliyetlerine yapılan her müdahalenin orantısız olarak kabul edilmeyeceğini unutmayın. Örneğin bkz. Sinkova / Ukrayna, Başvuru No. 39496/11, 27 Şubat 2018, paragraf 107-113.

²⁷ Makinelerin kullanılmasını engellemek için kendilerini söz konusu makinelerle zincirleyen protestocular gibi.

²⁸ Örneğin bkz. Peter Quint, Civil Disobedience and the German Courts: The Pershing Missile Protests in Comparative Perspective (Sivil İtaatsizlik ve Alman Mahkemeleri: Pershing Füzesi Protestolarına Dair Karşılaştırmalı Değerlendirme) (Oxford: Routledge-Cavendish, 2008) s. 13-14, 1982 yılında Grossengstingen'de gerçekleştirilen Çadır Köyü Protestolarını anlatıyor.

²⁹ Örneğin bkz. Hoffman LJ, R / Jones [2006] UKHL 16, paragraf 89: '... vicdani gerekçelerle sivil itaatsizliğin bu ülkede uzun ve onurlu bir tarihi vardır. Tarih; bir yasanın veya hükümetin attığı bir adımın adaletsizliğine olan inancını doğrulamak için yasayı çiğneyen insanları bazen aklar. Kadınların seçme ve seçilme haklarını savunan kadınlar hemen aklı gelen bir örnektir. Bu tür protesto ve gösterilere ev sahipliği yapabilecek medeniyet seviyesinde bir topluma işaret eder. Ancak bir tarafta kanun yapımcılar, diğer tarafta kanun uygulayıcılar tarafından genel olarak kabul edilen gelenekler bulunmaktadır. Protestocular orantılı bir şekilde davranırlar, aşırı hasara veya rahatsızlığa sebebiyet vermezler. Kanunun öngördüğü cezaları kabul ederek inançlarının samimiyetini ortaya koyarlar. Polis ve savcılar ise itidalli davranır. Yargıçlar da protestocuların vicdani niyetlerini dikkate alan cezalar verir.'

³⁰ Primov / Rusya, Başvuru No. 17391/06, 12 Haziran 2014, paragraf 135: 'Ülkede veya yerel düzeyde siyasi yaşamla ilgili kamu etkinlikleri, güçlü bir şekilde korunmalıdır ...'

³¹ Tatár ve Fáber / Macaristan, Başvuru no. 26005/08 ve 26160/08, 12 Haziran 2012, paragraf 29.

³² Bkz. E. / İsviçre, Başvuru No. 10279/83, siyasi içerikli broşürlerin bir yargıç tarafından dağıtılması, AİHS Madde 10 (İfade özgürlüğü) kapsamında incelenmiştir. Konu, AİHS Madde 11 kapsamında ayrıca incelenmemiştir.

³³ Tatár ve Fáber / Macaristan (2012), a.g.e., not 31.

eğlence amaçlı ve/veya kar amaçlı olarak düzenlenen, kar amacı güden spor etkinlikleri veya kar amacı güden konserler gibi toplantılar);³⁴

- Özünde halka açık olmayan özel toplantılar³⁵ ve
- Toplanma eyleminin asıl amaçlarına bağlı olduğu gruplar (örneğin, bir otobüs durağındaki kuyruk).

15. Bu kılavuz aynı zamanda toplantı organizatörleri, katılımcılar ve kanun uygulayıcı personel için sunduğu fırsatlar ve zorluklar dahil olmak üzere internetin rolünü de dikkate almaktadır. Dahası, toplantılara katılarak huzursuzluk çıkarmayı amaçlayan ve şiddet içeren davranışlar sergileyen kişi ya da grupların toplantılarda bulunmasının yanı sıra kamu binalarının veya özel binaların sürekli olarak işgal edilmesi, yetkililer açısından belirli sorunlar yaratmıştır.

II. Bölüm A: Genel Bakış ve Kılavuz İlkeler

16. AGİT/DKİHB ve Venedik Komisyonu *Barışçıl Toplanma Özgürlüğü Kılavuzunun* üçüncü versiyonu, barışçıl toplanma hakkını etkileyen tüm konuları kapsayan on ana başlık etrafında yapılandırılmıştır. Bu genel bakış bölümü, daha sonra Kılavuzun tam metninde çok daha ayrıntılı olarak incelenecek olan temel yol gösterici ilkeleri özetlemeyi amaçlamaktadır.

A. Barışçıl Toplanma Özgürlüğü Hakkı

17. Barışçıl toplanma özgürlüğü, bireyler ve gruplar, tüzel kişiler ve kurumlar ile sendikalar, siyasi partiler, dini gruplar, vb. dahil olmak üzere tescilsiz veya tescilli dernekler tarafından yararlanılabilen ve kullanılabilen temel bir insan hakkıdır. Toplantılar birçok amaca hizmet edebilir. Bunlar arasında halk katılımının ve sivil toplumun eleştirel katılımının sağlanması ile çeşitlilik arz eden grupların, azınlık gruplarının ve popüler olmayan kesimlerin görüşlerinin ifade edilmesi de yer alır. Bu nedenle, barışçıl toplanma hakkının korunması, hoşgörölü ve çoğulcu bir toplum yaratmak açısından çok önemlidir. Gerçekten de toplantıların korunması ve kolaylaştırılması, devlete yönelik bir tehdit oluşturmaktan ziyade, "terörizmle mücadelede insan hakları temelli bir yaklaşımın vazgeçilmez bir parçasıdır."³⁶

18. Toplantı teriminin tanımı. Kılavuzda geçtiği anlamıyla 'toplantı' terimi, ortak bir ifadede bulunmak amacıyla kamuya açık bir yerde belli sayıda kişinin kendi iradeleri dahilinde toplanması anlamına gelir. Bu terim; planlı ve organize toplantıları, plansız ve kendiliğinden gelişen toplantıları, durağan ve hareketli toplantıları kapsar.

19. Barışçıl teriminin tanımı. 'Barışçıl' terimi, toplantının teşvik etmeye çalıştığı fikirlere veya iddialara karşı olan bireyleri veya grupları rahatsız edebilecek veya onları suçlayabilecek davranışları içerir. Aynı zamanda, örneğin, trafiği geçici olarak kesmek suretiyle üçüncü tarafların faaliyetlerini geçici olarak engelleyen, kesintiye uğratan veya bölen davranışları da kapsar. Bu nedenle bir toplantı, iç hukuka göre "yasa dışı" olsa bile bütünüyle "barışçıl" olabilir. Şiddet kullanma veya şiddete tahrik etme niyetine dair ikna edici kanıtlar olmadığı sürece, toplantıyı düzenleyenlerin ve toplantıya katılanların barışçıl niyetlere sahip olduğu varsayılmalıdır.

³⁴ Bununla birlikte, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Madde 11'in "özünde toplumsal bir karaktere sahip" toplantıları kapsadığını kabul etmiştir: Friend ve Diğerleri / Birleşik Krallık, Başvuru No. 16072/06 ve 27809/08, 24 Kasım 2009 (kabul edilebilirlik), paragraf 50; Huseynov / Azerbaycan, Başvuru No 59135/09, 7 Mayıs 2015, paragraf 91. Ayrıca bkz. Helen Fenwick ve Michael Hamilton, "Freedom of Protest and Assembly" (Protesto ve Toplanma Özgürlüğü), Kaynak: Fenwick on Civil Liberties and Human Rights (Fenwick - Sivil Özgürlükler ve İnsan Hakları) (5. baskı) (Oxford: Routledge, 2017), s. 576-577 (dn. 172) ve s. 601 (dn. 339, David Mead'den alıntıyla, The New Law of Peaceful Protest: Rights and Regulation in the Human Rights Act Era, (Yeni Barışçıl Protesto Kanunu: İnsan Hakları Kanunu Çağında Haklar ve Düzenlemeler) (Oxford: Hart 2010), s. 137).

³⁵ Örneğin, düzenli olarak gerçekleştirilen arkadaş buluşmaları veya bir şeyler içmek için gerçekleştirilen buluşmalar. Bu tür özel toplantıların ortak bir ifade amacı vardır (çünkü tüm katılımcılar birbirleriyle iletişim kurmak ister) ve kamuya açık veya özel bir yerde gerçekleşebilir.

³⁶ İnsan Hakları Konseyi'nin Terörle Mücadelede İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Geliştirilmesi ve Korunmasına İlişkin Özel Raportörü'nün raporu, Fionnuala Ní Aoláin, A/72/43280, 27 Eylül 2017.

B. Toplantılar ve Yeni Teknolojiler

20. Çevrimiçi toplantılar. İnternet tabanlı teknolojiler, barışçıl toplanma özgürlüğü hakkının kullanılmasında giderek artan bir rol oynamaktadır. İnternet, toplantılarla ilgili çevrimiçi aktivizm türleri için kullanılabilir, ve bu tür etkinlikler korunmalıdır. Aynı zamanda internet ve sosyal medya, toplantıları kolaylaştırmak için meşru birer araç olabilir.

C. Çekirdek Devlet Yükümlülükleri

21. (Barışçıl) toplantılar lehine karine. Barışçıl toplanma özgürlüğü, demokratik bir toplumda temel bir hak olarak kabul edilir ve mümkün mertebe düzenlemeler olmaksızın yararlanılması gereken bir haktır.³⁷ (Barışçıl) toplantılar lehine varsayım, yasal veya idari prosedürlere ve formalitelere uyulmayan durumlarda barışçıl toplantılara karşı hoşgörü ve kısıtlama yükümlülüğünü içerir.

22. Kolaylaştırmak ve korumak için pozitif yükümlülük. Barışçıl toplanma özgürlüğü hakkının kullanılmasını kolaylaştırmak ve korumak konusunda Devletlerin pozitif bir görevi vardır. Bu görev, yasal çerçevenin yanı sıra ilgili kolluk yetkili kurullarına ve uygulamalarına yansıtılmalıdır. Organizatörün tercih ettiği yerde ve hedef kitlenin 'görebileceği ve işitebileceği' şekilde toplantıları kolaylaştırma görevini içerir. Koruma görevi, aynı zamanda, toplantı organizatörlerinin ve katılımcılarının barışçıl toplanma özgürlüğü hakkını baltalamaya çalışan üçüncü kişilerden veya gruplardan korunmasını da içerir. Bu bağlamda üç özel toplantı türü bilhassa dikkat çekicidir:

- **Karşı gösteriler.** Bireylerin, halka açık bir toplantıda ifade edilen görüşlere katılmadıklarını ifade etmek için karşı göstericiler olarak toplanma hakları vardır. İki toplantının zaman ve mekan açısından çakışması, muhtemelen ikinci toplantıda iletilecek mesajın önemli bir parçası olacaktır. Karşı gösteriler, diğer toplantıya fiziksel olarak müdahale etmedikçe ve hafifletilemeyecek veya önlenemeyecek, mutlak bir şiddet riskine yol açmadıkça hedef kitlelerinin 'görebileceği ve işitebileceği' şekilde gerçekleştirilebilmeleri için kolaylaştırılacaktır;³⁸

- **Eşzamanlı toplantılar.** Aynı yer ve zamanda iki veya daha fazla toplantının düzenlenmesi için önceden bildirimde bulunulduğunda, mümkünse etkinliklerin eşzamanlı olarak gerçekleştirilmesi kolaylaştırılmalıdır. Her iki toplantı da makul bir şekilde gerçekleştirilebilecekken, önceden bildirilmiş veya planlanmış bir halka açık toplantıyla aynı yerde ve aynı zamanda düzenlenecek bir toplantıyı yasaklamak, duruma orantısız ve muhtemelen ayrımcı bir yanıt vermek anlamına gelecektir. Bu nedenle, 'ilk gelene ilk hizmet' kuralı, bazı toplantı organizatörlerinin belirli yerleri diğer grupların faydalanmasını engellemek suretiyle 'bloke etmesini' mümkün kılacak şekilde uygulanmamalıdır; ve

- **Spontane ve önceden bildirilmeyen toplantılar.** Yeni teknolojilerin ortaya çıkması, spontane toplantıların gerçekleştirilme olasılığını büyük ölçüde artırmıştır. Bu toplantılar, sağlıklı bir demokrasinin (istisnai olmaktan ziyade) beklenen bir özelliği olarak görülmelidir. Makul ve uygun tüm tedbirler alınarak, spontane ve önceden bildirilmemiş toplantıların, önceden planlanmış toplantılarla eşit derecede kolaylaştırılması ve korunması sağlanmalıdır.

23. Kanunilik. Barışçıl toplanma özgürlüğünü ele alan yasal hükümler, bir bireyin eylemlerinin yasaları ihlal edip etmeyeceğini değerlendirmesine ve bu tür bir ihlalin olası sonuçlarını anlamasına yetecek kadar açık olmalıdır.³⁹ Uluslararası insan hakları standartlarıyla uyumlu, iyi

³⁷ Bununla birlikte, yetkililer tarafından alınan ve toplanma özgürlüğü hakkına müdahale eden tedbirlerin her zaman iç hukukta yasal bir temeli olmalı, kanunlar ilgili kişilerin erişimine açık olmalı ve yeterli hassasiyetle hazırlanmalıdır (Vyerentsov / Ukrayna, Başvuru no. 20372/11, paragraf 52.)

³⁸ Christians against racism and fascism (İrkçiliğe ve Faşizme Karşı Hristiyanlar) / Birleşik Krallık (Başvuru no. 8440/78, 16 Temmuz 1980) davasında Komisyon, gösterilerin genel olarak yasaklanmasının ancak söz konusu gösterilerin ciddi bir kargaşa tehlikesine yol açması ve bu kargaşanın daha yumuşak tedbirlerle önlenmesinin mümkün olmaması durumunda kabul edilebileceğini belirtmiştir.

³⁹ Vyerentsov / Ukrayna, Başvuru no. 20372/11, paragraf 52.

tasarlanmış bir mevzuat bütünü, kamu görevlilerinin ve kolluk kuvvetlerinin yetkileriyle takdir yetkilerinin tanımlanması ve sınırlandırılması açısından hayati önem taşımaktadır.

24. Eşitlik ve ayrımcılık yapmama. İnsan haklarından ayrımcılık yapılmaksızın yararlanılabileceğine dair genel ilke, insan hakları standartlarının yorumlanmasının merkezinde yer alır. Cinsiyet, "ırk", renk, etnik veya sosyal köken, genetik özellikler, dil, din veya inanç, siyasi veya başka herhangi bir görüş, ulusal bir azınlığa mensup olma, mülkiyet, doğum, engellilik, yaş, cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet, cinsiyet kimliği, sağlık koşulları, göçmenlik veya ikamet statüsü veya diğer herhangi bir statüye dayalı ayrımcılık yasaklanmalıdır.⁴⁰

D. Bildirim, İyi Yönetim ve Yasal Çözümler

25. Bir kısıtlama olarak bildirim. Ön bildirim şartı, toplanma özgürlüğü hakkına *fili* bir müdahaledir. Dolayısıyla bu tür bir şart, gerekli ve orantılı olmalı ve kanunda öngörülmelidir. Uluslararası insan hakları hukukuna göre iç mevzuatın bir toplantının önceden bildirilmesini şart koşması gerekli değildir, ancak önceden yapılacak bir bildirim, devletin bir toplantının barışçıl bir şekilde gerçekleştirilmesini temin etmesini, etkinliğin kolaylaştırılması bakımından düzenlemelerin yapılmasını veya kamu düzeninin, kamu güvenliğinin ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunmasını sağlayabilir.⁴¹ Bir bildirim rejimi asla *fili* bir yetkilendirme prosedürüne dönüştürülmemelidir.⁴² Kamu yetkililerine önceden bildirimde bulunma prosedürü, zahmetli veya aşırı bürokratik olmamalıdır. Ayrıca, yerel yasal çerçeve, spontane toplantıların yasal olarak yapılabilmesini sağlamalı, toplanma özgürlüğünü düzenleyen yasalar ise bu tür toplantıları önceden bildirim şartlarından açıkça muaf tutmalıdır.

26. İyi yönetim. İlgili devlet yetkilileri, genel olarak halkın toplantılarla ilgili güvenilir bilgilere, ilgili yasa ve yönetmeliklere, yetkili makamların toplantılarla ilgili kolaylaştırıcılık ve polislik prosedürlerine ve hareket tarzına kolay ve pratik erişim sağlamalıdır. Bir toplantıyı kısıtlama veya yasaklama kararı, geçerli standartları yansıtan ve karar alma prosedürlerini açıkça tanımlayan mevzuata dayanmalıdır. Devlet yetkilileri ayrıca karar alma süreçlerinde şeffaflık sağlamak için kayıt tutmalıdır.

27. Yasal çözümler ve karar verme makamının hesap verebilirliği. Barışçıl toplanma özgürlüğünü kullanmak isteyenler orantısız, keyfi veya yasa dışı olarak toplantıları kısıtlayan veya yasaklayan kararlara karşı hızlı ve etkili bir yasal çözüme başvurmalıdır. Temyiz veya itirazla ilgili sürecin toplantının planlandığı tarihten önce çözüme kavuşturulabilmesi için mahkeme kararları zamanında verilmelidir.

E. Toplanma Önündeki Kısıtlamalar

28. Kısıtlama için sınırlı gerekçeler. Toplantılara getirilen kısıtlamaların yasal bir temeli olmalı ve böylesi kısıtlamalar, ilgili uluslararası ve bölgesel insan hakları belgelerinde belirtilen ulusal güvenlik, kamu güvenliği, kamu düzeni, halk sağlığının veya genel ahlakın korunması ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması şeklindeki yasal zeminlerden birine veya birkaçına dayanmalıdır. Bu gerekçelere iç mevzuatta ilave gerekçeler eklenmemeli, anılan gerekçeler yetkililer tarafından dar bir şekilde yorumlanmalıdır.

⁴⁰ Genderdoc-M. / Moldova, Başvuru no. 9106/06, paragraf 48-55.

⁴¹ Skiba / Polonya, Başvuru no. 10659/03, 7 Temmuz 2009 (karar).

⁴² Bununla birlikte, toplantıların bir yetkilendirme prosedürüne tabi tutulması, toplanma hakkının özüne normalde zarar vermez. Böyle bir prosedür, yalnızca yetkililerin bir toplantının barışçıl niteliğini temin edecek bir konumda olabilmeleri için, AİHS Madde 11 § 1 kapsamında belirtilen şartlara uygun olacaktır (Rassemblement jurassien / İsviçre, Başvuru no. 8191/78, 10 Ekim 1978, DR 17, s. 119; Christian Ziliberg / Moldova (kabul edilebilirlik kararı), Başvuru no. 61821/00, 4 Mayıs 2004.

29. Gereklilik ve orantılılık. Barışçıl toplanma özgürlüğü hakkına getirilen her türlü kısıtlama, ister yasada düzenlenmiş ister pratikte uygulanmış olsun, demokratik bir toplumda meşru bir amaca ulaşmak için gerekli ve bu tür bir amaç ile orantılı olmalıdır. Meşru bir hedefe ulaşmak için en az müdahaleye dayanan yöntem her zaman tercih edilmelidir. Orantılılık ilkesi, örneğin, yetkililerin, toplantıların bir şehrin merkezinden uzaktaki bölgelere taşınması gibi, bir etkinliğin karakterini temelden değiştirecek kısıtlamalar koymamasını gerektirir. Bir toplantıyı yasaklamak her zaman son çare olmalıdır ve ancak ve ancak daha az kısıtlayıcı bir tedbir amaca hizmet etmeyeceğinde değerlendirilmelidir.

30. İçeriğe dayalı kısıtlamaların meşru olmayışı. Toplantılara yönelik kısıtlamalar, toplantıların AİHS Madde 10 § 2 ve MSHUS Madde 19(3)'te belirtilen sınırlar dahilinde iletmeye çalıştığı mesaj(lar)ın içeriğine dayanarak getirilmemelidir. Kısıtlamalar, sadece yetkililerin belirli bir protestonun dayandığı esasa katılmamaları temelinde gerekçelendirilmemelidir. Bu nedenle, şiddet içermeyen yöntemler kullanılarak hem hükümet politikalarının eleştirilmesi hem de yerleşik düzene muhalefet eden fikirlerin ortaya konması, korunmayı hak eder. Devletler ayrıca vatandaşlarını İnternet Servis Sağlayıcıları (İSS) da dahil olmak üzere üçüncü taraflarca uygulanan içerik temelli kısıtlamalara karşı korumakla yükümlüdür.⁴³

F. Toplantılarda kolluk uygulamaları

31. İnsan hakları temelli bir yaklaşım. Kolluk kuvvetleri, toplantıların planlanması, hazırlanması ve denetlenmesi boyutlarında insan hakları temelli bir yaklaşım benimsemelidir. Bu, barışçıl toplanma özgürlüğünü kolaylaştırma ve koruma görevlerini dikkate almaları gerektiği anlamına gelir. Toplantılarda kolluk uygulamaları bakımından insan hakları temelli bir yaklaşım, toplantıların kolaylaştırılmasıyla ilgili kolluk planlamasının, hazırlığının, uygulamalarının ve uygulama sonrası bilgilendirmenin tüm boyutlarını destekleyen dört temel ilkeye dayanmalıdır. Bunlar (1) toplantı sürecine dahil olan gruplara dair bilgiler; (2) toplantıları kolaylaştırma yönünde taahhütte bulunulması; (3) toplantı sürecinin tüm aşamalarında gönüllü iletişimin değerinin ve öneminin kabul edilmesi ve (4) toplantı katılımcılarının çeşitliliğinin yanı sıra çeşitlilik arz eden katılımcıların aktif kolluk uygulamaları sırasında ayırt edilmesi gerektiğinin kabul edilmesi şeklindedir.

32. Güç kullanımı. Kolluk kuvvetleri, kesinlikle kaçınılmaz olmadığı sürece toplantılarda güç kullanmamalıdır. Tahdit, orantılılık, hasarın en aza indirilmesi ve hayatın korunması ilkelerine uyularak, yalnızca gerekli olan asgari ölçüde güç uygulanmalıdır. Potansiyel olarak ölümcül etkiye sahip ateşli silahlar, toplantılarda kolluk uygulamaları yapılması veya toplantıların dağıtılması açısından uygun taktik araçlar değildir ve bunların kullanımından kaçınılmalıdır.

33. Kolluk personelinin hesap verebilirliği. Bir toplantıda güç kullanılması, hızlı bir inceleme sürecini kendiliğinden beraberinde getirmelidir. Kolluk kuvvetlerinin güç kullanımından kaynaklı yaralanma veya ölüm vakalarının gerçekleşmesi durumunda bağımsız, açık, hızlı ve etkili bir soruşturma yürütülmelidir. Kolluk personeli, müdahalede bulunarak diğer kolluk personelinin aşırı güç kullanmasına engel olabilecekleri durumlarda böyle bir müdahaleyi gerçekleştirmemeleri halinde de sorumlu tutulmalıdır.

G. Toplantılarda üçüncü tarafların rolleri ve hakları

34. Gazeteciler, gözlemciler ve sağlık çalışanları. Gazeteciler, insan hakları savunucuları ve sağlık personeli de dahil olmak üzere bir dizi üçüncü taraf, bir toplantıda sunulan bildirileri gözleme veya izleme, neler olduğunu rapor etme, yaralanma veya şiddet vakalarının ortaya

⁴³ Özgür Gündem / Türkiye davasında (Başvuru No. 23144/93, 16 Mart 2000, paragraf 43) AİHM'in belirttiği üzere: İfade özgürlüğünün gerçek ve etkin bir şekilde kullanılması, sadece Devlet'in müdahalede bulunmama görevine dayanmamakta, aynı zamanda bireyler arasındaki ilişkilerde dahi pozitif koruma tedbirleri alınmasını gerektirebilmektedir.

çıkması durumunda diğer katılımcılara ve aktörlere yardım etme hakkına sahiptir. Devlet yetkilileri ve kolluk personeli, barışçıl toplanma hakkını korumaya yönelik kapsamlı sürecin bir parçası olarak bu farklı aktörlerin çalışmalarından ve bu çalışmaları kolaylaştırma ihtiyacından haberdar olmalıdır.

H. Toplantı Katılımcılarının Gözaltına Alınması ve Tutuklanması

35. Toplu gözaltılar veya tutuklamalar. Kolluk kuvvetleri, bir toplantıda çevreleme (genellikle "kordona alma" (*kettling*) olarak adlandırılan bir taktik) veya katılımcıları topluca gözaltına alma uygulamalarından mümkün mertebe kaçınmalıdır. Ayrım gözetmeyen bu tür tedbirler, uluslararası insan hakları hukuku kapsamında kişileri özgürlükten yoksun bırakmaya yönelik keyfi bir uygulama anlamına gelebilir. Toplantı katılımcılarının durdurulması, aranması, gözaltına alınması veya tutuklanması konularında açık ve erişilebilir protokoller oluşturulmalıdır.

I. Toplantı Sonrası Verilen Cezalar

36. Cezaların orantıllığı. Toplantılar sırasında gereksiz veya orantısız şekilde sert yaptırımlar uygulanması bu tür etkinliklerin düzenlenmesini engelleyebileceğinden ve katılımcıları katılmaktan caydırabileceğinden, bir toplantı bağlamında gerçekleşen davranışlara verilen cezalar gerekli ve orantılı olmalıdır. Bu tür yaptırımlar, barışçıl toplanma özgürlüğünü dolaylı olarak ihlal ediyor olabilir. Bir toplantının önceden haber verilmemesi veya bir toplantıya getirilen güzergah, zaman ve yer kısıtlamalarına uyulmaması gibi suçlar hapis cezası veya ağır para cezaları ile cezalandırılmamalıdır.

37. Organizatörlerin ve görevlilerin sorumluluğu. Organizatörler ve görevliler; bağımsız hareket eden izleyiciler veya toplantı katılımcılarının neden olduğu mala zarar verme veya toplumsal olay ya da şiddet eylemlerinden sorumlu tutulmamalıdır. Sorumluluk, yalnızca organizatörlerin veya görevlilerin kişisel ve kasıtlı olarak fiili zarara veya toplumsal olaylara teşvik ettiği, neden olduğu veya katıldığı durumlarda söz konusu olacaktır.

38. Adil yargılanma. Kendilerine karşı cezai veya idari suçlamalar yöneltilen herhangi bir organizatöre veya katılımcıya, kanunlara uygun olarak kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme önünde, makul bir süre içinde, adil ve aleni bir yargılamaya erişim dahil olmak üzere ilgili uluslararası belgelerde yer alan temel adil yargılama hakları sağlanmalıdır.

J. Devlet Yetkililerinin Hesap Verebilirliği

39. Düzenleyici makamın kamuya hesap verebilirliği ve sorumluluğu. Kamu yetkilileri, yasal yükümlülüklerine uymalı, uyamamaları durumunda ise söz konusu ihmalin toplantı öncesinde, sırasında veya sonrasında gerçekleşmesine bakılmaksızın, hesap verebilir olmalıdır. Bireysel sorumluluk, idare veya ceza hukukunun ilgili ilkelerine göre ölçülmelidir.

40. Bağımsız soruşturmalar. Orantısız güç kullanımı veya toplantıların hukuka aykırı olarak dağıtılması da dahil olmak üzere devlet görevlilerinin yetkilerini kötüye kullanmaları ve yasaları ihlal etmeleri karşısında hızlı ve bağımsız soruşturmalar açılmalıdır. Bu; bir toplantı sırasında katılımcıların, karşı göstericilerin, kolluk görevlilerinin veya üçüncü kişilerin diğer katılımcılara karşı sergilediği şiddet eylemleri, şiddet tehditleri veya nefret suçuna teşvik gibi davranışlar açısından da aynı şekilde geçerlidir. Sorumlular uygun bir şekilde cezalandırılmalı, mağdurlar olası kanuni çareler hakkında bilgilendirilmelidir.

III. Bölüm B: Kılavuz İlkeler: Açıklamalı Notlar

A. Barışçıl Toplanma Özgürlüğü Hakkı

1. Toplantı tanımı

41. Kılavuzda geçtiği anlamıyla 'toplantı' terimi, ortak bir ifadede bulunmak amacıyla kamuya açık bir yerde belli sayıda kişinin kendi iradeleri dahilinde toplanması anlamına gelir.⁴⁴ Bu tanım, barışçıl toplanma özgürlüğünün temel koruyucu kapsamını ele alsa da geniş kapsamlı bir tanım değildir. Diğer 'toplantı' türleri de uluslararası insan hakları hukuku çerçevesinde korunmaktadır (Daha fazla bilgi için bkz. yukarıda yer alan 'Bu Kılavuzun Odak Noktası', paragraf 12-15). Ayrıca, bir etkinliğin 'toplantı' olarak tanımlanması, tek başına bu nedenle, (önceden bildirme dahil) devlet düzenlemesine tabi olmasının gerekçesi olamaz. Toplantılar, yalnızca AİHS Madde 11(2) ve MSHUS Madde 21'de belirtilen ve izin verilen sınırlar dahilinde düzenleme yapmak konusunda acil bir toplumsal ihtiyaç olduğu ölçüde düzenlemeye tabi olmalıdır (Bkz. paragraf 94 ve devamı).

42. Bu Kılavuz; siyasi, kültürel veya sosyal konuları ele alan ve halka ya da ilgili karar alma mercilerine bir mesaj göndermeyi amaçlayan toplantılar dahil olmak üzere, kamuyu veya kamu yararını ilgilendiren konularla ilgili bir duygu, fikir ya da görüşü ifade etmek üzere düzenlenen toplantıların korunmasıyla ilgilidir.

43. Barışçıl toplanma özgürlüğü hakkı; bireyler ve (gayriresmi veya *geçici*) gruplar, tüzel kişiler ve kurumlar ile sendikalar, siyasi partiler ve dini gruplar dahil olmak üzere tescilsiz veya tescilli dernekler tarafından yararlanılabilen ve kullanılabilen bir haktır.⁴⁵

44. Çok çeşitli etkinlikler, barışçıl toplanma özgürlüğü kapsamına girmektedir:

Planlı ve organize toplantılar, plansız ve spontane toplantılar (paragraf 79),⁴⁶ durağan toplantılar (halka açık toplantılar, 'flash mob'lar' (aniden ortaya çıkan grup),⁴⁷ oturma eylemi⁴⁸

⁴⁴ Bkz. Manfred Nowak, UN Covenant on Civil and Political Rights: CCPR Commentary (BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi: MSHS Yorumu) (2. baskı) (Kehl: N.P. Engel, 2005) s.373: "Toplantı" terimi, Sözleşmede tanımlanmamış, daha ziyade öngörülmüştür. Bu nedenle, ulusal hukuk sistemlerinde mutlak, genel kabul görmüş anlama uygun olarak, bu geleneksel hakkın amacı ve hedefi dikkate alınarak yorumlanmalıdır. Kuşkusuz ki bireylerin bir araya geldiği her toplantı, özel koruma gerektirmez. Daha ziyade, belirli bir amaç için birkaç kişinin yalnızca kendi iradeleri dahilinde gerçekleştirdikleri geçici toplantılarda toplanma özgürlüğü korunur." Bkz. (Esas ilişkin) İnsan Hakları Komitesi Görüşleri, Kivenmaa / Finlandiya (412/1990) 31 Mart 1994, CCPR/C/50/D/412/1990 paragraf 7.6. Bu paragrafta Komite, "halka açık toplantı; birden fazla kişinin, davet edilenlerden başkalarının da erişimi bulunan halka açık bir yerde, kanunlara uygun bir amaçla bir araya gelmesi olarak anlaşılmaktadır," ifadesini kullanmaktadır. Ayrıca bkz. (Esas hakkında) İnsan Hakları Komitesi Görüşleri, Levinov / Belarus (1867/09) 19 Temmuz 2012, CCPR/C/105/D/1867/2009, 1936, 1975, 1977-1981, 2010/2010. Komite, yazarın MSHUS Madde 21 kapsamındaki iddiasını, yazarın 'grev protestolarını... kendi başına yürütmeyi amaçladığı' gerekçesiyle kabul edilemez bulmuş (paragraf 9.7) ve bunun yerine iddiayı MSHUS Madde 19 kapsamında değerlendirmiştir.

⁴⁵ Barışçıl toplanma özgürlüğü yalnızca bireysel katılımcılar tarafından değil, toplantıyı düzenleyenler tarafından da kullanılabilir. Dernekler ve tüzel kişiliklerle ilgili olarak, bkz. Hyde Park ve Diğerleri / Moldova (No. 5 ve 6), Başvuru No. 6991/08 ve 15084/08, 14 Eylül 2010, paragraf 32: "... Mahkeme, derneklerin barışçıl toplanma özgürlüğü hakkına yapılan bir müdahalenin mağduru olabileceğinin içtihadında yerleşik olduğunu değerlendirmektedir." Sendikalarla ilgili olarak bkz. Özbent ve Diğerleri / Türkiye, Başvuru No. 56395/08 ve 58241/08, 9 Haziran 2015 (yalnızca Fransızca), paragraf 48-50. Ayrıca bkz. AGİT/DKİHB ve Venedik Komisyonu, "Guidelines on Freedom of Association" (Örgütlenme Özgürlüğüne İlişkin Kılavuz) (Varşova: DKİHB 2014) paragraf 19; AGİT/DKİHB ve Venedik Komisyonu, "Guidelines on Political Party Regulation" (Siyasi Parti Tüzüğüne İlişkin Kılavuz) (Varşova: DKİHB, 2011) paragraf 11.

⁴⁶ Bukta ve Diğerleri / Macaristan, Başvuru No. 25691/04, 17 Temmuz 2007, paragraf 36; Eva Molnár / Macaristan (2008), a.g.e., not 7, paragraf 38. Mahkeme şunu belirtmiştir: 'Yalnızca özel durumlarda, örneğin mevcut bir etkinliğe derhal bir gösteri şeklinde cevap verilmesi gerekiyorsa, spontane gösteriler düzenleme hakkı, halka açık toplantılar için önceden bildirimde bulunma yükümlülüğünü geçersiz kılabilir. Özellikle de yaşanacak bir gecikme bu cevabı geçersiz kılacaksa, genel kuralın böyle bir istisnası haklı görülebilir.' Ayrıca bkz. NAACP / Richmond Şehri, 743 F.2d 1346, 1355-1358 (9. Daire, 1984) (Spontane toplantıları imkansızlaştıran önceden bildirim şartını geçersiz kılmıştır)

⁴⁷ Bir grup insan kısa bir süre için bir yerde toplandığında, bir tür eylem gerçekleştirdiğinde ve sonra dağıldığında bir flash mob meydana gelmiş olur. Bu etkinlikler planlanıp organize edilirken, genellikle herhangi bir resmi kuruluşu veya grubu içermezler. Bilgi ve iletişim teknolojileri, sosyal medya ve sosyal ağlar (yazılı mesajlaşma ve Twitter dahil) kullanılarak planlanabilirler. Onların varlık sebebi, önceden bildirimde bulunulması şartı vasıtasıyla üstesinden gelinebilecek bir sürpriz unsuru gerektirir.

⁴⁸ G / Federal Almanya Cumhuriyeti, Başvuru No. 13079/87, 6 Mart 1989 tarihli Karar; L.F. / Avusturya, Başvuru No. 15225/89, 30 Kasım 1992 tarihli Karar ('kamuya açık bir karayolunu tekrar eden oturma eylemleri vasıtasıyla tıkayan bir gösteri, Madde 11(1) kapsamına girmiştir'). Ayrıca bkz. Annenkov ve Diğerleri / Rusya, Başvuru No. 31475/10, 25 Temmuz 2017, paragraf 123.

ve grev protestosu gibi)⁴⁹ ve hareketli toplantılar (geçit törenleri, alaylar ve konvoylar dahil).⁵⁰ Barışçıl toplanma özgürlüğü hakkı aynı zamanda tekrar eden toplantıları (paragraf 80), eş zamanlı toplantıları (paragraf 78) ve karşı gösterileri (paragraf 77) kapsar, ancak "karşıt gösteri hakkı, gösteri hakkının kullanılmasını engelleyecek şekilde genişletilemez."⁵¹

45. Çevrimiçi ve çevrimdışı barışçıl toplanma özgürlüğü.⁵² İnternet ve sosyal medya; çevrimdışı toplantıları tartışmak, planlamak ve duyurmak için kullanılabilir. İnternete ve sosyal medyaya erişim; organizatörler, katılımcılar, gözlemciler ve insan hakları savunucuları açısından bir toplantının önemli bir parçası haline gelmiştir. Bu, ifade özgürlüğü ile barışçıl toplanma özgürlüğünün açıkça kesiştiği bir alandır ve bazı çevrimiçi etkileşim biçimleri, fiziksel toplantılarınkine eşdeğer işlevlere hizmet edebilir. Toplantılarla ilgili çevrimiçi aktivizm bu nedenle koruma sağlayabilir.⁵³ Gelişmekte olan bu alanda, toplantıların tamamen çevrimiçi olarak gerçekleşmesi olasılığı bu yüzden göz ardı edilemez.⁵⁴

⁴⁹ Bununla birlikte, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Madde 11(1)'in koruyucu kapsamına girmesine rağmen, 'başkalarının yürütülen faaliyetleri ciddi şekilde aksatmak için kasıtlı olarak trafiği ve olağan yaşam akışını engelleyen fiziksel davranışların, Sözleşme Madde 11'de korunan özgürlüğün merkezinde olmadığını' kaydetmiştir. Bkz. Kudrevičius ve Diğerleri / Litvanya, Başvuru no. 37553/05, 15 Ekim 2015, paragraf 97; Annenkov ve Diğerleri / Rusya (2017) a.g.e., not 48, paragraf 127. Bkz. (Genel anlamda) Askeri tesislerin önündeki barikatlarla ilgili olarak Alman Anayasa Mahkemesinin kararları: BVerfGE 73, 206, BVerfGE 92, 1 ve BVerfGE 104, 92; Peter Quint , a.g.e., not 28 ve aşağıdaki metin. Ayrıca bkz. DeJonge / Oregon, 299 U.S. 353 (1937) (halka açık toplantılar, korumalı bir iletişim biçimidir) ve Thornhill / Alabama, 310 U.S. 88 (1940) (Grev protestosu, korunan bir toplantı forumudur).

⁵⁰ Christians against racism and fascism (CARAF) (İrkçiliğe ve Faşizme Karşı Hristiyanlar) / Birleşik Krallık, Başvuru No. 8440/78, 16 Temmuz 1980 tarihli karar, paragraf 4'te, Avrupa Komisyonu, "barışçıl toplanma özgürlüğünün yalnızca durağan toplantıları değil, aynı zamanda halka açık geçit törenlerini de kapsadığını" kabul etmiştir. Lashmankin ve 14 Diğerleri / Rusya, Başvuru No. 57818/09, paragraf 402 dahil olmak üzere bir dizi müteakip davada bu anlayışa dayanılmıştır. Ayrıca bkz. David Mead, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında Barışçıl Protesto Hakkı - Strazburg İçtihatlarının İçerik İncelemesi, 4 EHRLR (2007) 345-384; Hurley / Boston İrlandalı-Amerikalı Gay, Lezbiyen ve Biseksüel Grubu, 515 US 557, 568-569 (1995) (geçit törenleri ve yürüyüşler, ifade özgürlüğüne dayalı bir birliğin korunan biçimleridir). İç mevzuatta toplantı türlerini ayırt etmek için kullanılan terimler, yeterli açıklıkla tanımlanmalıdır. Örneğin, Chumak / Ukrayna, Başvuru No. 44529/09, 6 Mart 2018, paragraf 47.

⁵¹ Bkz. Plattform "Ärzte für das Leben" / Avusturya, Başvuru No. 10126/82, 21 Haziran 1988, paragraf 32. Ayrıca bkz. Grider / Abramson, 994 F. Supp. 840, 848 (WD Ky. 1998) aff'd, 180 F.3d 739 (6. Daire, 1999) (Buna göre, bir gösteride konuşmacılara yüksek sesle hitap etmek veya bağırarak seslerini bastırmak bir anayasal hak değildir). Ayrıca bkz. Collin / Smith, 447 F. Supp. 676, 690 (ND III.) Aff'd, 578 F.2d 1197 (7. Daire, 1978) ("Takipçi kitlenin ifade edilen fikirlerden düzeni bozulacak ve konuşmacıyı susturmaya çalışacak kadar rahatsız olduğu durumlarda bile polislin görevi, konuşmasında korunması mümkün olmayan sıfatlara yer vermemişse konuşmacıyı susturmak değil, onu korumaktır.").

⁵² Bakanlar Komitesi'nin İnternet kullanıcıları için insan hakları Rehberi hakkında Üye Devletlere yönelik CM/Rec (2014) 6 sayılı Tavsiye Kararı: Herkes "İnterneti kullanarak başkalarıyla barışçıl bir şekilde toplanma ve örgütlenme hakkına" sahiptir. Ayrıca İnsan Hakları Konseyi, Karar No. 21/16, (Ekim 2012), BM Dok. A/HRC/RES/21/16, ve Karar No. 24/5 (Ekim 2013), BM Dok. A/HRC/RES/25/5. Her ikisi de Barışçıl toplanma ve örgütlenme özgürlüğü hakkı başlığını taşır. Ayrıca bkz. BM Barışçıl Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü Özel Raportörü ile BM Hukuk Dışı, Yargısız veya Keyfi İnfazlar Özel Raportörünün toplantıların uygun şekilde yönetilmesine ilişkin 4 Şubat 2016 tarih ve A/HRC/31/66 sayılı Ortak Raporu, paragraf 10: "Bir toplantı genel olarak insanların fiziksel bir toplantısı olarak anlaşılrsa da toplanma özgürlüğü dahil olmak üzere insan haklarına yönelik koruma mekanizmalarının çevrimiçi gerçekleşen benzer etkileşimler açısından da uygulanabileceği kabul edilmiştir."

⁵³ Bakanlar Komitesi'nin İnternet kullanıcıları için insan hakları Rehberi hakkında Üye Devletlere yönelik CM/Rec (2014) 6 sayılı Tavsiye Kararı: Herkes "İnterneti kullanarak başkalarıyla barışçıl bir şekilde toplanma ve örgütlenme hakkına" sahiptir. Bakanlar Komitesi'nin İnternet özgürlüğü hakkında Üye Devletlere yönelik CM/Rec (2016)5 sayılı Tavsiye Kararı (13 Nisan 2016), paragraf 3.3: "Bireyler, barışçıl toplanma amacıyla organize olmak için sosyal medya gibi İnternet platformlarını ve diğer bilgi teknolojilerini kullanmakta özgürdür."

⁵⁴ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, toplanma hakkının 'kısıtlayıcı bir şekilde yorumlanmaması gerektiğini' kabul etmiştir. Diğerlerinin yanı sıra bkz. Chumak / Ukrayna, Başvuru No. 44529/09, 6 Mart 2018 tarihli karar, paragraf 36. Ayrıca bkz. İnternet için İnsan Hakları ve İlkeleri Şartı, Madde 7 (<http://internetrightsandprinciples.org/site/> adresinde mevcuttur): "Herkesin herhangi bir nedenle bir toplantının, grubun veya derneğin web sitesini veya ağını kurma, bunlara katılma, bunlar üzerinde toplanma ve bunları ziyaret etme hakkı vardır. Bilgi teknolojileri kullanılarak gerçekleştirilen toplantılara ve örgütlenmelere erişim engellenmemeli veya filtrelenmemelidir." Ayrıca, BM İnsan Hakları Konseyi, 2012 ve 2013 yıllarında birbirini izleyen iki kararında, Devletlerin 'tüm bireylerin hem çevrimiçi hem de çevrimdışı olarak barışçıl bir şekilde toplanma ve özgürce örgütlenme haklarına saygı duyma ve bunları tam olarak koruma' yükümlülüğünü vurgulamıştır. BM İnsan Hakları Konseyi, barışçıl toplanma ve örgütlenme özgürlüğü haklarına dair 21/16 sayılı Karar, 11 Ekim 2012, A/HRC/RES/21/16, paragraf 1; BM İnsan Hakları Konseyi, barışçıl toplanma ve örgütlenme özgürlüğü haklarına dair 24/5 sayılı Karar, 8 Ekim 2013, A/HRC/RES/24/5, paragraf 2. 2014 yılında İnsan Hakları Konseyi'nin 'İnternette insan haklarının geliştirilmesi, korunması ve kullanılması' hakkındaki Kararında ayrıca şunlar kaydedilmiştir: 'İnsanların çevrimdışı koşullarda sahip olduğu haklar, çevrimiçi ortamda da korunmalıdır.' BM İnsan Hakları Konseyi, İnternette insan haklarının geliştirilmesi, korunması ve kullanılması hakkında 26/13 sayılı Karar, 14 Temmuz 2014, A/HRC/RES/26/13, paragraf 1. BM Barışçıl Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü Özel Raportörü ile BM Hukuk Dışı, Yargısız veya Keyfi İnfazlar Özel Raportörü, 2016'da yayınladıkları ortak bir raporda "Toplanma özgürlüğü dahil olmak üzere insan haklarına yönelik koruma mekanizmalarının çevrimiçi ortamda gerçekleştirilen analog etkileşimler bakımından da geçerli olabileceğini kabul edilmiştir." BM Barışçıl Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü Özel Raportörü ile BM Hukuk Dışı, Yargısız veya Keyfi İnfazlar Özel Raportörünün toplantıların uygun şekilde yönetilmesine ilişkin 4 Şubat 2016 tarih ve A/HRC/31/66 sayılı Ortak Raporu, paragraf 10.

2. 'Barışçılık' tanımı

46. Yalnızca barışçıl toplantılar AİHS Madde 11(1) ve MSHUS Madde 21 kapsamına girer. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, düzenleyenlerin ve katılımcıların şiddet niyetlerinin olduğu veya şiddeti teşvik ettiği toplantıların barışçıl toplantı kavramı kapsamına girmediğini belirtmiştir.⁵⁵ Bir toplantıyı düzenleyenlerin ve o toplantıya katılanların kaçınılmaz bir şekilde şiddete başvurma veya şiddete teşvik etme niyetinde olduklarına dair ikna edici kanıtlar bulunmadığı sürece bu kişilerin barışçıl niyetlere sahip olduğu varsayılmalıdır.⁵⁶

47. 'Barışçıl' terimi, toplantının teşvik etmeye çalıştığı fikirlere veya iddialara karşı olan bireyleri veya grupları rahatsız edebilecek veya onları suçlayabilecek davranışları içerecek şekilde yorumlanmalıdır.⁵⁷ Hatta örneğin, şiddet içermeyen bir şekilde yapıldığı sürece, bir ülkenin bölgesel sınırlarına⁵⁸ veya temel anayasal hükümlerine⁵⁹ yönelik değişiklikleri savunan toplantılar da bu kapsama girebilir.

48. İç hukuka göre bir toplantı, 'yasa dışı' olsa bile 'barışçıl' olabilir.⁶⁰ Bu bağlamda, 'barışçıl' kavramının, örneğin trafiği geçici olarak keserek üçüncü tarafların faaliyetlerini geçici olarak engelleyen, sekteye uğratan veya zorlaştıran davranışları içerebileceğini vurgulamak özellikle önemlidir.⁶¹

⁵⁵ Örneğin bkz. Lashmankin ve Diğerleri / Rusya (2017), a.g.e., not 50, paragraf 402. Mahkemenin benzer etkiye sahip ifadeleri şurada da mevcuttur: Stankov ve Birleşik Makedonya Örgütü İlinden / Bulgaristan (2001), a.g.e., not 16, paragraf 77; Fáber / Macaristan, Başvuru No. 40721/08, 24 Temmuz 2012, paragraf 37; Cisse / Fransa, Başvuru No. 51346/99, 9 Nisan 2002, paragraf 37: "Uygulamada, 'barışçıl toplantılar' olarak nitelendirilmeyen tek etkinlik türü, düzenleyenlerin ve katılımcıların şiddet kullanmayı amaçladıkları etkinliklerdi."

⁵⁶ Örneğin bkz. Saghatelian / Ermenistan, Başvuru No. 23086/08, 20 Eylül 2018, paragraf 230-233; Karpyuk ve Diğerleri / Ukrayna, Başvuru No. 30582/04 ve 32152/04, 6 Ekim 2015, paragraf 198-207, 224 ve 234. BM Barışçıl Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü Özel Raportörü Maina Kiai'nin Raporu (Derneklerin finansmanı ve barışçıl toplantıların düzenlenmesi), A/HRC/23/39, 24 Nisan 2013, paragraf 50. Ayrıca bkz. BM Barışçıl Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü Özel Raportörü Maina Kiai'nin Raporu (Barışçıl toplanma ve örgütlenme özgürlüğü haklarını destekleyen ve koruyan en iyi uygulamalar), A/HRC/20/27, 21 Mayıs 2012, paragraf 25.

⁵⁷ Stankov ve Birleşik Makedonya Örgütü İlinden / Bulgaristan, a.g.e., not 16, paragraf 86; Plattform "Ärzte für das Leben" / Avusturya (1988), a.g.e., not 51, paragraf 32. Benzer şekilde, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Madde 10(2)'ye tabi olarak şunu sık sık belirtmiştir: İfade özgürlüğü "... sadece olumlu algılanan veya zararsız görülen ya da önemsiz bir konu olarak değerlendirilen "bilgiler" veya "fikirlere" açısından değil, aynı zamanda Devleti veya halkın herhangi bir kesimini rencide eden, şoke eden veya rahatsız eden "bilgiler" ve "fikirlere" açısından da geçerlidir. Bunlar; çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirliliğin talepleridir ki onlar olmadan "demokratik toplum" olmaz. Handyside / Birleşik Krallık (Birleşik Krallık, Başvuru No. 5493/72, 7 Aralık 1976, paragraf 49. Ayrıca bkz. Bayev ve Diğerleri / Rusya, Başvuru No. 67667/09, 44092/12 ve 56717/12, 20 Haziran 2017, paragraf 70: "Mahkeme, Sözleşmede belirtilen hakların bir azınlık grubu tarafından kullanılmasının, bu durumun çoğunluk tarafından kabul edilmesi şartına bağlanmasının, Sözleşmenin temel değerleriyle bağdaşmayacağını yineler." Ayrıca bkz. Terminiello / Chicago Şehri, 337 US 1, 4-5 (1949): "[İ]dari sistemimiz kapsamında ifade özgürlüğünün bir işlevi de ihtilafı teşvik etmesidir. Esasen ifade özgürlüğü; bir huzursuzluğa neden olduğunda, mevcut koşullarla ilgili memnuniyetsizlik yarattığında, hatta insanları galeyana getirdiğinde amacına en iyi şekilde hizmet etmiş olabilir. Konuşmak genellikle kışkırtıcıdır, meydan okur. Önyargıları ve peşin hükümleri yerle bir edebilir, ayrıca bir fikrin kabul edilmesi için baskı yaparken derinden rahatsız edici etkilere sahip olabilir."

⁵⁸ Örneğin bkz. Sosyalist Parti ve Diğerleri / Türkiye, 20/1997/804/1007, 25 Mayıs 1998, paragraf 47; Manole ve Diğerleri / Moldova, Başvuru No. 13936/02, 17 Eylül 2009, paragraf 95; Stankov ve Birleşik Makedonya Örgütü İlinden / Bulgaristan (2001), a.g.e., not 16, paragraflar 97-103: "Bir grup insanın özerklik çağrısı yapması, hatta ülke topraklarının bir kısmının ayrılmasını talep etmesi, dolayısıyla temel anayasa değişiklikleri ve bölgesel değişiklikler istemesi, bu grubun toplantılarının yasaklanmasını tek başına haklı gösteremez. Konuşma ve gösterilerde bölgesel değişiklikler talep etmek, tek başına ülkenin toprak bütünlüğüne ve ulusal güvenliğine yönelik bir tehdit oluşturmaz. [...] Mahkeme; başvuru derneğinin toplantılarının, şiddetin yaygınlaştırılması ve demokrasinin reddedilmesi için bir platform haline gelebileceğine ve bu toplantıların yasaklanmasını gerektirecek potansiyel açıdan zarar verici bir etkiye sahip olduğuna dair herhangi bir emare bulunmadığı görüşündedir. Herhangi bir münferit olay, sorumlular hakkında kovuşturma açılması yoluyla yeterli bir şekilde ele alınabilir."

⁵⁹ Women on Waves / Portekiz (2009), a.g.e., not 26, paragraflar 28-29 ve 41-42. Aynı zamanda, kürtajı suç sayan mevzuatta değişiklik yapılmasını teşvik etmek için protestoların organize edilmesiyle ilgilidir. Bu davada Mahkeme, AİHS Madde 10'un ihlal edildiği sonucuna varırken AİHS Madde 11'e de atıfta bulunmuştur.

⁶⁰ Örneğin, Taranenko / Rusya, Başvuru No. 19554/05, 15 Mayıs 2014, paragraf 91-93: 'Protestocuların davranışı, belirli bir derecede rahatsızlık içermesine ve bir miktar hasara neden olmasına rağmen, şiddet teşkil etmemiştir (Steel ve Diğerleri / Birleşik Krallık, Başvuru No. 24838/94, 23 Eylül 1998 tarihli karar ve Barraco / Fransa (2009), a.g.e., not 24).

⁶¹ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, halka açık bir yerde yapılacak bir gösterinin "sıradan yaşamı belirli bir düzeyde sekteye uğratabileceğini" sık sık yinelemiştir. Örneğin bkz. Nurettin Aldemir ve Diğerleri / Türkiye, (Başvuru No. 32124/02, 32126/02, 32129/02, 32132/02, 32133/02, 32137/02 ve 32138/02, 18 Aralık 2007, paragraf 43; Körtvélyessy / Macaristan, Başvuru No. 7871/10, 5 Nisan 2016), paragraf 28. Ayrıca bkz. Fn.3'te askeri tesislerin önündeki barikatlarla ilgili Alman Federal Anayasa Mahkemesi kararı, BVerfGE 69, 315 (360). "Oturma eylemi yaparak engellemede bulunulması, yalnızca zor kullanarak baskı yapmakla suçlanmalarından ötürü bu temel hakkın kapsamı dışında değildir." Daha fazla bilgi için bkz. Peter Quint, a.g.e., not 28. Ayrıca bkz. Annenkov ve Diğerleri / Rusya, (2017), a.g.e., not 48, paragraf 124-126. Burada Mahkeme, şiddet içerdiği iddia edilen herhangi bir davranışın, bir toplantının Madde 11'deki koruma kapsamından çıkarılması açısından yeterli olabilmesi için, belirli bir nitelik veya derecede olması gerektiğini vurgulamıştır.

49. Bir gösteriyi düzenleyenlerin şiddet içeren niyetleri olduğunu kanıtlama yükümlülüğü yetkililere aittir. Bir toplantı organizatörünün niyetini değerlendirmeye ve kanıtlamaya çalışırken, yalnızca geçmişte aynı organizatörün düzenlediği ve/veya aynı katılımcıların büyük bir kısmının katıldığı etkinliklerde meydana gelmiş şiddet olayları dikkate alınarak barışçıl olmayan niyetler güdüldüğü çıkarsanamaz. Ayrıca bir organizatöre bu tür kanıtlardan çıkarsanan olumsuz sonuçlara itiraz etme fırsatı verilmelidir. Örneğin, şiddeti önlemek amacıyla iyi niyetli önlemler aldıklarını göstermeleri için olanak tanınmalıdır. Bununla birlikte, yetkililere bu konuları değerlendirirken bir takdir payı bırakılmalıdır.

50. Bir toplantıda az sayıda katılımcı tarafından (nefreti, şiddeti veya ayrımcılığı teşvik eden dil kullanımı dahil olmak üzere) şiddete başvurulması, bu davranışlar dışında barışçıl bir şekilde gerçekleştirilen bir toplantıyı tek başına barışçıl olmayan bir toplantıya dönüştürmez. Dahası, "organizasyonu gerçekleştiren grubun üyesi olmayan, şiddet içeren davranışlar sergileme niyetindeki aşırıların bir gösteriye katılma olasılığı, barışçıl kalanların [barışçıl toplanma özgürlüğü hakkını] bu şekilde ellerinden alamaz".⁶² Tam tersine, uluslararası standartlar, bir toplantıyı düzenleyenlerin kontrolü dışındaki gelişmelerin bir sonucu olarak toplantının bir toplumsal olayla sonuçlanması yönünde gerçek bir risk olsa bile bunun tek başına toplantıyı AİHS Madde 11(1) kapsamında çıkarmayacağını belirtir.⁶³ Dahası, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin de belirttiği üzere, "Gösteri sırasında başkaları tarafından gerçekleştirilen münferit şiddet vakaları veya diğer cezaya tabi eylemler sonucunda bir kişinin barışçıl toplanma özgürlüğünden yararlanma hakkı, söz konusu kişinin kendi niyeti veya davranışı açısından barışçıl kalması durumunda elinden alınamaz."⁶⁴ Bir gösteri sırasında nadiren görülen münferit şiddet olayları, katılımcılar tarafından gerçekleştirilmiş olsalar bile, toplantılara ve onların barışçıl katılımcılarına yönelik kapsamlı kısıtlamaları ve hatta bu toplantıların dağıtılmasını haklı göstermek açısından tek başlarına yetersizdir.⁶⁵ Aksine, şiddet, orantılılık doktrinine tam anlamıyla uyan, ölçülü ve kademeli bir yanıt gerektirir (bkz. Paragraf 47 ve 156).

51. 'Şiddet' teşkil eden veya buna neden olan davranış. 'Şiddet' teşkil eden veya 'şiddete' neden olabileceği düşünülen davranış yelpazesi, dar bir şekilde yorumlanmalı, ilke olarak, yaralanmalara ya da mala yönelik ciddi zarara neden olan veya o niyetle uygulanan fiziksel gücü kullanmakla veya başkalarını bu şekilde güç kullanmaya alenen teşvik etmekle, söz konusu yaralanma veya zararın gerçekleşmesinin muhtemel olduğu durumlarda, sınırlandırılmalıdır.⁶⁶ Belirli içerik veya mesajların, katılımcı olmayan kişilerden kaynaklanan güçlü tepkilere neden olabileceği gerçeği, bir toplantıyı 'barışçıl olmayan' bir toplantı haline getirmez.

3. Toplantılara katılım

52. Toplantılara katılım her zaman gönüllülük esasına dayalı olmalıdır. Bir toplantıya katılması için kimse (doğrudan veya dolaylı olarak) asla zorlanmamalı, katılım her zaman gönüllülüğe dayalı olmalıdır.⁶⁷ Bununla birlikte, toplantılara katılımın teşvik edilmesi (örneğin, organizatörlerin muhtemel katılımcılara bir etkinliğe ücretsiz ulaşım sağladıkları durumlarda), bu tür teşvikler sağlanması kampanya finansmanına orantılı sınırlar koyan yasalara aykırı olmadığı sürece yasal düzenlemeye tabi olmamalıdır.⁶⁸

⁶² Christians against racism and fascism (CARAF) (İrkçılığa ve Faşizme Karşı Hristiyanlar) / Birleşik Krallık (1980), a.g.e., not 38, s. 148-149; Ezelin / Fransa (1991), a.g.e., not 11, paragraf 41.

⁶³ Schwabe ve MG / Almanya, Başvuru No. 8080/08 ve 8577/08, 1 Aralık 2011, paragraf 103; Taranenko / Rusya (2014), a.g.e., not 60, paragraf 66.

⁶⁴ Bkz. Ziliberg / Moldova, Başvuru No. 61821/00, 4 Mayıs 2004, (kabul edilebilirlik). Ayrıca bkz. Ezelin / Fransa (1991), a.g.e., not 11, paragraf 53: "Barışçıl bir toplantıya - bu örnekte, yasaklanmamış bir gösteriye - katılma özgürlüğü o kadar önemlidir ki bir avukat için bile hiçbir şekilde kısıtlanamaz. Şu kadar ki ilgili kişinin kendisi böyle bir durumda kınanacak bir davranışta bulunmamış olsun."

⁶⁵ Ziliberg / Rusya (2017), a.g.e., not 42, s.10, alıntı Ezelin / Fransa (1991), a.g.e., not 11, paragraf 34. Ayrıca bkz. Annenkov ve Diğerleri / Rusya (2017), a.g.e., not 48, paragraf 98 ve 124-6) ve Collins / Ürdün, 110 F.3d 1363, 1371-1373 (9. Daire, 1996) (Polis, tüm protesto gösterisini yasaklamak yerine yasalara uygun olan ve olmayan davranışlar arasında ayırım yapmalıdır).

⁶⁶ Bkz. Brandenburg / Ohio, 395 US 444 (1969). Kararda; ateşli konuşmalar kişileri kaçınılmaz şekilde hukuksuz eylemlere teşvik etmedikçe ve teşvik etmesi muhtemel olmadıkça hükümetin bu tür konuşmaları cezalandırmayacağına hükmedilmiştir.

⁶⁷ Örneğin bkz. Tacikistan'ın 2014 tarihli Toplantılar, Gösteriler ve Sokak Yürüyüşleri Hakkında Kanunu, Madde 5 (Kitleli etkinlik düzenleme ilkeleri): "Kitleli etkinlikler aşağıdaki ilkelere dayanır: - kanunilik; - insan ve vatandaşlık hak ve özgürlüklerine saygı ve bunlara uyma; - karar vermede şeffaflık; kitleli bir etkinliğe gönüllü katılım."

⁶⁸ Belirli bir grup veya amaca verilen desteğin görünümünü suni olarak şişirmeyi hedefleyen bu tür uygulamalar (bazen 'suni

53. Barışçıl toplanma özgürlüğü, bir bireye dilediği *herhangi bir* toplantıya katılma hakkı vermez. Pek çok toplantı (belki de büyük çoğunluğu) herkese açık olsa da bir toplantı organizatörünün katılmak isteyenlere izin vermeme kararının haklı olduğu durumlar olabilir.

4. Toplantıların planlanması ve organize edilmesi

54. Bir toplantıyı planlama, hazırlama ve duyurma özgürlüğü. Bir toplantının planlanması ve duyurulması, ifade ve toplanma özgürlüğü haklarının kullanılmasının ayrılmaz bir parçasıdır ve bu doğrultuda kolaylaştırılmalı ve korunmalıdır.

55. (Barışçıl) toplantılar lehine karineler göz önüne alındığında (bkz. paragraf 21 ve 76), organizatörlerin bir toplantıyı önceden hem çevrimiçi hem de çevrimdışı duyurma hakkı vardır.⁶⁹ İnsanların günlük yaşamlarındaki önemi nedeniyle⁷⁰ internet ve sosyal medya; toplantıları görüşmek, hazırlamak, düzenlemek ve duyurmak için kullanılabilir (ve sıklıkla kullanılır).⁷¹

56. Bir toplantıyı düzenleyenler, verecekleri mesaj etkinliğin vermeyi hedeflediği mesajla çelişecek kişileri veya grupları toplantıya dahil etmeye zorlanamaz.⁷² Bu nedenle toplantı organizatörleri, verecekleri mesaj organizatörün vermek istediği mesajdan farklı olan veya katılımları, organizatörün iletmek istediği mesajı değiştirecek olan kişileri toplantıya kabul etmeyebilir.

57. Organizasyon yapısını (veya olmamasını) seçme özgürlüğü. Bir toplantının organizatörleri, koordinatörleri, liderleri veya sponsorları, toplantının organizasyon yapısını (veya bu yapının olmamasını) seçmekte özgür olmalı ve yasal olarak belirli bir yapıyı, örneğin, özel olarak belirlenmiş rollere sahip bir organizasyon komitesi yapısını benimsemeleri şart koşulmamalıdır.⁷³ Bunun yerine ilgili yetkililer, bir araya gelmek isteyenlerin tercih ettikleri organizasyon şeklini - veya organizasyon şekli olmamasını - kabul etmeli ve buna uyum sağlamaya çalışmalıdır.

58. Bir toplantının türünü ve tarzını seçme özgürlüğü. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin yerleşik içtihadına göre, toplanma özgürlüğü, bir toplantının usullerini seçme hakkını içerir.⁷⁴ Bir toplantının organizatörleri, uygunsuz bir devlet müdahalesi olmaksızın, etkinliğin erişimini en üst düzeye çıkarmalarına yardımcı olacak yöntemlere karar verebilmelidir.⁷⁵

59. Bir toplantının tarihini ve saatini seçme özgürlüğü. İlke olarak toplanma özgürlüğü hakkı aynı zamanda toplantının tarih ve saatini seçme hakkını da kapsar. Bir toplantının zamanı, katılımcıların iletmek istedikleri mesaj açısından, örneğin, eşzamanlı bir etkinliği protesto etmek veya tarihi bir olayı anmak için çok önemli olabilir.⁷⁶ Bir toplantının tarih ve saatini seçme hakkı, toplantının hedef kitlesine ulaşmasını ve (diğer şehirlerden veya bölgelerden bireylerin katılımı

kamuoyu oluşturma' adıyla anılırlar) bir toplantının gerçekliğini ve mesajının güvenilirliğini zayıflatılabilir.

⁶⁹ BM İnsan Hakları Komitesi Görüşleri (esas hakkında): Tulzhenskova / Belarus(1226/03) 26 Ekim 2011, CCPR/C/103/D/1838/2008, paragraf 9.3. Komite, "bilginin erken dağıtılmasının hangi tehlikeleri yaratacağına dair belirli bir emare" olmadan, yaklaşmakta olan bir toplantı için tanıtım yapılmasının meşru olarak cezalandırılmayacağı yönünde görüş belirtmiştir.

⁷⁰ Kalda / Estonya, Başvuru No. 17429/10, 19 Ocak 2016, paragraf 52. Mahkeme, internetin bir dizi insan haklarından yararlanma açısından önemini açıkça kabul etmiştir. Ayrıca bkz. Jankovskis / Litvanya, Başvuru No. 21575/08, 17 Ocak 2017, paragraf 62.

⁷¹ Bakanlar Komitesi'nin İnternet özgürlüğü hakkında Üye Devletlere yönelik CM/Rec (2016)5 sayılı Tavsiye Kararı (13 Nisan 2016), paragraf 3.3: 'Bireyler, barışçıl toplanma amacıyla organize olmak için sosyal medya gibi internet platformlarını ve diğer bilgi teknolojilerini kullanmakta özgürdür.'

⁷² Örneğin bkz. Hurley / İrlandalı-Amerikalı Gay, Lezbiyen ve Biseksüel Grubu, 515 US 557 (1995) (İfade özgürlüğüne dayalı bir yürüyüşün sponsorları, mesajları yürüyüşün genel mesajıyla çelişecek veya o mesajı değiştirecek grupları yürüyüşe dahil etmeye zorlanamaz).

⁷³ Bu bağlamda bkz. Kamusal Toplantılar, Yürüyüşler, Mitingler, Gösteriler ve Toplantıların Düzenlenmesine İlişkin [Tunus] Yasası Hakkında AGİT / DKİHB Görüşü, Görüş No: FOA-TUN/218/2012, 21 Aralık 2012, paragraf 70.

⁷⁴ Sáska / Macaristan, Başvuru No. 58050/08, 27 Kasım 2012 tarihli karar, paragraf 21.

⁷⁵ Women on Waves / Portekiz (2009), a.g.e., not 26, paragraf 38.

⁷⁶ Zelini Balkani / Bulgaristan, Başvuru No. 63778/00, 12 Nisan 2007, paragraf 40.

dahil) mümkün olan en geniş katılımı sağlamak açısından da büyük önem taşıyabilir.

60. Bir toplantının süresini belirleme özgürlüğü. Genel olarak, toplantı organizatörleri, birbirleriyle etkileşime girmek ve görüşlerini ortaya koymak amacıyla yeterli zaman ve fırsata sahip olmaları için bir toplantının süresini belirleme hakkına sahiptir.⁷⁷ Örneğin, bir toplantının diğer eşzamanlı etkinliklerle denk getirilmeye çalışıldığı durumlarda söz konusu toplantının süresi de o toplantının mesajının bir parçası olabilir. Özellikle uzun süreli toplantıların söz konusu olduğu durumlarda, müdahale düzeyi ve toplantı organizatörlerinin ve katılımcıların ne ölçüde etkileşimde bulunma ve mesajlarını iletme fırsatına sahip oldukları göz önünde bulundurularak, yalnızca mevcut durumun bireysel olarak değerlendirilmesinin ardından herhangi bir sınırlamaya izin verilecektir.⁷⁸ (Ayrıca bkz. paragraf 28-30, 'Bir toplantıya ilişkin kısıtlamalar').

5. Toplantıların yeri

61. Bir toplantının yerini veya güzergahını seçme özgürlüğü. İnsanlar ayrıca, prensip olarak, halka açık yerlerde gerçekleştirilecek bir toplantının yerini veya güzergahını seçme hakkına sahiptir. Söz konusu yerde veya güzergah üzerinde, bunlarla sınırlı olmamak üzere; halka açık parklar, meydanlar, sokaklar, yollar, caddeler, kaldırımlar ve yaya yollarının yanı sıra kamu binalarının ve tesislerinin yakınındaki açık alanlar bulunabilir.⁷⁹ Toplantılar açısından fiziksel olarak uygun olan (beklenen sayıda katılımcıyı alabilecek) ve normalde halka açık olan, kamuya ait oditoryumlar, stadyumlar veya kamu binalarındaki açık alanlar gibi binalar ve yapılar, toplantılar için meşru yerler olarak kabul edilebilir ve bunların kullanımı, benzer şekilde barışçıl toplanma ve ifade özgürlüğü haklarıyla korunacaktır.⁸⁰

⁷⁷ Patyi / Macaristan, Başvuru No. 5529/05, 7 Ekim 2008; Éva Molnár / Macaristan (2008), a.g.e., not 7, paragraf 42 ve Barraco / Fransa (2009), a.g.e., not 24. AİHM, Balçık ve Diğerleri / Türkiye, Başvuru No. 25/02, 29 Kasım 2007 tarihli kararında AİHS Madde 11'in ihlal edildiğine hükmetmiş ve paragraf 51'de, davadaki söz konusu miting öğle saatlerinde başlayıp yarım saat içinde, öğlen 12:30'da grubun gözaltına alınmasıyla sona erdiğinden, "yetkililerin gösteriyi sona erdirmek için sabırsızlanmalarından özellikle etkilendiğini" belirtmiştir.

⁷⁸ Cissé / Fransa, Başvuru No. 51346/99, 9 Nisan 2002. Bu kararda AİHM, başvuranın (...) varlığının sembolik ve tanıklıkla ilgili değerinin, müdahalenin böylesine uzun bir süreden sonra mantıksız görünmemesi için yeterince uzun süre tolere edildiğine hükmetmiştir, paragraf 52.

⁷⁹ Bu tanım, ABD'deki International Society of Krishna Consciousness / Lee, 505 US 672, 695 (1992) (Kennedy, J. mutabık) ve Grayned / Rockford, 408 US 104, 116 (1972) (hüküm) davalarının kararlarındaki dile dayanmaktadır. Sitenin tarihine bakarak oldukça kısıtlayıcı bir şekilde 'halk forumunu' tanımlayan ABD Yüksek Mahkemesi tarafından benimsenen tanım değildir. Bu nedenle, Yüksek Mahkeme'ye göre bir halk forumu, 'öteden beri halkın kullanımı için güvenli tutulan ve . . . toplanma, vatandaşlar arasında düşüncelerin paylaşılması ve kamuoyunu ilgilendiren konuların tartışılması amacıyla kullanılan bir alandır'; International Society of Krishna Consciousness / Lee, 679. Ayrıca bkz. halka açık çevrimiçi alanlardaki toplantılara dair paragraf 66 (ve Knight First Amendment Institute at Columbia University ve Diğerleri / Donald J. Trump ve Diğerleri davası, 17 Civ. 5205). Ayrıca bkz. Alman Federal Anayasa Mahkemesi, 22 Şubat 2011 tarihli Karar (Frankfurt Havalimanı Kararı), 1 BvR 699/06, paragraf 70: "Bir halk forumunun karakteristik özelliği, çeşitlilik arz eden, açık bir iletişim ağının geliştirilmesini sağlayan bir dizi farklı aktiviteyi ve endişeyi takip etmek için kullanılabilmesidir. Halka açık forumlar, dış koşullardan dolayı yalnızca belirli amaçlar için halkın kullanımına açık olan ve buna göre tasarlanmış yerlerden ayırt edilmelidir. Gerçekte bir yer yalnızca veya esas olarak tek bir amaca hizmet ediyorsa, Madde 8.1 [Anayasa] uyarınca, o yerle ilgili özel kullanım haklarına sahip oldukları durumlar dışında bireyler orada toplantı yapmalarına izin verilmesini talep edemezler. Bununla birlikte, mağazaların, hizmet sağlayıcıların, restoranların ve rekreasyon alanlarının bir arada bulunması sayesinde gezinmek için bir fırsat sunan ve dolayısıyla insanların zaman geçirip buluşmaları için bir yer teşkil eden alanlarda bu farklıdır. İletişim amaçlı kullanımlar da dahil olmak üzere farklı kullanımların bir arada var olması için bu şekilde alan sağlanırsa ve bu alan bir halk forumu haline gelirse, Madde 8.1'e [Anayasa] göre, toplantılar vasıtasıyla toplu fikir beyanı şeklinde gerçekleşen politik tartışmaların bu forumda yer almasının engellenmesi mümkün değildir." Ayrıca bkz. Alman Federal Anayasa Mahkemesi, 18 Temmuz 2015 tarihli Karar, (Beer Can Flashmob for Freedom kararı), 1 BvQ 25/15. Bu kararda Mahkeme, özel mülk olan bir meydana planlanan flash mob ile ilgili olarak, toplantı düzenlemenin fiilen yasaklanmasının başvuru hakkının ciddi bir şekilde ihlali anlamına geldiğine hükmetmiştir. Mahkeme, planlanan toplantının amacının bireysel özgürlüklerin giderek artan şekilde sınırlandırılmasını ve ulusal güvenliğin özelleştirilmesini protesto etmek olduğu göz önünde bulundurulduğunda, toplantının yerinin bilhassa manidar olduğunu kaydetmiştir. Bununla karşılaştırıldığında, toplantı 15 dakika ile sınırlanmış, durağan bir toplantı olacağından, mülk sahibinin haklarına yapılan müdahale nispeten kısıtlı bir müdahale olarak değerlendirilmiştir.

⁸⁰ Szel / Macaristan Başvuru No. 44357/13, 16 Eylül 2014; Sergey Kuznetsov / Rusya (Başvuru No. 10877/04, 23 Ekim 2008, Açık / Türkiye, Başvuru No. 31451/03, 13 Ocak 2009; Cisse / Fransa (2002), a.g.e., not 55; Barankevich / Rusya, Başvuru No. 10519/03, 26 Temmuz 2007, paragraf 25: "Toplanma özgürlüğü hakkı hem özel toplantıları hem de kamusal alanlarda yapılan toplantıları kapsar..." Ayrıca bkz. Birleşik Krallık İnsan Hakları Ortak Komitesi'nin Demonstrating Respect for Rights: A Human Rights Approach to Policing Protest (Haklara Saygı Göstermek: Protesto Gösterilerinde Polislik Uygulamalarına Yönelik İnsan Hakları Yaklaşımı) adlı raporunda geçen 'yarı kamusal alan' tartışması, (Cilt 1) (Londra: HMSO, HL Paper 47-I; HC 320-I, 23 Mart 2009), s.16-17; 'Kamusal ve Özel Alan'. Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Southeastern Promotions / Conrad, 420 U.S. 546 (1974) (Bir belediyenin, iletilen mesaja itirazlarına dayanarak bir kuruluşu bir kamu oditoryumunun kullanımından özellikle hariç tutamayacağını belirtir).

62. Kamusal alanın meşru kullanımı açısından toplantılar. Demokratik bir toplumda toplanma özgürlüğünün önemi göz önüne alındığında toplantılar; ticari faaliyetler veya yaya ve araç trafiği gibi kamusal alanların diğer, daha rutin kullanımlarına eşit derecede meşru bir kullanım olarak görülmelidir.⁸¹ Bu bağlamda, hem Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Amerikalar Arası İnsan Hakları Komisyonu İfade Özgürlüğü Özel Raportörü, kamusal alanda toplantıları engellemek yerine kolaylaştırma ihtiyacını vurgulamıştır.⁸²

63. Özel mülkte gerçekleştirilen toplantıların korunması. Barışçıl toplanma özgürlüğü, özel toplantıların yanı sıra halka açık yerlerde yapılan toplantıları da korur.⁸³

64. Özel mülke girme hakkı bulunmaması. Bir toplantının yerini veya güzergahını seçme özgürlüğü olmasına rağmen, barışçıl toplanma hakkı, özel mülke (hatta devlet daireleri veya bakanlıklar gibi normalde kamuya açık olmayan kamu mülkiyetindeki tüm mülklere) otomatik olarak giriş hakkı vermez.⁸⁴ Aynı zamanda, bireylerin ve grupların toplanma özgürlüğü hakkını kullanma kabiliyetleri pratik ve etkili kalmalıdır. Özel mülke erişim kısıtlamalarının yanı sıra kamu mülkiyetine erişim üzerinde de kapsamlı kısıtlamaların mevcut olması, bu hakkı tamamen teorik ve yanıltıcı hale getirme etkisine sahip olabilir ve bundan kaçınılmalıdır.⁸⁵

⁸¹ "Demokratik bir toplumda kentsel alan yalnızca bir hareket alanı değil, aynı zamanda bir katılım alanıdır"; İspanya Anayasa Mahkemesi, 12 Aralık 2011 tarih ve STC 193/2011 numaralı karar [İngilizce çevirisi]. Karşılaştırmamız: AB Adalet Divanı, Eugen Schmidberger, Internationale Transporte und Planzüge / Republik Österreich (C-112/00, 12 Haziran 2003 tarihli karar). Patyi ve Diğerleri / Macaristan, Başvuru No. 35127/08, 17 Ocak 2008) paragraf 42-43'te Mahkeme, Macar hükümetinin trafik ve toplu taşımadaki olası aksamlarla ilgili iddialarını reddetmiştir. Benzer şekilde Körtvélyessy / Macaristan, Başvuru No. 7871/10, 4 Nisan 2016, paragraf 29'da Mahkeme şu sonuca varmıştır: "Yetkililer, gösteri yasağını koyarken ve yalnızca trafikle ilgili hususlara dayanarak, toplanma özgürlüğünü kullanmak isteyenlerin hakları ile seyahat özgürlüğü geçici olarak sağlanamamış olabilecek diğerlerinin hakları arasında adil bir denge kuramamıştır." Ayrıca bkz. Hague / CIO, 307 U.S. 496, 515 (1939). Araç trafiğinin toplanma özgürlüğüne kıyasla önceliklendirilmesine karşı daha fazla argüman için bkz. Nicholas Blomley, "Civil Rights Meets Civil Engineering: Urban Public Space and Traffic Logic" (Medeni Hakların İnşaat Mühendisliğiyle Buluşması: Kentsel Kamusal Alanlar ve Trafik Mantiği), Canadian Journal of Law and Society, Cilt. 22 No. 2 2007 55-72. Ayrıca bkz. Amerikalar Arası İnsan Hakları Komisyonu, "İfade Özgürlüğü Özel Raportörlüğü Raporu", 2008, paragraf 70: "Doğal olarak grevler, yol kapamalar, kamusal alan işgalleri ve hatta sosyal protestolar sırasında meydana gelebilecek karışıklıklar, önlenmesi ve onarılması gereken rahatsızlıklara ve hatta zararlara neden olabilir. Bununla birlikte, özellikle kendilerini kamuya açık bir şekilde ifade etme konusunda başvurabileceği başka bir yol olmayan grupların söz konusu olduğu durumlarda, protestolara yönelik orantısız kısıtlamalar ifade özgürlüğü hakkını ciddi şekilde tehlikeye atmaktadır. Bu nedenle Özel Raportörlük, aslen bireylerin yaşamı veya özgürlüğü gibi yasal olarak korunan çıkarları bizzatıhi olumsuz yönde etkilemeyen, bir protestoya katılmak, yol kapatmak veya toplumsal olaylar gibi durumlardan cezaya tabi suçlar yaratan ceza hükümlerinin varlığından endişe duymaktadır."

⁸² Bu bağlamda, ayrıca bkz. Özel Raportör'ün Kore Cumhuriyeti misyonu sonrasında barışçıl toplanma ve örgütlenme özgürlüğü haklarına ilişkin Raporu, A/HRC/32/36/Add.2, 15 Haziran 2016, paragraf 28: 'Polisin toplantıları yasaklamak veya yasa dışı ilan etmek için dayandığı, trafiğin kesilmesi, vatandaşların günlük hayatlarının olumsuz etkilenmesi, yüksek gürültü seviyeleri ve eş zamanlı bir toplantının geç bildirilmesi gibi sebepler, toplantılara getirilen sınırlamaları gerekçelendirmek açısından MSHUS Madde 21'de yer alan kriterleri karşılamamaktadır. [...] Toplantılara kısıtlama konusundaki geniş takdir yetkisi ve erkler, örneğin, basın toplantılarının [...], katılımcılar slogan attığı için 'yasa dışı toplantılar' olarak kabul edildiği iddia edilen durumlara yol açtığı iddia edilmiştir." Daimi Tahkim Mahkemesi, Arctic Sunrise Tahkim Davası (Hollanda / Rusya), 14 Ağustos 2015 tarihli Esasa İlişkin Karar, paragraf 227-228. Kararda diğer hususların yanı sıra, protestoların barışçıl olması koşuluyla, "Denizde protesto yapılması, seyir özgürlüğü ile bağlantılı olarak denizlerin uluslararası yasalara uygun bir kullanımı olduğu" teyit edilmektedir.

⁸³ Annenkov ve Diğerleri / Rusya (2017), a.g.e., not 48, paragraf 122. Ayrıca bkz. Djavit An / Türkiye (2003) a.g.e., not 1, paragraf 56 ve Rassemblement Jurassien Unité Jurassienne / İsviçre, Başvuru No. 8191/78, 10 Ekim 1979 tarihli Komisyon Kararı, s. 119. Ayrıca bkz. Max Planck Karşılaştırmalı Kamu Hukuku ve Uluslararası Hukuk Enstitüsü, "Comparative Study on National Legislation on Freedom of Peaceful Assembly" (Barışçıl Toplanma Özgürlüğü Hakkında Ulusal Mevzuata Dair Karşılaştırmalı Çalışma) (Venedik Komisyonu tarafından 19 Haziran 2014 tarihinde onaylanmıştır), CDL-AD (2014) 024, paragraf 489-492. Kamusal ve özel alanlardaki toplantılar için geçerli olan farklı rejimler dizisini açıklar.

⁸⁴ Appleby ve Diğerleri / Birleşik Krallık, Başvuru No. 44306/98, 6 Mayıs 2003, paragraf 47; Taranenko / Rusya (2014), a.g.e., not 60, paragraf 78. Birleşik Krallık'ta, özel mülk olan yerlerin, 'halka açık yerlerin' yasal tanımı kapsamına girdiği kabul edilmiştir: Anti-sosyal davranışta bulunan grupların dağıtılması emri verme yetkisine ilişkin bir davada Yargıç May, 2003 tarihli Anti-Sosyal Davranışlar Yasası Madde 36(b)'de yer alan 'halka açık yer' tanımının "sinemaları, restoranları, kafeleri ve halk evlerini içerdiğinin değerlendirildiğini" belirtmiştir (R (W ve PW) / Metropol Emniyet Müdürü ve Diğerleri [2006] EWCA Civ 458). Aksine, kamuya ait binalar - belediye binaları ve yerel meclis toplantı odaları gibi - içindeki yerler ne tamamen ne de kalıcı olarak halka açıktır, ancak yine de halka belirli zamanlarda veya belirli amaçlar için sınırlı erişim verilir (bkz. Laporte / Metropol Emniyet Müdürü [2014] EWHC 3574 (QB)).

⁸⁵ Örneğin bkz. BM Barışçıl Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü Hakları Özel Raportörü, BM Genel Kurulu'na Sunulan Rapor (Dernekler ve işletmeler için elverişli ortamlara dair karşılaştırmalı çalışma, Dok. A/70/266, 4 Ağustos 2015, paragraf 102-104: "Özel Raportör, sivil toplum kuruluşlarının kurumsal etkinlikler, çıkarlar veya mülklerle ilgili olarak düzenledikleri ifadeye dayalı toplantıların meşruiyetini yineler. Çakışan menfaatlerin uygun bir şekilde dengelenmesi, uluslararası hukuka uygun objektif kriterler temelinde sağlanmalıdır." Knight First Amendment Institute at Columbia University ve Diğerleri / Donald J. Trump ve Diğerleri, 17 Civ. 5205, Mahkeme (paragraf 48-9) mekanın doğasının (özel veya kamusal olarak) sık sık nasıl değiştiğine dikkat çekmiştir: "... belirli bir halk forumunun tüm konsepti, (önceden kapalı olan) bir alanın doğasının değiştirildiği sayılısına dayanır. Ayrıca bkz. Cornelius, 473 U.S., 802. İki örneğe bakmak gerekirse, başlangıçta hükümet tarafından bir askeri üs olarak kurulan bir tesis, - Greer, 424 U.S., 838'e göre bir halk forumu olmadığı açıktır - daha sonra hizmet dışı bırakılıp halka açık bir parka dönüştürülürse, ... tesisin bir park olarak mevcut kullanımı, eski bir askeri tesis olarak geçmiş kökenine değil, daha ziyade forum olarak analiz edilmesine dayanacaktır.

Finlandiya, Toplantı Yasası, 22.4.1999/530, Madde 9
Halka açık toplanma yerleri

Maliki veya zilyedinin izni olmaksızın halka açık bir meydana, açık alanda, sokakta ve toplantılara uygun, halka açık başka bir benzer yerde halka açık bir toplantı düzenlenebilir. Toplantının düzenlenmesinin mekanın sahibi veya zilyedi bakımından makul olmayan bir rahatsızlık yaratacağı veya çevreye makul olmayan bir zarar vereceği değerlendiriliyorsa, mekanın sahibi veya zilyedi, böyle bir yerin toplanma amacıyla kullanımını kısıtlayabilir.

B. Toplantılar ve Yeni Teknolojiler

65. İnternetin toplanma hakkı açısından önemi. İnternet tabanlı teknolojiler, barışçıl toplanma özgürlüğü hakkının kullanılmasında giderek daha önemli bir rol oynamaktadır ve internetle herhangi bir şekilde ilişkisi olmayan bir toplantı hayal etmek zordur.⁸⁶ Pek çok alanda internete erişim mevcut, ucuz, hızlı ve sınırsızdır. Böylece başkalarıyla iletişim kurmanın maliyeti de azaltılmaktadır.⁸⁷ Bununla birlikte, 'dijital uçurum' adı verilen kavram var olmaya devam etmektedir. İnternetin günlük yaşam⁸⁸ ve özellikle de siyasi katılım açısından önemi göz önüne alındığında devletler, bu uçurumu azaltmak için giderek artan yükümlülöklere tabi olmaktadır. İnternet ayrıca bir protesto mesajı taşıyabilir ve hatta diğer yargı alanlarına erişim ve yurt dışından destek de dahil olmak üzere bilgiye erişim yoluyla bir protesto mesajı 'oluşturmaya' yardımcı olabilir.

66. Çevrimiçi hakların kabulü. AİHS, MSHUS ve diğer uluslararası belgeler hem çevrimdışı hem de çevrimiçi ortamda geçerlidir.⁸⁹ Toplantıların düzenlenmesinde internetin ve sosyal medyanın rolü barışçıl toplanma hakkının kullanılması açısından giderek daha önemli hale gelmektedir. Bu Kılavuzda belirtildiği gibi, kısmen çevrimiçi olarak düzenlenen toplantılar, çevrimdışı toplantılardan farklı pratik boyutlar taşır. Buna, diğer hususların yanı sıra, bildirimle ilgili konular (bkz. aşağıdaki paragraf 112), kamusal alan kullanımı ve gizlilik hakları dahildir.

Benzer şekilde, özel olarak inşa edilmiş bir havalimanı sonradan bir kamu kurumu tarafından devralınırsa, forum analizinde önceden özel bir havalimanı olarak kullanımından ziyade bir kamu havalimanı olarak mevcut kullanımına odaklanılacaktır. Karşılaştırınız: ISKCON, 505 U.S., 681 ('Özel ulaşım merkezlerinin uygulamaları, hükümetin kamuya ait bir havalimanı üzerindeki düzenleyici yetkisine dayanmaz.'). Şuradan ulaşılabilir:

<<https://knights.columbia.org/sites/default/files/content/Cases/Wikimedia/2018.05.23%20Order%20on%20motions%20for%20summary%20judgment.pdf>>.

⁸⁶ WL Youmans, JC York, "Social Media and the Activist Toolkit: User Agreements, Corporate Interests and the Information Infrastructure of Modern Social Movements" (Sosyal Medya ve Aktivist Araç Seti: Kullanıcı Sözleşmeleri, Kurumsal İlgi Alanları ve Modern Toplumsal Hareketlerin Bilgi Altyapısı), Journal of Communication, Vol. 62, 2012, s. 315. Packingham / Kuzey Carolina, 137 S. Ct. 1730, 1735 (2017). ABD Yüksek Mahkemesi, interneti "halka açık toplantılar açısından vazgeçilmez mekanlara" benzetmiştir.

⁸⁷ Jonathon Zittrain, "Ubiquitous human computing" (Ulaşılabilir İnsan Bilişimi), Philosophical Transactions of the Royal Society A Vol. 366 No. 188, 2008 s. 3813-3821.

⁸⁸ Kalda / Estonya (2016), a.g.e., not 70, paragraf 52: "Mahkeme, bir dizi Avrupa Konseyi belgesinde ve diğer uluslararası belgelerde internetin kamu hizmeti olarak değerinin ve bir dizi insan haklarından yararlanılması açısından öneminin tanındığını göz ardı edemez. İnternet erişimi giderek bir hak olarak anlaşılmaktadır ve internete evrensel erişim sağlamak ve "dijital uçurumun" üstesinden gelmek için etkili politikalar geliştirmek amacıyla çağrılar yapılmaktadır... Mahkeme, bu gelişmelerin internetin insanların günlük hayatında oynadığı önemli rolü yansıttığı kanaatinde dir."

⁸⁹ Bakanlar Komitesi'nin internet özgürlüğü hakkında Üye Devletlere yönelik CM/Rec (2016) 5 sayılı Tavsiye Kararı (3 Nisan 2016), Ek'te paragraf 3 (İnternet özgürlüğü göstergeleri) şu şekildedir: "3. Barışçıl toplanma ve örgütlenme özgürlüğü; 3.1. Bireyler; birbirleriyle ilişki kurmak, dernek kurmak, bu derneklerin amaçlarını belirlemek, sendika kurmak ve uluslararası standartlara uygun kanunlarda öngörülen sınırlar dahilinde faaliyetler yürütmek için sosyal medya gibi internet platformlarını ve diğer bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmakta serbesttir. 3.2. Dernekler, ifade özgürlüğü haklarını kullanmak ve siyasi ve kamusal tartışmalara katılmak için interneti kullanmakta özgürdür. 3.3. Bireyler, barışçıl toplanma amacıyla organize olmak için sosyal medya gibi internet platformlarını ve diğer bilgi-iletişim teknolojilerini kullanmakta özgürdür. 3.4. Barışçıl toplanma hakkının kullanılması bağlamında uygulanan devlet tedbirleri, sosyal medya gibi internet platformlarının ve diğer bilgi-iletişim teknolojilerinin engellenmesi veya kısıtlanması anlamına gelir ve Sözleşme Madde 11 ile uyumludur. 3.5. İnternet ile ilgili olarak barışçıl toplanma özgürlüğü ve örgütlenme özgürlüğü hakkının kullanılması üzerindeki herhangi bir kısıtlama, Sözleşme Madde 11 ile uyumludur. Yani erişilebilir, açık, net, bireylerin davranışlarını düzenlemelerine imkan verecek kadar kesin bir yasa ile düzenlenmiştir; Sözleşme Madde 11'de ayrıntılı olarak sıralandığı gibi meşru bir amaç güder; demokratik bir toplumda gereklidir ve güdülen meşru amaçla orantılıdır. Bu kısıtlama için acil bir sosyal ihtiyaç vardır. Toplanma ve örgütlenme özgürlüğünün kullanılması ile bir bütün olarak toplumun çıkarları arasında adil bir denge bulunmaktadır. Daha az müdahaleci bir tedbir aynı hedefe ulaşılmasını sağlayacaksa o tedbir uygulanır. Kısıtlama, dar bir şekilde yorumlanıp uygulanır ve toplantı ve örgütlenme özgürlüğünün özüne zarar vermez."

İnternet kullanıcıları için insan haklarına yönelik bir Kılavuz hakkında Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere yönelik 16 Nisan 2014 tarihli Tavsiye Kararı, internet kullanıcılarını hakları konusunda aşağıdaki şekilde bilgilendirir:

“Toplanma, örgütlenme ve katılım

İnterneti kullanarak başkalarıyla barışçıl bir şekilde toplanma ve örgütlenme hakkına sahipsiniz.

Pratikte bu, şu anlama gelmektedir:

Kamu yetkililerince resmi olarak tanınınsınlar veya tanınmasınlar, sosyal gruplar ve toplantılar oluşturmak, bunlarda yer almak, bunları harekete geçirmek ve bunlara katılmak amacıyla herhangi bir web sitesini, uygulamayı veya başka bir hizmeti seçme özgürlüğüne sahipsiniz. Sendika kurma ve sendikalara katılma hakkınızı kullanmak için interneti de kullanabilmelisiniz;

İnternette barışçıl bir şekilde protesto etme hakkına sahipsiniz. Bununla birlikte, çevrimiçi protestonuzun tıkanıklıklara, hizmetlerin aksamasına ve/veya başkalarının mülküne zarar gelmesine neden olması durumunda, hukuki sonuçlarla karşılaşabileceğinizi bilmelisiniz;

Dilekçeleri imzalama ve internetin nasıl yönetileceğine ilişkin politika oluşturma süreçlerine katılma hakkı dahil olmak üzere yerel, ulusal ve küresel kamu politikası tartışmalarına, yasama girişimlerine ve karar alma süreçlerinin kamu tarafından incelenmesine katılmak için mevcut çevrimiçi araçları kullanma özgürlüğüne sahipsiniz.”

90

67. İnternet erişimini kolaylaştırma sorumluluğu. İnternete erişimin arttırılması, devletlerin toplantıları kolaylaştırma görevlerini kısmen yerine getirme yollarından biridir ve bu erişim giderek bir hak halini almaktadır.⁹¹ Avrupa Konseyi ve Birleşmiş Milletler belgeleri, “İnternet erişimini sağlamada ve genişletmede insan haklarına dayalı bir yaklaşım uygulama”⁹² çağrısında bulunmakta ve başta düşünce ve ifade özgürlüğü hakkı⁹³ olmak üzere insan hakları ve özgürlüklerinin kullanılması için bir kanal olarak internet erişiminin temel niteliğini vurgulamaktadır. Aynı zamanda taraf devletleri, “bu yeni mecranın bağımsızlığını güçlendirmek ve bireylerin ona erişimini sağlamak için gerekli tüm adımları atmaya” çağırılmaktadır.⁹⁴ Bazı BM danışma belgeleri de toplantılar bağlamında bu yeni “insan hakları alanı”⁹⁵ fikrinden ve onun doğasından bahsetmektedir (ancak tanımlama yapmamaktadır). Bu nedenle devletler, internet erişimini genişletmek için çalışmalıdır ki bu, uygulamada yüksek maliyetleri, ağır idari gereklilikleri ve ikamet izni ihtiyacı gibi erişim engellerini kaldırmak için çalışmayı içerir. Devletler ayrıca halka açık yerlerde ücretsiz internet ve coğrafi olarak uzak yerlerde internet erişilebilirliğini sağlamak için çalışmalıdır. Ayrıca devletler, çevrimiçi bir toplantıyı kolaylaştırmak amacıyla internet erişimi kullanıldığında bu erişimi herhangi bir şekilde kısıtlama konusunda özellikle dikkatli olmalıdır. Bu gelişen alanda, ifade özgürlüğüne ve toplanma özgürlüğüne, internet hizmetlerinin engellenmesi, filtrelenmesi, yavaşlatılması veya kapatılması gibi yöntemlerle yapılan herhangi bir müdahalenin, bu hakların kullanımına yönelik orantısız bir müdahale oluşturabileceği göz ardı edilemez. BM İnsan Hakları Komitesi, uluslararası hukuk kapsamında ifade özgürlüğü üzerindeki kısıtlamalar testine uymadığı sürece, bilgi yayma sistemlerinin işleyişine getirilen herhangi bir kısıtlamanın meşru olmadığını değerlendirmiştir.⁹⁶

⁹⁰ CM/Rec(2014)6

⁹¹ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından daha önce belirtildiği gibi, Kalda / Estonya (2016), a.g.e., not 70 ve Janskovsis / Litvanya (2017), a.g.e. davalarının sınırlı koşullarında da olsa.

⁹² “İnternette insan haklarının geliştirilmesi, korunması ve kullanılmasına ilişkin 27 Haziran 2016 tarihli BM Genel Kurulu kararı”, A/HRC/32/L.20, paragraf 5.

⁹³ Düşünce ve İfade Özgürlüğünün Geliştirilmesi ve Korunması Özel Raportörü Frank La Rue'nun raporu, A/HRC/17/27, 16 Mayıs 2011, özellikle paragraf 67, 78, 79 ve 85.

⁹⁴ BM İnsan Hakları Komitesi, Genel Yorum No. 34, a.g.e., not 11, paragraf 15.

⁹⁵ M O'Flaherty, “Effective measures and best practices to ensure the promotion and protection of human rights in the context of peaceful protests: a background paper” (Barışçıl protestolar bağlamında insan haklarının geliştirilmesi ve korunmasını sağlamak için etkili önlemler ve en iyi uygulamalar: bir arka plan raporu), 2014, s. 9, bölüm 3.7: “[...] bu modern teknolojiler geleneksel 'insan hakları alanının' nosyonlarını değiştirmiştir. Bu bağlamda barışçıl toplantı hakkının çevrimiçi protestolar için de geçerli olduğu öne sürülmüştür.”

Şuradan

ulaşılabilir:

<<https://www.ohchr.org/documents/issues/fassociation/seminar2013/backgroundpaperseminar.doc>>.

⁹⁶ BM İnsan Hakları Komitesi, Genel Yorum No. 34, a.g.e., not 11, paragraf 34.

68. Toplanma yeri olarak çevrimiçi ortam. İnternet ve sosyal medya, ayrılmaz bir şekilde barışçıl toplanma özgürlüğü ile bağlantılı olan ifade özgürlüğü hakkını destekleyerek, barışçıl toplanma özgürlüğü de dahil olmak üzere temel hakların kullanımını büyük ölçüde kolaylaştırmıştır (bkz. paragraf 4). Bu Kılavuz İlkeler doğrultusunda mevzuat, fikirlerin aktarıldığı yeri (bkz. paragraf 61 ve devamı) ve aktarılma biçimini (bkz. paragraf 10) seçme hakkının, toplanma özgürlüğü hakkının kullanılmasının önemli bir parçasını oluşturduğunu dikkate alınmalıdır. Bu gelişen alanda, bu tür platformların özel mülkiyete tabi olduğu, ancak kamusal kullanıma açık bir alan olarak kabul edildiği durumlarda bile bu, internet ve sosyal medya kuruluşlarını içerebilir (bkz. paragraf 83).⁹⁷ Dolayısıyla, mevzuat ve devlet politikaları, internetin toplantıları hazırlamak ve düzenlemek amacıyla kullanılabilmesini, özellikle de sosyal medyadan daha sonra çevrimdışı olarak yapılacak toplantıları planlamak ve düzenlemek için bir araç olarak faydalanılabilmesini sağlamalıdır.

69. İnternet hizmet sağlayıcılarının (İHS) sorumluluğu. Devletlerin insan haklarını koruma konusunda nihai yükümlülüğü vardır. Diğer taraftan insan haklarına saygı duyma, bu hakları koruma ve yerine getirme yükümlülükleri, özel sektöre ait şirketler olmakla birlikte ifade ve toplanma özgürlüğü açısından halka açık bir alanı barındıran İHS dahil üçüncü kişileri de kapsamaktadır. Devletler, İHS ile işbirliği içinde, öz düzenlemenin demokratik bir toplumda normalde izin verilen ve kabul edilebilir olan içerik sansürüne yol açmamasını sağlamalıdır. Aynı zamanda bu, Devleti veya nüfusun herhangi bir kesimini 'rencide, şok veya rahatsız' edebilecek görüşleri paylaşan toplantılar açısından da⁹⁸ bu toplantılar şiddete teşvik etmedikleri sürece geçerlidir.⁹⁹ Dahası İHS, kapsamlı algoritmalar aracılığıyla veya gereksiz içeriği kaldırma yoluyla ifade ve/veya toplantı tarafından iletilmek istenen mesaja müdahale etmemelidir. Öte yandan İHS, şiddete veya nefret söylemine teşvik eden içerik veya ifadelerle tepki vermediklerinde veya bunları kaldırmadıklarında da sorumlu tutulabilirler.¹⁰⁰ İHS ayrıca kullanıcıların gizliliğine saygı göstermeli ve onları korumalı, devlet tarafından mahkeme kararı olmaksızın bu bilgileri ifşa etmeye zorlanmamalıdır (Bkz. aşağıdaki paragraf 73).

70. İnternete ve sosyal medyaya erişim. Toplantılar sırasında veya öncesinde internete ve sosyal medyaya erişim engellenmemelidir. Bir toplantının planlanması ve organizasyonu aynı şekilde barışçıl toplanma özgürlüğü kapsamında olduğundan, bir toplantı hakkında reklam ve bilgi vermek için kullanılan web siteleri ve diğer elektronik araçlar kısıtlanmayacak veya engellenmeyecektir. Bunu yapmaya yönelik herhangi bir girişim genellikle bu hakkın ihlali anlamına gelir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, içtihatlarında, internetin bir kamu hizmeti olarak değerini ve bir dizi insan haklarından faydalanma açısından önemini kabul etmiştir.¹⁰¹ İnternet erişimi bizzat bir hak olarak anlaşılmaktadır. İnternete evrensel erişim sağlamak ve 'dijital uçurumun' üstesinden gelmek için etkili politikalara verilen destek artmıştır.¹⁰² Ayrıca katılımcıların veya muhtemel katılımcıların gelecekteki veya devam eden toplantılara dair bilgi alma hakkı vardır.¹⁰³ Böylece devletler, çevrimiçi olanlar da dahil olmak üzere gelecekteki toplantıların duyurulması için bilginin yayılmasının herhangi bir şekilde,¹⁰⁴ örneğin, sosyal

⁹⁷ Knight First Amendment Institute at Columbia University ve Diğerleri / Donald J. Trump ve Diğerleri, 17 Civ. 5205 davasında Mahkeme, @realDonaldTrump Twitter hesabının interaktif bir alan ve 'özel olarak belirlenmiş bir halk forumu' olduğu sonucuna varmıştır (sayfa 61-2). "Siyasi bağlantıya veya diğer sınırlayıcı kriterlere bakılmaksızın genel olarak halk tarafından erişilebilirdir." Bu sonuca varırken mahkeme, "Twitter'ın etkileşimli yapısını ve bu forumun anlamlı faaliyetlerle uyumluluğunu vurgulamıştır. Mahkeme, ilgili 'halk forumu' içtihatlarına dikkat çekerek (ayrıca bkz. yukarıdaki not 79), (tam devlet mülkiyetinden ziyade hükümet denetimini vurgulamak suretiyle) hükümetin mülkiyet ve denetimine bakmış ve ayrıca 'bir alanın, "mekansal veya coğrafi anlamdan ziyade metafiziksel anlamda bir forum olabileceğini", Rosenberg / Virginia Üniversitesi Rektörü ve Ziyaretçileri, 515 U.S. 819, 830 (1995) ve "fiziksel bir mekandan yoksun" olabileceğini Cornelius, 473 U.S. 801, bu durumda geleneksel "mülkiyet" algılarının çok uygun düşmeyebileceğini belirtmiştir. Şuradan erişilebilir:

<<https://knightcolumbia.org/sites/default/files/content/Cases/Wikimedia/2018.05.23%20Order%20on%20motions%20for%20summary%20judgment.pdf>> Packingham / Kuzey Carolina, 137 S. Ct. 1730, 1735 (2017). Bu kararda ABD Yüksek

Mahkemesi, interneti "halka açık toplantılar açısından vazgeçilmez mekanlara" benzetmiştir.

⁹⁸ Handyside / Birleşik Krallık (1976), a.g.e., not 57, paragraf 49.

⁹⁹ Bkz. Delfi AS / Estonya, Başvuru No. 64569/09, 16 Haziran 2015; Smajić / Bosna Hersek, Başvuru No. 48657/16, Ocak 2018.

¹⁰⁰ Aynı yerde.

¹⁰¹ Kalda / Estonya (2016), a.g.e., not 70, paragraf 52 ve Jankovskis / Litvanya (2017), a.g.e., not 70, paragraf 62.

¹⁰² Aynı yerde.

¹⁰³ MSHUS, Madde 19; AİHS, Madde 10.

¹⁰⁴ Örneğin bkz. BM İnsan Hakları Komitesi Görüşleri (Esas Hakkında), Schumilin / Belarus (1784/2008), 5 Eylül 2012, BM Dok.

medyayı bloke etmek suretiyle engellenmemesini sağlamak zorundadır. BM düşünce ve ifade özgürlüğü hakkının geliştirilmesi ve korunması Özel Raportörünün belirttiği gibi, sunulan gerekçeye bakılmaksızın, kullanıcıların internet erişiminin engellenmesi orantısızdır ve MSHUS Madde 19(3)'ün ihlalidir.¹⁰⁵

71. İnternette toplantılarla ilgili faaliyetlerin devlet tarafından denetlenmesinin sınırları.¹⁰⁶ Toplantıların mesajını teknoloji yoluyla yaymanın faydaları çok fazla olsa da aynı teknoloji, çabalarını koordine etmek için onu kullanan protestoculara karşı da kullanılabilir. Geleneksel toplantılar, katılımcılara, eğer isterlerse, belirli bir düzeyde anonimlik veya en azından daha düşük bir 'belirlenme' veya tespit edilme olasılığı sunar. İfade amacıyla maske takmak bile uluslararası hukuka göre meşru kabul edilmektedir (bkz. paragraf 153). Bununla birlikte, yeni teknolojilerin kullanılması, devlet veya üçüncü kişiler tarafından kullanılan gözetim ve izleme araçlarının varlığı nedeniyle her zaman aynı anonimlik imkanını sunmaz. Bu nedenle Devletler, toplantılara ve protesto eylemlerine katılan kişileri izlemek (veya bazen baskı kurmak için) için gözetim araçlarını kullanmaktan kaçınmalıdır. Bu tür teknolojiler arasında polis video kayıtları¹⁰⁷ ve yüz tanıma araçları, aktivistler tarafından kullanılan internet portallarının ve sosyal medya sitelerinin gözetimi ve (bir gösteriye veya mitinge katılıp katılmadığını tespit etmek için) konum izleme yoluyla bir kişinin bulunduğu yerin belirlenmesi yer alır. Bu tür araçlar yalnızca böylesi bir müdahalenin kesin olarak kanıtlanmış ve orantılı ulusal güvenlik veya kamu düzeni gerekçelerine dayanılarak gerekçelendirilebildiği durumlarda kullanılmalı ve yargı denetimine tabi tutulmalıdır.

72. Terörizmle mücadele tedbirleri gibi devlet tarafından alınan herhangi bir güvenlik önlemi (bkz. paragraf 151), örneğin, internet erişiminin denetlenmesi veya kısıtlanmasını içeren tedbirler, yapıları gereği geçici olmalı, dar anlamda tanımlanmalı ve kanunlarla açık bir şekilde belirlenmiş, muhalefeti ve eleştirel söylemleri hedeflemek için kullanılmayan meşru bir amacı karşılamalıdır.¹⁰⁸

73. Çevrimiçi gizlilik hakları. Objektif kanıtlarla desteklenen bir mahkeme emri yokken, İHS'leri bir toplantıya katılan kişiler arasında paylaşılan bilgileri yetkililere iletmeye zorlamak hukuka aykırı olmalıdır. Mevzuat, verilerin yalnızca sınırlı bir süre için veya ciddi bir suçun soruşturulmasını sağlamak amacıyla kesinlikle gerekli olduğu durumlarda saklanmasına izin vermelidir. Araçlar, ciddi bir suçun işlendiğini gösteren kısıtlanmış içeriğin farkına vardıklarında, bunu gecikmeden bir kolluk kuvvetine bildirmelidir. (İnternet araçlarının görev ve sorumlulukları için bkz. CM/Rec(2018) 2). Kamu yetkililerinin bu tür verilere yalnızca gerektiğinde erişmesini ve kullanmasını sağlamak için güvenlik tedbirleri bulunmalıdır.

C. Çekirdek Devlet Yükümlülükleri

74. Yükümlülüklerin kapsamı. Barışçıl toplanma özgürlüğü hakkını koruyan insan hakları belgeleri ve siyasi açıdan bağlayıcı AGİT taahhütleri¹⁰⁹ ile bağlı devletler, kendi yetki alanlarındaki tüm bireyler için o belge ve taahhütlerde yer alan hakların korunmasını sağlamak

CCPR/C/105/D/1784/2008.

¹⁰⁵ BM Özel Raportörü Raporu (2011), A/HRC/17/27 a.g.e., not 93, paragraf 78.

¹⁰⁶ Big Brother Watch ve Diğerleri / Birleşik Krallık (Başvuru No. 58170/13, 62322/14 ve 24960/15), 13 Eylül 2018 tarihli karar.

¹⁰⁷ Protestocuların görüntülerinin polis tarafından kaydedilmesi temelinde yapılan tutuklamalara örnek olarak, 2008 yılında Türkiye'de gerçekleşen Kürt protestoları verilebilir (Bu protestolar sırasında, diğer hususların yanı sıra çocuklar polise taş atarken kaydedilmiş ve tutuklanmıştır). Gülcü / Türkiye, Başvuru No. 17526/10, 19 Ocak 2016, paragraf 6: "Gösteri sırasında polis tarafından kaydedilen video görüntülerinin incelenmesinin ardından 21 Temmuz 2008 tarihinde dört polis memuru tarafından hazırlanan bir rapora göre..."

¹⁰⁸ Bkz. AGİT, "Freedom of expression on the Internet: A study of legal provisions and practices related to freedom of expression, the free flow of information and media pluralism on the Internet in OSCE participating States" (İnternette ifade özgürlüğü: AGİT katılımcısı Devletlerde internette ifade özgürlüğü, serbest bilgi akışı ve medya çoğulculuğu ile ilgili yasal hükümler ve uygulamalara dair bir çalışma", 2010.

¹⁰⁹ Örneğin bkz. AGİT, İstanbul Belgesi 1999, paragraf 7: "(...) Tüm AGİT taahhütleri, istisnasız olarak, her bir katılımcı Devlete eşit şekilde uygulanır (...) Bu taahhütleri ortak başarımız olarak görüyoruz ve dolayısıyla bunları tüm katılımcı Devletler için acil ve meşru birer konu başlığı olarak görüyoruz."

üzere genel bir yasal yükümlülük altındadır.¹¹⁰ BM İnsan Hakları Komitesi'nin 31 numaralı Genel Yorumunda vurgulandığı üzere, bu yükümlülükler, yönetimin tüm erklerini - yasama, yürütme ve yargı - "ve gerek ulusal, gerek bölgesel gerekse yerel düzeydeki" diğer kamu veya hükümet yetkililerini,¹¹¹ (federal yapıya sahip devletler için) "herhangi bir sınırlama veya istisna olmaksızın federal devletlerin tüm bölümleri" dahil olmak üzere kapsamaktadır.¹¹²

75. Barışçıl toplanma özgürlüğünü kolaylaştırmaya ve korumaya dair genel yükümlülük.

Barışçıl toplanma özgürlüğü hakkının kullanımını kolaylaştırmak ve korumak konusunda devletlerin pozitif bir görevi vardır.¹¹³ Bu görev gerek mevzuat çerçevesine gerekse ilgili kolluk düzenlemelerine ve uygulamalarına yansıtılmalıdır. Koruma görevi, aynı zamanda, toplantı organizatörlerinin ve katılımcılarının barışçıl toplanma özgürlüğü hakkını baltalamaya çalışan üçüncü kişilerden veya gruplardan korunmasını da içerir (bkz. aşağıda yer alan paragraf 81).¹¹⁴

76. (Barışçıl) toplantılar yapılması lehine karine. Barışçıl toplanma özgürlüğü, demokratik bir toplumda temel bir hak olarak kabul edilir ve bu özgürlükten mümkün olduğunca düzenleme olmaksızın yararlanılmalıdır.¹¹⁵ Bu koruyucu ilke, ulusal anayasalara ve ilgili yasalara yansıtılmalı ve tüm devlet organları tarafından geniş bir şekilde yorumlanmalıdır.¹¹⁶ Sonuç olarak, ilgili kamu yetkilileri barışçıl toplanma özgürlüğü önündeki gereksiz tüm hukuki ve pratik engelleri kaldırmalıdır. Özellikle de toplantıların düzenlenmesi ve idaresi, ağır bürokratik gerekliliklere tabi kılınmamalıdır (bilhassa bkz. aşağıdaki paragraf 112). Ayrıca, (barışçıl) toplantılar yapılması lehine karine, ilgili prosedür ve formalitelerin yerine getirilmediği durumlarda barışçıl toplantılara karşı hoşgörü ve kısıtlamama yükümlülüğünü de içerir (bkz. paragraf 112 ve 114).¹¹⁷

77. Karşı gösterilerin kolaylaştırılması. Bireylerin, halka açık bir toplantıda ifade edilen görüşlere itirazlarını ifade etmek için karşı göstericiler olarak toplanma hakları vardır.¹¹⁸ Bu gibi

¹¹⁰ Örneğin bkz. MSHUS Madde 2 (İnsan Haklarına saygı yükümlülüğü), MSHUS Madde 40 (Devlet raporları) ve MSHUS ilk İhtiyari Protokolü (Bireysel iletişim). Benzer şekilde, AİHS Madde 46 (Kararların bağlayıcılığı ve infazı) ile bağlantılı olarak AİHS Madde 1'e (İnsan Haklarına saygı yükümlülüğü) bakınız. Vyerentsov - Ukrayna, Başvuru No. 20372/11, 11 Nisan 2013, paragraf 93-95'te Mahkeme, yapısal nitelikteki sorunlarla ilgili olarak Madde 46 uygulamasını açıklamıştır (Burada, toplanma özgürlüğüne ilişkin yasal boşluk).

¹¹¹ BM İnsan Hakları Komitesi, Genel Yorum No. 31, Sözleşmeye Taraf Devletlere Uygulanan Genel Yasal Yükümlülüğün Niteliği, CCPR/C/21/Rev.1/ Add.13, 26 Mayıs 2004, paragraf 4.

¹¹² Aynı yerde.

¹¹³ Bkz. Oya Ataman, Başvuru No. 74552/01, 5 Aralık 2006), paragraf 35; Gün ve Diğerleri / Türkiye, Başvuru No. 8029/07, 18 Haziran 2013 (yalnızca Fransızca), paragraf 69. Ayrıca bkz. Glasson / Louisville Şehri, 518 F.2d 899, 906 (6. Daire, 1975), (Fikirlerin provokatif olduğu durumlarda dahi devlet, fikirlerin ifadesine müdahale etmeme ve bu ifadeyi koruma sorumluluğu altındadır). ABD'de, devlet yetkililerinin ifade özgürlüğünü veya diğer temel hakları koruyamamasının ve bunlara müdahale etmemesinin, mutlaka mahkemede infazı mümkün bir hak talebi yaratmayacağını unutmayınız. Bkz. DeShaney / Winnebago Cty. Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, 489 U.S. 189 (1989). Ayrıca bkz. BM İnsan Hakları Komitesi, Genel Yorum No. 31, a.g.e., not 111, MSHUS ile ilgili paragraf 6: "Madde 2(1) kapsamındaki yasal yükümlülük, doğası gereği hem negatif hem de pozitifdir." Ayrıca bkz. BM Özel Raportörü Raporu (2013), A/HRC/23/39, a.g.e., not 56, paragraf 2 ve 3; ve (ABD ile ilişkili olarak), Glenn Abernathy, The Right of Assembly and Association (Toplanma ve Örgütlenme Hakkı) (Columbia: University of South Carolina Press: 1961), s. 49: "Toplanma özgürlüğünün anayasayla güvence altına alınması, yalnızca uygunsuz kısıtlayıcı önlemlerin bulunmamasından daha fazlasını ifade eder. Bu aynı zamanda sorumlu yetkililerin müdahalede bulunacak düşman gruplara karşı pozitif koruma sağlaması anlamına gelir."

¹¹⁴ Bkz. Promo Lex ve Diğerleri / Moldova, Başvuru No. 42757/09, 24 Şubat 2015, paragraf 22-28. Bu kararda Mahkeme, devletin toplantı organizatörlerini ve katılımcılarını şiddet içeren saldırılardan koruyamaması ve olayın koşullarını etkili bir şekilde soruşturamaması nedeniyle AİHS Madde 11 kapsamındaki pozitif yükümlülüklerini ihlal ettiğine karar vermiştir. Ayrıca Identoba ve Diğerleri / Gürcistan, Başvuru No. 73235/12, 12 Mayıs 2015, paragraf 93-100.

¹¹⁵ Countryside Alliance ve Diğerleri / Birleşik Krallık, Başvuru No. 16072/06 ve 27809/08, 24 Kasım 2009, paragraf 50. New York Times / Amerika Birleşik Devletleri 403 U.S. 413 (1971): "İfade özgürlüğüne yönelik geçmişteki herhangi bir kısıtlama sistemi, bu Mahkemeyi, anayasallığına karşı ağır bir karineyle karşı karşıya bırakmıştır." Ayrıca bkz. BM Özel Raportörü Raporu (2012), A/HRC/20/27, a.g.e., not 56, paragraf 16. "[barışçıl toplanma] özgürlüğü kural, bu özgürlüğün sınırlandırılması ise istisna olarak değerlendirilmelidir." Bu ilke, Özel Raportör Raporu A/HRC/23/39 (2013), a.g.e., not 56, paragraf 47'de teyit edilmiştir.

¹¹⁶ Taranenko / Rusya (2014) a.g.e., not 60, paragraf 65; Rassemblement Jurassien & Unité Jurassien / İsviçre, Başvuru No. 8191/78, 10 Ekim 1979 tarihli Komisyon kararı, s. 93 ve 119.

¹¹⁷ Örneğin bkz. Navalny / Rusya (2014) a.g.e., not 21: "Önceden bildirim sistemi gibi kamuya açık toplantıları yöneten kurallar, yetkililere trafiğin kesintiye uğramasını en aza indirme ve diğer güvenlik önlemlerini alma olanağı sağladıkları için halka açık etkinliklerin sorunsuz bir şekilde yürütülmesi açısından gereklyken, bunların uygulanması başlı başına bir amaç haline gelemmez."

¹¹⁸ Bkz. Öllinger / Avusturya, Başvuru No. 76900/01, 29 Haziran 2006, paragraf 43-51. Bu vaka, karşı gösteriler üzerindeki herhangi bir kısıtlamanın orantılılığının değerlendirilmesiyle potansiyel olarak ilgili faktörlere dair rehberlik sağlar. Bunlar; zaman ve mekan çakışmasının karşı gösterinin mesajının önemli bir parçası olup olmadığını, karşı gösterinin kamu yararına bir konu hakkında düşünce ifadesiyle ilgili olup olmadığını, karşı gösterinin boyutunu, karşı gösteride yer alan göstericilerin barışçıl niyetler güdüp gütmeyişini ve önerilen protesto tarzını (pankart kullanma, slogan atma, vb.) içerir. Olivieri / Ward, 801 F.2d 602,606-608 (2. Daire, 1986) ve O'Neill & Vasvari 23 Hastings Const. LQ, 100. Ayrıca bkz. Bay Area Peace Navy / Birleşik Devletler, 914 F.2d 1224 (9. Daire,

durumlarda, iki toplantının zaman ve yer açısından çakışması, ikinci toplantıda iletilecek mesajın muhtemelen önemli bir parçası olacaktır. Karşı gösteriler, diğer toplantıya fiziksel olarak müdahale etmedikçe ve hafifletilemeyecek veya önlenemeyecek, mutlak bir şiddet riski taşımadıkça (bkz. paragraf 177) hedef kitlelerinin 'görebileceği ve işitebileceği' şekilde gerçekleştirilebilmeleri için kolaylaştırılmalıdır.¹¹⁹

78. Eşzamanlı toplantıların kolaylaştırılması. Aynı yer ve zamanda gerçekleştirilmek üzere iki veya daha fazla toplantı için önceden bildirimde bulunulduğunda, mümkünse eşzamanlı etkinlikler kolaylaştırılmalıdır.¹²⁰ Bu pratikte (örneğin, alan yetersizliği nedeniyle) mümkün değilse, organizatörler, karşılıklı olarak tatmin edici bir çözüm getirebilecek alternatif seçenekleri değerlendirmeye teşvik edilmelidir. Böyle bir çözüm bulunamadığında, yetkililer yine de farklı toplantıların düzenlenmesini kolaylaştırmaya çalışmalı ve mümkün mertebe, herhangi bir alternatif yerin hedef kitlelerin görüş ve işitme alanı içinde kalmasını sağlamalıdır. Toplantı organizatörlerinin, özellikle önemli tarihler veya yıl dönümleri için belirli yerleri 'bloke etme' girişimleri, diğer toplantıları o zamanda o yeri kullanmaktan alıkoymayı amaçladıkları için hakların kötüye kullanılması anlamına gelebilir.¹²¹ Bu nedenle, 'ilk gelene ilk hizmet' kuralı, bazı toplantı organizatörlerinin belirli yerleri 'bloke etmesini' mümkün kılacak şekilde uygulanmamalıdır. Her iki toplantı da makul bir şekilde gerçekleştirilebilecekken, önceden bildirilmiş veya planlanmış bir halka açık toplantıyla aynı yerde ve aynı zamanda düzenlenecek bir toplantıyı yasaklamak, duruma orantısız ve muhtemelen ayrımcı bir yanıt vermek anlamına gelecektir.

79. Spontane ve diğer önceden bildirilmeyen toplantıların kolaylaştırılması. Toplantılar, bazı olaylara, diğer toplantılara veya geniş çapta duyurulan kamu yararı beyanlarına ve acil bir tepki konusunda algılanan bir ihtiyaca doğrudan yanıt olarak, herhangi bir ön planlama olmaksızın yapılabilir.¹²² Yeni teknolojilerin ortaya çıkışı, bu tür olaylarla karşılaşılma olasılığını büyük ölçüde artırmıştır. Sağlıklı bir demokrasinin (istisnai değil) beklenen bir özelliği olarak spontane toplantıları koruma ihtiyacı çok sayıda yerel kanun ve mahkeme kararlarında¹²³ kabul

1990) (protestocuların mesajının gözlemlenmesini engelleyen bir tampon bölge kararını bozma), 290 numaralı notta alıntılanmıştır.

¹¹⁹ Bkz. Bay Area Peace Navy / Birleşik Devletler, 914 F.2d 1224 (9. Daire, 1990), Bu kararla, protestocuların hükümet tarafından belirlenmiş bir tampon bölgeye girmesini engelleyen bir kısıtlama, protestocuların hedef kitlelerine erişimini engellediği için geçersiz ilan edilmiştir.

¹²⁰ Bkz. Örneğin, Hyde Park / Moldova (No. 2), Başvuru No. 45094/06, 31 Mart 2009, paragraf 26: "Toplantının yapılacağı parkın, orada yapılmak üzere planlanan tüm farklı etkinlikleri barındıramayacak kadar küçük olduğuna dair herhangi bir bilgi/uyarı yoktu. Dahası, organizatörlerin söz konusu günde kamu düzenini bozmaya veya parkta toplanan yetkililer veya diğer gruplarla karşı karşıya gelmeye niyetlendiklerine dair hiçbir bilgi/uyarı yoktu. Daha ziyade niyetleri, ifade özgürlüğünü desteklemek için barışçıl bir gösteri yapmaktı. Bu nedenle Mahkeme, yalnızca Belediyenin gösteriye izin vermeyi reddetmesinin acil bir toplumsal ihtiyaca cevap vermekten uzak olduğu sonucuna varabilir." Bkz. O'Neill & Vasvari, "Counter-Demonstration As Protected Speech: Finding the Right to Confrontation in Existing First Amendment Law" (Korunan Bir İfade Biçimi Olarak Karşı Gösteri: Mevcut Birinci Değişiklik Yasasında Yüzleşme Hakkını Bulmak), Hastings Constitutional Law Quarterly, Cilt 23, 1995, s.88.

¹²¹ Ayrıca bkz. MSHUS Madde 5(1) ve AİHS Madde 17 ('hakları kötüye kullanma yasağı' hükümleri).

¹²² Bkz. Yukarıdaki not 46, Bukta ve Diğerleri / Macaristan (2007), a.g.e., paragraf 36; Eva Molnár / Macaristan (2008), a.g.e., not 7, paragraf 38; NAACP / Richmond Şehri, 743 F.2d 1346, 1355-1358 (9. Daire, 1984). Ayrıca bkz. Santa Monica Food Not Bombs / Santa Monica Şehri, 450 F.3d 1022, 1045 (9. Daire, 2006) (Bu kararda mahkeme, iki gün önceden bildirimde bulunma şartını onaylamıştır, çünkü bu, "... organizatörlerin önce bir Toplumsal Etkinlik İzni almak zorunda kalmadan Belediye Binasının çimlerinde gerçekleştirebileceği bir etkinlik ve bu etkinlikten kırk sekiz saatten daha kısa bir süre önce kamuoyunun bilgisine sunulan haberler veya gelişmelerin sebebiyet verdiği etkinlik kapsamındaki eylemler" şeklinde tanımlanan, anlık gelişen olaylara ilişkin bir istisna içermektedir. Ayrıca bkz. Macaristan Anayasa Mahkemesi Kararı, No. 75/2008, (V.29) AB. Bu kararla, Macaristan Anayasası'nın 62. maddesinin 1. fıkrasında tanınan toplanma hakkının (toplantının, neden olan etkinlikten sadece kısa bir süre sonra yapılabildiği) barışçıl, spontane etkinlikleri ve önceden organizasyon yapılmadan gerçekleştirilen toplantıları kapsadığına hükmedilmiştir. Mahkeme, "neden olan olay sebebiyle planlanan toplantı tarihinden üç gün önce bildirilmeyen barışçıl toplantıların yapılmasının sadece geç bildirim yapılmasına dayanılarak yasaklanmasının anayasaya aykırı olduğunu" belirtmiştir. Ayrıca bkz. Almanya Federal Anayasa Mahkemesi'nin Brokdorf kararı, BVerfGE 69, 315 (353, 354).

¹²³ Örneğin, Ermeni Anayasası, Madde 44(2), ikinci cümle: 'Kanunla öngörülen hallerde, makul bir süre önceden yapılan bildirimde dayanarak açık hava toplantıları gerçekleştirilir. Spontane toplantılar için herhangi bir bildirim gerek yoktur.' Ayrıca bkz. İnsan Hakları Komitesi, Tebliğ No. 2217/2012, Popova / Rusya Federasyonu, 6 Nisan 2018'de kabul edilen görüşler, paragraf 7.5 (referanslar atlanmıştır): "... halka açık gösterilerin sorunsuz yürütülmesi açısından önceden bildirimde bulunma sistemi önem taşısa da bu bildirimlerin yapılması başlı başına bir amaç olamaz. Barışçıl toplanma hakkına herhangi bir müdahale, 21. maddenin ikinci cümlesi ışığında Taraf Devlet tarafından gerekçelendirilmelidir. Bu, niteliği itibarıyla uzun bir ön bildirim sunma sistemine tabi olmayan spontane gösteriler için özellikle geçerlidir.' BM Barışçıl Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü Özel Raportörü'nün BM İnsan Hakları Konseyi'ne sunduğu Rapor (Barışçıl toplanma ve örgütlenme özgürlüğü haklarını destekleyen ve koruyan en iyi uygulamalar), BM Dok. A/HRC/20/27, 21 Mayıs 2012, paragraf 29, şu adreste mevcuttur:

<http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/RegularSession/Session20/A-HRC-20-27_en.pdf>. Polonya Anayasa

edilmiştir ve önceden planlanan toplantılarla aynı şekilde kolaylaştırılmalı ve korunmalıdır. Ayrıca, yerel yasal çerçeve, spontane toplantıların yasal olarak yapılabilmesini sağlamalı, toplanma özgürlüğünü düzenleyen yasalar ise bu tür toplantıları, örneğin, zamanında bildirimin uygulanabilir olmadığı veya böyle bir etkinliği ihtilaflı hale getireceği durumlarda, önceden bildirim şartlarından açıkça muaf tutmalıdır.¹²⁴

80. Tekrarlanan toplantıların kolaylaştırılması. Devlet, toplantıları tekrar eden aynı yerde yapma hakkına saygı göstermelidir. Tekrarlanan toplantılar, aynı yer ve zamanda ilan edilen diğer toplantılara kıyasla olumlu muamele görmemeli, sıklıkları veya kümülatif etkileri orantısız bir şekilde başkalarının haklarına müdahale etmedikçe, yalnızca sıklıkları nedeniyle sınırlandırılmamalıdır. Tekrar eden bir toplantının duyurulması veya varlığı, belirtilen zaman ve yerde eşzamanlı toplantıların veya karşı gösterilerin yapılmasını, her iki toplantı da yapılabilecekse, otomatik olarak engellememelidir.

81. Tartışmalı ancak barışçıl toplantıları koruma ve kolaylaştırma görevi. Devlet yetkilileri, düşmanca muhalefet yaratabilecek tartışmalı veya popüler olmayan görüşleri benimseyen barışçıl toplantıları düzenleyenleri ve bu toplantıların katılımcılarını korumalı, barışçıl toplantıları kasıtlı olarak başkalarının toplanma haklarını sınırlamaya veya yok etmeye çalışan herhangi bir kişi veya gruptan esirgemelidir. Toplantıların mesajı karşı çıkan kişileri kızdırdığı veya gücendirdiği durumlarda, devletin yükümlülükleri müdahale etmeme görevinin ötesine geçer. Daha ziyade, toplantı organizatörlerini ve katılımcıları üçüncü kişilerin saldırılarından korumak için aktif kolluk tedbirlerine ihtiyaç duyulabilir.¹²⁵ Barışçıl bir toplantıya katılanlara yönelik düşmanlıktan kaynaklanan potansiyel toplumsal olaylar, toplantı üzerindeki orantısız kısıtlamaları haklı çıkarmak için kullanılmamalıdır.¹²⁶ Bununla birlikte, şiddet içeren bir karşı gösteri riskinin başka şekilde önlenemeyeceği veya hafifletilemeyeceği durumlarda, son başvurulacak tedbir olarak toplantı yasaklanabilir (bkz. paragraf 133). Orantılılık ilkesine her zaman saygı gösterilmelidir.¹²⁷ Devletin, karşı göstericilerin ana olayın mesajını iletme kabiliyetine aşırı ve ciddi bir müdahale teşkil etmemesini sağlama yükümlülüğü vardır (bkz. paragraf 78).¹²⁸

82. Organizatörün tercih ettiği yerde ve hedef kitlenin 'görebileceği ve işitebileceği' şekilde toplantıları kolaylaştırma görevi. Toplantılar, mesajlarını etkili bir şekilde iletebilmeli ve dolayısıyla (MSHUS Madde 21 veya AİHS Madde 11(2) kapsamında sınırlamalar getirilmesi için izin verilen gerekçelere uyan) zorlayıcı nedenler yer değişikliği gerektirmedikçe,

Mahkemesi, 10 Temmuz 2008 tarihli Karar, No. P 15/08 (105/6/A/2008).

¹²⁴ BM Barışçıl Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü Özel Raportörü Raporu, Maina Kiai, BM Dok. A/HRC/20/27, 21 Mayıs 2012, paragraf 91, "[s]pontane toplantıların kanunen tanınması ve ön bildirimden muaf tutulması gerektiğini" tavsiye etmektedir. Ayrıca bkz. Bukta ve Diğerleri / Macaristan, Başvuru no. 25691/04, 17 Temmuz 2007. Bu kararda AİHM, özel durumlarda, siyasi bir olaya gösteri şeklinde acil bir yanıtın gerekçelendirilebileceğini, ardından gelen barışçıl toplantıyı, katılımcıların herhangi bir yasa dışı davranışı olmaksızın, yalnızca önceden bildirim şartının yerine getirilmemesinden ötürü dağıtma kararının, barışçıl toplanma özgürlüğü üzerinde orantısız bir kısıtlama anlamına geleceğini, değerlendirmiştir. Paragraf 36.

¹²⁵ Bkz. Promo Lex ve Diğerleri / Moldova (2015), a.g.e., not 114, paragraf 22-23.

¹²⁶ Bkz. Örneğin, Hristiyan Demokratik Halk Partisi / Moldova (No. 2) (2010), Başvuru No. 28793/02, 14 Şubat 2006, paragraf 27. Mahkeme, AİHS Madde 11'in ihlal edildiğini tespit ederek, "başvuran partinin sloganları, bayrakların ve resimlerin yakılmasıyla eşlik edilse bile, kamuoyunu ilgilendiren önemli bir mesele, yani Rus birliklerinin Moldova topraklarındaki varlığı hakkında görüş bildirmenin bir şekliydi." Ayrıca bkz. Feiner / New York, 340 US 315 (1951) (Bir halk forumunda konuşma yapan bir kişi hakkında, bu kişinin konuşmayı sonlandırmayı reddetmesi ve bunun düşman bir kitlenin kendisine saldıracağına dair açık ve mevcut bir tehlike yarattığının tespit edilmesi göz önünde bulundurularak kamu düzenini bozmaktan aldığı mahkumiyet kararı onanmışsa da, halka açık toplantının kendisi yasal kabul edilmiştir).

¹²⁷ AİHM, Ollinger / Avusturya (Başvuru no. 76900/01, 26 Haziran 2006). Ayrıca bkz. Rabbae, ABS ve NA / Hollanda, Görüşler 14 Temmuz 2016'da kabul edilmiştir, CCPR/C/117/D/2124/2011, Paragraf 10.4. Bu maddede Komite, ifade özgürlüğü de dahil olmak üzere Sözleşmede yer alan diğer eşit derecede temel hakları teminat altına almak için Madde 20(2)'nin dar bir kapsamda ele alınması gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca bkz. Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılması Komitesi (CERD) '35 Sayılı Genel Tavsiye Kararı: Irkçı nefret söylemiyle mücadele' (26 Eylül 2013) BM Dok. CERD/C/GC/35, Paragraf 20. CERD, "ırkçı söylemi izleme ve bunlarla mücadele etme tedbirlerinin, adaletsizlik, sosyal hoşnutsuzluk veya muhalefet karşısında protesto ifadesini kısıtlamak için bir bahane olarak kullanılmaması gerektiğini" kabul etmiştir.

¹²⁸ Bkz. Christian Democratic People's Party (Hristiyan Demokratik Halk Partisi) / Moldova (No. 2) (2010), a.g.e., no. 126, paragraf 28. Bu kararda Mahkeme, "iki grup arasında durmanın ve kamu düzenini sağlamanın polisin görevi olduğuna ... Dolayısıyla, iznin bu sebebe dayanarak [protestocular ve iktidar partisi üyeleri arasında çatışma riski] reddedilmesinin Sözleşme Madde 11 kapsamında ilgili ve yeterli olarak değerlendirilemeyeceğine" hükmetmiştir. Ayrıca bkz. Olivieri / Ward, 801 F.2d 602,606-608 (2. Daire, 1986) 118 numaralı dipnotta alıntılanmıştır; ayrıca bkz. Grider / Abramson, 994 F. Supp. 840, 845 (WD Ky. 1998) aff'd 180 F.3d 739 (6. Daire, 1999), not 51'de alıntılanmıştır.

hedef kitlelerinin 'görme ve işitme alanı' dahilinde kolaylaştırılmalıdır.¹²⁹ Bu gibi durumlarda, başlangıçta önerilen yere mümkün olduğunca yakın yer alternatifleri sunulmalıdır.

83. Kamusal alanlara ve özel mülkiyet altındaki muadillerine erişimi kolaylaştırma görevi.

Devlet yetkilileri, uygun kamusal alana erişimi kolaylaştıracaktır¹³⁰ ve trafik ve kalabalık yönetimi¹³¹ ile ilk yardım hizmetleri dahil olmak üzere yeterli güvenlik ve emniyet tedbirleri sağlamalıdır.¹³² Benzer kolaylaştırma görevleri, bu yerlerin kamusal alanların fiziksel ve işlevsel eşdeğerleri olduğu özel mülkiyet altındaki alanlar bulunması durumunda da ortaya çıkabilir.¹³³ Dolayısıyla, bir toplantının düzenlenebileceği bir yerin sahibinin toplantıya izin vermediği ve mülke erişim engelinin ifade veya toplanma özgürlüğünün etkili kullanımını engelleyici etkisinin olduğu veya bu hakların özünü yok ettiği durumlarda, devletin bir toplantı düzenlemek amacıyla böyle özel mülkiyete tabi bir yere erişimi sağlama yönünde bir pozitif yükümlülüğü olabilir.¹³⁴ Bu, özellikle toplantılar için uygun kamusal alanların, örneğin, cadde veya meydanların özelleştirildiği ve herhangi bir toplantı yasağının, barışçıl toplantılar için aksi takdirde uygun alanlara erişimi önemli ölçüde azaltacağı durumlarda geçerlidir.¹³⁵ Aynı durum halka açık alanlar için de geçerli olabilir (örneğin, özel alışveriş merkezlerinde olduğu gibi). Bunların birçoğu, sokaklar ve meydanlar gibi daha geleneksel kamusal alanlara benzer bir işlevi yerine getirir. Bu tür yerlerde toplantıların yasaklanması, hedef kitleye erişimi sekteye uğratarak ifade ve örgütlenme özgürlüğü haklarını ciddi şekilde engelleyebilir.¹³⁶ Genel olarak, kişilerin özel mülkiyete tabi yerlerde toplantı yapmasının engellendiği durumlarda, mülk sahibinin hakları, barışçıl toplanma özgürlüğü ile çelişen hakla dengelenmelidir. Söz konusu hak, bir toplantının hedef kitlesinin görüş ve işitme alanı dahilinde gerçekleşmesine izin verecek yeterli bir alternatif kamusal alanın olmadığı durumlarda ve mülk sahibinin kendi özel mülkiyetinden yararlanma hakkı önemli ölçüde kesintiye uğramayacaksa geçerli olmalıdır. Bu bağlamda, devlet yetkilileri, toplanmanın kolaylaştırılmasının özel mülkiyet sahibine cebinden harcama yapmasını gerektiren maliyetler getirmemesini sağlamalıdır.¹³⁷ Öte

¹²⁹ Bkz. BM İnsan Hakları Komitesi Görüşleri (esas hakkında), Turchenyak / Belarus, (1948/2010), 10 Eylül 2013, CCPR/C/108/D/1948/2010, paragraf 7.4; Lashmankin ve Diğerleri / Rusya (2017), a.g.e., not 50, paragraf 405. Ayrıca örneğin bkz. Letonya Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, 2006-03-0106 (23 Kasım 2006) Sayılı Davaya İlişkin Karar, paragraf 29.3 (İngilizce çevirisinden): "Devletin görevi yalnızca bir toplantı, grev gösterisi veya yürüyüş yapılmasını sağlamak değil, aynı zamanda ifade ve toplanma özgürlüğünün beklenen etkiyi yaratmasını, yani düzenlenen etkinliğin hedef kitleye ulaşmasını sağlamaktır." Ayrıca bkz. Apartheid Karşıtı Öğrenciler Koalisyonu / O'Neil, 660 F.Supp. 333 (WD Va. 1987) (Mahkeme kararı, protestocuların hedef kitlesine yeterli alternatif erişim kanalı olmadığı için kamusal alanda geçici bir protesto yapısının inşasına yönelik bir kısıtlamayı geçersiz kılar).

¹³⁰ BM İnsan Hakları Konseyi, Barışçıl Protestolar Bağlamında İnsan Haklarının Geliştirilmesi ve Korunması Hakkında Karar, A/HRC/RES/22/10, 9 Nisan 2013, paragraf 4'te yer alan tavsiye; ayrıca bkz. Oliveri / Ward, 801 F.2d 602 (2. Daire, 1986) (bir eşcinsel hakları yürüyüşü sırasında yetkililerin karşı göstericiler için yer belirlemesi şartının onaylanması).

¹³¹ Güleç / Türkiye, Başvuru No. 21593/93, 27 Temmuz 1998 kararında Mahkeme, kolluk kuvvetlerine uygun şekilde kaynak sağlanmasının önemini vurgulamıştır: "Jandarmalar; copları, kalkanları, tazyikli suları, plastik mermileri veya göz yaşartıcı gazları olmadığından çok güçlü bir silah kullandılar. Bu teçhizatın eksikliği daha da anlaşılmaz ve kabul edilemez bir durumdur, zira il [...] olağanüstü hal ilan edilen bir bölgede yer almaktadır." Ayrıca bkz. "Policing Assemblies" (Toplantılarda Kolluk Uygulamaları), Uluslararası Af Örgütü, Aralık 2013, Bölüm 6. https://www.amnesty.nl/content/uploads/2017/01/policing_assemblies_26022015_light.pdf?x56589; ayrıca bkz. Forsyth County, Ga. / Milliyetçi Hareket, 505 US 123 (1992) (kamu barışını sürdürmenin maliyetine dayanarak kolluk hizmetleri açısından üstlenilen bedeller, toplanma özgürlüğü hakkını ihlal etmektedir).

¹³² Örneğin bkz. Balçık ve Diğerleri / Türkiye (2007), a.g.e., not 77, paragraf 49. Burada Mahkeme, bu tür önleyici tedbirlerin Devlet tarafından sağlanmasının önceden bildirimde bulunma amaçlarından biri olduğunu öne sürmektedir.

¹³³ Bkz. Annenkov ve Diğerleri / Rusya (2017), a.g.e. not 48, paragraf 122.

¹³⁴ Appleby ve Diğerleri / Birleşik Krallık, Başvuru No. 44306/98, 6 Mayıs 2003, paragraf 47 ve 52.

¹³⁵ Bkz. Marsh / Alabama, 326 US 501 (1946). Bu kararda Yüksek Mahkeme, "Kasabanın yönetiminin bir şirkette veya belediyede olmasından bağımsız olarak, her iki durumda da halk, toplumun işleyişinde iletişim kanalları özgür kalacak şekilde aynı çıkarlara sahiptir."

¹³⁶ Dolayısıyla, Appleby ve Diğerleri / Birleşik Krallık (2003) davasında, a.g.e., not 84, paragraf 39. Mülkiyeti özel sektöre ait bir alışveriş merkezinde ifade özgürlüğüne ilişkin davada Mahkeme, ifade özgürlüğünün etkili bir şekilde kullanılmasının, "bireyler arası ilişkiler alanında bile pozitif koruma önlemleri gerektirebileceğini" belirtmiştir, alıntı Özgür Gündem / Türkiye, Başvuru No. 23144/93, 16 Mart 2000, paragraf 42-46 ve Fuentes Bobo / İspanya, Başvuru No. 39293/98, 29 Şubat 2000 (yalnızca Fransızca), paragraf 38. Appleby davasında başvurucların Kanada (paragraf 31) ve Amerika Birleşik Devletleri'nden (paragraf 25-30 ve 46) ilgili içtihatlarla atıfta bulunmaları dikkate değerdir. Mahkeme, (a) akit Devletlerdeki durumların çeşitliliğini; (b) öncelikler ve kaynaklar açısından yapılması gereken seçimleri (pozitif yükümlülüklerin 'yetkililere imkansız veya orantısız bir yük yüklememesine' dikkat ederek) ve (c) alışveriş merkezi sahibinin Protokol No. 1, Madde 1 kapsamındaki haklarını dikkate almıştır. Cisse / Fransa (2002) kararında, a.g.e., not 55, yürürlükteki yerel yasalar, "[d]ini bir derneğe ait olan veya hizmetine verilen binalarda ibadet amacıyla toplanmalar halka açık olacaktır. [Belirli şartlardan] muaf tutulacaklar, ancak kamu düzeninin çıkarları için yetkililerin denetimi altında kalacaklardır."

¹³⁷ Bkz. Marsh / Alabama, 326 US 501 (1946); ayrıca bkz. Salt Lake City İlk Üniteryen Kilisesi / Salt Lake City Corp., 308 F.3d 1114 (10. Daire, 2002). Mahkeme, konuşmaya dayalı faaliyetler de dahil olmak üzere ifade özgürlüğü hakları, şehrin tüm trafiğe kapalı olan ana caddesinin bir bölümünde, bu caddenin mülkiyeti Şehir yönetimi tarafından Church of Latter Day Saints'e (Son Dönem Azizleri Kilisesi) devredildikten ve bu kapsamda Şehir yönetimi, konuşma faaliyetlerini açıkça yasaklayan bir irtifak hakkı edindikten sonra da varlığını sürdürmüştür. Özel mülk sahibi, bir konuşmacının kendi mülkünü kullanmasına izin verip vermemeyi seçme konusunda hükümetin kamuya ait mülkle ilgili olduğundan çok daha fazla takdir yetkisine sahiptir. Mal sahibini, mülkünü bir toplantı için kullanıma açmaya zorlamak, örneğin, özel hayat ve aile hayatı (AİHS Madde 8) veya mülklerinden barışçıl bir şekilde yararlanma

yandan devlet, binaların içinde yapılan özel toplantıları ne düzenlemeye ne de bunlara müdahale etmeye özen göstermelidir.

84. En büyük risk altındaki bireyler veya gruplarla ilişkili toplantıları yeterince kolaylaştırmak için özel önlemler alma görevi. Devlet, tarihsel olarak ayrımcılığa maruz kalmış veya başka şekilde marjinalleştirilmiş ya da risk altında olan bireyler ve gruplarla bağlantılı toplantıları kolaylaştırmak için pozitif önlemler almalıdır.¹³⁸ Devlet bunu yaparken, toplantılar öncesinde, sırasında ve sonrasında bu kişi veya grupların karşılaştığı özel ihtiyaçları ve zorlukları ele almalıdır.¹³⁹ Bu, barışçıl toplanma özgürlüğü hakkının kullanılması için güvenli ve elverişli bir ortam yaratma çabalarına toplumsal cinsiyet ve çeşitlilik perspektifini entegre etmeyi;¹⁴⁰ koruyucu tedbirlerin devreye alınmasını sağlamak için risk altındaki kişilere danışarak geliştirilen erken uyarı sistemleri gibi özel koruma tedbirlerini;¹⁴¹ ve toplantılardan önce belirsizlik olmaksızın, hoşgörülü, uzlaşmacı bir duruşun savunulması adına basın açıklamalarını içerir.¹⁴²

85. Şiddet tehditlerini soruşturma görevi. Kolluk kuvvetlerinin toplantı öncesinde, sırasında veya sonrasında, sosyal medya veya internet yoluyla yapılanlar da dahil olmak üzere, toplantı katılımcılarına yönelik herhangi bir üçüncü taraf tehdidinden haberdar olması durumunda,¹⁴³ organizatörlerin ve katılımcıların haklarını korkmadan, özgürce kullanabilmelerini sağlamak için soruşturma yapma ve gerekirse özel koruma tedbirleri alma görevi vardır.¹⁴⁴

86. Bir toplantının barışçıl olduğunu varsayma görevi. Organizatörlerin ve/veya önemli sayıda katılımcının kaçınılmaz bir şekilde şiddet kullanma, şiddeti savunma veya şiddete teşvik etme niyetinde olduğuna dair ikna edici kanıtlar yoksa, tüm toplantıların barışçıl olduğu varsayılacaktır (bkz. paragraf 19).¹⁴⁵

haklarını ihlal edebilir (AİHS, Protokol 1, Madde 1). Örneğin bkz. Don Mitchell, *The Right to the City: Social Justice and the Fight for Public Space* (Şehirde Haklar: Sosyal Adalet ve Kamusal Alan için Mücadele) (New York: The Guilford Press, 2003); Margaret Kohn, *Brave New Neighbourhoods: The Privatization of Public Space* (Cesur Yeni Semtler: Kamusal Alanın Özelleştirilmesi) (New York: Routledge, 2004); Kevin Gray ve Susan Gray, "Civil Rights, Civil Wrongs and Quasi-Public Space" (Medeni Haklar, Medeni Haksızlıklar ve Yarı Kamusal Alan), EHRLR 46 [1999]; "Ben Fitzpatrick and Nick Taylor, Trespassers Might be Prosecuted: The European Convention and Restrictions on the Right to Assemble" (Ben Fitzpatrick ve Nick Taylor, İzinsiz Girenler Yargılanabilir: Toplanma Hakkına İlişkin Avrupa Sözleşmesi ve Kısıtlamalar), EHRLR 292 [1998]; Jacob Rowbottom, "Property and Participation: A Right of Access for Expressive Activities" (Mülkiyet ve Katılım: Dışavurumcu Faaliyetlere Erişim Hakkı), 2 EHRLR 186-202 [2005].

¹³⁸ LGBTİ+ bireyler ve gruplar; gençler; kadınlar; engelliler; azınlık gruplarının üyeleri; yerli halklar; ülke içinde yerinden edilmiş kişiler; mülteciler, sığınmacılar ve göçmen işçiler dahil olmak üzere vatandaş olmayanlar dahil. Bkz. BM Barışçıl Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü Özel Raportörü Raporu, Maina Kiai, A/HRC/26/29, 14 Nisan 2014, paragraf 74 (e). Ayrıca örneğin bkz. BM İnsan Hakları Komitesi, Barışçıl Protestolar Bağlamında İnsan Haklarının Geliştirilmesi ve Korunması Hakkında Karar, A/HRC/RES/22/10, 9 Nisan 2013, paragraf 6; ayrıca bkz. AGİT/DKİHB, İnsan Hakları Savunucularının Korunmasına İlişkin Kılavuz (DKİHB: Varşova, 2014), paragraf 16. Ayrıca bkz. BM İnsan Hakları Savunucuları Özel Raportörü, "Bireylerin, Grupların ve Toplum Organlarının Evrensel Olarak Tanınan İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Teşvik Etme ve Koruma Konusundaki Hak ve Sorumluluklarına İlişkin BM Bildirgesine Dair Yorum", Temmuz 2011, şu adresten ulaşılabilir: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Defenders/CommentarytoDeclarationonDefendersJuly2011.pdf> s. 18-22; Özellikle bkz. Özel Raportörlerin Ortak Raporu (2016), A/HRC/31/66, a.g.e., not 52, paragraf 16: "[t]arihsel olarak ayrımcılığa maruz kalmış grupların veya bireylerin haklarının eşit ve etkili bir şekilde korunmasını sağlamak için özel çaba gösterilmelidir. Bu; kadınları, çocukları ve gençleri, engellileri, (sığınmacılar ve mülteciler dahil) vatandaş olmayanları, etnik ve dini azınlık mensuplarını, yerlerinden edilmiş kişileri, albinizmi olan kişileri, yerli halkları ve cinsel yönelimleri veya toplumsal cinsiyet kimlikleri temelinde ayrımcılığa uğrayan kişileri içerir.(A/HRC/26/29). Bu görev, yetkililerin bu tür grupların toplanma özgürlüğü hakkını korumaları ve kullanmalarını kolaylaştıracak ek önlemler almalarını gerektirebilir.

¹³⁹ Ayrıca bkz. Özel Raportör Raporu (2014) A/HRC/26/29, a.g.e., not 138, paragraf 73 (c). Ayrıca bkz. BM İnsan Hakları Komitesi, Genel Yorum No. 25 (1996), CCPR/C/21/Rev.1/Add.7. a.g.e., not 17, paragraf 12.

¹⁴⁰ Bkz. BM Genel Kurulu, Karar No. 68/181, Aralık 2013, paragraf 5, özellikle her yaştan kadın insan hakları savunucularının karşılaştığı sistemik ve yapısal ayrımcılık ve şiddetle ilgili olarak. Ayrıca bkz. "Bireylerin, Grupların ve Toplum Organlarının Evrensel Olarak Tanınan İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Teşvik Etme ve Koruma Konusundaki Hak ve Sorumluluklarına İlişkin BM Bildirgesi", a.g.e., not 138, sayfa 6-7 ve 18-21; ve AGİT/DKİHB, İnsan Hakları Savunucularının Korunmasına İlişkin Kılavuz (DKİHB: Varşova, 2014), paragraf 44.

¹⁴¹ Bkz. Örneğin, İnsan Hakları Savunucularının Durumuna İlişkin Özel Raportör Raporu, Margaret Sekaggya, A/HRC/13/22, 30 Aralık 2009, paragraf 111-114.

¹⁴² Örneğin bkz. İdentoba ve Diğerleri / Gürcistan (2015), a.g.e., not 114, paragraf 99.

¹⁴³ Örneğin bkz. BM Genel Kurulu, Kadın İnsan Hakları Savunucularının Korunmasına Dair Karar, BM Dok. A/RES/68/181, 18 Aralık 2013.

¹⁴⁴ BM Özel Raportörü Raporu (2014) A/HRC/26/29 , a.g.e., not 138. Bu bağlamda bkz. Promo Lex ve Diğerleri / Moldova (2015), a.g.e., not 114, paragraf 22-23.

¹⁴⁵ Bkz. Maleeha Ahmad ve Diğerleri / St Louis Şehri, Missouri (Dava No. 4:17 CV 2455 CDP), Bu davada, bir ihtiyati tedbir kararıyla mahkeme, davalı St. Louis Şehri'nin, kolluk kuvvetlerinin, diğer hususların yanı sıra, "kişiler güç veya şiddete yönelik kaçınılmaz bir tehdit oluşturmak veya bir ceza kanununu güç veya şiddet kullanarak ihlal etmek için uyum içinde hareket etmedikçe" bir toplantıyı yasa dışı ilan etmesine imkan tanıyacak bir kuralı, politikayı veya uygulamayı yürütmemesine hükmetmiştir. Ayrıca bkz. Hristiyan

87. Barışçıl olan ve olmayan katılımcılar arasında ayırım yapma görevi. Kolluk kuvvetleri, barışçıl olan ve olmayan katılımcılar arasında ayırım yapmalıdır çünkü yalnızca şiddet eylemlerine katılanlar toplanma haklarına yönelik yasal güvenceyi kaybederler.¹⁴⁶ Devlet müdahalesi, işlenen şiddet eyleminin çok büyük boyutta olması nedeniyle imkansız olmadığı sürece genel anlamda tüm katılımcılardan ziyade bireysel failleri hedef almalıdır (bkz. paragraf 19 ile 'kordona alma' (*kettling*) konusuna atıfta bulunan paragraf 217).

88. Gerilimi azaltma görevi. Toplantı sırasında bir anlaşmazlık ortaya çıkarsa, organizatör ve ilgili devlet yetkilileri arasında kurulacak iletişim, kabul edilebilir bir çözüme ulaşmak açısından uygun bir araç olabilir. Bazı ülkelerin polis kuvvetleri bünyesinde diyalog yoluyla gerilimin azaltılması için özel olarak kurulmuş birimler bulunmaktadır.¹⁴⁷ Aynı zamanda bu tür bir diyalog ancak her iki tarafın - kolluk ve organizatörler/katılımcılar - kabul etmesi halinde mümkün olabilmektedir. Organizatörler veya katılımcılar sürece dahil olmak istemezse, bu kabul edilmeli ve toplantıyla ilgili olarak devletin insan hakları yükümlülüklerinin yerine getirilmesi üzerinde tek başına zararlı bir etkisi olmamalıdır. Gönüllü diyalogun mümkün olmadığı durumlarda, ilgili kolluk kuvvetleri, eylemlerinin gerilimi azaltmayı hedeflediğinden emin olmalıdır. Gösteriler öncesinde devlet yetkilileri ve kolluk kuvvetlerinin kamuoyuna yaptığı açıklamalar net bir şekilde hoşgörülü, uzlaşmacı bir duruş sergilemeli ve kanunları ihlal etmesi olası kişileri muhtemel yaptırımlar konusunda uyarmalıdır.¹⁴⁸

89. Toplantı organizatörlerinden hiçbir mali ücret alınmamalıdır. Devletin toplantıları kolaylaştırma görevi ve genel kamu düzeni yetkisi göz önüne alındığında, yetkililer, yeterli ve

Chicago Kanunu - Sokaklar, Kamu Yolları, Parklar, Havalimanları ve Limanlar - Kamu Yollarının ve Kamusal Alanların Kullanımı - Gereklikler ve Kısıtlamalar - Yürüyüş, paragraf 10-8-330

"[...] Yürüyüş güzergahında son birim yola çıktığında, çevre ve temizlik müdürlüğü caddeyi temizlemeye başlayacak, polis departmanı ise cadde temizliği tamamlandığında caddeyi yeniden trafiğe açacaktır. Son birim güzergah üzerinde yürüyüşünü tamamladığında, caddenin güvenli bir şekilde temizlenip trafiğe açılabilmesi için tüm tören katılımcılarının caddeden ayrılması gerekir. [...]"

Madde 10, Kamusal Toplantılar Kanunu, Moldova Cumhuriyeti (2008)

"(4). Kamu yetkilileri, organizatör tarafından talep edilen ve normalde bağlı kuruluşlar ve kamu idaresindeki işletmeler tarafından sağlanan hizmetlerin temini için gerekli önlemleri alacaktır."

Madde 20, Kamusal Toplantılar Kanunu, Moldova Cumhuriyeti (2008)

"(3). Yerel kamu yetkilileri, toplantıların gerçekleştirilmesi için normalde bağlı kuruluşlar ve kamu idaresindeki işletmeler tarafından sağlanan herhangi bir hizmeti temin etmek üzere ücret talep edemez."

Madde 18, Mitingler, Toplantılar, Gösteriler, Yürüyüşler ve Grev Protestoları Kanunu, Rusya Federasyonu (2004, 2016'da tadil edilmiştir)

"[K]amusal etkinliğin gerçekleştirilmesini sağlamak amacıyla kamu düzeninin sürdürülmesi, karayolu trafiğinin düzenlenmesi, sıhhi ve sağlık hizmetleri verilmesi işleri [yetkililer tarafından] ücretsiz olarak gerçekleştirilecektir."

Demokrat Halk Partisi / Moldova (No. 2) (2010), a.g.e., dipnot 126, paragraf 23: "Bir gösteriyi düzenleyenlerin şiddet içeren niyetlerini kanıtlama sorumluluğu yetkililere aittir."

¹⁴⁶ Ayrıca bkz. "Toplantıdan Sonra Verilen Cezalar" (paragraf 221 ve devamı). Ayrıca bkz. Solomou ve Diğerleri / Türkiye (Başvuru No. 36832/97, 24 Haziran 2008). Mahkeme burada, silahlı bir göstericiye ateş açılmasıyla ilgili olarak Madde 2'nin ihlal edildiğine hükmetmiştir. Türkiye hükümeti, Kıbrıs Türk polisinin AİHS Madde 2(2) uyarınca haklı gerekçeyle güç kullandığını savunmuştur. Bununla birlikte Mahkeme, bu argümanı reddederken, bazı göstericilerin demir çubuklarla silahlı olmasına rağmen, Bay Solomou'nun kendisinin silahlı olmamasının ve barışçıl bir şekilde davranmasının kritik bir önem taşıdığını belirtmiştir.

¹⁴⁷ Örneğin Amsterdam'daki (Hollanda) 'Barış Birimi', Almanya'daki çatışma karşıtı ekipler ve İsveç'teki Diyalog polisi (Karşılaştırmamız: "Policing Assemblies" (Toplantılarda Kolluk Uygulamaları), Uluslararası Af Örgütü, Aralık 2013, s. 11. Şu adreste mevcuttur: https://www.amnesty.nl/content/uploads/2017/01/policing_assemblies_26022015_light.pdf?x56589)

¹⁴⁸ AİHM, Identoba ve Diğerleri / Gürcistan (Başvuru No. 73235/12, 12 Mayıs 2015 tarihli karar), paragraf 99.

uygun kolluk uygulamaları, tıbbi hizmetler veya sokak temizliği gibi sağlık ve güvenlik hizmetleri temini dahil olmak üzere ilgili hizmetleri sağlamak için toplantı organizatörlerinden ücret alamazlar. Ayrıca, bu tür ücretlerin ödenmesine dayanan bir toplantıyı da kolaylaştıramazlar. Toplantı organizatörlerinden ücret talep edilmesi, orantısız bir ön kısıtlama teşkil edebilir ve kişileri toplantı yapmaktan caydırabilir.

D. Yasal çerçeve ve kanunilik ilkesi

90. Uluslararası ve bölgesel standartlara uygunluk. Barışçıl toplanma özgürlüğü hakkına saygı gösterilmesi, bu hakkın kolaylaştırılması ve korunması ile ilgili uluslararası ve bölgesel standartlar temelde iki yasal belgeye dayanmaktadır: MSHUS¹⁴⁹ ve AİHS¹⁵⁰ ile sırasıyla bunların ihtiyari protokolleri ve protokolleri. Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi, Amerikan Devletleri Teşkilatı üye ülkeleri için de özellikle önemlidir.¹⁵¹ Diğer ilgili anlaşmalar arasında BM Çocuk Hakları Sözleşmesi¹⁵² ve Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı bulunmaktadır.¹⁵³ Barışçıl toplanma özgürlüğü ile ilgili temel hükümler bu Kılavuzun Ekinde tekrar verilmiştir.

91. Bu anlaşma ve belgelerin önemi, kısmen, ilgili izleme organları olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, BM İnsan Hakları Komitesi¹⁵⁴ ve Amerikalılar Arası İnsan Hakları Komisyonu tarafından geliştirilen içtihadattan kaynaklanmaktadır. Bu içtihatlar bütünü, söz konusu standartların yorumlanmasının ayrılmaz bir parçasıdır ve toplanma özgürlüğüne ilişkin yerel yasaları uygulamakla görevli olanlar tarafından bir bütün olarak paylaşılmalı ve anlaşılmalıdır.

92. Uluslararası insan hakları yükümlülüklerinden kaynaklanan derogasyonlar istisnai, geçici ve hem coğrafi hem de maddi açıdan sınırlı olmalıdır. Ulusun hayatını tehdit eden savaş veya olağanüstü hal durumlarında, devletler barışçıl toplanma özgürlüğünü garanti etme yükümlülüklerinden sapma teşkil eden istisnai tedbirler alabilirler (bkz. MSHUS Madde 4 ve AİHS Madde 15). Ancak bunu yalnızca durumun zorunlu kıldığı hallerde ve bu tür önlemler uluslararası hukuk kapsamındaki diğer yükümlülükleriyle tutarlıysa yapabilirler.¹⁵⁵ Bunun için özellikle kriz veya acil durum gerçek ya da kaçınılmaz olmalı ve "tüm nüfusu etkileyen ve Devletin kaynağı olan düzenli toplumsal hayata yönelik bir tehdit oluşturan" nitelikte olmalıdır.¹⁵⁶ Bu da özünde bir devletin etkili bir şekilde işlemlerini sağlayan temel kapasitenin tehlikeye düşmüş olmasının şart olduğu anlamına gelir.¹⁵⁷ İnsan hakları taahhütlerine yönelik

¹⁴⁹ Toplanma özgürlüğü, Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi, Madde 21, 16 Aralık 1966, Birleşmiş Milletler, Antlaşma Serisi, cilt 999, s. 171 (Bundan böyle MSHUS olarak anılacaktır)'de yer almaktadır. MSHUS, medeni ve siyasi haklar alanında evrensel olarak kabul edilmiş asgari standartları yansıtır. Sözleşmeyi onaylayan veya Sözleşmeye taraf olan devletlerin üstlendiği yükümlülükler, bir devlet MSHUS'a taraf olur olmaz yerine getirilmelidir. MSHUS'nin Taraf Devletlerce uygulanması, bağımsız uzmanlardan oluşan bir organ olan BM İnsan Hakları Komitesi tarafından izlenmektedir. Tüm Taraf Devletler, hakların nasıl uygulandığına dair Komiteye düzenli raporlar sunmakla yükümlüdür. Ayrıntılı bilgi için Ek'e bakınız.

¹⁵⁰ Toplanma özgürlüğü, Protokol No. 11 ve 14 ile değiştirildiği şekliyle 4 Kasım 1950 tarihli İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Avrupa Sözleşmesi Madde 11'de düzenlenmiştir (Bundan böyle AİHS olarak anılacaktır). AİHS, Avrupa bölgesi için en kapsamlı ve en geniş yetkili insan hakları sözleşmesidir. Tüm Avrupa Konseyi Üye Devletlerinin, Avrupa Konseyi Statüsüne katılımlarından itibaren bir yıl içinde Sözleşmeyi onaylamaları gerekmektedir. AİHS bir dizi temel hak ve özgürlükler ortaya koyar. AİHS'ye taraf devletler bu hak ve özgürlükleri kendi yetki alanları dahilindeki herkes için güvence altına almayı taahhüt eder. Bireysel ve devletler arası dilekçeler, Strazburg'daki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından ele alınmaktadır. Mahkeme, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin talebi üzerine, AİHS'nin yorumlanmasına ve protokollerine ilişkin tavsiye niteliğinde görüşler de paylaşabilir. Bkz. Ek.

¹⁵¹ Amerikan Devletleri Teşkilatı (ADT), Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi, "San Jose Paketi", Kosta Rika, 22 Kasım 1969.

¹⁵² BM Genel Kurulu, Çocuk Hakları Sözleşmesi, 20 Kasım 1989, Birleşmiş Milletler, Antlaşmalar Serisi, cilt 1577, s. 3, Madde 15.

¹⁵³ Avrupa Birliği, Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, 26 Ekim 2012, 2012/C 326/02, Madde 12.

¹⁵⁴ Bkz. Sarah Joseph ve Melissa Castan, The International Covenant on Civil and Political Rights: Cases, Materials and Commentary (Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi: Davalar, Materyaller ve Yorum) (3. baskı) (New York: OUP, 2013) s. 645-665; Manfred Nowak, UN Covenant on Civil and Political Rights: CCPR Commentary (BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi: CCPR Yorumu) (2. baskı) (Kehl: NP Engel, 2005) s. 481-494.

¹⁵⁵ AGİK'in İnsani Boyutu Konferansı, 1990 Kopenhag Toplantısı Dokümanı, paragraf 25'e de bakınız.

¹⁵⁶ Lawless / İrlanda (No. 3), Başvuru No. 332/57, 1 Temmuz 1961, paragraf 28. Ayrıca bkz. BM İnsan Hakları No. 29, Madde 4: Olağanüstü Hal Sırasında Derogasyonlar, CCPR/C/21/Rev.1/Add.11, 31 Ağustos 2001, özellikle paragraf 3. Siracusa İlkeleri, Ek, BM Dok. E/CN.4/1984/4 (1984) paragraflar 40-41, ne '[t]ek başına ekonomik zorlukların' ne de '[u]lusun yaşamı için ciddi ve kaçınılmaz bir tehdit oluşturmamayan iç çatışma ve huzursuzlukların' Madde 4 kapsamındaki istisnaları haklı kılabilceği vurgulanmaktadır. Ayrıca bkz. Questiaux İlkeleri: Nicole Questiaux, Kuşatma veya olağanüstü hal olarak bilinen durumlarla ilgili son gelişmelerin insan hakları üzerindeki etkilerinin incelenmesi, BM dok. E/CN.4/Sub.2/1982/15, 27 Temmuz 1982.

¹⁵⁷ Terörizmle Mücadele İle İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Geliştirilmesi ve Korunması BM Özel Raportörü, Terörizmle mücadele bağlamında olağanüstü hallerin insan hakları sorunu hakkında rapor, A/HRC/37/52, 27 Şubat 2018, paragraf 7 ve 12.

derogasyonları uygulamaya koymak isteyen devletler, olağanüstü hal yetkilerinin kullanılmasını düzenleyen ilgili anayasal ve diğer yasal hükümler doğrultusunda resmen olağanüstü hal¹⁵⁸ ilan etmek zorundadır.¹⁵⁹ Herhangi bir derogasyon süre bakımından, coğrafi olarak ve maddi olarak kesinlikle sınırlandırılmalıdır.¹⁶⁰ Bu yüksek derogasyon eşiğini karşılamayan hallerde, mevcut özel duruma göre tasarlanmış kamusal toplantılara orantılı ve içerik açısından tarafsız zaman, yer ve tür kısıtlamaları getirme olasılığı yeterli olmalıdır.¹⁶¹ Genel olarak olağanüstü hal yetkileri, ani ve acil bir krize göre düzenlenmelidir ve meşru muhalefeti, protestoları, ifade özgürlüğünü ve sivil toplumun çalışmalarını sınırlamak için bir araç olarak kullanılmayacaktır.¹⁶²

93. İç hukukta anayasal ve geniş kapsamlı yasal koruma sağlanması. Önemi göz önünde bulundurulduğunda, barışçıl toplanma özgürlüğü anayasal düzeyde korunmak durumundadır. Anayasalar, asgari olarak, hem bireylerin haklarına hem de devletin bu hakları koruma yükümlülüklerine ilişkin olumlu bir beyan içermelidir. Ancak anayasal hükümler, doğaları gereği, belirli ayrıntıları veya prosedürleri içermez.

İspanya, 29 Aralık 1978 Anayasası, md. 21

"Barışçıl, silahsız toplanma hakkı tanınmaktadır. Bu hakkın kullanılması önceden izin gerektirmez [...] Toplu ulaşım ve yürüyüş yerlerindeki toplantılarda, yetkililere önceden bildirimde bulunulur. Yetkililer ancak kişilere veya mülke yönelik tehlike içeren kamu düzeni sorunlarına bağlı nedenler söz konusu olduğunda bu toplantıları yasaklayabilir."

İsveç, Hükümet Belgesi (1974:152) bölüm 2, md. 1

"Kamu kurumlarıyla ilişkilerinde, herkesin [...] (3) toplanma özgürlüğü: bilgi yaymak, bir fikri ifade etmek veya başka benzer amaçlarla ya da sanat eserlerini sunmak amacıyla toplantılar düzenleme ve toplantılara katılma özgürlüğü; (4) gösteri yapma özgürlüğü: halka açık bir yerde [...] gösteri düzenleme veya gösterilere katılma özgürlüğü güvence altına alınacaktır."

Finlandiya, Anayasa, 731/1999, bölüm 13

"Herkesin izinsiz olarak toplantı ve gösteri düzenleme ve bunlara katılma hakkı vardır. [...] Toplanma özgürlüğünün ve örgütlenme özgürlüğünün kullanılmasıyla ilgili daha ayrıntılı hükümler bir Kanunla düzenlenmiştir."

94. Geniş koruma ve asgari düzenleme. Demokratik bir toplumda, büyüklüklerinden veya diğer haklara müdahale edilmemesinden dolayı bazı toplantı türleri herhangi bir resmi düzenlemeyle teminat altına alınmaz.¹⁶³ Herhangi bir yerel mevzuat, barışçıl toplanma özgürlüğüne geniş çerçeveli koruma sağlamalı ve kendisini, bir dereceye kadar düzenlemenin gerekli olduğu türden toplantıları ele almakla sınırlamalıdır. AGİT katılımcı Devletlerinin toplanma özgürlüğüne ilişkin belirli bir yasa yürürlüğe koyması şartı bulunmamakla birlikte, böyle bir yasanın hükümleri, keyfi fırsatları sınırlayan açık standartlar belirleyerek ilgili devlet yetkilileri tarafından sağlıklı karar alma için bir rehber görevi görebilir. Bu tür yasaların amacı, toplanma özgürlüğü hakkının kullanılmasını engellemek yerine, bu hakkın korunmasını kolaylaştırmak ve sağlamak olmalıdır.¹⁶⁴ Dolayısıyla, toplantıları koruma ve kolaylaştırma yükümlülükleri (bkz. paragraf 22), barışçıl toplanma özgürlüğü veya ilgili kolluk yetkilerine

¹⁵⁸ BM İnsan Hakları Komitesi, Genel Yorum No. 29, a.g.e., not 156, paragraf 2; BM Genel Sekreteri (MSHUS, Madde 4 (3)), Avrupa Konseyi Genel Sekreteri (AİHS, Madde 15(3)) ve AGİT (İnsan Boyutu Konferansı, Moskova Toplantısı, 1991, paragraf 28.10) aracılığıyla diğer Taraf Devletlere bildirilmiştir. Sınırlandırılacak insan hakları ve temel özgürlükler açıkça belirtilmelidir.

¹⁵⁹ BM İnsan Hakları Komitesi Genel Yorum No. 29, paragraf 2

¹⁶⁰ BM İnsan Hakları Komitesi Genel Yorum No. 29, paragraf 4

¹⁶¹ BM İnsan Hakları Komitesi, Genel Yorum No. 29, paragraf 5: "örneğin, seyahat özgürlüğü (madde 12) veya toplanma özgürlüğü (madde 21) koşulları kapsamında Sözleşmede belirtilen bazı hakların kısıtlanması olasılığı, bu tür [olağanüstü hal] durumlarda genellikle yeterlidir ve söz konusu hükümlere ilişkin derogasyonlar, durumun gerektirdiği ölçü kriterine göre meşrulaştırılamayacaktır."

¹⁶² Bkz. Terörizmle Mücadele ile İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Geliştirilmesi ve Korunmasına İlişkin BM Özel Raportörü Raporu, Fionnuala Ní Aoláin, A/HRC/37/52, 27 Şubat 2018, paragraf 49.

¹⁶³ Bkz. Cox / Charleston Şehri, 416 F.3d 281, 284-287 (4. Daire, 2005) (küçük ölçekli toplantılar için istisna içermeyen bir izin gerektiren yasanın ifade özgürlüğü hakkını ihlal ettiği tespit edilmiştir).

¹⁶⁴ BM Barışçıl Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü Özel Raportörü Raporu, Maina Kiai: Kazakistan Misiyonu, BM Dok. A/HRC/29/25/Add.2, 16 Haziran 2015, paragraf 60.

ilişkin herhangi bir yerel yasada açıkça belirtilmelidir.¹⁶⁵ Ayrıca herhangi bir yasanın, aşırı derecede düzenleyici veya bürokratik bir sistemin oluşturulmasından kaçınması hayati önem taşımaktadır. İyi hazırlanmış bir mevzuat, barışçıl toplanma özgürlüğünün aşırı düzenlemeye tabi tutulmasını önlemeye yardımcı olabilir. Mevzuat taslağını hazırlayanlar, barışçıl toplanma özgürlüğünü düzenleyen yasal hükümlerin belirli kişileri veya grupları orantısız bir şekilde etkilememesini sağlamalıdır.¹⁶⁶

95. Seçimlerin yapılmasını düzenleyen yasalar. Seçim döneminden hemen önce, seçim sırasında veya sonrasında yapılacak toplantılar özel bir mevzuatla düzenlenmemelidir. Aksine, genel toplantı yasası, seçim kampanyalarıyla ilişkili toplantıları da kapsamalıdır ki halka açık etkinliklerin düzenlenmesi bunun ayrılmaz bir parçasıdır (ayrıca bkz. Yukarıdaki Bölüm A, paragraf 7'de '*Toplanma özgürlüğü, oy kullanma hakkı ve katılma hakkı*').¹⁶⁷ Dahası, seçimler hiçbir zaman barışçıl toplanma özgürlüğünü usulsüz bir biçimde kısıtlamak için bir bahane olarak görülmemelidir.¹⁶⁸ İktidar partilerini eleştirenler de dahil olmak üzere tüm barışçıl toplantılar eşit muamele görme hakkına sahip olmalıdır.¹⁶⁹ Bir seçimden hemen önce toplantıların yasaklanması tedbirine son çare olarak başvurulmalı, gereklilik ve orantılılık ilkelerine her zaman uyulmalıdır. Seçimlerden önce tartışmanın önemi nedeniyle, bu tür kısıtlamaların getirilmesi için gerekli eşik normalden daha yüksek tutulmalıdır. Seçimlerde "demokratik bir toplumda gereklilik" ve "orantılılık" kriterleri daha dar kapsamda yorumlanmalıdır.

1. Yasal çerçevenin gereklilikleri

96. Spesifik ve açık olma. Yasama organları, barışçıl toplanma özgürlüğünü kapsayan yasal hükümlerin - genellikle bir dizi farklı yasada yer alırlar - barışçıl toplanma özgürlüğüne ilişkin spesifik bir yasanın olmadığı durumlarda bile açık, halk tarafından erişilebilir ve birbiriyile tutarlı olmasını sağlamalıdır.¹⁷⁰ Mevzuat ne kadar spesifik ise dili de o kadar açık ve kesin olmalıdır. Örneğin, genel nitelikleri nedeniyle anayasa hükümleri, birincil mevzuattan daha az kesin olacaktır.¹⁷¹ Buna karşılık, ilgili devlet makamlarına takdir yetkisi tanıyan yasal hükümler dar çerçeveli olmalı ve AIHS Madde 11(2) ve MSHUS Madde 21'de listelenen meşruiyet,

¹⁶⁵ AGİT/DKİHB, Sırbistan Polis Yasası Taslağı Üzerine Görüş, Görüş No.: GEN-SRB/275/2015 [AIC], (7 Ekim 2015); burada AGİT/DKİHB, ilgili bir hükümde, Devletin barışçıl toplantıları mümkün kılmak için makul ve uygun tedbirler alma konusundaki pozitif görevinden bahsedilmediği hususu ışığında, "bu pozitif görev, toplanma özgürlüğü ve polis yetkilerine ilişkin herhangi bir ilgili iç mevzuatta açıkça belirtilmelidir" şeklinde tavsiyede bulunmuştur; Ayrıca karşılaştırınız: AGİT/DKİHB'nin Ukrayna Polis ve Polis Faaliyetlerine İlişkin Kanun Tasarısı Hakkında Görüşü, paragraf 94 (Varşova, 1 Aralık 2014), Görüş No.: GEN-UKR/ 260/2014 [AIC].

¹⁶⁶ BM Özel Raportörü Raporu, (2014), BM Dok. A/HRC/26/29, a.g.e., not 138, paragraflar 29-40.

¹⁶⁷ Bkz., Örneğin, AGİT-DKİHB ve Venedik Komisyonu, Kırgız Cumhuriyeti Yasasında Vatandaşların Silahsız ve Barışçıl Biçimde Toplanma ve Mitingler ile Gösterileri Serbest Şekilde Düzenleme Hakkına İlişkin Görüş, Görüş No.: FOA - KYR/111/2008, (Strazburg/Varşova, 27 Haziran 2008); Ayrıca bkz. AGİT Seçim Gözlem Misyonu, Kırgız Cumhuriyeti, Cumhurbaşkanlığı Seçimi, 23 Temmuz 2009: Ön Bulgular ve Sonuçlar Bildirisi, s. 3. Ayrıca bkz. BM İnsan Hakları Komitesi, İnsan Hakları Komitesinin Sonuç Gözlemleri: Moldova Cumhuriyeti CCPR/C/MDA/CO/2, 4 Kasım 2009, paragraf 8(d), Nisan 2009'daki seçim sonrası yapılan gösterilerdeki şiddet arka planına karşı şu hususlar belirtilmiştir: '[T]araf Devlet: (d) Sözleşmenin 21. maddesi uyarınca toplanma özgürlüğü hakkına saygıyı sağlamalıdır. 2008 Toplantı Yasası'nın uygulanması ve kolluk görevlileri tarafından bu tür insan hakları ihlallerinin bir daha meydana gelmemesi için uygun eğitim gibi önlemlerin yürürlüğe konması da buna dahildir'. Daha fazla bilgi için BM İnsan Hakları Komitesi, İnsan Hakları Komitesinin Sonuç Gözlemleri: Azerbaycan, 13 Ağustos 2009, CCPR/C/AZE/CO/ 3, paragraf 16-17.

¹⁶⁸ BM Barışçıl Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü Hakları Özel Raportörü Raporu, A/68/299, 7 Ağustos 2013, paragraf 25.

¹⁶⁹ Aynı yerde.

¹⁷⁰ Bkz. Kısım 1 (Protesto Haklarını Korumak İçin Gerekli Yasalara, Politikalara ve Bilgilere Halkın Erişimini Sağlama Tedbirleri), Protesto ve Bilgi Edinme Hakkına İlişkin İlkeler ve Kılavuz: Kolluk, Kovuşturma ve Diğer Karar Alma Makamlarının Protestoların Yönetimi ile ilgili olarak oluşturması ve kamuoyuyla paylaşması gereken bilgiler, Açık Toplum Adalet Girişimi (OSJI) ve Adaletin Yönetimi Komitesi (CAJ), 2018. İlke 1'de şu ifadeler yer almaktadır: 'Kamu yetkilileri, bireylerin ve gözlemcilerin aşağıdakileri yapabilmeleri için proaktif olarak erişilebilir bilgileri sağlamalıdır: (a) protestolarda kolluk uygulamalarının demokratik gözetimini yapmak ve hesap verebilirliği teşvik etmek; (b) toplanma ve ifade özgürlüğü haklarını korumak ve (c) cezalarla sonuçlanabilecek davranışların farkında olmak.' Ayrıca bkz. Vyrentsov / Ukrayna (2013), a.g.e., not 37, paragraf 53. Toplantıların bildirilmesinde izlenecek prosedürle ilgili olarak hukuki durumda netlik olmaması, İdari Suçlar Kanununun cezaların verilmesi için yetersiz bir yasal dayanak teşkil ettiği anlamına geldiği (paragraf 60-67) ve Mahkemenin, barışçıl toplanma özgürlüğüne ilişkin yasal durumun, mevzuatın kabul edilmesiyle açıklığa kavuşturulması gerektiğine karar verdiği durumlarda (paragraf 94-95). Ayrıca bkz. Chumak / Ukrayna, (2018), a.g.e., not 50, paragraf 43. Ayrıca bkz. Poulos / New Hampshire, 345 US 395, 404-409 (1953) (uygun şekilde hazırlanmış bir kararnamenin ifade özgürlüğü hakkının kullanımını ve kamu düzeninin korunmasının getirdiği faydayı etkili bir şekilde dengeleyebileceğini belirtir) ve Coates / Cincinnati Şehri, 402 US 611 (1971).

¹⁷¹ Bkz. kıyasen, Rekvényi / Macaristan, Başvuru No. 25390/94, 20 Mayıs 1999, paragraf 34.

gereklilik ve orantılılık şartlarını yansıtmalıdır. Bu tür yetkilerin kullanımını yönetmek ve keyfi yorumlama potansiyelini sınırlamak için açık kılavuzlar veya kriterler de oluşturulmalıdır.¹⁷²

97. Karar vericilerin yetki ve prosedürlerine ilişkin netlik. Toplantıların düzenlenmesi ile ilgili kararlar almaktan sorumlu makamın görev, sorumluluk ve yetkileri yasada açıkça belirtilmelidir.¹⁷³ Açık bir yetkiye başvurma kabiliyeti, yetkililere, genellikle tartışmalı toplantılarla ilgili olarak vuku bulan yoğun kamu baskısıyla başa çıkmada yardımcı olabilir. Ayrıca barışçıl toplanma özgürlüğü ile ilgili yasalar hem toplantı organizatörlerinin hem de ilgili makamların yükümlülüklerini düzenleyen açık prosedürleri özetlemelidir (hem toplantılardan önce hem de toplantı sırasında ve bildirim için uygun zaman dilimleri de dahil olmak üzere, herhangi bir kısıtlama getirilmesi ve idari denetim ve yargı denetimi yoluyla bu tür kısıtlamalara itiraz etme fırsatları).¹⁷⁴

98. Öngörülebilirlik. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin belirttiği üzere toplantılar üzerindeki herhangi bir kısıtlamanın 'kanunla öngörülmesi' gerekliliği, kısıtlamanın iç hukukta açık bir temele sahip olmasını gerektirmekle kalmaz, aynı zamanda söz konusu hukukun niteliğine de atıfta bulunur. İlgili mevzuat, "ilgili kişiler için erişilebilir olmalı ve - gerekirse, uygun tavsiyelerle - belirli bir eylemin gerektirebileceği sonuçları makul bir dereceye kadar öngörebilmelerini sağlamak için yeterli hassasiyetle formüle edilmelidir."¹⁷⁵ Öngörülebilirlik şartı, barışçıl toplanma özgürlüğüne ilişkin tek bir konsolide yasanın çıkarılması gerektiği anlamına gelmezken, barışçıl toplanma özgürlüğünü düzenlemek için en azından çeşitli yasalar arasında tutarlılık gerektirir. Barışçıl toplanma özgürlüğünü düzenleyen herhangi bir yasa, yasal çerçevenin genel tutarlılığını ve şeffaflığını sağlamaya yardımcı olmak için diğer mevzuatta yer alan hükümlerle çelişmemelidir.

99. Taslak hazırlamada istişareye dayalı yaklaşım. Tüm kişilerin veya grupların ihtiyaçlarının ve bakış açılarının dikkate alınmasını sağlamak için, mevzuatın ve ilgili yönetmeliklerin taslaklarının hazırlanması ve değiştirilmesi süreçlerinin çok çeşitli paydaşları aktif olarak içermesi önemlidir (bkz. 'Katılım hakkı' paragraf 7 ve 8).¹⁷⁶ Mevzuat taslağının hazırlanması sürecine dahil olanlar, yasanın uygulanmasından sorumlu olan veya etkilenen kişilerle ve (yerel insan hakları kuruluşları dahil) diğer ilgili kişi ve gruplarla her zaman istişare etmelidir. Bu tür istişareler, mevzuat taslağı hazırlama sürecinin ayrılmaz bir parçası olmalı ve açık, şeffaf, anlamlı ve kapsayıcı olmalıdır. Yeterli ve uygun yardım faaliyetleri bilhassa farklı ve muhalif görüşleri temsil eden (yapılan teklifleri eleştirenler dahil) çeşitli gruplardan (özellikle barışçıl toplanma özgürlüğü haklarının kullanılmasında belirli zorluklarla karşılaşan) ilgili tarafların katılımını sağlamalıdır. İstişareleri organize etmekten sorumlu yetkililer, paydaşlar tarafından yapılan tekliflere, özellikle bu tekliflerin ilgili kanun taslağına veya politikaya dahil

¹⁷² Bkz. örneğin, Gillan ve Quinton / Birleşik Krallık, Başvuru No. 4158/05, 12 Ocak 2010. Gooding / Wilson, 405 US 518, 522 (1972), "[B]ir yasa, yalnızca koruma altında olmayan konuşmaları cezalandıracak ve korunan ifade biçimlerine uygulanmayacak şekilde dikkatlice hazırlanmalı veya bu çerçevede yorumlanmalıdır. 'Çünkü Birinci Değişiklik kapsamındaki özgürlüklerin varlıklarını devam ettirebilmek için alana ihtiyacı vardır ve hükümet sadece dar bir özgüllükle alanda düzenleme yapabilir", alıntı: NAACP / Button, 371 US 415 at 433 (1963)). Ayrıca bkz. Cox / Louisiana, 379 US 536, 551-552 (1964) (özgüllük şartını halka açık toplantılara dair düzenlemeye uygulamak).

¹⁷³ Bkz. örneğin, Hyde Park / Moldova (No. 1), Başvuru No. 33482/06, 31 Mart 2009, paragraf 31: 'Hyde Park'ın bir toplantı düzenleme talebini reddetme konusunda yeni gerekçelerin mahkemeler tarafından sonraki adli işlemler sırasında sunulduğu doğrudur. Bununla birlikte, Toplantılar Yasasının 11. ve 12. maddeleri, yerel makamlara toplantılara izin verme veya vermeme konusunda münhasır yetki tevdi etmektedir.' Benzer şekilde, Hyde Park / Moldova (No. 2) (2009) a.g.e., not 120, paragraf 27; Hyde Park / Moldova (No. 3), Başvuru No. 45095/06, 31 Mart 2009, paragraf 27.

¹⁷⁴ Bkz. genel olarak, Vyerentsov / Ukrayna, (2013), a.g.e., not 37. Ayrıca bkz. Gillan ve Quinton / Birleşik Krallık (2010), a.g.e., not 172, paragraflar 76-77.

¹⁷⁵ Bkz. Örneğin, Vyerentsov / Ukrayna (2013), a.g.e., not 37, paragraflar 52 ve 54 ile orada belirtilen kaynaklar. Ayrıca bkz. Mkrtchyan / Ermenistan, Başvuru No. 6562/03, 11 Ocak 2007, paragraf 39-43. Mkrtchyan davasında Mahkeme, eski Sovyetler Birliği kanunlarının Ermenistan'da uygulanmaya devam edip etmediğinin yeterince açık olmadığını ve bu nedenle Ermenistan'ın, 'yasa dışı bir yürüyüş' düzenlenmesi dolayısıyla para cezası uygulamak için diğerlerinin yanı sıra, 28 Temmuz 1988 tarihli 'SSCB'de Toplantı, Miting, Yürüyüş ve Sokak Gösterisi Düzenlenmesi Kurallarına' ilişkin Kararnameyi onaylayan bir Sovyet Kanununu temel alamayacağını belirtmiştir. Ayrıca bkz. ABD'deki Connolly / General Construction Company davası, 269 US 385, 46 S.Ct. 126 (1926); Bu kararda mahkeme, "[b]ir ceza kanunu belirsiz bir temele dayanamaz. Suç ve onu oluşturan unsurlar, sıradan bir kişinin, hangi yolu takip etmenin yasal olduğunu önceden muhakeme edip seçebileceği kadar açık bir şekilde ifade edilmelidir," ifadesine yer vermiştir. Bu bağlamda, ayrıca bkz. Coates / Cincinnati, 402 US 611 (1971).

¹⁷⁶ BM Özel Raportörü Raporu (2014), A/HRC/26/29, a.g.e., not 138, paragraflar 29, 36 ve 73 (b).

edilmediği durumlarda (böyle durumlarda yetkililer nedenini açıklamalıdır) yanıt vermelidir.¹⁷⁷

100. Periyodik gözden geçirme. Barışçıl toplanma özgürlüğüne ilişkin mevzuatın ve diğer normatif standartların güncel olmasını ve mevcut ihtiyaçları yeterince karşılamaya devam etmesini sağlamak için, bu alandaki düzenleyici çerçeve periyodik olarak gözden geçirilmelidir. Bu nedenle, ilgili devlet kurumuna, değişen uygulamaların ışığında kanunları gözden geçirme ve gerekirse reform için tavsiyelerde bulunma konusunda yasal bir görev verilmesi istenebilir. Bu tür gözden geçirmelerde, bağımsız izleme girişimleri tarafından gerçekleştirilen mevcut yasa ve uygulama değerlendirmeleri dikkate alınmalıdır. Bu tür gözden geçirmeler, devletlerin periyodik raporlarını ilgili bölgesel insan hakları örgütlerine, sözleşme organlarına ve Evrensel Periyodik İncelemeye (UPR) sunmasına yardımcı olabilir.

E. Eşitliğe ve ayrımcılık yapmamaya dayalı koruma.

101. Eşitlik ve ayrımcılık yapmama. Barışçıl toplanma özgürlüğü tüm bireyler tarafından eşit şekilde kullanılacaktır. İnsan haklarından ayırım gözetilmeksizin yararlanılabileceğine dair genel ilke, insan hakları standartlarının yorumlanmasının merkezinde yer alır. MSHUS Madde 26 ve AİHS Madde 14 ile Protokol No. 12, devletlerin bu sözleşmelerde tanınan insan haklarından kendi yargı alanları dahilindeki tüm bireylerin ayırım gözetmeksizin yararlanmasını sağlamalarını gerektirir.¹⁷⁸ Bu ilke, "azınlıklara adil ve uygun muamele edilmesini sağlar ve baskın bir konumun kötüye kullanılmasını önler".¹⁷⁹

102. Korunan özellikler. Toplantı organizatörlerine ve/veya katılımcılarına yönelik olarak - kanunlar temelinde veya uygulamada - cinsiyet, "ırk", renk, etnik veya sosyal köken, genetik özellikler, dil, din veya inanç, siyasi veya başka herhangi bir görüş, ulusal bir azınlığa mensup olma, mülkiyet, doğum, engellilik, yaş, cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet, cinsiyet kimliği, sağlık koşulları, göçmenlik veya ikamet statüsü veya diğer herhangi bir statüye dayalı ayrımcılık yasaklanmalıdır. Ayrımcılığa karşı koruma, bireylerin kimliklerinden dolayı değil, en yüksek ayrımcılık riski altında olanların hakları için aktif olarak lobi yapmalarından ötürü ve/veya bir toplantı sırasında iletilen mesajdan ötürü hedef alındıkları durumları da kapsar.¹⁸⁰ Eşitsizliğin kalıp yargılarıyla ve zorlayıcı örüntüleriyle mücadelede, ayrımcılığın genellikle aynı anda birden fazla zeminde yaşandığını kabul etmek önemlidir.¹⁸¹

103. Muameledeki farklılığın gerekçesi. Devlet yetkilileri, bazı toplantılara, benzer nitelikte olan ve organizatörleri/katılımcıları benzer durumlarda olan diğer toplantılara kıyasla daha zahmetli ön şartlar veya kısıtlamalar getiremez.¹⁸² Muameledeki herhangi bir farklılığa, yalnızca ilgili bireylerin önemli ölçüde farklı durumlarda olması veya bu farklılığın zorunlu bir kamu çıkarı nedeniyle gerekli olduğu durumlarda izin verilir.¹⁸³

¹⁷⁷ Örneğin bkz. AGİT/DKİHB, Derneklerin Kamu Karar Alma Süreçlerine Katılımının Arttırılmasına İlişkin Öneriler, (DKİHB: Varşova / Viyana, 2015).

¹⁷⁸ Daha fazla ayrıntı için bkz. BM İnsan Hakları Komitesi, CCPR Genel Yorum No. 18: Ayrımcılık Yapmama, 10 Kasım 1989. Ayrıca bkz. Chicago Polis Departmanı / Mosley, 408 US 92, 98 (1972) ve Niemotko / Maryland Eyaleti, 340 US 268 (1951) (bir parkta dini bir toplantı gerçekleştirilmesine izin vermeme kararını, ayrımcı olduğu gerekçesiyle iptal etmiştir).

¹⁷⁹ Bkz. Identoba ve Diğerleri / Gürcistan (2015), a.g.e., not 114, paragraf 93.

¹⁸⁰ Örneğin bkz. BM Özel Raportörü Raporu, (2014), BM Dok. A/HRC/26/29, a.g.e., not 138, paragraf 11. Ayrıca bkz. "Bireylerin, Grupların ve Toplum Organlarının Evrensel Olarak Tanınan İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Teşvik Etme ve Koruma Konusundaki Hak ve Sorumluluklarına İlişkin BM Bildirgesine İlişkin Yorum", a.g.e., not 138, s. 33.

¹⁸¹ Daha fazla bilgi için bkz. Timo Makkonen, "Multiple, Compound and Intersectional Discrimination: Bringing the Experience of the Most Marginalised to the Fore" (Çoklu, Bileşik ve Kesişimsel Ayrımcılık: En Marjinalleştirilmiş Deneyimin Öne Çıkarılması), (İnsan Hakları Enstitüsü, Åbo Akademi Üniversitesi, 2002). Şu adresten ulaşılabilir: <https://www.abo.fi/wp-content/uploads/2018/03/2002-Makkonen-Multiple-compound-and-intersectional-discrimination.pdf>. Ayrıca, Nira Yuval-Davis, "Intersectionality, Citizenship and Contemporary Politics of Belonging" (Kesişimsellik, Vatandaşlık ve Aidiyetin Çağdaş Siyaseti), Critical Review of International Social and Political Philosophy, Cilt. 10, 2007, s. 561.

¹⁸² Bu iddia başvuru tarafından Bączkowski ve Diğerleri / Polonya, Başvuru No. 1543/06, 3 Mayıs 2007 davasında başarılı bir şekilde ileri sürülmüştür. Başvurucular, öncelikle 2005 yılında Varşova'daki diğer halka açık etkinliklerin organizatörlerinin bir 'trafik düzenleme planı' sunmalarının şart koşulmadığı ve ayrıca gerek Eşitlik Yürüyüşü gerekse ilgili toplantıları düzenlemelerine, organizatörlerin eşcinsel yöneliminden dolayı izin verilmediği için kendilerine ayrımcı muamelede bulunduğunu ifade etmişlerdir.

¹⁸³ Thlimmenos / Yunanistan, Başvuru No. 34369/97, 6 Nisan 2000), paragraf 44. Ayrıca bkz. Burson / Freeman, 504 US 191 (1992) (Seçim günü bir oy kullanma noktasına 30 metreden daha yakın bir mesafede seçim propagandası yapılmaması şeklindeki kısıtlama

104. Önyargıya dayalı suç eylemlerini soruşturma görevi. İlgili kamu yetkilileri, bir toplantı sırasında özel kişiler tarafından işlenen taraflılık saikli suç eylemlerini (örneğin, saldırı veya diğer şiddet eylemleri) engellemez veya bunlara yanıt olarak uygun adımları atamazsa, bu aynı zamanda mağdurların ayrımcılığa maruz kalmama hakkının da ihlali anlamına gelebilir.¹⁸⁴ Dahası, kolluk kuvvetleri, ayrımcılığın toplantı öncesinde, sırasında ve hemen sonrasında organizatörlere veya katılımcılara yönelik olarak gerçekleştirilen fiziksel saldırılar da dahil olmak üzere herhangi bir suç eylemine katkıda bulunan bir faktör olup olmadığını soruşturmakla yükümlüdür.¹⁸⁵

105. Kadınlar. Kadın insan hakları savunucuları ve toplumsal cinsiyet ve cinsel yönelimle ilgili hakları savunanlar, halka açık toplantılara katıldıklarında genellikle ek tehditlerle veya şiddetle karşı karşıya kalırlar. Bunun nedeni, bazen kadınların toplumdaki rolü ve statüsüne ilişkin kabul edilmiş sosyokültürel normlara ve geleneksel varsayımlara meydan okuduklarının düşünülmesidir.¹⁸⁶ Dahası, toplantılara katılan kadınlara yönelik olası şiddet veya tehditler; sözlü taciz ve cinsel tacizden cinsel saldırıya ve tecavüze kadar değişen cinsel veya toplumsal cinsiyete özgü bir biçim alabilir.¹⁸⁷ Bu nedenle devletler, toplantılar öncesinde, sırasında ve sonrasında devlet aktörlerinin ve devlet dışı aktörlerin gerçekleştirebileceği cinsel tacizi, tehditleri ve şiddeti önlemek ve bunlara müdahale etmek için özel koruyucu tedbirler almalıdır.¹⁸⁸ Devletler, tüm ihlalleri gerektiği gibi soruşturarak, faileri yargılayarak ve mağdurlar için etkili hukuk yolları sağlayarak bir toplantıda kadınlara yönelik şiddete sıfır toleranslı bir yaklaşım sergilemelidir.¹⁸⁹

106. Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği. Sadece LGBTİ kişilerin haklarını destekledikleri veya bu haklara ilişkin farkındalık yarattıkları için toplantıları ve diğer kamusal ifade biçimlerini yasaklayan mevzuat ve tedbirler, ayrımcı kısıtlamalar teşkil eder ve yürürlükten kaldırılmalıdır (bkz. paragraf 142).¹⁹⁰ Dahası, LGBTİ gösterileri veya yürüyüşleri sırasında sıklıkla ortaya çıkan

onaylanmıştır); Ayrıca bkz. Perry Educators Association / Perry Local Educators Association, 460 US 37 (1983).

¹⁸⁴ Bkz. Identoba ve Diğerleri / Gürcistan (2015), a.g.e., not 114, paragraf 93-100; Opuz / Türkiye, Başvuru No. 33401/02, 9 Haziran 2009, paragraf 184-191 (burada, aile içi şiddetle ilgili olarak). Özellikle Lezbiyen, Gey, Biseksüel ve Trans (LGBT+) grupları tarafından düzenlenen toplantılarla ilgili olarak birçok ayrımcılık vakası ortaya çıkmıştır. Ayrıca bkz. Bączkowski ve Diğerleri / Polonya, Başvuru No. 1543/06, 3 Mayıs 2007. Bu kararda Mahkeme, AİHS Madde 11 ile bağlantılı olarak Madde 14'ün ihlal edildiğini tespit etmiştir. Ayrıca bkz. Avrupa Konseyi, Parlamenter Asamblesi, Lezbiyenler, Geyler, Biseksüeller ve Translar için Toplanma ve İfade Özgürlüğü hakkında 211 sayılı Tavsiye Kararı (2007), 26 Mart 2007 ve ilgili "Açıklama Raporu: Lezbiyenler, Geyler, Biseksüeller ve Translar için Toplanma ve İfade Özgürlüğü", Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi, Avrupa Konseyi, 26-28 Mart 2007. Ayrıca bkz. BM Genel Kurulu, "İnsan hakları savunucuları: Genel Sekreter Notu (Genel Kurul Kararı No. 60/161 uyarınca Genel Sekreterin İnsan Hakları Savunucuları Özel Temsilcisi Hina Jilani tarafından sunulan rapor)", BM Dok. A/61/312, 5 Eylül 2006, paragraf 71; İnsan Hakları Konseyi, "Genel Sekreterin İnsan Hakları Savunucuları Özel Temsilcisi Hina Jilani tarafından sunulan rapor", BM Dok. A/HRC/4/37, 24 Ocak 2007, paragraf 96; İnsan Hakları Konseyi, "Genel Sekreterin İnsan Hakları Savunucuları Özel Temsilcisi Hina Jilani'nin Raporu, Ek: Hükümetlere iletilen davaların özeti ve alınan yanıtlar", BM Dok. A/HRC/4/37/Add.1, 27 Mart 2007, paragraf 454.

¹⁸⁵ Nachova ve Diğerleri / Bulgaristan [BD], Başvuru No. 43577/98 ve 43579/98, 6 Temmuz 2005, paragraf 161. Bazı ABD yasaları; ayrımcılık kastı şayet suçun bir unsuruyorsa, ilgili suçları, ağırlaştırılmış cezalara tabi "nefret suçları" olarak tanımlamaktadır. Bkz. Wisconsin/ Mitchell, 508 US 476 (1993).

¹⁸⁶ BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, "Bireylere Karşı Cinsel Yönelim ve Toplumsal Cinsiyet Kimliğine Dayalı Ayrımcılık ve Şiddet Raporu", A/HRC/29/23, 4 Mayıs 2015, paragraf 63. "Kadın hakları savunucuları ve toplumsal cinsiyet ve cinsellikle ilgili hakları savunanlar genellikle bilhassa risk altındadır çünkü kadınların toplumdaki rolü ve statüsü hakkındaki geleneksel varsayımlara meydan okurlar". Ayrıca bkz. "Bireylerin, Grupların ve Toplum Organlarının Evrensel Olarak Tanınan İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Teşvik Etme ve Koruma Konusundaki Hak ve Sorumluluklarına İlişkin BM Bildirgesine İlişkin Yorum", a.g.e., not 138, s. 6 ve 85.

¹⁸⁷ Bkz. "Bireylerin, Grupların ve Toplum Organlarının Evrensel Olarak Tanınan İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Teşvik Etme ve Koruma Konusundaki Hak ve Sorumluluklarına İlişkin BM Bildirgesine İlişkin Yorum", a.g.e., not 138, s. 19-20.

¹⁸⁸ Örneğin bkz. AGİT/DKİHB, İnsan Hakları Savunucularının Korunmasına İlişkin Kılavuz (DKİHB: Varşova, 2014), paragraf 60.

¹⁸⁹ İnsan hakları savunucularının durumuna ilişkin Genel Sekreterin Özel Temsilcisi, "Genel Kurula sunulan 'Toplantı özgürlüğü bağlamında protesto hakkı' raporu, A/62/225, 13 Ağustos 2007, paragraf 101(a)(i). Ayrıca bkz. Afrika İnsan Hakları Komisyonu, Mısır Kişisel Haklar Girişimi ve INTERIGHTS / Mısır (Tebliğ No. 323/06, Komisyonun 12-16 Aralık 2011 tarihlerindeki 10. Olağanüstü Oturumu sırasında alınan karar), paragraf 163. Bu kararda Komisyon, Devletin ve (devlet kontrolündeki) üçüncü tarafların (Afrika İnsan ve Halkların Hakları Şartı'nın ayrımcılık yapmama ve yasalar önünde eşitlik/eşit korumaya ilişkin 2. ve 3. Maddelerinin ihlali dahil) toplumsal cinsiyet temelli insan hakları ihlallerinde bulunduğu ve Devletin bu ihlallerle ilgili olarak etkili bir şekilde soruşturma ve kovuşturma yürütemediği sonucuna varmıştır.

¹⁹⁰ Bkz. Bayev ve Diğerleri / Rusya, (2017) a.g.e., not 57, paragraf 66. Mahkeme ayrıca, bir mevzuat hükmünün veya politikanın caydırıcı etkisinin tek başına ifade özgürlüğüne müdahale teşkil edebileceğine karar vermiştir. Bkz. Smith ve Grady / Birleşik Krallık, Başvuru No. 33985/96 ve 33986/96, 27 Eylül 1999, paragraf 127. Ayrıca bkz. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, "Bireylere Karşı Cinsel Yönelim ve Toplumsal Cinsiyet Kimliğine Dayalı Ayrımcılık ve Şiddet Raporu", A/HRC/29/23, 4 Mayıs 2015, paragraf 48 ve 79(b). Ayrıca bkz. Venedik Komisyonu tarafından 95. Genel Kurul Toplantısında (12-15 Haziran 2013) kabul edilen

karşı gösteri olasılığı, bu tür toplantılar üzerindeki aşırı yasakları veya kısıtlamaları hiçbir şekilde haklı göstermez (bkz. yukarıda yer alan paragraf 22).

Engelliler. Birleşmiş Milletler Engelli Kişilerin Haklarına Dair Sözleşme, “tüm engellilerin tüm insan hakları ve temel özgürlüklerinden tam ve eşit yararlanmasını teşvik etme, koruma ve sağlama” gereğini vurgulamaktadır.¹⁹¹ Politikalar, engellilerin özel ihtiyaçlarını karşılamalı ve makul olarak beklenebileceği ve devlet yetkililerine orantısız bir yük getirmediği sürece, barışçıl toplanma özgürlüğü haklarını kullanma kapasitelerini desteklemelidir.¹⁹² Örneğin, engellilerin toplanma bildiriminin (uygun durumlarda) yapılabileceği kamu dairelerine ve toplanma yerlerine kolay erişimleri olmalıdır.¹⁹³

107. Çocuklar. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi Madde 15, taraf devletlerin çocukların barışçıl toplantılar düzenleme ve bu toplantılara katılma haklarını tanımasını gerektirmektedir.¹⁹⁴ Dolayısıyla ilgili mevzuat, devletin çocukların barışçıl toplanma özgürlüğü hakkını kullanmasını kolaylaştırma görevini de yansıtmalıdır. Dahası, bu tür yasaları uygularken, devlet yetkilileri çocukların ve gençlerin bu hakkı uygulamada kullanmalarına izin veren elverişli bir ortam yaratmak için adımlar atmalıdır.¹⁹⁵ Belirli bir yaştan altındaki bireylerin barışçıl toplantılara katılmasını engelleyen herhangi bir genel yasak, bu ilkeye aykırı olacaktır.¹⁹⁶ Organizatörlerin sorumlulukları göz önünde bulundurularak veya ilgili güvenlik kaygıları nedeniyle çocuklar tarafından toplanma hakkının kullanımına belirli kısıtlamalar getirilebilse de¹⁹⁷ bu tür kısıtlamalar uluslararası insan hakları belgelerinde belirtilen gerekliliklere uymalıdır.¹⁹⁸ Özellikle de çocukların barışçıl bir toplantıya katılmaları veya örgütlenmelerine herhangi bir sınırlama getirilirken, her bir çocuğun yüksek yararı ve değişen kapasitesi tam olarak dikkate alınmalıdır.¹⁹⁹ Kamu görevlileri, uygun şekilde eğitilmeli ve yönlendirilmelidir²⁰⁰ (Ayrıca bkz. paragraf 84 ve 85). Buna ek olarak, toplanma özgürlüğü hakkı, toplantılara *katılmama*yı tercih etme hakkını da içerir. Bu bağlamda, çocukların toplantılara katılmaya zorlanmaktan korunması özellikle önemlidir.

108. Ulusal, etnik, dini veya dilsel azınlıklar. Kamusal toplantıları düzenleme ve bu toplantılara katılma özgürlüğü, azınlık ve yerli gruplar da dahil olmak üzere bir toplumun tüm kesimleri için geçerlidir. Avrupa Konseyi Ulusal Azınlıklar Çerçeve Sözleşmesi (1995) Madde 7,

Venedik Komisyonu, “Bazı Avrupa Konseyi Üye Devletlerinin Son Dönemdeki Mevzuatları Işığında Sözde 'Homoseksüellik Propagandasının' Yasaklanması Meselesine İlişkin Görüş”; ve BM Özel Raportörü Raporu (2014), BM Dok. A/HRC/26/29, a.g.e., not 138, paragraf 27-28 ve 30-31.

¹⁹¹ Madde 1, BM Engelli Kişilerin Haklarına Dair Sözleşme

¹⁹² Aynı yerde. Madde 2, BM Engelli Kişilerin Haklarına Dair Sözleşme

¹⁹³ BM Özel Raportörü Raporu (2014), A/HRC/26/29, a.g.e., not 138, paragraf 34 ve 40.

¹⁹⁴ Madde 15, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi; ayrıca bkz. Venedik Komisyonu tarafından 98. Genel Kurul toplantısında (Venedik, 21-22 Mart 2014) kabul edilen Venedik Komisyonu, “Çocuk Haklarının Korunmasına İlişkin Rapor: Uluslararası Standartlar ve İç Mevzuat”, 2014CDL-AD(2014)005, paragraf 145: “aileye tanınan statü ve haklara bakılmaksızın, çocuklara yalnızca korunmaya ihtiyacı olan taraflar olarak değil, hak sahipleri olarak muamele edilmelidir”; Ayrıca bkz. Tinker / Des Moines Indep. Cmty. Sch. Dist., 393 US 503 (1969) (Okul çocuklarının ifade özgürlüğü hakkına sahip olduğu belirtilmiştir).

¹⁹⁵ İnsan hakları savunucularının durumuna ilişkin Genel Sekreter Özel Temsilcisi, “Toplanma özgürlüğü bağlamında protesto hakkı” konusunda Genel Kurula iletilen Rapor, A/62/225, 13 Ağustos 2007, paragraf 101(b). Ayrıca bkz. Hristiyan Demokrat Halk Partisi / Moldova (2006), a.g.e., dipnot 126, paragraf 74.

¹⁹⁶ BM Özel Raportörü Raporu (2014) A/HRC/26/29, a.g.e., not 138, paragraf 24.

¹⁹⁷ Aynı yerde. Ayrıca bkz. AGİT/DKİHB ve Venedik Komisyonu, Ukrayna Barışçıl Etkinliklerin Düzenlenmesi ve Yürütülmesi Kararına İlişkin Ortak Görüş, CDL-AD (2009) 052, 14 Aralık 2009, paragraf 29.

¹⁹⁸ CRC Komitesi, örneğin, açık hava toplantılarına yönelik bir organizasyon komitesi oluşturmak için asgari yaşı 19 olarak belirleyen mevzuatla ilgili endişelerini dile getirmiştir (CRC/C/TUR/CO/2-3, 20 Temmuz 2012, paragraf 38-39). Ayrıca barışçıl toplanma alanı da dahil olmak üzere tüm mevzuat ve politika konularında çocuğun yüksek yararı ilkesinin gözetilecek ana unsur olarak değerlendirilmesine yönelik endişelerini de paylaşmıştır (CRC/C/GBR/CO/4, 20 Ekim 2008, paragraf 26). Ayrıca bkz. BM Özel Raportörü Raporu (2014) A/HRC/26/29, a.g.e., not 138, paragraf 23-24.

¹⁹⁹ Bkz. BM CRC, Madde 3, paragraf 1. “[i]ster kamu ister özel sosyal yardım kuruluşları, hukuk mahkemeleri, idari makamlar veya yasama organları tarafından gerçekleştirilsin, çocukları ilgilendiren tüm eylemlerde, çocuğun yüksek yararı ilkesi, gözetilecek ana unsur olacaktır.” Ayrıca bkz. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi, Madde 5: “Taraf Devletler, bu Sözleşmenin çocuğa tanıdığı haklar doğrultusunda çocuğun yeteneklerinin geliştirilmesi ile uyumlu olarak, çocuğa yol gösterme ve onu yönlendirme konusunda ana-babanın, yerel gelenekler öngörüyorsa uzak aile veya topluluk üyelerinin, yasal vasilerinin veya çocuktan hukuken sorumlu öteki kişilerin sorumluluklarına, haklarına ve ödevlerine saygı gösterirler.”

²⁰⁰ İnsan hakları savunucularına ilişkin Genel Sekreterin Özel Temsilcisi, Toplantı özgürlüğü bağlamında protesto hakkı Raporu, A/62/225, 13 Ağustos 2007, paragraf 101(a)(ii). Ayrıca bkz. Castle ve Diğerleri / Metropol Emniyet Müdürü [2011] EWHC 2317 (Admin), paragraf 51 ve 73. Karar, (somut davada mahkeme, ilgili polis memurunun bu bakımdan görevlerini veya kamu hukuku kapsamındaki diğer görevlerinden herhangi birini ihlal etmediğini tespit etmesine rağmen) çocukların refahını koruma ve artırma ihtiyacını göz ardı etmemek şeklindeki özel göreve ilişkindir.

Ülkelerin bir ulusal azınlığa mensup herkesin diğerk haklarının yanı sıra barışçıl toplanma hakkına saygı göstermesini sağlayacaklarını belirtir. Bir ülkedeki bir azınlık grubunun tanınmasını amaçlayan veya özerklik talep eden veya bir ülkenin topraklarının bir kısmının ayrılmasını ve/veya temel anayasa değişiklikleri yapılmasını talep eden toplantılar, bu amaçlar doğrultusunda şiddete fiilen teşvik etmedikleri sürece kendiliklerinden ülkenin toprak bütünlüğüne ve ulusal güvenliğine tehdit oluşturmazlar.²⁰¹ Bununla birlikte, ulusal, etnik, dini veya dilsel azınlıkların barışçıl toplanma özgürlüğü haklarının kullanımını kolaylaştırma görevi, yerel yargı alanındaki ana dili akıcı bir şekilde konuşamayan çok sayıda insanın bulunduğu bölgelerde çok dilli belgeler kullanılması gibi bazı ek tedbirler gerektirebilir.²⁰²

109. Vatandaş olmayanlar. Uluslararası insan hakları hukuku, toplanma özgürlüğü hakkının teminat altına alınmasını vatandaşlıkla ilişkilendirmez. Bu nedenle, ilgili mevzuatın sadece vatandaşlara barışçıl toplanma özgürlüğü sağlaması değil, aynı zamanda vatansız kişiler, mülteciler, yabancı uyruklular, sığınmacılar ve göçmenler için de aynı hakkı öngörmesi esastır.²⁰³

110. Kolluk kuvvetleri ve devlet görevlileri. Kısıtlamaların nedenleri doğrudan görevleriyle bağlantılı olmadıkça mevzuat, (polis ve silahlı kuvvetler dahil) kolluk kuvvetlerinin veya devlet görevlilerinin barışçıl toplanma özgürlüğünü sınırlamamalıdır. Bu tür durumlarda, kısıtlamalar, yalnızca mesleki görevlerini uygun şekilde yerine getirmeleri için gerekli görüldüğü ölçüde uygulanmalıdır.²⁰⁴ AİHS, "silahlı kuvvetler, polis veya Devlet idaresinde görevli kişiler tarafından toplanma ve örgütlenme özgürlüğü haklarının kullanımına yönelik yasal sınırlamalara" izin vermektedir.²⁰⁵ Bu tür bir kısıtlama, ilgili hizmetlerdeki kişilerin sorumluluklarının uygun şekilde yerine getirilmesini ve halkın onların tarafsızlıklarına güven duyması ihtiyacının sürdürülmesini sağlamak üzere tasarlanmalıdır.²⁰⁶ Ancak bu tür bir tarafsızlık, fikir sahibi olma ve fikirleri ifade etme özgürlüğünü gereksiz yere kısıtlayacak şekilde yorumlanmamalıdır.

İspanya, Silahlı Kuvvetler Mensuplarının Hakları ve Görevlerine Dair Teşkilat Kanunu, 9/2011, Madde 13

"Silahlı kuvvetler, toplanma hakkını düzenleyen [...] Teşkilat Kanununda belirtilen toplanma hakkını kullanabilir, ancak siyasi veya sendikal niteliğe sahip toplantılar veya gösteriler düzenleyemez veya bunlara aktif olarak katılmaz. [...]"

Askeri birliklerde düzenlenen toplantıların, birlik yöneticileri tarafından önceden ve açık bir şekilde yetkilendirilmesi gerekir. Birlik yöneticisi, disiplini ve görevin gerekliliklerini en iyi nasıl koruyacağına ilişkin değerlendirmesine dayanarak toplantıları yasaklayabilir."

²⁰¹ Ayrıca bkz. Stankov ve Birleşik Makedonya Örgütü İllinden / Bulgaristan(2001), a.g.e., not 16, paragraf 97-103 ile Singartiyski ve Diğerleri / Bulgaristan, Başvuru No. 48284/07, 18 Ekim 2011, paragraf 46-47.

²⁰² BM Özel Raportörü Raporu (2014), A/HRC/26/29, a.g.e., not 138, paragraf 18 ve 34. Ayrıca bkz. Ulusal veya Etnik, Dini ve Dilsel Azınlıklara Mensup Kişilerin Haklarına İlişkin BM Bildirgesi, A/RES/47/135, 18 Aralık 1992, Madde 1 ve 4.

²⁰³ Bkz. Cisse / Fransa, Başvuru No. 51346/99, 9 Nisan 2002.

²⁰⁴ Bkz. kıyasen, Matelly / Fransa, Başvuru No. 10609/10, 2 Ekim 2014.

²⁰⁵ Madde 11(2), AİHS. Örneğin, bkz. Demir ve Baykara / Türkiye, Başvuru No. 34503/97, 12 Kasım 2008, paragraf 109: "Sözleşme, bir Akit Devletin kamu yetkisinin sahibi olarak fonksiyonları ile işveren olarak sorumlulukları arasında hiçbir ayırım yapmamaktadır. Madde 11 bu kurala bir istisna değildir. Tam tersine, bu hükmün nihai olarak 2. paragrafında, Devletin silahlı kuvvetler, polis veya idari kurum mensupları söz konusu olduğunda muhtemel "yasal kısıtlamaların" uygulanmasına tabi olarak, toplanma ve örgütlenme özgürlüğüne saygı göstermekle yükümlü olduğu açıkça belirtilmektedir. Dolayısıyla Madde 11, "işveren olarak Devlet" açısından bağlayıcıdır. Bu kapsamda işverenin çalışanlarıyla ilişkileri kamu hukuku veya özel hukuk çerçevesinde yönetilir..." Ayrıca bkz. Enerji Yapı-Yol Sen / Türkiye, Başvuru No. 68959/01, 21 Nisan 2009 (yalnızca Fransızca). Ayrıca bkz. Bakanlar Komitesi'nin CM/Rec (2010) 4 sayılı Tavsiye Kararı ve "İnsan Hakları ve Silahlı Kuvvetler Mensupları" hakkında açıklayıcı not, paragraf 53-57. AGİT/DKİHB ve Silahlı Kuvvetlerin Demokratik Denetimi Merkezi - Cenevre (DCAF), Silahlı Kuvvetler Personelinin İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri (DKİHB, Varşova, 2008), sayfa 22-23 ve Bölüm 8; AGİT, Demokratik Kolluk Uygulamaları Kılavuzu, Mayıs 2008, paragraf 9 ve 12.

²⁰⁶ Bkz. Ahmed ve Diğerleri / Birleşik Krallık, Başvuru No. 22954/93, 2 Eylül 1998; Rekvényi / Macaristan, Başvuru No. 25390/94, 20 Mayıs 1999. San Diego Şehri, Cal. / Roe, 543 US 77 (2004) (Bir polis memurunun ifade özgürlüğü haklarının, görevlerini etkili bir şekilde yerine getirme kabiliyetine aykırı faaliyetleri kapsamadığını belirtir); Pickering / Bd. of Ed. Twp. High Sch. Dist. 205, 391 US 563 (1968) (Bir okul bölgesinin, bir öğretmeni, herkesçe bilinen ve kamuoyunu ilgilendiren konuları aktardığı mektubunu bir gazetenin yazı işleri müdürüne gönderdiği için işten çıkaramayacağına hükmedilmiştir).

F. Bildirim, iyi yönetim ve yasal çözümler

111. Genel bakış. Bu bölüm, özellikle bildirim süreci dahil olmak üzere, toplanma özgürlüğünün kolaylaştırılmasıyla ilgili yaygın olarak ortaya çıkan ana usul meselelerini ele almaktadır. Bu prosedürlerin tasarlanması konusunda evrensel bir plan bulunmamakla birlikte - kanunlarda veya tüzüklerde sağlanan ayrıntı düzeyi gibi toplantıların yapılmasına ilişkin belirli prosedürler de ülkeden ülkeye değişiklik gösterecektir - insan hakları standartları, ilgili mevzuat ve uygulama usullerindeki prosedürle ilgili koruma tedbirleri ihtiyacını ifade eder.

1. Bildirim prosedürleri

112. Kısıtlama olarak bildirim. Önceden bildirim şartı, toplanma özgürlüğü hakkına *filili* bir müdahaledir ve bu nedenle bu tür herhangi bir şart, gerekli ve orantılı bir şekilde kanunla öngörülmelidir.²⁰⁷ Dahası, "bu nitelikteki düzenlemeler, Sözleşme tarafından korunduğu şekliyle barışçıl toplanma özgürlüğüne gizli bir engel teşkil etmemelidir."²⁰⁸ Ayrıca, ön bildirimle ilişkin kuralların uygulanması tek başına bir amaç olmayabilir. Başka bir deyişle, bildirimde bulunulmaması, toplantıyı hukuka aykırı kılmamalı ve tek başına katılımcılara kısıtlamalar getirilmesine veya barışçıl bir toplantının dağıtılmasına yol açmamalıdır.²⁰⁹

113. Uluslararası standartlar, toplantılar için önceden bildirimde bulunulmasını şart koşmaz. Uluslararası insan hakları hukukuna göre, yerel mevzuatın bir toplantının önceden bildirilmesini şart koşması gerekli değildir. Bu nedenle, bazı ülkelerde herhangi bir toplantı için bildirim şartı bulunmazken,²¹⁰ ve bazı ülkelerde yalnızca belirli toplantı türleri için bildirim gerekliliği bulunmaktadır. Bununla birlikte, büyüklüklerine, yapılarına ve yerlerine bağlı olarak belirli toplantı türlerinin önceden bildirilmesini şart koşmak için meşru sebepler olabilir. Ön bildirim, devletin bir toplantının barışçılığını daha iyi sağlamasına²¹¹ ve etkinliği kolaylaştırmak veya kamu düzenini, kamu güvenliğini ve başkalarının hak ve özgürlüklerini korumak için düzenlemeler yapmasına olanak sağlayabilir. Sonuç olarak, bildirimde bulunma şartı, genellikle AİHS Madde 11 ve MSHUS Madde 21'de belirtilen, izin verilebilir sınırlamalarla uyumlu olacaktır.²¹²

²⁰⁷ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi daha önce, "halka açık bir etkinlik için bildirim ve hatta izin prosedürlerinin, prosedürün amacı yetkililerin herhangi bir toplantının sorunsuz bir şekilde yürütülmesini teminat altına almak için makul ve uygun tedbirleri uygulamalarına izin vermek olduğu sürece, normalde Sözleşme Madde 11 kapsamındaki hakkın özünü ihlal etmediğini" (vurgu eklenmiştir) ve derneklerin ve diğer gösteri organizatörlerinin, toplantıların bildirilmesine ilişkin olanlar da dahil olmak üzere yürürlükte olan yönetmeliklere uygun olarak oyuncularını oldukları demokratik oyunun kurallarına uymalarının önemli olduğunu değerlendirmiştir (Skiba / Polonya, a.g.e.). Bakınız, diğer yetkililer arasında, Lashmankin ve Diğerleri / Rusya, (2017), a.g.e., not 50, paragraf 147. Ayrıca bkz. İnsan Hakları Komitesi'nin Fas Hakkındaki Nihai Yorumları [1999] BM Dok. CCPR/C/79/Add.113, paragraf 24: "Komite, toplantılar için bildirim gerekliliğinin kapsamının genişliğinden ve bir toplantıya dair bildirim alınması şartının genellikle kötüye kullanıldığından endişe duymaktadır. Bu da Sözleşme Madde 21'de teminat altına alınan toplanma hakkının fiili olarak sınırlandırılmasına neden olmaktadır. Bildirim gerekliliği, her durumda bir alındı düzenlenmesini sağlamak üzere benimsenen dış mekan toplantıları ve prosedürleriyle sınırlı olmalıdır."

²⁰⁸ Oya Ataman / Türkiye, (2006), a.g.e., not 113, paragraf 38.

²⁰⁹ Novikova ve Diğerleri / Rusya, Başvuru No. 25501/07, 57569/11, 80153/12, 5790/13 ve 35015/13, 26 Nisan 2016, paragraf 163.

²¹⁰ Örneğin İrlanda'da. Aynı zamanda, İrlanda'daki organizatörler bir toplantı yapmadan önce uygun bir yerel polis karakoluna kendi rızaları ile bildirimde bulunabilirler. Ayrıca bkz. İrlanda Anayasası (Bunreacht na hÉireann) Madde 40; Anayasa Madde 24 (Değişiklik No. 17), 1931 (halka açık toplantıları ilan etme yetkisi); 1939 Tarihli Devlete Karşı Suçlar Kanunu Madde 28; ve Garda Síochána'nın kıdemli memurlarına, büyük bir insan topluluğunu çekmesi muhtemel bir etkinliğin gerçekleştiği veya gerçekleşmek üzere olduğu bir yere erişimi düzenleme yetkisi veren 1994 tarihli Ceza Adalet (Kamu Düzeni) Yasası, Madde 21. ABD ile ilgili olarak bkz. Nathan W. Kellum, "Permit Schemes: Under Current Jurisprudence, what Permits are Permitted?" (İzin Planları: Mevcut İçtihat Hattı Hangi İzinlere İzin Veriliyor?", Drake Law Review, Cilt 56, No. 2, 2008, s. 381.

²¹¹ Rassemblement Jurassien Unité Jurassienne / İsviçre (1979), a.g.e., not 42, s. 119. ABD mahkemeleri, toplantı mesajının içeriğinin değerlendirilmesini kapsamayan ve halka açık forumlara erişim hakkını öngören bir izin şartını onaylamıştır. Bkz. Cox / New Hampshire Eyaleti, 312 US 569, 573-575 (1941) (Herhangi bir izin şartının, içerikle ilgili olmayan zaman, yer ve davranış biçimi kısıtlamalarıyla sınırlı olması gerektiğini belirtir). C. Edwin Baker, önceden bildirimde bulunanların bu şekilde ek faydalar elde edebileceği bir gönüllü (zorunlu değil) bildirim sistemi önermiştir. Bkz. "Mandatory Parade Permits" (Zorunlu Yürüyüş İzinleri), bölüm 7, C. Edwin Baker, Human Liberty and Freedom of Speech (İnsan Hürriyeti ve İfade Özgürlüğü) (Oxford: Oxford University Press, 1993), s.138-160. Ayrıca bkz. Tabatha Abu El-Haj, "All Assemble: Order and Disorder in Law, Politics, and Culture" (Hepsi Toplanıyor: Hukuk, Politika ve Kültürde Düzen ve Düzensizlik) University of Pennsylvania Journal of Constitutional Law Cilt 16, 2014, s. 949.

²¹² Bkz. BM İnsan Hakları Komitesi, Kivenmaa / Finlandiya (Tebliğ No. 412/1990, 31 Mart 1994), paragraf 9.2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Devletler bildirim talep etme hakkına sahip olduklarından, 'şarta uymayan gösterilere katılanlara [orantılı] yaptırımlar uygulayabilmeleri gerektiğine' karar vermiştir. Bkz. Ziliberg / Moldova, Başvuru No. 61821/00, 4 Mayıs 2004 tarihli kabul

114. Bildirim şartının istisnaları. Yerel mevzuatın bir bildirim şartı koyduğu durumlarda, ilgili kanun, nitelikleri veya büyüklükleri nedeniyle başkalarının haklarına önemli ölçüde müdahale etmeyen (ve bu nedenle ilgili devlet yetkilileri tarafından yalnızca asgari düzeyde önceden hazırlık yapılmasını gerektiren) toplantıları da göz önünde bulundurulmalıdır. Bu tür toplantılar, herhangi bir ön bildirim şartından (muaf tutulan kategorinin tanımı içerikten bağımsız olduğu ve muafiyet ayrımcı muameleye yol açmadığı sürece) muaf tutulmalıdır. Bazı ülkeler, az sayıda kişinin katıldığı toplantılar da dahil olmak üzere belirli toplantıları, önemli bir aksamaya neden olma ihtimalleri olmadığından, bildirimde bulunma şartından açıkça muaf tutmuştur.²¹³ Ayrıca, bireysel göstericilerden, gösteri yapma niyetlerini yetkililere önceden bildirmeleri istenmemelidir.²¹⁴ Spontane toplantılar, doğaları gereği, herhangi bir bildirimde bulunma gerekliliğinden de muaf tutulmalıdır. Yalnız bir göstericiye beklenmedik bir şekilde bir veya daha fazla gösterici katılırsa ve toplantı büyürse, bu etkinlik spontane bir toplantı olarak ele alınmalıdır.

Finlandiya, Toplantı Yasası, 22.4.1999/530, Madde 14 "Kamusal bir etkinliğin bildirilmesi [...], Katılımcı sayısının az olması, etkinliğin niteliği veya yeri itibarıyla, kamu düzeninin veya güvenliğinin sağlanması ya da çevredekilere rahatsızlık verilmesinin veya çevreye zarar verilmesinin önlenmesini ya da özel trafik düzenlemeleri yapılmasını gerektirmeyen halka açık etkinlikler hakkında bildirim yapılmasına gerek yoktur."

Madde 3, Kamusal Toplantılar Kanunu, Moldova Cumhuriyeti (2008)

"Tanımlar

"Az sayıda katılımcının olduğu toplantılar" - 50 kişiden az bir kitleyi bir araya getiren halka açık toplantılar."

Madde 12(5), Kamusal Toplantılar Kanunu, Moldova Cumhuriyeti (2008):

"Bildirim istisnaları

Az sayıda katılımcının bulunduğu toplantılarda yerel resmi makamlara bildirimde bulunulması zorunlu değildir."

Columbia Bölgesi, Birinci Değişiklik Kapsamında 2004 Tarihli Toplantı Yasası, Madde 105:

"Bölgedeki bir caddede, kaldırımda veya diğer halka açık yollarda veya bir Bölge parkında, Birinci Değişiklik kapsamında bir toplantı yapmak isteyen bir kişi veya grubun, toplantıyı gerçekleştirmeden önce bir toplantı planının onaylanması için bildirimde bulunması veya onay için başvurması gerekmez: 1) Toplantı halka açık kaldırımlarda ve yaya geçitlerinde yapılacak ve diğer yayaların kaldırımları ve yaya geçitlerini kullanmasını engellemeyecektir; 2) Kişi veya grup, toplantıya 50 kişiden daha az kişinin katılacağını ve toplantının Bölgedeki bir caddede yapılmayacağını makul olarak öngörür veya 3) Toplantı, halka açık bir etkinliğe yanıt olarak görüşlerin anında ve kendiliğinden ifade edilmesi amacıyla yöneliktir."

2. İzinden ziyade bildirim.

115. Toplantılarla ilgili yasal hükümler, toplantıyı düzenleyen bir toplantı yapma niyetini önceden bildirmesini gerektirebilir (Bu bağlamda bkz. toplantıları planlama ve düzenleme özgürlüğü ile ilgili yukarıdaki bölüm, paragraf 54).²¹⁵ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, ön izin

edilebilirlik kararı. Benzer şekilde, Rai ve Evans / Birleşik Krallık davasında, Başvuru No. 26258/07 ve 26255/07, 17 Kasım 2009 tarihli kabul edilebilirlik kararı; sınırlı, güvenlik hassasiyeti bulunan bir alandaki toplantılar için geçerli olan bir yasal izin şartına uyulmaması nedeniyle cüzi bir para cezası verilmesinin orantılı olduğuna ve dolayısıyla bunun AIHS Madde 11'i ihlal etmediğine karar verilmiştir.

²¹³ Birleşik Krallık, durağan toplantılar için önceden bildirim şartı getirmez (1986 tarihli Kamu Düzeni Yasası, Madde 11, sadece belirli halk yürüyüşleri için önceden bildirim gerektirir). Ermenistan ise 100'den az katılımcının bulunduğu toplantılar için bildirimde bulunulmasını şart koşmaz (Madde 9, Toplanma Özgürlüğü Yasası, Ermenistan Cumhuriyeti, 14 Nisan 2011'de kabul edilmiştir). Ayrıca bkz. Neil Jarman ve Michael Hamilton, "Protecting Peaceful Protest: The OSCE/ODIHR and Freedom of Peaceful Assembly" (Barışçıl Protestoyu Korumak: AGİT/ODIHR ve Barışçıl Toplanma Özgürlüğü), Journal of Human Rights Practice, Cilt 1, No. 2, 2009, s. 208-235, s. 218 ve Chicago Park Bölge Yasası, Bölüm 7 C.3.8 (1) (50 kişiden az katılımcılı toplantılar için izin veya bildirim gerektirmediğini belirtir); Ayrıca bkz. Cox / City of Charleston, 416 F.3d 281, 284-287 (4. Daire, 2005).

²¹⁴ Örneğin bkz. Nathan Kellum, a.g.e., not 210, s.425, "Uygulanması zorunlu emsal, izin planlarının kapsam açısından sınırlı olması gerektiği görüşünü desteklemektedir" ve "[b]ireyler ve küçük grup toplantıları asla bu tür zahmetli şartlara tabi tutulmamalıdır." Bkz. Am.-Arab Anti-Discrimination Comm. / Dearborn Şehri, 418 F.3d 600, 608 (6. Daire, 2005); Bu kararda mahkeme, "potansiyel olarak küçük gruplar için geçerli olan izin planları ve önceden bildirim şartlarının neredeyse her zaman aşırı geniş kapsamlı olduğunu ve daha dar bir kapsama indirgenmediğini" belirtmiştir.

sistemlerini Sözleşme ile uyumlu bulmamıştır. İnsan Hakları Komitesi ise izin sistemi yerine bildirim sistemini tercih ettiğini açıklamıştır. Bazı ülkelerde, yetki veya izin prosedürleri anayasaya aykırı ilan edilmiştir.²¹⁶ Her halükarda, orantılılık ilkesi bakımından barışçıl toplanma özgürlüğü hakkına daha az müdahaleci olması nedeniyle tercih edilen bir bildirim rejimi, *fili* bir izin prosedürüne dönüştürülmemelidir. Bununla birlikte, halka açık bir yerin kullanımına yönelik bir iznin verileceğine dair yasal bir varsayıma dayanan bir izin alma şartı (ilgili devlet yetkilileri ret kararını gerekçelendirmek için kanıt sunamadığı sürece), önceden bildirimle aynı amaca hizmet edebilir. Bir toplantıyı kısıtlamaya yönelik kriterler; zaman, yer ve tür ile sınırlı olmalı ve içeriğe dayalı düzenleme için bir temel oluşturmamalıdır. Her şeyden önce, devlet yetkilileri, toplantıyı düzenleyenin belirttiği amaç doğrultusunda bir etkinlik düzenlenmesini esas itibarıyla uygun görmedikleri için kişileri toplanma hakkından mahrum edemezler.²¹⁷

116. Binalarda gerçekleştirilecek toplantılar için bildirimde bulunma şartı konmamalıdır. Ulusal düzenleyici çerçeveler, kamu binalarında düzenlenen toplantılar için, bu tür toplantılar etkinliği kolaylaştırmak veya kamu düzenini ya da başkalarının haklarını korumak için herhangi bir devlet eylemi gerektirmedikçe, önceden bildirimde bulunulmasını veya izin alınmasını şart koşmamalıdır.²¹⁸

117. Toplantıların çevrimiçi ortamda gerçekleştirilmesi için bildirim şartı konmamalıdır. Ulusal düzenleyici çerçeveler, çevrimiçi toplantı düzenlenmesi için bildirimde bulunulmasını veya izin alınmasını şart koşmamalıdır ya da (bkz. toplantılar öncesinde, sırasında veya sonrasında internet erişimini kısıtlamayı veya engellemeyi amaçlayan internet kapatmalarıyla ilgili paragraf 67).

118. Bildirim süreçleri açık, adil, şeffaf ve takibi kolay olmalıdır. Bir toplantı hakkında yetkilileri bilgilendirme prosedürleri de dahil olmak üzere düzenleyici gereklilikler, herkes açısından açık ve takibi kolay olmalı ve organizatörlerin (birden fazla kurumu değil) tek bir kurumu bilgilendirmesi yeterli olmalıdır. Kamu yetkilileri; çevrimiçi, posta, e-posta veya elden teslim dahil olmak üzere çeşitli yollarla bildirim yapılmasının mümkün olmasını sağlamalıdır. Bildirim prosedürleri, diğer dillerde veya Braille alfabesiyle hazırlanmış versiyonları da dahil olmak üzere herkes tarafından kolayca erişilebilir olmalıdır.²¹⁹ Süreç adil ve şeffaf olmalıdır, böylece bir toplantıyı organize etmek isteyen herkes bunu eşit koşullarda yapabilir (bkz. 'Eşitlik ve ayrımcılık yapmama', paragraf 101 ve devamı) ve etkinliklerinin gerçekleşmesini sağlamak için atmaları gereken adımlardan haberdar olur.

119. Bildirim süreçleri aşırı derecede zahmetli olmamalıdır. Resmi makamlara önceden bildirimde bulunma prosedürü zahmetli veya aşırı bürokratik olmamalı, talep edilen bilgiler asgari düzeyde (yani tarih, saat, süre, yer/güzergah, toplantının amacını belirten kısa bir cümle, organizatörün adı, adresi ve iletişim bilgilerinden ibaret) olmalıdır.²²⁰ Aşırı derecede zahmetli ve gereksiz ek şartlar, muhtemel toplantı organizatörlerini veya katılımcılarını caydırabilir ve dolayısıyla barışçıl toplantı özgürlüğünü sekteye uğratabilir. Örneğin, resmi kimlik belgesi ibraz etme yükümlülüğü hem aşırı bürokratik hem külfetli olur ve gereksizdir. İlgili yasalar ve düzenlemeler, bildirim belgesinin birden fazla organizatörü isimleriyle belirtmesini, etkinliğe

²¹⁶ Gürcistan Anayasa Mahkemesi, bir yerel yönetim organının bir bildirim reddetmesine izin veren ilgili bir yasanın (Madde 8, paragraf 5) bir bölümünü iptal etmiştir (Böylece uygulamada önceden bildirimden ziyade etkili bir ön lisans sistemi oluşturmuştur) - bkz. Gürcistan Genç Avukatlar Birliği Zaal Tkeshelashvili, Lela Gurashvili ve Diğerleri / Gürcistan Parlamentosu (5 Kasım 2002) N2/2/180-183. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, bir izin veya bildirim prosedürü uygulanıp uygulanmadığına bakılmaksızın, prosedürün amacının "herhangi bir toplantının, mitingin veya diğer toplantıların sorunsuz bir şekilde yürütülmesini teminat altına almak için yetkililerin makul ve uygun tedbirleri almasına izin vermek" olması gerektiğine karar vermiştir."; bkz. Sergey Kuznetsov (2008), a.g.e., not 80, paragraf 42.

²¹⁷ Hyde Park - Moldova (No. 3) (2009), a.g.e., not 173, paragraf 26; Edwards / Güney Carolina, 372 US 229, 236-237 (1963).

²¹⁸ Krupko ve Diğerleri / Rusya, Başvuru No. 26587/07, 26 Haziran 2014, paragraf 55-57; Mahkeme, bir binada gerçekleştirilen toplantılar için önceden bildirimde bulunulmasının beklenmemesi gerektiğini belirtmiştir.

²¹⁹ Bu, engellileri de içermelidir; bkz. BM Özel Raportörü Raporu (2014), A/HRC/26/29, a.g.e., not 138, paragraf 34. Ayrıca <<http://www.w3.org/WAI/intro/wcag>> adresinde bulunan, Dünya Çapında Web Konsorsiyumu'nun engelli kişiler için web içeriği erişilebilirliği hakkındaki yönergelerine bakınız.

²²⁰ Bkz. BM Özel Raportörü Raporu (2013), BM Dok. A/HRC/23/39, a.g.e., not 56, paragraf 52-53.

katılacak olan diğer kişilerin kimlik bilgilerinin ayrıntılı olarak sunulmasını veya katılımcıların tam veya tahmini sayısının belirtilmesini (bunu belirtmek her zaman mümkün değildir) şart koşuyorsa bu bildirim prosedürünün gereğinden fazla bürokratik olduğu değerlendirilebilir.²²¹ Yetkililere bildirimde bulunma şartı barışçıl toplanma özgürlüğüne bir müdahale teşkil ettiğinden, süreç her zaman orantılılığı açısından incelenmelidir (bkz. yukarıdaki paragraf 25 ve 29).

120. Hızlı bir bildirim sürecine duyulan ihtiyaç. Bir toplantının zamanlaması hayati öneme sahip olabileceğinden²²², toplantıdan önce gerekli bildirim süresi gereğinden uzun olmamalıdır (Normal şartlar altında birkaç günden fazla olmamalıdır). Ancak yine de ilgili kamu yetkililerinin etkinliği planlamaları ve hazırlamaları için yeterli zaman sağlamaya,²²³ yetkili kamu makamının ilk bildirimde derhal resmi bir yanıt vermesine ve konulan herhangi bir kısıtlamanın kanuniliğine yönelik bir itiraz olması durumunda idari ve adli başvuru süreçlerinin hızlıca yürütülmesine yetecek uzunlukta olmalıdır. Kanunlar yasal olarak bir toplantıdan önce asgari bir önceden bildirim süresi belirleyebilirken, herhangi bir azami bildirim süresi konması, büyük ölçekli toplantıların önceden planlanmasını engellememelidir.²²⁴ Belirli yerleri (örneğin, önemli tarihler veya yıldönümlerinde) 'bloke etmek' için bildirim prosedürünü kullanmaya yönelik usulsüz girişimlere izin verilmemelidir (bkz. yukarıdaki 'eşzamanlı toplantıların kolaylaştırılması' başlıklı paragraf 78).

121. Bildirimin belgelenmesi ve ilgili kurumlarla paylaşılması. Bildirimi alan görevli, bildirimin alındığını açıkça teyit eden bir alındı belgesini derhal vermelidir. Alındı belgesi, görevlinin belgenin yasaların gerektirdiği tüm bilgileri içerdiğine inanıp inanmamasına bakılmaksızın düzenlenmelidir. Yetkili, alındı belgesi üzerine, yasanın gerektirdiği bazı bilgilerin eksik olduğu şerhini düşebilir, böylece organizatörlerin bu bilgileri sağlamak için girişimde bulunmasını teşvik edebilir. Bildirim gönderildikten sonra, aynı toplantı ile ilgili daha fazla bilgi sağlama talebi, yetkilileri yeniden bilgilendirmek için bir şart olarak değerlendirilmemelidir. Ayrıca, yetkili makamlarca alındı belgesi verilmemiş olması, bildirimin geçerliliğini etkilememeli veya toplantıyı yasa dışı kılmamalıdır. Aksi takdirde (yalnızca bildirimin iletilmediğini belgelemeyi amaçlayan) alındı süreci, bildirim işlemlerini *fili* bir izin prosedürüne dönüştürebilir. Bildirim aynı zamanda, bildirimi alan makam tarafından, ilgili kolluk kuvvetleri de dahil olmak üzere, düzenleme sürecine dahil olan tüm devlet kurumlarına derhal iletilmelidir.

Madde 2, Toplantı Yasası, Portekiz

"Halka açık yerlerde veya halka açık şekilde yapılan toplantılar, mitingler, gösteriler veya geçit törenleri düzenlemek isteyen kişi veya kuruluşlar, en az iki gün önceden, toplantının il merkezinde yapılabildiğine bağlı olarak ildeki Valiye veya Belediye Başkanına yazılı bildirimde bulunacaktır. [...] Bildirimi alan kurum, bir alındı belgesi verecektir."

Kırgızistan, Kırgız Cumhuriyeti Barışçıl Toplantı Yasası, Madde 11 "Barışçıl Toplantı Bildirimi"

(4) Barışçıl bir toplantı hakkında bildirimde bulunan kişiler, bildirimin alındığına dair yazılı bir onay talep etme hakkına sahip olacak, kamu yetkilileri ve yerel yönetimler ise aynı gün içinde bu yazılı onayı vermekle sorumlu olacaktır.

(5) Yerel yönetim veya yerel eyalet idaresi tarafından gönderilen yazılı bir alındı belgesi, yerel yönetim veya yerel eyalet idaresi kurumunun adını, bildirimi alan görevlinin adı, soyadı ve baba adını, ayrıca bildirimin alındığı tarih ve saati içerecektir."

²²¹ AGİT/DKİHB Kamusal Toplantılar, Yürüyüşler, Mitingler, Gösteri ve Toplantıların Düzenlenmesi Hakkında [Tunus] Yasası Hakkında Görüş, Görüş No.: FOA-TUN/218/2012, 21 Aralık 2012, §35 ve CDL-AD(2010)033, Venedik Komisyonu ve AGİT/DKİHB'nin Ukrayna Barışçıl Toplantılar Yasasına İlişkin Ortak Görüşü, §30.

²²² Helsinki Komitesi / Ermenistan, Başvuru No. 59109/08, 31 Mart 2015, paragraf 34: "[D]emokratik tartışmanın doğasına göre, bazı görüşleri dile getirmek için yapılan halka açık toplantıların zamanlaması, bu tür toplantıların siyasi ve sosyal ağırlığı açısından çok önemli olabilir. Mevcut bir sosyal veya politik tartışmada belirli bir sosyal mesele alakalılık seviyesini veya önemini kaybettikten sonra halka açık bir toplantı organize edilirse, toplantının etkisi ciddi şekilde azalabilir. Toplanma özgürlüğü - uygun bir zamanda kullanılmasının engellenmesi durumunda - pekala anlamsız hale getirilebilir".

²²³ Bkz. Sergey Kuznetsov / Rusya, (2008), a.g.e., not 80, paragraf 43. Karara göre, geç bildirimde bulunulması, yetkililerin toplantıya yeterince hazırlanmasını engellememiştir. Ayrıca bkz. Sullivan / Augusta Şehri, 511 F.3d 16, 38-40 (1. Daire, 2007) (30 gün önceden bildirim veya başvuru şartı, ifade ve toplanma özgürlüğünü ihlal eder).

²²⁴ Bkz. Primov ve Diğerleri / Rusya (2014), a.g.e., not 30, paragraf 77 ve 126. Bu kararda Mahkeme, planlı bir etkinlikten en erken 15 gün ve en geç 10 gün önce bildirimde bulunulmasını şart koşan ilgili yasanın bildirim için somut davada "açıkça yetersiz" olan çok kısa bir zaman dilimi sunduğuna, zira bildirim mektubunun yetkili makama ulaşmasının bile beş günlük ihbar süresinden daha uzun sürdüğüne vurgu yapmıştır. Ayrıca bkz. Lashmankin ve Diğerleri / Rusya (2017), a.g.e., not 50, paragraf 320, 348, 456 ve 447.

122. Kamu yetkilileri tarafından zamanında yanıt verilmesi ihtiyacı. Mevzuat, yetkili makamların, bir toplantı bildirimini takiben, toplantı zamanı, yeri ve şekli açısından uygulamaya çalışabilecekleri herhangi bir kısıtlamayı belirtmeleri gereken bir zaman çerçevesi belirlemelidir. İlgili usul kuralları, organizatörlerin planlanan etkinlikten makul ölçüde önce bu tür kısıtlamalardan haberdar edilmesini temin etmelidir.²²⁵ Bu gereklilik kısmen, kısıtlamalara yönelik herhangi bir idari veya adli itirazın planlanan etkinlik tarihinden önce sonuçlandırılmasını sağlamayı amaçlamaktadır (bkz. 'Yasal çözüm yolları' 125 ve devamı).²²⁶

123. Toplantı organizatörlerine veya temsilcilerine kısıtlamaların bildirilmemesi. Yetkililerin, organizatörleri bir toplantıya yönelik kısıtlamalar hakkında bilgilendirmemesi durumunda, organizatörler bildirimde belirtilen şartlara göre faaliyetlerine devam edebilmelidir. Bu aynı zamanda, yetkili makamların, bu tür kısıtlamalar hakkında organizatörleri veya temsilcileri yasayla belirlenen süre içinde bilgilendirmediği durumlar için de geçerlidir.

Bulgaristan, Toplantılar, Mitingler ve Gösteriler Hakkında Kanun Tasarısı, 2009, Madde 20

"Bildirim değerlendirilmesi

Yetkili makam, bir bildirim aldıktan sonra 48 saat içinde, söz konusu bildirim, bildirimlerin alınma sırasına göre değerlendirecektir.

[...]

(3) Yetkili makam, paragraf 1 kapsamındaki süre içinde halka açık etkinliğin yapılmasını yasaklayan bir karar vermezse, organizatörler, halka açık etkinliği, bildirimde belirtilen saatte ve yine bildirimde belirtilen koşullarda gerçekleştirme hakkına sahip olacaktır."

124. Organizatörlerin ilgili kurumlarla etkinlik öncesi planlamaya gönüllü katılımı. Bir toplantının organizatörleri ile ilgili devlet kurumları arasındaki diyalog ve diğer işbirliği biçimleri, toplantının sorunsuz bir şekilde yürütülmesini sağlamak açısından yararlı olabilir. Aynı zamanda, organizatörlerin etkinlik öncesi görüşmelere katılımı tamamen gönüllülük esasına dayanmalıdır. Yetkililerle diyaloga girmeyi istememenin veya diyalogu reddetmenin, bildirim işlenmesi veya barışçıl bir toplantıyı kolaylaştırmak ve korumak için devletin pozitif yükümlülüklerini yerine getirmesi ile ilgili olarak organizatörler veya bu organizatörlerin toplantıları üzerinde olumsuz yansımaları olmamalıdır.

2. Yasal çözüm yolları

125. Etkili bir çözüm hakkı. Barışçıl toplanma özgürlüğünü kullanmak isteyenler, orantısız, keyfi veya yasa dışı olarak toplantıları kısıtlayan veya yasaklayan kararlara karşı derhal ve etkili bir çözüm yoluna başvurulmalıdır.²²⁷ Toplantıların, idari makamların potansiyel olarak hukuka aykırı eylemsizliği veya ihmali nedeniyle engellendiği veya mantıksız bir şekilde kısıtlandığı durumlarda, toplantı organizatörleri veya temsilcileri mahkemelerde doğrudan yasal işlem başlatabilmelidir. İlgili mahkeme kararları planlanan etkinliklerden önce verilmelidir. Etkili bir çözüm yoluna başvurma hakkı, bağımsız ve tarafsız idari ve adli temyiz mekanizmalarına erişebilmeyi içerir. Etkili bir idari denetimin varlığı, mahkemeler üzerindeki yükü azaltabilir ve genel olarak yetkililer, organizatörler ve halk arasında daha yapıcı bir ilişki kurulmasına yardımcı olabilir. Hem idari süreçlerde hem de mahkemeler önündeki yargılama süreçlerinde, uygulanan kısıtlamaların haklı olduğunu kanıtlama konusunda ispat yükü, ilgili devlet

²²⁵ Lashmankin ve Diğerleri / Rusya (2017), a.g.e., not 50, paragraf 457. Bu kararda Mahkeme, organizatöre cevap gönderilmesindeki gecikmenin, söz konusu organizatörün yetkililerin kararını zamanında alamadığı için halka açık bir etkinlik düzenlemesini engellediğini tespit etmiştir. Dolayısıyla yetkililer, organizatörü bildiriminden akıbetinden zamanında haberdar etme ve toplanma özgürlüğü hakkını "teorik veya yanıltıcı değil, pratik ve etkili" bir şekilde teminat altına alma yükümlülüklerini yerine getirememişlerdir.

²²⁶ Bączkowski ve Diğerleri / Polonya (2007), a.g.e., not 182, paragraf 83.

²²⁷ Örneğin bkz. BM İnsan Hakları Konseyi, Barışçıl Protestolar Bağlamında İnsan Haklarının Geliştirilmesi ve Korunmasına İlişkin Karar, A/HRC/RES/22/10, 9 Nisan 2013, paragraf 15.

kurumuna ait olmalıdır.²²⁸ Mahkemeler, davanın tüm koşullarını gözden geçirme ve idare mahkemesi veya ilk derece mahkemesindeki inceleme aşamasında yapılan herhangi bir hata veya ihmali iptal etme veya uygun olduğu hallerde düzeltme yetkisine sahip olmalıdır.²²⁹ Adli yardım, avukat tutmak için kendileri ödeme yapabilecek durumda olmayanlara sağlanmalıdır.

126. Mahkeme kararlarının zamanında verilmesi. Temyiz veya itirazla ilgili sürecin toplantının planlandığı tarihten önce çözüme kavuşturulabilmesi için mahkeme kararları zamanında verilmelidir.²³⁰ Yeterli zaman yoksa mahkemeler, dava sonuçlanana kadar ara kararlara hükmetme yetkisine sahip olmalıdır. Dava yükünün ağır olması, yargı süreçlerinde yaşanan gecikmeler için gerekçe olamaz.²³¹ Hızlı bir itiraz ve temyiz mekanizması şartı, kanunla öngörülmelidir.²³²

Bulgaristan, Toplantılar, Mitingler ve Gösteriler Yasası, SG 10/2 Şubat 1990, değişiklik. SG 11/29 Ocak 1998, madde 12, paragraf 3-5):

"3) Yasak, bildiri takip eden 24 saat içinde, gerekçeleri belirtilerek yazılı bir belge aracılığıyla uygulanır.

(4) Toplantının, mitingin veya gösterinin organizatörü, önceki paragrafta belirtilen yasağa Belediye Meclisi Yönetim Kurulu nezdinde itiraz etme hakkına sahiptir. Kurul kararını 24 saat içinde verir.

(5) Önceki paragraf kapsamında belirtilen makamın kararını süresi içinde vermediği durumlarda, toplantı, miting veya gösteri yapılabilir."

Madde 14(2) Toplantılar ve Gösteriler Hakkında Kanun, Gürcistan Cumhuriyeti (1997, 2015'te değiştirildiği şekliyle)

"Yerel yönetimin yürütme organının toplantı veya gösteri düzenleme yasağına ilişkin kararı, mahkemede temyiz edilebilir ve mahkeme bu konudaki nihai kararını iki iş günü içinde verir."

Kırgızistan, Kırgız Cumhuriyeti Barışçıl Toplantı Yasası, madde 14

"Toplantıların Yasaklanması veya Kısıtlanması

(3) Bir toplantının yasaklanması veya kısıtlanmasına yönelik bir başvuru, iletildiği tarihten itibaren 24 saat içinde mahkeme tarafından değerlendirilecektir.

(4) Mahkemede bir toplantıyı yasaklama veya kısıtlama gerekçelerinin ispat yükü, dava açan başvuru sahibine aittir.

(5) Bir toplantıyı yasaklama veya kısıtlama gerekçesiyle ilgili herhangi bir şüphe, barışçıl toplanma hakkının uygulanması lehinde karara bağlanacaktır.

(6) Bir toplantıyı yasaklayan veya kısıtlayan ilk derece mahkeme kararına, karar verildikten sonra 24 saat içinde bir üst mahkemede itiraz edilebilir. Bir toplantıyı yasaklayan veya kısıtlayan mahkeme kararlarına karşı yapılan itirazlar, iletildikten sonraki 24 saat içinde yüksek mahkemeler tarafından incelenir. Yüksek mahkemelerin kararları, alındıkları tarihte yürürlüğe girer.

(7) Mahkemenin yasaklama veya kısıtlama kararları, kararın alınmasını izleyen 24 saat içinde yerel yönetim ve iç kurumlar tarafından toplantı organizatörlerine ve katılımcılarına sözlü ve yazılı olarak bildirilir."

127. Kanıtlara erişim. Kovuşturma söz konusu olduğunda, taraflar ve mahkeme, ilgili devlet kurumunun ilk kararını dayandırdığı (ilgili polis raporları, risk değerlendirmeleri veya dile getirilen

²²⁸ Bkz. Örneğin, Makhmudov / Rusya, Başvuru No. 25082/04, 26 Temmuz 2007, paragraf 68.

²²⁹ Diğerlerinin yerine bkz. Lashmankin ve Diğerleri / Rusya (2017), a.g.e, not 50, paragraf 343.

²³⁰ İnsan Hakları Komitesi'nin sonuç gözlemleri, Polonya, CCPR/C/POL/CO/6, 27 Ekim 2010, paragraf 23 (2010 Tarihli Toplantı Yasası ile ilgili): "Toplantı yapma yasağına karşı temyiz prosedürünün uzunluğu, barışçıl toplantı hakkından yararlanılmasını tehlikeye atabilir." Bunun ışığında Komite, Polonya'nın, barışçıl toplantı düzenleme yasağına yönelik itiraz süreçlerinin gereksiz bir şekilde uzamamasını ve bu itirazlarla planlanan tarihten önce ilgilenilmesini sağlamak amacıyla Toplantılar Kanununda değişiklikler yapmasını" tavsiye etmiştir. Ayrıca bkz. Baczkowski ve Diğerleri / Polonya (2007), a.g.e., not 182, paragraf 68-78; Halka açık bir etkinliğin organizatörlerinin planlanan etkinlik tarihinden önce yargı yoluna başvurma hakkına sahip olduğunu teyit etmiştir. Ayrıca bkz. Letonya Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, 2006-03-0106 Sayılı Davayla İlgili Karar (23 Kasım 2006), paragraf 24.4. Daha fazla bilgi için Amerika Nasyonal Sosyalist Partisi / Skokie Köyü, 432 US 43 (1977) (Kararda, bir izin başvurusunun reddedilmesini onaylayan mahkeme kararının süratle gözden geçirilmesine hükmedilmiştir).

²³¹ Lashmankin ve Diğerleri / Rusya (2017), a.g.e., not 50, paragraf 350.

²³² Aynı yerde. Ayrıca bkz. Baczkowski / Polonya (2007), a.g.e. not 182, paragraf 81-84.

diğer endişeler veya itirazlar dahil ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere) kanıtlara tam erişime sahip olmalıdır. Uygulanan kısıtlamaların orantılı olup olmadığı ancak o zaman tam olarak değerlendirilebilir. Yetkililer tarafından bu tür bir erişim reddedilirse, taraflar, delilleri gizleme kararının hızlı bir şekilde yargı denetimine tabi tutulması kararı çıkarttırabilmelidir. Yetkililer, açıklanmamış kanıtları toplantılara kısıtlama getirme gerekçesi olarak dikkate almamalıdır.

G. Toplantı Öncesinde veya Sırasında Uygulanan Kısıtlamalar

128. Toplantı öncesi kısıtlamalar. Kural olarak, barışçıl toplantıların düzenlenmesi kısıtlama olmaksızın kolaylaştırılmalıdır. Ancak bazı durumlarda, kısıtlamaların uygulanması gerekli olabilir. Kısıtlamalara, ancak uluslararası insan hakları belgelerinde belirtilen gereklilikleri yerine getirmeleri durumunda, yani kısıtlamaların hukukta resmi bir temeli olması, meşru bir amacı bulunması ve gerekli ve orantılı olması halinde izin verilir.

129. Herhangi bir kısıtlamanın yasal bir temeli olmalıdır. Gerek toplantılara getirilen herhangi bir kısıtlamanın gerekse kısıtlamayı uygulayan makamın görev ve yetkilerinin resmi temeli yasalar olmalıdır.²³³ Aynı durum, bir toplantıdan sonra uygulanan yaptırımlar için de geçerlidir. Mevzuatın kendisi, bir bireyin davranışının hukuka aykırı olup olmayacağını değerlendirmesine ve ayrıca bu tür bir ihlalin olası sonuçlarını öngörmesine imkan verecek kadar kesin olmalıdır (bkz. paragraf 96 ve devamı, 'Yasal çerçevenin gereklilikleri'). İç mevzuatta net tanımlara yer verilmesi; kanunun anlaşılması ve uygulanmasının kolay olmasını ve bir düzenlemenin düzenlenmeye ihtiyaç duyulmayan faaliyetlere müdahale etmemesini sağlamak açısından hayati önem taşımaktadır. Dolayısıyla tanımlar ne çok ayrıntılı ne de çok geniş kapsamlı olmalıdır.²³⁴

130. Kısıtlamaların meşruiyeti. Barışçıl toplanma özgürlüğü hakkının kısıtlanması, ilgili uluslararası ve bölgesel insan hakları belgelerinde belirtilen bir veya daha fazla meşru zemine dayanmalıdır. Özellikle, MSHUS Madde 21 ve AIHS Madde 11 aşağıdaki gerekçeleri belirtmektedir: ulusal güvenlik; kamu güvenliği; "kamu düzeni (*ordre public*)" (MSHUS)/ "toplumsal olayların veya suçun önlenmesi" (AIHS); halk sağlığı veya ahlakının korunması; başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması. Bu gerekçelere iç mevzuatta ilave gerekçeler eklenmemeli,²³⁵ anılan gerekçeler yetkililer tarafından dar bir şekilde yorumlanmalıdır.²³⁶

131. Kısıtlamalar, meşru bir amaca ulaşmak için gerekli ve orantılı olmalıdır. Barışçıl toplanma özgürlüğüne getirilen kısıtlamalar, ister yasada düzenlenmiş ister uygulamada geçerli olsun, hem meşru bir amaca ulaşmak için gerekli hem de bu amaçla orantılı olmalıdır.²³⁷ Gerekliklik, söz konusu kısıtlama için 'acil bir toplumsal ihtiyaç' bulunduğunu ifade eder. Bu, bir kısıtlamanın yalnızca 'makul' veya 'uygun' olmaktan ziyade zorunlu kabul edilmesi gerektiği anlamına gelir.²³⁸

²³³ Bkz. Hyde Park / Moldova No. 2 (2009), a.g.e., paragraf 27, Not 120. Bu durumda, kısıtlama nedenlerinin yasal olarak yetkili makam tarafından iletilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Mahkeme, bir gösteriyi kısıtlamak için Belediye tarafından belirtilen gerekçelerin ilgili Toplantı Yasası ile uyumlu olmadığını ve mahkemeler halka açık toplantıları düzenlemek için yasal olarak yetkilendirilmiş makamlar olmadığından ve bu görevi kendi hesaplarına veya yerel makamlar hesabına yasal olarak yerine getiremediğinden, daha sonra Mahkeme tarafından uygun gerekçelerin sunulmasının yeterli olmadığını kaydetmiştir.

²³⁴ İç mevzuatta toplantı türlerini ayırt etmek için kullanılan terimler, yeterli açıklıkla tanımlanmalıdır. Örneğin, Chumak / Ukrayna (2018), a.g.e., not 50, paragraf 47.

²³⁵ Bkz. AIHS, Madde 17, "[B]u Sözleşmedeki hiçbir hüküm, bir Devlete, topluluğa veya kişiye, [Sözleşmede tanınan hak ve özgürlüklerin] Sözleşmede öngörülmüş olandan daha geniş ölçüde sınırlandırılmalarını amaçlayan bir etkinliğe girişme ya da eylemde bulunma hakkı verdiği biçiminde yorumlanamaz". Ayrıca devlet yetkilileri, uluslararası belgelerde belirtilen izin verilebilir meşru amaçları, özellikle de belirli bir protestonun esasına ilişkin kendi görüşlerine dayanan argümanlarla desteklememelidir; bkz. Hyde Park / Moldova (No. 3) (2009), a.g.e. not 173, paragraf 26.

²³⁶ Bu nokta, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından vurgulanmıştır. Bkz. Bakanlar Komitesinin cinsel yönelim veya toplumsal cinsiyet kimliği temelli ayrımcılıkla mücadele tedbirleri hakkında Üye Devletlere yönelik CM/Rec(2010)5 sayılı Tavsiye Kararı (31 Mart 2010), paragraf 16.

²³⁷ Örneğin bkz. Rassemblement Jurassien Unité Jurassienne / İsviçre (1979), a.g.e., not 42.

²³⁸ Örneğin bkz. kıyasen, Chassagnou / Fransa, Başvuru No. 25088/94, 28331/95 ve 28443/95, 29 Nisan 1999, paragraf 112: "[g]erekli" terimi, "faydalı" veya "arzu edilir" gibi ifadelerin esnekliğine sahip değildir. Ayrıca kıyaslayınız: AGİT/DKİHB ve Venedik Komisyonu, Dini Toplulukların veya İnanç Topluluklarının Tüzel Kişiliği Hakkında Kılavuz, (Varşova / Venedik 2014), paragraf 9: " 'Acil bir toplumsal ihtiyaç' kavramı dar bir şekilde yorumlanmalıdır, yani sınırlamalar sadece faydalı veya arzu edilebilir değil, aynı zamanda gerekli olmalıdır."

Kullanılan araçlar, güdülen amaç ile orantılı olmalıdır. Bu, aynı zamanda, geniş bir müdahale yelpazesinin uygun olabileceği durumlarda, her zaman en az kısıtlayıcı veya müdahaleci yöntemlerin tercih edilmesi gerektiği anlamına gelir.²³⁹ İlgili devlet yetkilileri, bir dizi kısıtlamayı gözden geçirmeli ve tartışmalı, konuyu müdahale etmeme veya yasaklama arasında basit bir seçim yapmak şeklinde ele almamalıdır. Herhangi bir kısıtlama için yetkililer tarafından sağlanan nedenler ilgili ve yeterli,²⁴⁰ ikna edici ve zorlayıcı²⁴¹ ve ilgili gerçeklerin kapsamlı bir değerlendirmesine dayalı olmalıdır.²⁴² Ayrıca yapılan müdahale, meşru bir amacın haklı kıldığından daha öte bir boyutta olmamalıdır.²⁴³ Orantılılık ilkesi, bir toplantının yapılmasını etkileyen koşulların objektif ve ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmesini gerektirir. Bu nedenle devlet, herhangi bir kısıtlamanın, söz konusu kısıtlama olmaksızın elde edilemeyecek veya elde edilse bile daha az etkili olacak önemli bir faydayı teşvik ettiğini göstermelidir. Orantılılık ilkesi da yetkililerin (toplantıların bir şehrin merkezinden uzaktaki bölgelere taşınması gibi) bir etkinliğin karakterini temelden değiştirecek kısıtlamaları genel olarak koymamasını gerektirir.²⁴⁴

132. Son çare olarak yasaklama. Bir toplantıyı yasaklamak son çare olmalı ve ancak ve ancak daha az kısıtlayıcı bir tedbir, yetkililerin ilgili hak ve özgürlükler ile kamu düzenini korumak üzere güttükleri amaca hizmet etmeyeceğinde değerlendirilmelidir. Bir toplantıya yönelik herhangi bir yasak, her bir toplantı için ayrı yapılacak meşruiyet, gereklilik ve orantılılık testi aracılığıyla ve yalnızca her bir duruma özgü olarak kararlaştırılmalıdır. Bir yasağı gerekçelendirmek için devletin ilk önce bir toplantının gerçekleştirilmesini kolaylaştırmaya veya daha hafif kısıtlamalar getirmeye çalıştığına dair kanıt sunması gerekir. Örneğin devlet, barışçıl toplantı özgürlüğünü korumak için kaynaklarının yetersiz olduğunu ileri sürdüğünde yasaklama, devletin pozitif yükümlülüklerini yerine getirmede başarısız olduğu anlamına gelebilir.²⁴⁵

133. Genel yasak uygulamama. Yasalarla tümünden kısıtlama, örneğin, belirli zamanlarda tüm toplantıların yasaklanması veya belirli yerlerde ya da toplantı yapmak için uygun olan halka açık yerlerde tüm toplantıların yasaklanması, toplantı özgürlüğü hakkını ihlal eden aşırı kısıtlamalardır. Kural olarak toplantıların zamanı veya yerine yönelik yasaklar getiren ve sonra bu kuralın istisnalarına izin veren kısıtlamalar, barışçıl toplanma özgürlüğü hakkını bir ayrıcalığa dönüştürerek özgürlük ve kısıtlamalar arasındaki ilişkiyi tersine çevirir.²⁴⁶ Bu nedenle, genel yasakların uygulanması, toplanma özgürlüğü hakkını kullanmanın farklı yolları arasında ayırım yapılmadığı ve her durumun kendine özgü koşullarının herhangi bir şekilde

²³⁹ Bu nedenle, örneğin, toplantıların dağıtılması yalnızca son çare olarak başvurulması gereken bir tedbirdir (Ayrıca bkz. paragraf 165-168 ve 173). Bkz. Ward / Rock Against Racism, 491 US 781, 796 (1989).

²⁴⁰ Örneğin bkz. Makhmudov / Rusya (2007), a.g.e., not 230, paragraf 65.

²⁴¹ Aynı yerde, paragraf 64.

²⁴² Stankov ve Birleşik Makedonya Örgütü İlinden / Bulgaristan (2001), a.g.e., not 16, paragraf 87. Ayrıca bkz. Türkiye Birleşik Komünist Partisi ve Diğerleri / Türkiye, Başvuru No. 19323/92, 30 Ocak 1998, paragraf 47. ABD standardı için bkz. ABD / Alvarez, US, 132 S.Ct. 2537, 2549-2551 (2012) ve Chicago Şehri Polis Departmanı / Mosley, 408 US 92 (1972) (Bu kararda mahkeme, bir okul yakınında grev gösterisini yasaklayan bir kararnameyi, söz konusu kararnamenin yalnızca işçilerin yaptığı grev gösterilerini kapsadığı gerekçesiyle, bu durumu ayrımcı bir uygulama olarak değerlendirerek iptal etmiştir).

²⁴³ Hoffman, D. ve Rowe, J. Human Rights in the UK: An Introduction to the Human Rights Act 1998 (Birleşik Krallık'ta İnsan Hakları: 1998 Tarihli İnsan Hakları Yasasına Giriş) (2. baskı) (Harlow: Pearson, 2006), s.106. Toplanma özgürlüğünü kısıtlamak için yetkililer tarafından meşru olarak güdülebilecek tek amaç veya amaçlar, Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi (MSHUS) Madde 21 ve AİHS Madde 11(2)'de öngörülmüştür. Bu nedenle, barışçıl toplanma hakkının kısıtlanmasını haklı kılacak tek amaç, bu kısıtlamanın ulusal güvenlik veya kamu güvenliği, kargaşa veya suçun önlenmesi, sağlığın veya ahlakın korunması ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için yapılmasıdır. Ayrıca bkz. Ward / Rock Against Racism, 491 US 781, 791 (1989); halka açık toplantıların içerik açısından tarafsız olarak düzenlenmesinin önemli bir devlet çıkarına hizmet etmesi amacıyla dar bir kapsamda uyarlanması gerektiğini belirtir.

²⁴⁴ Bkz. Örneğin, Letonya Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, 2006-03-0106 Sayılı Davaya İlişkin Karar (23 Kasım 2006), paragraf 29.1 ve 32 (İngilizce çevirisinden): "(29.1) ... Şehrin tam merkezindeki kapsamlı yasaklar ... kişilerin toplantı, yürüyüş ve grev gösterilerine katılma hakkını önemli ölçüde kısıtlar ... (32) ... Protestoların merkezde gerçekleşmesi öngörülyorsa, trafiğin akışını aksatmamak için yürüyüşü kenar mahallelerden geçirmek mümkün değildir ..." (vurgu eklenmiştir); Ayrıca bkz. Million Youth March, Inc. / Safir davası, 18 F.Supp.2d 334, 347-348 (S.D.N.Y. 1998); Bu kararda mahkeme, yürüyüşün başka bir yerde yapılmasını öngören kısıtlamayı iptal etmiştir, zira bu kısıtlama, hedef kitleyle iletişim kurulmasını önleyecektir.

²⁴⁵ Örneğin bkz. Barankevich / Rusya, (2007), a.g.e., not 8, paragraf 33: "Tehtidin etkisiz hale getirilmesi için gerekli kaynakların değerlendirilmesinin yerel makamların karar verme sürecinin bir parçası olduğuna dair hiçbir gösterge yoktur. Yetkililer, başvurunun dini toplantısının barışçıl bir şekilde ilerlemesine izin verebilecek tedbirleri değerlendirmek yerine toplantıyı yasaklamıştır. Yetkililer, başvurunun din ve toplanma özgürlüğü haklarını kullanma fırsatını elinden alan en radikal tedbire başvurmuştur."

²⁴⁶ BM Özel Raportörü Ortak Raporu (2016), A/HRC/31/66, a.g.e., not 52, paragraf 21.

değerlendirilmesini engellediği için orantılılık testini geçemeyebilir.²⁴⁷ Tümünden yasaklar, hedef kitlenin görebileceği ve işitebileceği şekilde toplantı düzenleme kabiliyetine büyük bir müdahale teşkil edebilir.

134. Kısıtlamalar bakımından ispat yükü. Sadece şüpheler, korkular veya varsayımlar, toplantılara önceden kısıtlamalar getirilmesini sağlamak için yeterli değildir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, "[b]ir gösteri sırasında karşıt gruplar arasında sadece gerginlik ortaya çıkması ve hararetli sözlü paylaşımlar gerçekleşmesi olasılığının, bir toplantının yasaklanmasını haklı çıkarmak için yeterli olmadığına" karar vermiştir.²⁴⁸ Mahkeme ayrıca "gösteriyi düzenleyenlerin şiddet içeren niyetlerini kanıtlama yükünün yetkililere ait olduğuna" karar vermiştir.²⁴⁹

135. Kısıtlamaların nedenlerinin açıklanması. Bir toplantıya getirilen herhangi bir kısıtlama, yetkili kamu makamının aldığı bir kararla, etkinliğin liderlerine veya organizatörlerine derhal yazılı olarak bildirilmelidir. Bu karar, her bir kısıtlamanın nedeninin kısa bir açıklamasını içermelidir (Söz konusu açıklama, geçerli mevzuatta izin verilen gerekçelere karşılık gelmeli ve insan hakları hukukuyla uyumlu olmalıdır). Bu tür kararlar, mümkünse, önerilen etkinlikten çok önce alınmalı ve organizatörlere iletilmeli, böylece etkinlik tarihinden önce bağımsız bir mahkeme önünde temyize gitmelerine veya karara itiraz etmelerine izin verilmelidir (Ayrıca bkz. paragraf 122).

1. Barışçıl Toplantı Özgürlüğünü Kısıtlama Gerekçeleri

136. Kısıtlama için izin verilen gerekçeler dar bir şekilde yorumlanmalıdır. Toplanma özgürlüğünün önemi göz önüne alındığında, her türlü kısıtlamanın, uluslararası insan hakları hukuku kapsamında izin verilen gerekçelere uygun olması önemlidir. Bu nedenle, kısıtlamalar AİHS, MSHUS ve diğer ilgili sözleşmelerde belirtilenlerin ötesine geçmemelidir. Dahası, barışçıl toplanma özgürlüğünün azami seviyede korunabilmesi için bu belgelerde belirtilen mevcut gerekçeler dar bir şekilde yorumlanmalıdır.

137. Ulusal güvenlik. Ulusal güvenlik gerekçesiyle toplanma özgürlüğü hakkına getirilen kısıtlamalar, sadece ulusun varlığını veya toprak bütünlüğünü ya da siyasi bağımsızlığını şiddet eylemlerinden veya somut güç tehdidinden korumak için konulmalıdır.²⁵⁰ Bu nedenle, ulusal güvenlik, yalnızca kanun ve düzene yönelik olarak yerel veya görece izole edilmiş tehditleri önlemeye yönelik sınırlamaları haklı göstermek için kullanılamaz. Buna ek olarak, ulusal güvenlik, belirsiz veya keyfi sınırlamalar koymak için bir gerekçe olarak öne sürülmemeli ve yalnızca istismara karşı yeterli koruma ve etkili çözümlerle birlikte kullanılmalıdır. Tersine, barışçıl toplanma özgürlüğü de dahil olmak üzere insan haklarının sistematik ihlali, hakiki ulusal

²⁴⁷ Bkz. BM Özel Raportörü Raporu (2013), A/HRC/23/39, a.g.e., not 56, paragraf 63: "... Genel yasaklar, barışçıl toplanma özgürlüğünü kullanmaya istekli tüm vatandaşları etkilediği için özünde orantısız ve ayrımcı tedbirlerdir". Ayrıca bkz. Letonya Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, 2006-03-0106 sayılı davaya ilişkin karar (23 Kasım 2006), paragraf 29.3 (İngilizce çevirisinden): "Devlet, yabancı misyonlarda toplantı, yürüyüş ve grev gösterisi yapılmasını yasaklayamaz. Ancak bu faaliyetler çok gürültülü ve saldırganca olmayacaktır. Bununla birlikte, bu durumlarda bile ... konu, yasal normların uygulanması düzeyinde çözülecektir" (vurgu eklenmiştir). Mahkeme (paragraf 28.1'de) Uluslararası Diplomatik İlişkilere İlişkin Viyana Sözleşmesi (1961) Madde 22(2) kapsamında ev sahibi devletlerin "tüm yeterli tedbirleri alarak misyon binalarını her türlü zarar veya kayba karşı koruma ve misyonun huzurunun ya da itibarının bozulmasını önleme taahhüdünde bulunmasını şart koşturmaktadır". Ayrıca (paragraf 28.3'te) "yabancı diplomatik ve konsolosluk misyonlarını olası yürüyüşler, toplantılar veya grev gösterilerinden tümüyle izole etme görevini devlete veren bir norm olmadığı" sonucuna varmıştır. Ayrıca bkz. David Mead, a.g.e., not 34, s. 101-2. Bkz. Carey / Brown, 447 US 455, 465 (1980) ("açık bir şekilde aşırı kapsayıcılık ve yetersiz kapsayıcılık" barındıran ve hükümetin gizlilik çıkarlarını koruma hedefini gerçekleştirmek için dar kapsamlı bir çözüm olmayan bir tüzüğü geçersiz kılmıştır).

²⁴⁸ Bkz. Alekseyev / Rusya, Başvuru No. 4916/07, 25924/08 ve 14599/09, 21 Ekim 2010, paragraf 77; ayrıca karşılaştırınız: Almanya Federal Anayasa Mahkemesi'nin Brokdorf kararı, BVerfGE 69, 315 (353, 354); Karşılaştırınız: Virginia / Black, 538 US 343 (2003).

²⁴⁹ Hristiyan Demokrat Halk Partisi / Moldova (No. 2) (2010), a.g.e., not 126, paragraf 23.

²⁵⁰ Örneğin bkz. Stankov ve Birleşik Makedonya Örgütü İlinden / Bulgaristan (2001), a.g.e., not 16, paragraf 97; Burada Mahkeme, şöyle karar vermiştir: "Bir grup insanın özerklik çağrısı yapması, hatta ülke topraklarının bir kısmının ayrılmasını talep etmesi, dolayısıyla temel anayasa değişiklikleri ve bölgesel değişiklikler istemesi, bu grubun toplantılarının yasaklanmasını tek başına haklı gösteremez. Konuşma ve gösterilerde bölgesel değişiklikler talep etmek, otomatik olarak ülkenin toprak bütünlüğüne ve ulusal güvenliğine bir tehdit oluşturmaz. [...] Hukukun üstünlüğüne dayanan demokratik bir toplumda, mevcut düzene meydan okuyan ve barışçıl yollarla gerçekleştirilmesi savunulan siyasi fikirlerle gerek toplanma hakkının kullanılması suretiyle gerekse diğer yasal yollardan uygun bir ifade fırsatı verilmelidir."

güvenliği zayıflatır ve uluslararası barış ve güvenliği tehlikeye atabilir. Bu tür ihlallerden sorumlu bir devlet, ulusal güvenliği, herhangi bir türden siyasi muhalefeti bastırmak veya halkına karşı baskıcı uygulamalar yapmak için bir gerekçe olarak ileri süremez.²⁵¹

138. Kamu güvenliği. Toplantı katılımcılarının varlığı veya davranışları diğer katılımcılar, kamu yetkilileri veya yoldan geçenler için önemli ve kaçınılmaz bir fiziksel yaralanma ya da mülke zarar verme tehlikesi oluşturduğunda kamu güvenliği açısından endişeler ortaya çıkabilir. Örnek olarak, hareketli araçların bir toplantının parçası olduğu ve bir toplantıdaki kişiler için tehlike oluşturabileceği, toplantılar sırasında piroteknik malzemelerin kullanıldığı veya potansiyel olarak tehlikeli ve güvenli tesislerin yanından geçilen ya da bu tesislere yakın bir yerde tutulduğu durumları içerir.²⁵² Bu gibi durumlarda, ek ihtiyati tedbirler genellikle toplantıya yönelik daha kapsamlı kısıtlamaların yerine tercih edilmelidir. Organizatörler ve görevliler yardım sunabilecekse de devletler, kamu güvenliği ve emniyetinin korunması için birincil sorumluluğu ellerinde bulundurlar. Yeterli kaynaklara sahip kolluk düzenlemeleri sağlama ve gerektiğinde müdahale etme yönünde pozitif yükümlülükleri vardır. Bu görev, bir toplantının organizatörlerine veya görevlilerine atanmamalı veya devredilmemelidir. Genel olarak, kamu yetkilileri, toplantılar sırasında (hem bir toplantıya katılan kişilerin hem de halkın genelinin) yakındaki acil sağlık kuruluşlarına uygun erişimini sağlamalıdır.

Chicago Kanunu - Sokaklar, Kamu Yolları, Parklar, Havalimanları ve Limanlar - Kamu Yollarının ve Kamusal Alanların Kullanımı - Gereklikler ve Kısıtlamalar - Kamusal Toplantılar, paragraf 10-8-334,

"Eğer halka açık bir toplantının gerçekleştirilmesi sırasında herhangi bir zamanda, söz konusu toplantı, etkinliğin düzenlendiği alanın yakın çevresinde yaya trafiğini, binalara güvenli giriş veya çıkışları ya da acil müdahale ekiplerinin girişini önemli ölçüde engellerse, halkın sağlığını ve güvenliğini korumak amacıyla emniyet müdürlüğü personeli, yaya trafiğini, çevredeki binalara giriş veya çıkışı ve acil müdahale ekiplerinin erişimini sağlamak amacıyla kaldırımında bir yaya yolu açmaya yetkilidir. Yaya yolunun makul genişlik ve büyüklükte olması, kaldırımın geriye kalan kısmının toplantıya katılanlar tarafından kullanılmasına izin vermesi şarttır. Kaldırımın söz konusu kısmı yaya yolu olarak belirlendikten ve bu husus katılımcılara bildirildikten sonra, katılımcılar yaya yolunda yaya trafiğini, çevredeki binalara giriş veya çıkışları ya da acil müdahale ekiplerinin erişimini engellemeyecektir."

139. Kamu düzeninin (*ordre public*) korunması. "Kamu düzeni/*ordre public*" terimi oldukça muğlaktır ve çeşitli şekillerde yorumlanmıştır, ancak genel olarak "toplumsal olayların veya suçun önlenmesi" teriminden daha geniş kapsamlı olduğu anlaşılmaktadır.²⁵³ Bununla birlikte, halkın içerisinde yer aldığı varsayımsal bir toplumsal olay riskinin veya saldırgan bir izleyici kitlesinin varlığının, barışçıl bir toplantıyı yasaklamak için tek başına meşru gerekçeler olmadığı konusunda geniş bir fikir birliği bulunmaktadır.²⁵⁴

²⁵¹ Birleşmiş Milletler, Ekonomik ve Sosyal Konsey, Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi'ndeki Sınırlama ve Derogasyon Hükümlerine İlişkin Siracusa İlkeleri, BM Dok. E/CN.4/1985/4, Ek (1985). Ayrıca bkz. AGİT taahhütlerinde, örneğin, Paris Şartı'nda (1990) belirtildiği üzere insan hakları ve güvenlik arasındaki bağlantı (giriş), "[i]nsan hakları ve temel özgürlüklerin tüm insanların doğuştan hakkı olduğunu, vazgeçilemez olduğunu ve kanunla teminat altına alındığını kaydeder. Bunların korunmaları ve geliştirilmeleri, hükümetin birinci sorumluluğudur. Bunlara saygı gösterilmesi, aşırı güçlü bir Devlete karşı temel bir güvencedir. Bunların gözetilmesi ve tam olarak uygulanması, özgürlük, adalet ve barışın temelidir."

²⁵² AGİT/DKİHB ve Venedik Komisyonu, Belarus Cumhuriyeti Kitleli Olaylar Yasasına İlişkin Ortak Görüş, 20 Mart 2012, paragraf 933: "Bir toplantı yeri üzerindeki tek meşru kısıtlama, cana veya güvenliğe yönelik tehdit oluşturan tehlikeli tesislerin yakınında, ancak yalnızca genel olarak halkın bu tesislere erişemediği durumlarda olabilir."

²⁵³ AİHS'nin İngilizce ve Fransızca metinlerinin (ve 'kargaşanın önlenmesi', 'kamu düzeninin korunması', 'la défense de l'ordre' ve 'ordre public' terimlerinin) karşılaştırması için bkz. Perinçek / İsviçre, Başvuru No. 27510/08, 15 Ekim 2015, paragraf 146-151. Örneğin, Alman Federal Anayasa Mahkemesinin (1985) (1 BvR 233, 341/81) Brokdorf kararında, 'kamu düzeni', yazılı olmayan kuralların tamamını içerecek şekilde anlaşılmıştır. Bu kurallara uyum, o dönemde hakim olan sosyal ve etik görüşlere göre belirli bir alanda düzenli ve ortak bir insan varlığı için vazgeçilmez bir ön koşul olarak kabul edilir. Ayrıca bkz. Kunz / New York Eyaleti Halkı, 340 US 290 (1951).

²⁵⁴ Bkz. Alekseyev / Rusya (2010), a.g.e., not 250, paragraf 77; bu kararda Mahkeme, "bir gösteri sırasında karşıt gruplar arasında gerilim ortaya çıkması ve hararetli sözlü paylaşımlarda bulunulmasına ilişkin her olasılık o gösterinin yasaklanmasını gerektirseydi toplum, çoğunluk görüşünün duyarlılığını ihlal eden herhangi bir sorunla ilgili farklı görüşleri duyma fırsatından mahrum kalırdı" şeklindeki görüşünü yinelemiştir (Ayrıca bkz. Stankov ve Birleşik Makedonya Örgütü İlinden, a.g.e., not 16). Ayrıntı için bkz. BM İnsan

Kamu düzeniyle ilişkili gerekçelerin, kaçınılmaz bir şekilde şiddet içeren davranışları önlemek bakımından bir fayda içerdiği anlaşılmalıdır.²⁵⁵ Öte yandan, bir toplantının içeriği veya düzenlenme tarzının başkalarını kızdırması, gücendirmesi, şok etmesi veya rahatsız etmesi ya da bu tür bir toplantının günlük yaşamda bazı geçici aksamalara neden olabilecek olması veya bir kamusal alanın estetik görünümünü etkileyebilecek olması, tek başına kamu düzeninin bozulması anlamına gelmez. Bu nedenle, küçük, ara sıra gerçekleşen veya münferit şiddet olaylarının baş gösterme olasılığı nedeniyle getirilen önceki kısıtlamaların orantısız olması muhtemeldir.²⁵⁶

140. Suçun önlenmesi.²⁵⁷ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, AİHS'nin "Kamu yetkililerinin, bilgi sahibi oldukları veya bilmeleri gereken suçları önlemek için yetkileri kapsamında makul adımlar atmalarını şart koştuğunu" kaydetmiştir. Aynı zamanda Mahkeme, bunun "bir devletin, bireyleri bir kişinin suç niteliğindeki davranışlarından o kişinin Sözleşme kapsamındaki haklarını ihlal eden tedbirler vasıtasıyla korumasına izin vermediğini" tespit etmiştir.²⁵⁸ Dolayısıyla bireysel haklara yönelik önleyici kısıtlamalar, yalnızca bir suçun işleneceğine dair açık ve mevcut bir tehlikenin olduğu istisnai durumlarda uygulanabilir. Devletler, bir bireyin barışçıl toplanma hakkı özgürlüğünü olumsuz etkileyen önleyici müdahalelerin, bu müdahalelerin yapılmaması durumunda söz konusu bireyin ciddi boyutta, "somut ve belirli"²⁵⁹ (örneğin, fiili şiddet veya ciddi suç fiili teşkil eden) bir suç işleyeceğine dair objektif kanıtlara dayandığından daima emin olmalıdır. Dolayısıyla önleyici müdahaleler; bir kuruluşa üyelik, bireyin dahil olmuş olabileceği daha önceki etkinlikler veya bir kişinin bir suç işleyebileceğine dair genel şüphe gibi faktörlere münhasıran dayanmamalı, "yetkililerin kötü niyet içeren ya da aldatıcı davranışlarını" içermemelidir.²⁶⁰ Bu müdahaleler daha ziyade ve yalnızca toplantıları aksatacak suç faaliyetleriyle başa çıkmak için yapılmalıdır.²⁶¹ Ayrıca devletler, barışçıl toplanma hakkının (veya bu hakkın belirli biçimlerinin) kullanımını suç saymamalıdır. Ceza hükümleri, bu tür suçları önlemek amacıyla bir toplantıyı kısıtlamak veya yasaklamak için bir bahane olamaz. Bu, örneğin, toplantıların usulüne uygun olarak bildirilmediği durumlarda idari yönetmelikler için de geçerlidir.

141. Sağlığın korunması. Kısıtlamalar, bir toplantıya katılanların ya da başkalarının sağlığının ciddi biçimde tehlikeye girmesi ya da girme riski bulunması durumunda zaman zaman haklı görülebilir.²⁶² Bu nedenle, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Cisse / Fransa (2002) davasında verdiği kararda, yetkililerin müdahalesi, protestocuların açlık grevi sırasında kritik bir aşamaya geldiği ve sağlıksız koşullarda hapis tutulduğu dikkate alındığında sağlıkla ilişkili nedenlerden ötürü haklı bulunmuştur. Ancak, açlık grevinin protesto stratejisinin bir parçasını oluşturduğu durumlarda bile, yetkililerin ön alarak bütün toplantıyı dağıtması için böyle bir

Hakları Komitesi Görüşleri (Esas Hakkında) Nikolai Alekseev / Rusya Federasyonu (1873/2009), 2 Aralık 2013, BM Dok. CCPR/C/109/D/1873/2009, paragraf 9.6: "[...] şiddet içeren bir karşı gösterinin gerçekleşmesine dair belirtilmemiş ve genel bir risk veya yetkililerin bu tür bir şiddeti önleyememesi veya etkisiz hale getirememesi ihtimali, bir gösteriyi yasaklamak için yeterli değildir. Taraf Devlet, somut davada Komiteye, yazarın grev gösterisine toplumun fertleri tarafından "olumsuz tepki" verilmesinin şiddet içereceği veya polisin görevini gerektiği gibi yerine getirmesi durumunda bu tür şiddeti önleyemeyeceği iddiasını desteklemek için herhangi bir bilgi vermemiştir."; ayrıca bkz. Makhmudov / Rusya (2007), a.g.e., not 230. Ayrıca bkz. Fáber / Macaristan davası, Başvuru No. 40721/08, 24 Temmuz 2012 tarihli karar, Paragraf 44 (kamu düzenini sürdürmeye ve başkalarının haklarını korumaya yönelik meşru amaçlarla ilgili olarak), Mahkeme şunu ifade etmiştir: "Devletin takdir yetkisinin uygulanmasında, benzer olaylarda geçmişte yaşanan şiddetin ve bir karşı gösterinin hedeflenen gösteri üzerindeki etkisi, yetkililer bakımından iki grup arasındaki şiddetli çatışma tehlikesi dikkate alındığı ölçüde ilişkili hususlardır"(bkz. Öllinger, yukarıda anılan kısım, § 47). Geçmişte yaşanan kargaşayla ilgili deneyimler, somut davada olduğu üzere, durumun, yetkililerin, polisin varlığının iki toplantıyı birbirinden ayırması ve polis müdahalesini gerektiren benzer olaylarda şiddet geçmişi olsa bile yeterli derecede koruma sağlanması gibi önleyici tedbirler almasına izin verdiği hallerde daha az bağıntılıdır.

²⁵⁵ Gün ve Diğerleri / Türkiye, (2013), a.g.e., not 113, paragraf 49-50.

²⁵⁶ Birleşik Makedonya Örgütü İlinden ve Ivanov / Bulgaristan (No. 2), Başvuru No. 37586/04, 8 Ekim 2011), paragraf 134.

²⁵⁷ AİHS Madde 11(2) 'kargaşanın veya suçun önlenmesinden' söz ederken, MSHUS Madde 21 suçun önlenmesinden meşru bir amaç olarak özellikle bahsetmez.

²⁵⁸ Schwabe ve MG / Almanya (2011), a.g.e., not 63, paragraf 85.

²⁵⁹ Shimovolos / Rusya, Başvuru No. 30194/09, 21 Haziran 2011, paragraf 55.

²⁶⁰ Hakobyan ve Diğerleri / Ermenistan, Başvuru No. 34320/04, 10 Nisan 2012, paragraf 122; Saghatlyan / Ermenistan, Başvuru No. 23086/08 20 Eylül 2018, paragraf 242-243.

²⁶¹ R (Laporte başvurusu üzerine) / Gloucester Emniyet Müdürü (2006) UKHL 55, paragraf 15.

²⁶² Manfred Nowak'ın MSHUS ile ilgili yorumu, spesifik bir örnek olarak (halk sağlığı açısından) 'doğa koruma veya su koruma alanlarının' yakınında gerçekleştirilen veya bu alanlardan geçen toplantılardan bahsetmektedir. Bkz. Nowak, a.g.e., not 44, s. 493.

gerekçeye dayanılmamalıdır. Yalnızca halk sağlığını korumanın daha az kısıtlayıcı başka alternatiflerinin olmadığı durumlarda halk sağlığı zaman zaman toplantıları sınırlamak için başvurulabilecek bir gerekçedir. Genel halk sağlığı endişelerinin (örneğin, duman veya hava kirliliği veya bulaşıcı bir hastalık dahil) bir veya daha fazla halka açık toplantıyı kısıtlamak için uygun bir temel teşkil edebileceği ender durumlarda, bu kısıtlamalar, bir alışveriş bölgesindeki, bir konserdeki veya bir spor etkinliğindeki diğer benzer birey toplulukları da kısıtlanmadıkça uygulanmamalıdır. Özellikle, hastaneler gibi sağlık tesislerindeki toplantılar için genel yasaklar olmamalıdır, çünkü bu tür toplantılar nedeniyle halk sağlığının tehlikeye atılıp atılmadığı sorusu, soyut olarak değil, bireysel vakaların unsurlarına göre değerlendirilmelidir.²⁶³ Genel olarak, toplantılar hastanelere ve benzeri kurumlara erişimi, özellikle de acil erişimi engellemeyecek şekilde organize edilmeli ve denetlenmelidir.

142. Ahlakın korunması. MSHUS Madde 21 ve AİHS Madde 11(2) karşısında devletler, barışçıl toplanma özgürlüğüne kısıtlamalar getirmek için gerekçe olarak ahlakın korunmasına başvurabilir. Bununla birlikte, uygulamada ahlaki değerlerin korunması, barışçıl toplanma özgürlüğüne kısıtlamalar getirmek için nadiren uygun bir temel olarak görülmelidir.²⁶⁴ BM İnsan Hakları Komitesi'nin belirttiği üzere, "ahlak kavramı birçok sosyal, felsefi ve dini gelenekten türemiştir. Sonuç olarak, ahlaki korumak amacıyla yapılan sınırlamalar [...] yalnızca tek bir gelenekten kaynaklanmayan ilkelere dayanmalıdır [...] Bu tür sınırlamalar, insan haklarının evrenselliği ve ayrımcılık yapmama ilkesi ışığında anlaşılmalıdır."²⁶⁵ Dar kapsamlı veya münhasır bir ahlak anlayışına dayalı herhangi bir kısıtlama, bu nedenle, ayrımcılık yapmamayı düzenleyen ilgili standartlarla (bkz. paragraf 101 ve devamı) ve içeriğe dayalı düzenlemelerle (bkz. Paragraf 30) uyumsuz olacaktır.²⁶⁶ Dahası, devletler, bir bireyin varlığı ve kimliğinin çeşitli boyutlarını (özellikle bunlar ifade özgürlüğü hakkının esasını oluşturdukları için) ilgilendiren durumlarda bir kısıtlama gerekçesi olarak ahlaki değerleri meşru bir şekilde öne süremez.²⁶⁷

143. Başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması. Toplantılar aynı bölgede yaşayan, çalışan, alışveriş yapan, ticaret yapan ve iş yapanların hak ve özgürlüklerini potansiyel olarak etkiler. Bununla birlikte, toplanma hakkı ile başkalarının haklarını dengeleme çabası, toplantıların, başkalarına gereksiz ve orantısız yükler yüklemeyi, daima sürdürülebilmesini sağlamayı amaçlamalıdır.²⁶⁸ Bir toplantıya katılmamakla birlikte o toplantıdan etkilenenlerin

²⁶³ Örneğin bkz. Yılmaz Yıldız ve Diğerleri / Türkiye, Başvuru No. 4524/06, 14 Ekim 2014, paragraf 43.

²⁶⁴ Ahlakla ilgili bir mevzuat hükmünün eleştirisi için bkz. <<http://www.bahrainrights.org/node/208>> ve <<http://hrw.org/english/docs/2006/06/08/bahrain13529.htm>>. Manfred Nowak'ın MSHUS ile ilgili yorumu, spesifik bir örnek olarak (ahlak açısından) 'kutsal yerlerin veya mezarlıkların' yakınında gerçekleştirilen veya bu alanlardan geçen toplantılardan bahsetmektedir. Bkz. Nowak, a.g.e., not 44, s. 493.

²⁶⁵ BM İnsan Hakları Komitesi, Genel Yorum No. 34, a.g.e., not 11, paragraf 32. Ayrıca bkz. Norris / İrlanda, Başvuru No. 10581/83, 26 Ekim 1988, paragraf 44-46. Toplanma özgürlüğünü kısıtlamak için meşru bir zemin olarak 'genel ahlak', siyasi iktidar sahiplerinin ahlaki görüşleri ile eş anlamlı değildir. Bkz. Polonya Anayasa Mahkemesi Kararı, 18 Ocak 2006, K 21/05, Kamuya Ait Bir Yolda Toplantı İçin İzin Alma Şartı (İngilizce çevirisi), şu adresten ulaşılabilir:

<http://trybunal.gov.pl/fileadmin/content/omowienia/K_21_05_GB.pdf>. Ayrıca bkz. Joseph Burstyn, Inc. / Wilson, 343 US 495, (1952) (Kararda, "kutsal değerleri aşağılayan" filmlerin gösterilmesi için izin verilmemesine yetki veren bir yasanın ifade özgürlüğünü ihlal ettiği kabul edilmiştir). Ayrıca bkz. Ashcroft / Free Speech Coalition, 535 US 234 (2002) (Karar, kurgu ürünü olarak bilgisayar ortamında yaratılmış çocuk karakterlerin, yapımda gerçek çocuklar kullanılmış olsaydı cezalandırılacak olan müstehcen resimlerinin yasaklanmasına ilişkin bir kararı bozmuştur).

²⁶⁶ Örneğin bkz. Macaristan Anayasa Mahkemesi, Karar No. 21/1996 (V.17.) [ABH 1997] 74, 84. Ayrıca bkz. Reno / Amerikan Medeni Özgürlükler Birliği, 521 US 844 (1997) (Karar; "uygunsuz" ve "açık bir şekilde saldırgan" iletişimde bulunmak amacıyla internet kullanımını suç sayan bir tüzüğü, söz konusu tüzüğün aşırı geniş kapsamlı olduğu gerekçesiyle geçersiz kılmıştır). Ayrıca bkz. Cantwell / Connecticut Eyaleti, 310 US 296, (1940).

²⁶⁷ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, "konunun hassas bir ahlaki veya etik mesele teşkil ettiği iddiasıyla bağlantılı olarak Hükümet tarafından ileri sürülen meşru amacı inceleyeceğini" vurgulamıştır. "Mahkeme, başvuru sahiplerinin varlığı ve kimliği ile ifade özgürlüğünün özünü ilgilendiren bir davada hükümetin ahlaki gerekçelere dayanmasının mümkün olup olmadığını inceleyecektir." Bkz. Bayev ve Diğerleri / Rusya, (2017) a.g.e., not 57, paragraf 66. Dahası (Bayev, paragraf 70): "Ahlaki temelde gerekçelendirme söz konusu olduğunda, halkın düşüncesinin Mahkemenin değerlendirmesinde önemli bir rol oynayabileceği doğrudur. Bununla birlikte, Sözleşmedeki taahhütlerin kapsamının genişletilmesi yönündeki halk desteğinin benimsenmesi ile maddi korumanın kapsamını daraltmak amacıyla bu desteğe güvenilmesi durumu arasında önemli bir fark vardır. Mahkeme, Sözleşmede belirtilen hakların bir azınlık grubu tarafından kullanılmasının, bu durumun çoğunluk tarafından kabul edilmesi şartına bağlanmasının, Sözleşmenin temel değerleriyle bağdaşmayacağı yineler."

²⁶⁸ ABD'deki Schneider / New Jersey Eyaleti, 308 US 147 (1939) davasında, broşürler çöp miktarında artışa neden olsa bile, broşür dağıtma hakkının olduğu kabul edilmiştir. Collin / Chicago Park Bölgesi, 460 F.2d 746 (7. Daire, 1972) davasında, park yetkililerinin piknik alanı olarak belirledikleri açık alanlarda toplanma hakkının olduğuna hükmedilmiştir. Eugen Schmidberger, Internationale Transporte und Planzuge / Republik Österreich (C-112/00, 12 Haziran 2003 tarihli karar) davasında, Avrupa Birliği Adalet Divanı (bundan böyle ABAD olarak anılacaktır), Almanya ile İtalya arasındaki Brenner Otoyolunu neredeyse 30 saat boyunca bloke eden

öne sürebileceği haklar diğer hakların yanı sıra şunları içerir:²⁶⁹ mahremiyet hakkı (MSHUS Madde 17 ve AİHS Madde 8 ile korunmaktadır),²⁷⁰ kişinin mal ve mülkünden barışçıl yararlanma hakkı (AİHS Protokol No. 1, Madde 1 ile korunmaktadır),²⁷¹ kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı (MSHUS Madde 9 ve AİHS Madde 5),²⁷² ve seyahat özgürlüğü hakkı (MSHUS Madde 12 ve AİHS Protokol No. 4, Madde 2). Barışçıl toplanma hakkının özünü herhangi bir anlamdan yoksun bırakmamak için, bu hakların belli bir dereceye kadar kesintiye uğramasına müsamaha gösterilmelidir. Ayrıca ne araç veya yaya trafiğinin geçici olarak kesintiye uğraması ne de bir toplantıya muhalefet, bir toplantıya kısıtlamalar getirmenin meşru sebepleri değildir (bkz. paragraf 48 ve 62). Bir devletin, başkalarının hak ve özgürlüklerini korumak amacıyla bir toplantıyı kısıtlaması durumunda, ilgili kamu makamı aşağıdakileri ayrıntılı olarak açıklamalıdır:

- mevcut koşullarda başkalarının hangi belirli hak ve özgürlüklerinin devreye girdiği;
- planlanan toplantının, kısıtlanmamış olması durumunda, bu hak ve özgürlüklere ne ölçüde müdahale edeceği; ve
- Planlanan toplantıya yönelik herhangi bir kısıtlamanın bu müdahaleleri hafifletmeye nasıl yardımcı olacağı ve daha az kısıtlayıcı tedbirlerin öngörülen başarıya neden yol açmayacağı.

gösterinin, AB Antlaşması Madde 28 uyarınca malların serbest dolaşımına yönelik orantısız bir kısıtlama teşkil etmediğine karar vermiştir. Bu kararın üç gerekçesi vardır:

(1) trafik kesintisi nispeten kısa süreliydi ve münferit bir durumdu; (2) neden olunan kesintiyi sınırlamak için tedbirler alınmıştı; (3) gösteriye yönelik aşırı kısıtlamalar, göstericileri ifade ve toplanma haklarından mahrum bırakabilirdi ve bu kez muhtemelen daha büyük çaplı bir kesintiye neden olabilirdi. Shell Netherlands / Greenpeace davasında, Amsterdam İli, özel mülklerde (benzin istasyonu pompa alanları) protestoların yapılmasına, bu protestolar (benzin pompalarına erişimi engelleyerek) benzin istasyonlarının ticari faaliyetini kesintiye uğratsa bile izin vermiştir. Mahkeme, "[t]oplumda tartışılabilir faaliyetler gerçekleştiren veya gerçekleştirmek isteyen ve pek çok kişinin itiraz ettiği Shell gibi bir şirket, görüşlerini değiştirmesi için ikna edilmek üzere kendisine yönelik eylemlerde bulunulmasını bekleyebilir ve beklemelidir" ifadelerini kullanmıştır. Mahkeme bu tür protestolara bir dizi katı şart koysa da Shell'in mülkiyet hakları, protesto faaliyetlerinin önünde otomatik bir engel olarak görülmemiştir. Bkz. Dava numarası: 525686/KG ZA 12-1250. Karara (Hollandaca) şu adresten ulaşılabilir: <<http://uitspraken.rechtspraak.nl/#ijn/BX9310>>. Özet için (İngilizce) bkz. 'Hollanda mahkemesi Shell'in protesto yasağını iptal etti' (5 Ekim 2012). Şu adresten ulaşılabilir: <<http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-19853007>>.

²⁶⁹ Talep edilebilecek haklar, MSHUS veya AİHS'de sayılanların ötesine geçebilir. Bununla birlikte, diğer Sözleşme dışı haklar söz konusu olduğu ölçüde, yalnızca 'tartışmasız zorunluluklar', halka açık toplantılara kısıtlama getirilmesini meşrulaştırabilir. Örneğin bkz. Chassagnou / Fransa (1999), a.g.e., not 240, paragraf 113: "Sözleşmeyle güvence altına alınan bir hak veya özgürlüğe, Sözleşmede ifade edilmeyen 'hak ve özgürlükleri' korumak için kısıtlamalar getirilmesi farklı bir konudur. Böyle bir durumda, yalnızca tartışmasız zorunluluklar, bir Sözleşme hakkından yararlanılmasına müdahale edilmesini meşrulaştırabilir." Bu, açıkça yüksek bir eşik belirler: Başkalarının yaşamları üzerinde nesnel olarak gerekli ('tartışmasız') adımların atılmasını gerektiren, doğrulanabilir bir etki ('zorunluluk') olmalıdır. Kısıtlamaların yalnızca yerinde, uygun veya arzu edilir olması yeterli değildir.

²⁷⁰ Király ve Dömötör / Macaristan, Başvuru No. 10851/13, 17 Ocak 2017, paragraf 80-82. 'Özel hayatın gizliliği' hakkı, kişinin vücut ve ahlaki bütünlüğünü kapsar. Örneğin, bkz. X ve Y / Hollanda, Başvuru No. 8978/80, 26 Mart 1985, paragraf 22. Devlet yalnızca bireye keyfi müdahaleden kaçınmamalı, aynı zamanda özel hayata etkili bir şekilde saygı gösterilmesi konusunu da olumluyla sağlamalıdır. Bu, bireyler arasındaki ilişkiler alanına bile uzanabilir. Özel hayatın gizliliği hakkının toplanma özgürlüğünden etkilendiği iddia edildiğinde, yetkili makam bu talebin geçerliliğini ve geçici bir yüke ne derece tolerans göstermesi gerektiğini belirlemeye çalışmalıdır. Moreno Gómez / İspanya, Başvuru No. 4142/02, 16 Kasım 2004 davasında Madde 8 ihlali tespit edilmeden önce aşılması gereken yüksek eşik bazı göstergeleri yer almaktadır. Frisby / Schultz, 487 US 474 (1988) davasında mahkeme, özel mülk olan bir eve odaklanan protesto faaliyetlerini yasaklayan bir tüzüğü, ev sakinlerinin mahremiyetini ihlal eden eylemlerle sınırlı olduğu için onaylamıştır.

²⁷¹ Örneğin bkz. Chassagnou ve Diğerleri / Fransa (1999), a.g.e., paragraf 108, not 240; Gustafsson / İsveç, Başvuru No. 15573/89, 25 Nisan 1996). Kişinin mal ve mülklerini barışçıl biçimde kullanma hakkı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından, yalnızca mülkiyet haklarına koruma sağlamak amacıyla katı bir şekilde yorumlanmıştır. Dahası, bu hakkın kullanılmasının barışçıl toplantılara getirilen kısıtlamaları meşrulaştırmasından önce, bilhassa yüksek bir eşik kriterinin karşılanması gerekir. Örneğin işletmeler kamusal alanlarda olmaktan fayda sağlar ve bu nedenle bu alanın alternatif kullanımlarına tolerans göstermeleri beklenmelidir. Bununla birlikte, ayrıca bkz. Lloyd Corp., Ltd. / Tanner, 407 US 551 (1972) davası. Burada mahkeme, bir alışveriş merkezinin sahiplerinin eyalette geçerli mülke tecavüz yasaları uyarınca protestocuları dışarıda tutma hakkını onamıştır. Ancak ABD'de eyaletler, özel mülkiyet haklarını, mülkün halka açıldığı yerlerde protestocular için bir erişim hakkını içerecek şekilde tanımlayabilir. Bkz. PruneYard Alışveriş Merkezi / Robins, 447 US 74 (1980).

²⁷² Bununla birlikte, AİHS Madde 5'in yalnızca (seyahat özgürlüğüne ilişkin Protokol No. 4, Madde 2 çerçevesinde kapsanabilecek olan) seyahat üzerindeki kısıtlamalarla değil, özgürlükten tamamen yoksun bırakılmayla ilgili olduğuna dikkat edilmelidir. Özgürlükten yoksun bırakılma ile özgürlüğün sadece sınırlandırılması arasındaki bu ayrımın 'doğası veya özü ile değil, derece veya ciddiyet derecesi' ile ilgili olduğu kabul edilmiştir. Bkz. Guzzardi / İtalya, Başvuru No. 7367/76, 6 Kasım 1980, paragraf 92, ve Ashingdane / Birleşik Krallık, Başvuru No. 8225/78, 28 Mayıs 1985, paragraf 41. Ayrıca bkz. R (Laporte başvurusu hakkında) / Gloucester Emniyet Müdürü [2006] UKHL 55 ve Austin ve Saxby / Metropoli Emniyet Müdürü [2009] UKHL 5. Son bahsedilen kararın eleştirisi için bkz. David Mead, "Of Kettles, Cordons and Crowd Control: Austin v. Commissioner of Police for the Metropolis and the Meaning of 'Deprivation of Liberty'" (Çevirmeler, Kordonlar ve Kalabalık Kontrolü: Austin / Metropoli Emniyet Müdürü ve 'Özgürlükten Yoksun Bırakılmanın' Anlamı 3 EHRLR 376-394 (2009); Helen Fenwick, Marginalising human rights: breach of the peace, "kettling", the Human Rights Act and public protest (İnsan haklarını marjinalleştirmek: Barışın ihlali, "kordona alma", İnsan Hakları Yasası ve halk protestosu). Public Law, 2009, s. 737-765.

Yetkililere bu konuları değerlendirirken bir takdir payı bırakılmalıdır. Özellikle, bir toplantı sırasında herhangi bir şiddet eylemi veya suç işlenmemiş olmasına rağmen, mitinglerin göz korkutucu niteliği yetkililer tarafından dikkate alınabilir. Önemli olan, toplantıların tekraren düzenlenmesinin başkalarını sindirebilecek ve böylece onların haklarını, özellikle de konumları dikkate alındığında, etkileyebilecek nitelikte olmasıdır.

144. Toplantılar, başkalarının haklarının yok edilmesini amaçlamamalıdır. Uluslararası standartlar, barışçıl toplanma özgürlüğünün kullanımına, bu özgürlükle diğer hak ve özgürlüklerin ortadan kaldırılması amaçlandığında sınırlar koymaktadır. MSHUS Madde 5(1) ve AİHS Madde 17'de belirtildiği üzere hiçbir devlet, grup veya kişi, bu belgelerde belirtilen hak ve özgürlüklerin ortadan kaldırılmasını amaçlayan herhangi bir faaliyette veya eylemde bulunamaz. Örneğin bu; tek, ana veya ek amacı başka bir toplantıyı fiziksel olarak kesintiye uğratmak veya engellemek olan gösterilere izin verilmediği anlamına gelir. Bu niyetin bir toplantı öncesinde tespit edilmesi çok zor olabileceğinden, yetkililerin, önceki deneyimlere dayanarak, başka bir toplantıyı kesintiye uğratabilecek veya engelleyebilecek ciddi bir risk ortaya çıktığında bir toplantıyı yasaklaması mümkün olmalıdır.

2. Kısıtlama kategorileri

145. Zaman, yer ve davranış biçimi kısıtlamaları.²⁷³ Bir toplantıya uygulanan kısıtlama türleri, ilke olarak, o toplantının ilettiği mesajla değil, yalnızca toplantının "zamanı, yeri ve davranış biçimleri" ile ilgili olmalıdır (bkz. paragraf 149).²⁷⁴ Devletler, neredeyse hiç takdir payına sahip olmadıkları içerik temelli kısıtlamaların aksine, zaman, yer ve davranış biçimi kısıtlamalarıyla ilgili olarak belirli bir takdir yetkisine sahiptir.²⁷⁵ Örneğin devletler, ana yollar veya önemli tesislere giriş gibi öne çıkan kamusal alanların kullanımını orantılı olarak düzenleyebilir, kısıtlayabilir veya yasaklayabilir ve mümkün olduğunda uygun alternatifler sunabilir.²⁷⁶ Bununla birlikte, belirli zamanlarda toplantıların yasaklanması da dahil olmak üzere genel yasaklar, doğaları gereği orantısızdır çünkü bunlar, planlanan toplantıların özel koşullarının dikkate alınmasını engeller.²⁷⁷

146. Zaman veya süre kısıtlamaları. Bir toplantının zamanına veya süresine getirilen kısıtlamalar, her durumun kendine özgü koşullarının değerlendirilmesine dayanmalıdır.²⁷⁸ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin belirlediği mihenk taşı, göstericilere görüşlerini ifade

²⁷³ "Zaman, yer ve davranış biçimi" ile ilgili kısıtlamaların sınırlandırılması, Amerika Birleşik Devletleri içtihatlarından kaynaklanan bir uygulamadır ve iletilen mesajın içeriğine müdahale etmeyen, ancak bunun yerine iletinin iletim yöntemlerinin makul şekilde düzenlenmesine izin veren kısıtlamaları tanımlar.

²⁷⁴ Sáska / Macaristan (2012), a.g.e., not 74, paragraf 21: "[M]ahkeme açısından, toplanma özgürlüğü hakkı, Madde 11(2)'de belirtilen sınırlar dahilinde, toplantı zamanını, yerini ve usullerini seçme hakkını içerir."

²⁷⁵ Lashmankin ve Diğerleri / Rusya (2017), a.g.e., not 50, paragraf 417.

²⁷⁶ Bkz. G. / Almanya (13079/87), Avrupa İnsan Hakları Komisyonu kararı: Komisyon, başvurunun halka açık bir gösteri sırasında bir kamu yolunu kapattığı için ceza yargılaması sonucu mahkum edilmesine atıfta bulunarak, başvurunun 12 Aralık 1982 tarihli gösteriye katıldığı için değil, gösteri sırasında belirli davranışları, yani kamuya açık bir yolun kapatılması, dolayısıyla normalde barışçıl toplanma özgürlüğünün kullanılmasından kaynaklanabilecek olandan daha fazla engele sebep olması nedeniyle cezalandırıldığı özellikle dikkate alındığında, Madde 11'in ihlal edilmediğini tespit etmiştir. Ayrıca bkz. Barraco / Fransa, Nosov ve Diğerleri / Rusya, Başvuru No. 9117/04 ve 10441/04, 20 Şubat 2014.

²⁷⁷ BM Özel Raportörleri Ortak Raporu (2016), A/HRC/31/66, a.g.e., not 52, paragraf 30. Aynı zamanda, Cox / Louisiana, 379 US 536 (1965) davasında belirtildiği üzere: "İfade ve toplanma özgürlüğü hakları, demokratik toplumumuzda temel özgürlükler olmakla birlikte, yine de ifade edecek fikir ve inançları olan herkesin bunları herhangi bir halka açık yerde ve herhangi bir zamanda bir gruba ifade edebileceği anlamına gelmez."

²⁷⁸ Örneğin bkz. Çiloğlu ve Diğerleri / Türkiye, Başvuru No. 73333/01, 6 Mart 2007, (yalnızca Fransızca): Mahkeme, İstanbul'daki bir lise önünde yaklaşık 60 kişinin (üç yıldan fazla bir süredir her Cumartesi sabahı yaptıkları) haftalık yasa dışı oturma eyleminin trafiği kesintiye uğratan ve açıkça huzurun bozulmasına neden olan, neredeyse kalıcı bir etkinlik haline geldiğini belirtmiştir. Dolayısıyla Mahkeme, yetkililerin toplantıyı dağıtırken, bu tür konularda Devletlere tanınan takdir yetkisi dahilinde tepki gösterdiğini tespit etmiştir. Benzer şekilde, Cisse / Fransa (2002), a.g.e., not 55, paragraf 39-40 davasında, Paris'te 200 yasa dışı göçmenin yaklaşık iki ay süreyle işgal ettiği bir kilisenin tahliyesinin (paragraf 52 çerçevesinde her ne kadar halk sağlığı gerekçesiyle haklı olsa da) başvurunun barışçıl toplanma özgürlüğü hakkına müdahale teşkil ettiğine karar verilmiştir. Ayrıca Birleşik Krallık'ta son 23 yıldır Atom Silahları Kuruluşunun yakınındaki kamuya ait bir arazide kamp kuran 'Aldermaston Kadınlar Barış Kampı' (AWPC) ile ilgili dava da kayda değerdir. Kadınlar her ayın ikinci hafta sonu orada kamp yapmakta ve bu süre zarfında nöbet tutup, toplantılar yapıp bildiri dağıtmaktadır. Tabernacle / Savunma Bakanı [2009] davasında; çadırlarda, karavanlarda, ağaçlarda veya başka bir şekilde 'kontrollü alanlarda' kamp yapılmasını yasaklamaya çalışan 2007 tarihli bir yönetmeliğin, temyize başvuran kişinin ifade ve toplanma özgürlüğü haklarını ihlal ettiğine hükmedilmiştir. Mahkeme, bu protestonun kendine has tarzı ve biçiminin (yani kampın), mesajından ayrılmayacak sembolik bir anlam kazandığını kaydetmiştir.

etmeleri için yeterli fırsat verilmesi gerektirir.²⁷⁹ Bazı durumlarda, bir toplantının süresinin uzatılması, başlı başına toplantının iletmeye çalıştığı mesajın veya bu mesajın etkili bir şekilde ifade edilmesinin ayrılmaz bir parçası olabilir.

147. Yer kısıtlamaları. Toplanma özgürlüğü hakkının temelinde, toplantı katılımcılarının mesajlarını istedikleri kitleye en iyi şekilde iletebilecekleri yeri seçme kabiliyeti yatar.²⁸⁰ Yetkililerin barışçıl toplantılar için uygun ve halka açık yerleri kategorik olarak hariç tutmaları orantısız olur.²⁸¹ Bu tür uygun alanların kullanımı daima her bir durumun kendi koşulları ışığında değerlendirilmelidir.²⁸² Bir mesajın başka bir yerde de ifade edilebilecek olması, bir toplantının başka bir yerde yapılmasını istemek için, bu yer hedef kitlenin görebileceği ve işitebileceği bir konumda olsa bile tek başına yeterli bir neden değildir.²⁸³ Bu, yasa koyucuların toplantıların gerçekleştirileceği yer kategorilerini bütünüyle kısıtlayamayacağı anlamına gelir (belirli bina türleri,²⁸⁴ başkanlık sarayları ve parlamentolar,²⁸⁵ hastaneler,²⁸⁶ okullar ve eğitim kurumları dahil).²⁸⁷ Aynı durum, özel mülkiyete ait alanlar için de geçerlidir ve bu tür alanlara normal olarak uygulanan sınırlamaların (binalarda, örneğin, yangın yönetmelikleri, sağlık yasaları, kaçış yolları) uygulanmaması gerekir. Bu aynı zamanda, kapatma veya erişimin sınırlandırılması yoluyla internetin bir toplantı düzenleme yeri olarak kullanılmasını engelleyen yasakları da içerir. Bununla birlikte, belirli bir durumun ilgili tüm faktörlerini göz önünde bulundurarak, yetkililer, bir toplantının yerini değiştirmenin gerekli olduğu sonucuna varırlarsa, uygun bir alternatif yer sağlanmalıdır.²⁸⁸ Herhangi bir alternatif yer, toplantının iletmeye çalıştığı mesajın, yönlendirildiği kişilere hala etkili bir şekilde iletebileceği şekilde olmalıdır.

²⁷⁹ Cissé / Fransa, a.g.e., paragraf 50-54.; Karşılaştırmız: Éva Molnár / Macaristan (2008), a.g.e., paragraf 43, not 7, paragraf 42 ve Barraco / Fransa (2009), a.g.e., not 24. Alım, Balçık ve Diğerleri / Türkiye (2007), a.g.e., not 77. Bu kararda Mahkeme, AİHS Madde 11'in ihlal edildiğine hükmetmiş ve davadaki söz konusu miting öğle saatlerinde başlayıp yarım saat içinde, öğlen 12:30'da grubun gözaltına alınmasıyla sona erdiğinden, "yetkililerin gösteriyi sona erdirmek için sabırsızlanmalarından özellikle etkilendiğini" belirtmiştir.

²⁸⁰ Örneğin bkz. BM İnsan Hakları Komitesi, Turchenyak ve Diğerleri / Belarus, a.g.e., not 129: 'Bir toplantıyı düzenleyenler, genellikle, hedef kitlelerinin kendilerini işitebileceği ve görebileceği bir yer seçme hakkına sahiptir.'

²⁸¹ Bkz. BM Özel Raportörü Raporu (2012), A/HRC/20/27, 21 Mayıs 2012, a.g.e., not 56, paragraf 39-41. Başka bir örnek olarak bkz. Letonya Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, 2006-03-0106 sayılı davaya ilişkin karar, (23 Kasım 2006), paragraf 29.1 (İngilizce çevirisinden): 'Yasal normlarda mutlak yasaklar olarak belirlenen esnek olmayan kısıtlamalar, çok nadiren en temkinli tedbirler olarak kabul edilirler.' Ayrıca bkz. Amerika Birleşik Devletleri / Grace, 461 US 171, 103 (1983); karar; protesto poster ve afişlerinin ABD Yüksek Mahkemesinin bitişindeki kamuya açık kaldırımlarda ve alanlarda gösterilmesini uygun bir gerekçe bulunmadığından yasaklayan bir tüzüğü iptal etmiştir; New York Times / Birleşik Devletler, 403 US 713 (1971) ve Organization for a Better Austin / Keefe, 402 US 415 (1971).

²⁸² BM Özel Raportörleri Ortak Raporu (2016), A/HRC/31/66, a.g.e., not 52, paragraf 30: "Bu amaçla, belirli yerlerde [...] hakkın kullanılmasına ilişkin yasaklar da dahil olmak üzere genel yasaklar, özünde orantısızdır, çünkü önerilen her toplantının özel koşullarının dikkate alınmasını engellerler." Ayrıca bkz. Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri, Azerbaycan'daki insan hakları durumu üzerine gözlemler: ifade özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü, toplanma özgürlüğü ve mülkiyet hakkına ilişkin bir güncelleme, 23 Nisan 2014, CommDH (2014)10, s. 4; kolayca erişilebilen yerlerde düzenlenen gösterilerin yasaklanması hakkında.

²⁸³ Letonya Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, 2006-03-0106 sayılı davaya ilişkin karar (23 Kasım 2006), [paragraf 29.1 ve 32; İngilizce çevirisinden]: "Protesto eyleminin merkezde gerçekleşmesi öngörülüyorsa, trafiğin akışını aksatmamak için yürüyüşü şehrin dış kesimlerinden geçirmek mümkün değildir..." Schneider

/ New Jersey Eyaleti, 308 US 147, 151-52 (1939), dipnot 69'dan alıntılanmıştır. ("[B]ir kişinin uygun yerlerde ifade özgürlüğünü kullanmasına, bu özgürlüğün başka bir yerde kullanılabileceği gerekçesiyle kısıtlama getirilemez."). Ayrıca bkz. Armijo, Enrique, "The Ample Alternative Channels Flaw in First Amendment Doctrine" (Birinci Değişiklik Doktrininde Çok Fazla Alternatif Kanal Bulunmasından Kaynaklı Kusur), 73 Wash. & Lee L. Rev. 1657 (2016).

²⁸⁴ AGİT/DKİHB 10 Şubat 2014, Ukrayna'da 16 Ocak 2014'te Kabul Edilen Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Görüş, Görüş No.: GEN -UKR/244/2014 [RJU], paragraf 59: "[...] kamu binalarına ve özel binalara erişimi engelleyen tüm eylemlerden ötürü, geçici de olsa, cezai sorumluluk yüklemek, potansiyel olarak bir binanın yakınında yapılan herhangi bir büyük toplantıyı suç haline getirebilir. Aynı zamanda, koşullara bağlı olarak, örneğin, barışçıl bir toplantıya katılanların mesajının hedefini oluşturan belirli bir hükümet binasına giden tek bir erişim yolu varsa, daha küçük toplantılar da etkilenecektir."

²⁸⁵ AGİT/DKİHB Venedik Komisyonu, Vatandaşların Silahsız ve Barışçıl Toplanma, Mitingler ve Gösteri Yürüyüşleri Yapma Hakkına İlişkin Kanun'da Değişiklik Yapılmasına Dair Görüş (Strazburg / Varşova, 27 Haziran 2008), Görüş No.: FOA - KYR/111/2008), paragraf 26.

²⁸⁶ Yılmaz Yıldız ve Diğerleri / Türkiye, Başvuru No. 4524/06, 14 Ekim 2014, paragraf 43: "Mahkeme, başvuranlar ilgili yetkililer tarafından yasaklanan bir alanda gösteri yapmak için toplanmış olmalarına rağmen, başvuru sahiplerinin niyetleri kamu menfaatinin ilgilendiren konular yani SSK hastanelerinin Sağlık Bakanlığına devredilmesi üzerine tartışmaya katılma olduğunu gözlemlemektedir. Katılımcılar barışçıl bir gösteri yapmışlardır ve hastanelerin girişlerinde herhangi bir rahatsızlığa sebep olmamışlardır. Ayrıca hastaların hastanelere girmelerine imkân vermişlerdir. Ayrıca, gösteri yapan kişilerin gerek kamu düzenine yönelik bir tehlike arz ettiklerini gerekse şiddet içeren eylemlere kalkıştıklarını gösteren bir delil yoktur."

²⁸⁷ AGİT/DKİHB Venedik Komisyonu, Vatandaşların Silahsız ve Barışçıl Toplanma, Mitingler ve Gösteri Yürüyüşleri Yapma Hakkına İlişkin Kanun'da Değişiklik Yapılmasına Dair Görüş (Strazburg / Varşova, 27 Haziran 2008), Görüş No.: FOA - KYR/111/2008), paragraf 23-28.

²⁸⁸ Bkz. Bay Area Peace Navy / Birleşik Devletler, 914 F.2d 1224 (9. Daire, 1990), Bu kararlar, protestocuların hükümet tarafından belirlenmiş bir tampon bölgeye girmesini engelleyen bir kısıtlama, protestocuların hedef kitlelerine erişimini engellediği için geçersiz ilan edilmiştir.

Başka bir deyişle, toplantı yine de hedef kitlenin 'görebileceği ve işitebileceği' şekilde gerçekleşmelidir (bkz. yukarıdaki paragraf 61 ile paragraf 78'deki 'Eş zamanlı toplantılar'). Video ekranlarının toplantının hedef kitlesinin yakınına yerleştirilmesi gibi diğer ifade iletilme araçları, toplantı katılımcılarının hedef kitlenin görebileceği ve işitebileceği şekilde fiziksel olarak var olduğu durumlara karşı yeterli bir alternatif değildir.

148. Davranış biçimi kısıtlamaları. Barışçıl bir toplantıyla bağlantılı fiziksel davranışlar, devletin meşru çıkarlarını, halkı veya diğer bireylerin haklarını korumak için gerektiğinde düzenlenebilir. Bu düzenlemenin toplantının mesajının içeriğiyle ilgisi olmaması şarttır. 'Davranış biçimi' kısıtlamalarına bir örnek, ses yükseltici ekipmanların veya ışıklandırma ve görsel efektlerin kullanımı²⁸⁹ ya da protesto kamplarının veya diğer kalıcı olmayan yapıların kurulması ile ilgili olabilir.²⁹⁰ Bu durumda, toplantının düzenlenmesinin planlandığı yer veya saat nedeniyle düzenleme uygun olabilir. Bu tür kısıtlamalar aynı şekilde orantılı olmalıdır. Örneğin, toplantının mesajının etkili bir şekilde iletilmesini güçleştiremez, hatta imkansız hale getiremezler.²⁹¹

Madde 1, Kanun Hükmünde Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi 'Kazakistan Cumhuriyeti'nde barışçıl toplantılar, toplu mitingler, alaylar, grevler ve gösterilerin düzenlenmesi ve yürütülmesi hakkında prosedür' (1995), 20.12.2004 tarihli değişikliklerle.

"...Mevzuatta toplantılar, yürüyüşler ve gösteriler olarak atıfta bulunulan kamusal, grup ve kişisel çıkarların ve protestoların ifade biçimleri, halka açık yerlerde açlık grevlerini ve yurt, çadır ve diğer yapılar ile grev protestolarını da kapsayacaktır."

Madde 11, Toplantı Yasası, Finlandiya (1999, değiştirildiği şekliyle 2001)

"Halka açık bir toplantıda afişler, işaretler, hoparlörler ve diğer düzenli toplantı ekipmanları kullanılabilir ve geçici yapılar kurulabilir. Bu durumda toplantıyı düzenleyenler; katılımcılara, çevredekilere veya çevreye yönelik herhangi bir tehlike veya makul olmayan bir rahatsızlık ya da zarar oluşmamasını sağlayacaktır."

149. İçeriğe dayalı kısıtlamaların muhtemel olarak meşru olmayışı. Toplantılar da dahil olmak üzere konuşma ve diğer ifade biçimleri, AİHS Madde 11 ve MSHUS Madde 21 uyarınca koruma altındadır. Bu nedenle, prensip olarak, toplantılara yönelik herhangi bir kısıtlama, toplantıda iletmeye çalışılan mesaj(lar)ın içeriğine dayandırılmamalıdır. Dahası, hükümet politikalarına veya devlet görevlilerinin eylemlerine yönelik eleştiri, barışçıl toplanma özgürlüğüne kısıtlamalar getirmek için hiçbir zaman kendi başına yeterli bir zemin oluşturmamalıdır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, "izin verilebilir eleştirinin sınırları, eleştiri hükümete yönelik olduğunda, özel bir vatandaşa yönelik olduğuna kıyasla daha geniştir."²⁹² Bu aynı zamanda, devleti veya toplumun herhangi bir kesimini 'rencide edebilecek, şok edebilecek veya rahatsız edebilecek' görüşleri ifade eden toplantılar için de

²⁸⁹ Ward / Rock Against Racism 491 US 781 (1989): "Şehirde geçerli ses amplifikasyon (yükseltme) kılavuzu, aşırı ses seviyesinden kaçınmak ve arkası kapalı bir sahnenin bulunduğu konser alanı içinde yeterli amplifikasyon sağlamak şeklindeki önemli ve içerikten bağımsız devlet çıkarlarına hizmet etmek için dar bir kapsamla hazırlanmıştır. Kılavuz, çok sayıda açık iletişim kanalı sunmaktadır. Buna göre, ifade yeri ve şeklinin makul bir düzenlemesi olarak Birinci Değişiklik uyarınca geçerlidir."

²⁹⁰ Bu bağlamda, bkz. Frumkin / Rusya, Başvuru No. 74568/12, 5 Ocak 2016, paragraf 107: "Mahkeme, Sözleşme Madde 11'in kişinin seçeceği bir yerde kamp kurma hakkını güvence altına almamasına rağmen, bu tür geçici tesislerin bazı durumlarda bir siyasi ifade biçimi oluşturabileceğini, bu ifade biçimine yönelik kısıtlamaların Sözleşme Madde 10 § 2 hükümleriyle uyumlu olması gerektiğini kaydeder". Ayrıca bkz. Nosov ve Diğerleri / Rusya, Başvuru No. 9117/04 ve 10441/04, 20 Şubat 2014

²⁹¹ AGİT/DKİHB 10 Şubat 2014, Ukrayna'nın 16 Ocak 2014'te Kabul Edilen Bazı Kanunlarında Değişiklik Yapılmasına Dair Görüş, Görüş No.: GEN-UKR/244/2014 [RJU], <http://www.legislationline.org/documents/_id_/18720>, paragraf 50: "[d]eğişiklikler, toplantı organize etmenin bir dizi farklı yolu için bir izin sistemi getirmektedir. Bu ister sahne veya amplifikatör gibi daha kısa vadeli bir yapı, ister çadırlar gibi potansiyel olarak uzun vadeli bir yapı olsun, toplantılarda kullanılan her türlü yapı veya ses ekipmanı için yurt içindeki yetkililerden önceden izin alınması gerektiği anlamına gelir. Bu tür bir düzenleme, mesajlarını iletmek için sahneler ve ses amplifikatörlerine ihtiyaç duyulan büyük ölçekli toplantıları düzenleme kabiliyetini önemli ölçüde etkiler"; paragraf 52: "[u]ygulamada her büyük ölçekli kamusal toplantıyı polisin iznine bağlı kılan bu tür cihazların genel sınırlamalara tabi tutulması orantısızdır..."

geçerlidir.²⁹³ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ayrıca, "Barışçıl toplanma özgürlüğü hakkına yönelik bir müdahalenin, sadece yetkililerin belirli bir protestonun esaslarına dair kendi görüşleri temelinde gerekçelendirilebilmesinin Sözleşme Madde 11 açısından kabul edilemez olduğunu belirtmiştir."²⁹⁴ Kurulu düzene itiraz eden veya Anayasa ya da mevzuatın şiddet içermeyen yollarla, barışçıl bir şekilde değiştirilmesini savunan bilgi veya fikirlerin paylaşılması açısından da benzer hususlar geçerlidir.²⁹⁵ Devletin yükümlülüğü, yalnızca içerik temelli kısıtlamalardan ilke olarak kaçınmak değil, aynı zamanda İHS'ler de dahil üçüncü tarafların uygulayabileceği kısıtlamalara karşı koruma sağlamaktır.

Madde 5, Kamusal Toplantılar Yasası, Hollanda (1988)

"Bir koşul, kısıtlama veya yasak [...] ifade edilecek düşünceler veya duygularla ilgili olamaz. [Bununla birlikte, içeriğin etkisi, kontrol edilemeyen bir şiddetin ortaya çıkacağı şekilde olursa, kısıtlama ve yasağa izin verilir.]"

Columbia Bölgesi, Birinci Değişiklik Kapsamında 2004 Tarihli Toplantı Yasası, Madde 104

"(c) Birinci Değişiklik kapsamındaki bir toplantıya ilişkin hiçbir zaman, yer veya davranış biçimi kısıtlaması, toplantı sırasında ifade edilen veya ifade edilmesi beklenen inançların içeriğine veya katılan ya da katılması beklenen kişilerin kıyafetleri veya dış görünümü gibi faktörlere dayanmayacaktır. Ayrıca bu tür kısıtlamalar, Birinci Değişiklik kapsamında olmayan faaliyetleri Birinci Değişiklik kapsamındaki faaliyetlerden öncelikli kılamaz."

150. Kaçınılmaz şekilde şiddete teşvik yasaklanmalıdır. İfade, diğer bireylere, gruplara veya toplumun belirli kesimlerine karşı düşmanca veya aşağılayıcı olsa bile normalde korunmalıdır, ancak şiddete teşvik oluşturan milliyet, ırk veya din temelli nefretin savunulması yasalarca yasaklanabilir.²⁹⁶ Dolayısıyla toplantıların görsel veya işitsel içeriğine getirilen kısıtlamalar, daha fazla incelemeye tabi tutulmalıdır. Bunlar demokratik bir toplumda gerekli ve güttükleri meşru amaçla orantılı olmalıdır.²⁹⁷

²⁹⁴ Hyde Park ve Diğerleri / Moldova No. 1 (2009), a.g.e., not 173, paragraf 26. Bu kararda, Eurovision Şarkı Yarışması'nda Moldova'nın elektronik oylamasını protesto etmek için düzenlenen bir etkinlik, "Parlamento'nun Ukrayna'da gerçekleşen Eurovision şarkı yarışmasının düzenlenmesinden sorumlu olmadığı ve protesto, geçmişte gerçekleşen olaylarla ilgili olduğu için dayanaktan yoksun olduğu" gerekçesiyle yasaklanmıştır. Mahkeme, bir ihlal tespit ederek, "[b]u tür nedenlerin Sözleşme Madde 11'deki şartlarla uyumlu olduğu değerlendirilemez..." Karşılaştırınız: Primov ve Diğerleri / Rusya, (2014), a.g.e., not 30, paragraf 137: "Hükümet, göstericilerin 'mesajının' yanlış olduğunu düşündüğü için gösteriyi yasaklama yetkisine sahip olmamalıdır. Özellikle, eleştirinin ana hedefinin, somut olayda olduğu gibi, halkın toplanmasına izin verme veya reddetme yetkisine sahip olan aynı makam olduğu durumlar da böyledir. Toplanma özgürlüğüne yönelik içerik temelli kısıtlamalar, bu Mahkeme tarafından en ciddi incelemeye tabi tutulmalıdır". Karşılaştırınız: Ayrıca BM İnsan Hakları Komitesi'nin, bir kişinin belirli bir konuda halka açık toplantı düzenleme hakkına getirilen kısıtlamanın "barışçıl toplanma özgürlüğüne yapılan en ciddi müdahalelerden biri" olduğunu belirten görüşü; BM İnsan Hakları Komitesi, Nikolai Alekseev / Rusya Federasyonu, a.g.e., not 256, paragraf 9.6. Ayrıca bkz. ABD'deki Ward / Rock Against Racism davası, a.g.e., not 241; Edwards / G. Carolina, a.g.e., not 219.

²⁹⁵ Örneğin bkz. Stankov ve Birleşik Makedonya Örgütü İlinden / Bulgaristan (2001), a.g.e., not 16, paragraf 97-103: "Bir grup insanın özerklik çağrısı yapması, hatta ülke topraklarının bir kısmının ayrılmasını talep etmesi, dolayısıyla temel anayasa değişiklikleri ve bölgesel değişiklikler istemesi, bu grubun toplantılarının yasaklanmasını tek başına haklı gösteremez. Konuşma ve gösterilerde bölgesel değişiklikler talep etmek, otomatik olarak ülkenin toprak bütünlüğüne ve ulusal güvenliğine bir tehdit oluşturmaz. [...] Hukukun üstünlüğüne dayanan demokratik bir toplumda, mevcut düzene meydan okuyan ve barışçıl yollarla gerçekleştirilmesi savunulan siyasi fikirlere gerek toplanma hakkının kullanılması suretiyle gerekse diğer yasal yollardan uygun bir ifade fırsatı verilmelidir." Benzer örnekler için bkz. Women on Waves / Portekiz (2009), a.g.e., not 26, paragraf 28-29 ve 41-42 (kürtajın suç olmaktan çıkarılmasına ilişkin), Sidiropoulos ve Diğerleri / Yunanistan, Başvuru No. 26695/95, 10 Temmuz 1998), paragraf 44-45 (bir azınlık kimliği iddiasına ilişkin) ve Identoba ve Diğerleri / Gürcistan (2015), a.g.e., not 114, paragraf 97 (LGBTİ hakları konusunda kampanyalar ve farkındalık yaratmaya ilişkin).

²⁹⁶ MSHUS, Madde 20(2). Ayrıca bkz. CERD Madde 4(a). Bu Madde, devletlerin ırksal üstünlüğe veya nefrete dayalı tüm fikir yayma çalışmalarını, ırk ayrımcılığını kışkırtmaya yönelik tüm girişimleri, herhangi bir ırka veya gruba mensup ya da başka bir ten rengine veya etnik kökene sahip olanlara karşı şiddet eylemleri gerçekleştirme veya bu tür eylemlere teşvik etme girişimleri ile ırkçı faaliyetlere herhangi bir yardımı, yasalarca cezalandırılacak suçlar olarak ilan etmelerini gerektirir.

²⁹⁷ İnsan Hakları Komitesi'nin ifade özgürlüğü bağlamında belirttiği üzere, "Madde 19 ve Madde 20 [MSHUS] birbirleriyle uyumludur ve birbirini tamamlar. Madde 20'de ele alınan fiiller, Madde 19(3) uyarınca kısıtlamaya tabidir. Bu nedenle, Madde 20'ye dayanarak gerekçelendirilen bir sınırlama, aynı zamanda Madde 19(3)'e de uygun olmalıdır. Madde 20'de belirtilen fiilleri, Madde 19(3) uyarınca sınırlamaya tabi olabilecek diğer fiillerden ayıran şey, Sözleşme Madde 20'de ele alınan fiiller için Devletin vermesi gereken özel yanıtı vermesi, yani bu fiilleri kanunen yasaklamasıdır. Ancak bu kapsamda Madde 20, Madde 19 bakımından lex specialis (özel kanun) olarak değerlendirilebilir. Taraf Devletlerin hukuki yasaklara sahip olma yükümlülüğü yalnızca Madde 20'de belirtilen belirli ifade biçimleri ile ilgilidir. Devletin ifade özgürlüğünü kısıtladığı her durumda, yasakların ve yasak hükümlerinin Madde 19'a harfiyen uyacak şekilde gerekçelendirilmesi gerekir." İnsan Hakları Komitesi, Genel Yorum No. 34, a.g.e., not 11, paragraf 50-52.

151. Terörizm ve şiddet içeren aşırılıkla mücadele bağlamındaki kısıtlamalar dar bir şekilde yorumlanmalıdır. 'Terörizm' veya 'şiddet içeren aşırılık' ile mücadele etmek için tasarlanmış iç mevzuat, ulusal güvenliğin ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için mutlaka gerekli olmayan barışçıl toplanma özgürlüğü dahil olmak üzere temel hak ve özgürlüklere herhangi bir sınırlama getirmemelidir.²⁹⁸ Bu nedenle, bu türden herhangi bir mevzuat, geniş bir faaliyet yelpazesini (örneğin, toplantıların düzenlenmesi veya toplantılara katılım) içermemesi için 'terörizm' terimini (veya 'aşırılık' gibi ilişkili terimleri) açıkça tanımlamalıdır.²⁹⁹ Dahası, ulusal güvenlik gerekçesiyle bile belirli yerlerin yasak alanlar olarak tespit edilmesi genel bir yasak teşkil eder. Bu, özel koşulların değerlendirilmesini engellediğinden, muhtemelen toplanma özgürlüğü hakkına orantısız bir müdahale olarak değerlendirilecektir (bkz. yukarıdaki paragraf 133). Terörizmle mücadele yetkilerini (olası durdurma ve arama, idari gözaltı ve sınır kontrol önlemleri dahil) dayanak olarak kullanmanın da *her uygulamada* gerekli ve kesinlikle orantılı olduğu kanıtlanmalıdır. Kolluk kuvvetlerine terörle mücadele konusunda tanınan herhangi bir takdir yetkisi, dar çerçeveli olmalı ve keyfilik ihtimalini azaltmak için yeterli güvenceler içermelidir. Bu tür güvenceler, önceden yargı denetimini, devlet eylemlerine itiraz etme hakkını, izin verilebilir gözaltı sürelerine açık bir sınırlamayı ve kolluk kuvvetlerinin bir kişinin faaliyetinin 'terörizmle' bağlantılı olduğuna dair 'makul şüpheye' sahip olması ve ancak o zaman belirli yetkileri uygulaması şartını içerebilir.³⁰⁰ Dahası, tek başına veya barışçıl bir toplantının parçası olarak salt fikir ifadeleri, doğrudan şiddeti veya diğer yasa dışı eylemleri (örneğin, kanuna aykırı olarak nefrete teşvik) teşvik etmedikleri takdirde, terörle mücadele önlemlerinin konusu olmamalıdır.³⁰¹ Bu, terörizmin halk arasında teşvik edilmesini yasaklayan kanunların³⁰² yalnızca hem şiddete/yasa dışı eylemlere teşvik *niyetinin* hem de bu şiddetin/yasa dışı eylemlerin gerçekleşme *ihtimalinin* bulunduğu durumlarda, korkuyu yaymak ve terörü teşvik etmek amacıyla şiddet kullanımı ya da tehdidini kaçınılmaz bir şekilde ve doğrudan beraberinde getiren faaliyetler için cezai sorumluluk öngörmesi gerektiği anlamına gelir.³⁰³ Terörle Mücadele yasaları, siyasi muhaliflerin veya

²⁹⁸ Uluslararası Af Örgütü tarafından benimsenen "Kolluk Görevlileri İçin On Temel İnsan Hakları Standardı" (1998), olağanüstü hal veya tüm toplumu ilgilendiren başka herhangi bir olağanüstü durum gibi istisnai koşulların bu standartlardan herhangi bir sapmayı meşrulaştıramayacağını da belirtmektedir.

²⁹⁹ Terörizmle mücadele ile insan hakları ve temel özgürlüklerin geliştirilmesi ve korunmasına ilişkin BM Özel Raportörü, "Terörle Mücadelede En İyi On Uygulama Alanı Raporu" A/HRC/16/51, 22 Aralık 2010, paragraf 27-28 (ve Uygulama 7 ve 8). Burada Özel Raportör, Devletlerin terörizmin ve ilgili suçların uygun şekilde tanımlanmasını, erişilebilir olmasını, hassas, ayrımcı olmayan ve geriye dönük olmayan şekilde formüle edilmesini sağlamanın önemli olduğunu belirtmektedir. Ayrıca bkz. BM Özel Raportörü Raporu (2012), BM Dok. A/HRC/20/27, 21 Mayıs 2012, paragraf 84(d), "[t]erörizm suçunun uluslararası hukuka uygun olarak kesin ve dar kapsamlı bir şekilde tanımlanması" tavsiye edilmektedir. Ayrıca bkz. BM İnsan Hakları Komitesi, Genel Yorum No. 34, a.g.e., not 11, paragraf 46: "[t]erörizmi teşvik etme", 'aşırılık eylemi', terörizmi 'övme', 'yüceltme' veya 'meşrulaştırma' suçlarının açıkça tanımlanması, böylece ifade özgürlüğüne gereksiz veya orantısız müdahaleye yol açmamalarının sağlanması gerekmektedir"; ve AGİT/DKİHB, Terörizmi Önleme ve Terörizme Yol Açan Şiddetli Aşırılık ve Radikalleşmeyle Mücadele Rehberi (Varşova: DKİHB, 2014), s. 27-30.

³⁰⁰ Örneğin bkz. Gillan ve Quinton / Birleşik Krallık (2010), a.g.e., not 172, paragraf 76-87. Burada, 2000 tarihli Birleşik Krallık Terörle Mücadele Yasası Madde 44 uyarınca, polisin durdurma ve arama yetkilerinin AİHS Madde 8 (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) amaçları doğrultusunda 'yasaya uygun' olmadığına karar verilmiştir. Bu, kısmen yetkilerin genişliğinden (söz konusu yetkilerin kullanılması, polis memurunun makul şüpheye sahip olmasını gerektirmez) ve ayrıca keyfiliğe karşı yeterli güvencelerin bulunmamasından kaynaklanmaktaydı: "Bu kadar geniş çerçeveli bir yetki, göstericilere ve protestoculara karşı kötüye kullanılabilirdi." Ayrıca bkz. paragraf 90 ve devamı. 'Hukukilik' ve (polisin durdurma ve arama yetkilerine ilişkin) paragraf 177 ve 219.

³⁰¹ Aynı yerde s. 42-43. BM İnsan Hakları Komitesi, Genel Yorum No. 34, a.g.e., not 11, (46. paragrafta) şöyle denmektedir: "Taraflar Devletler, terörle mücadele tedbirlerinin 3. paragrafa uyumlu olmasını sağlamalıdır. 'Terörizmi teşvik etme', 'aşırılık eylemi', terörizmi 'övme', 'yüceltme' veya 'meşrulaştırma' suçlarının açıkça tanımlanması, böylece ifade özgürlüğüne gereksiz veya orantısız müdahaleye yol açmamalarının sağlanması gerekmektedir". Komitenin Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı hakkındaki Sonuç gözlemlerinden (CCPR/C/GBR/CO/6) ve Rusya Federasyonu ile ilgili Sonuç gözlemlerinden (CCPR/CO/79/RUS) alıntılanmıştır.

³⁰² BM Güvenlik Konseyi'nin 1624 sayılı Kararı (2005), (ceza hukuku kapsamında açıkça bir yasak gerektirmese de) terör eylemleri gerçekleştirmeye yönelik teşvikleri yasaklamaları konusunda devletlere çağrıda bulunmuştur. Ayrıca bkz. Yael Ronen, "Incitement to Terrorist Acts and International Law" (Terörist Eylemlere Teşvik ve Uluslararası Hukuk), Leiden Journal of International Law, 2010, s. 648. Ayrıca Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (2005) Madde 5, her Taraf Devletten "yasa dışı ve kasıtlı olarak, iç hukuka göre suç vasfıyla işlendiğinde... bir terör suçu işlemek için aleni tahrik unsuru tespit etmek amacıyla gerekli olabilecek tedbirleri almasını..." istemiştir. Buna göre 'bir terör suçu işlemeye yönelik aleni tahrik', 'bir terör suçunun işlenmesini teşvik etmek amacıyla halka bir mesajın verilmesi veya başka bir şekilde sunulması' olarak tanımlanmaktadır. Terör suçlarını doğrudan savunuyor olsun ya da olmasın, bu tür davranışlar, bu suçlardan birinin veya birkaçının işlenmesi tehlikesini beraberinde getirmektedir." Ayrıca bkz. AB Konseyi Terörle Mücadele Çerçeve Kararı (2002/474/JHA Sayılı Çerçeve Kararı değiştiren 28 Kasım 2008 tarihli 2008/919/JHA kararı).

³⁰³ Bkz. Stefan Sottiaux, "Leroy v. France: Apology of Terrorism and the Malaise of the European Court of Human Rights' Free Speech Jurisprudence" (Leroy / Fransa: Terörizmin Özü ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İfade Özgürlüğü İçtihadının Kırgınlığı), 3 EHRLR 415, 422 (2009). Ayrıca bkz. BM Genel Sekreteri'nin terörle mücadelede insan hakları ve temel özgürlüklerin korunmasına

eleştirel sivil toplum aktivistlerinin protesto faaliyetlerini sınırlamak amacıyla kötüye kullanılmamalıdır.

İlke 8, Uluslararası Hukukçular Komisyonu'nun 'Terörizmle Mücadelede İnsan Haklarını ve Hukukun Üstünlüğünü Korumaya İlişkin Berlin Bildirisi'

"Terörle mücadele tedbirlerinin uygulanmasında Devletler, ifade özgürlüğü, din, vicdan veya inanç, dernek ve toplanma özgürlüğü ve kendi kaderini tayin hakkına dair barışçıl arayış ve istihbarat toplama ve yayma alanında özellikle önemli olan mahremiyet hakkı dahil olmak üzere temel hak ve özgürlüklere saygı göstermeli ve bunları korumalıdır. Temel haklar üzerindeki tüm kısıtlamalar gerekli ve orantılı olmalıdır."

152. İşaretlerin ve diğer nesnelerin sembolik gösteriminin kısıtlanması. Bayraklar, işaretler ve diğer ifade edici öğeler gibi sembollerin gösterilmesi, diğer iletişim biçimleriyle aynı şekilde ifade özgürlüğü ve toplantı güvencelerine sahip olan korumalı iletişimlerdir. Bir toplantı sırasında çalınan veya sergilenen nişanlar, uniformalar, kostümler, amblemler, müzik, bayraklar, afişler veya pankartlar acı dolu bir tarihi geçmişin anılarını çağırırsa bile, bu genel olarak tek başına barışçıl toplantı özgürlüğü hakkına müdahale etmek için bir neden olmamalıdır.³⁰⁴ İlgili işaret veya sembollerin sergilenmesinin kanunen yasak olduğu durumlarda, kolluk kuvvetleri önce (barışçıl kalmaya devam etmesi koşuluyla) toplantının devamına izin verirken bir yandan da yasaklanmış malzemelere el koymaya çalışmalıdır. Öte yandan, bunun şiddete yol açtığı veya bu tür sembollerin özünde ve münhasıran fiziksel şiddet eylemleri veya ırkçılık ifadeleri ya da diğer benzer ifadelerle ilişkilendirildiği durumlarda, toplantı, bu tür bir şiddetin, yasa dışı sindirme veya geçerli ceza yasalarına yönelik diğer önemli ihlallerin ortaya çıkmasını veya tekrarlanmasını önlemek amacıyla meşru olarak kısıtlanabilir.

153. Maskelerin ve yüzü kapatan materyallerin takılmasına ilişkin hiçbir genel veya rutin kısıtlama olmaması. İfade amacıyla toplantılarda maske ve yüzü kapatan materyallerin takılması, ifade ve toplanma özgürlüğü haklarıyla korunan bir iletişim biçimidir. Bu, belirli bakış açılarını veya dini inançları ifade etmek veya bir toplantı katılımcısını misillemeden korumak için söz konusu olabilir.³⁰⁵ Barışçıl bir toplantıda maske veya yüzü kapatan diğer materyallerin takılması, kaçınılmaz bir şiddet yaşanacağına dair somut kanıtların bulunmadığı durumlarda yasaklanmamalıdır. Bir bireyden, davranışı olası bir tutuklama nedeni oluşturmadıkça ve yüzünü kapatması kimliğinin tespit edilmesini engellemedikçe, maskesini çıkarması istenmemelidir.³⁰⁶

ilişkin Raporu, A/63/337, 28 Ağustos 2008, paragraf 62. Uluslararası Hukukçular Komisyonu, " 'teşvik ve tahrik' ile ilgili olarak iç hukukta yer alan hükümler, çok daha geniş bir suç dizisini beraberinde getirmiş gibi görünüyor. ... [Dikkatimiz] ... 'özür dileme' veya 'övmek', 'yüceltme veya dolaylı teşvik', 'kamuoyu nezdinde meşrulaştırma' ve terör eylemlerinin 'reklamının yapılması' gibi 'yeni' suçlara odaklanmıştır" ifadelerini kullanmıştır. Bkz. Uluslararası Hukukçular Komisyonu, "Assessing Damage, Urging Action: Report of the Eminent Jurists Panel on Terrorism, Counter-terrorism and Human Rights" (Hasarı Tespit, Eylemi Teşvik Etmek: Terörizm, Terörizmle Mücadele ve İnsan Hakları Seçkin Hukukçular Paneli Raporu), (16 Şubat 2009), s.128.

³⁰⁴ Fáber / Macaristan (2012), a.g.e., not 31, paragraf 56-59; Ayrıca karşılaştırınız: Vajnai / Macaristan, Başvuru No. 33629/06, 8 Temmuz 2008, paragraf 49. Bu kararda Mahkeme, "Komünist diktatörlüğü yeniden kuracak herhangi bir siyasi hareket veya partinin gerçek ve mevcut tehlike arz etmediğine" karar vermiştir; Karşılaştırınız: Lehideux ve Isorni / Fransa, (55/1997/839/1045), 23 Eylül 1998. Stankov ve Birleşik Makedon Örgütü İlinden / Bulgaristan (2001), a.g.e., paragraf 73, not 16 davasında Mahkeme, Bulgar hükümetinin ulusal güvenlik endişelerinin ortaya çıktığı yönündeki iddiasını reddederek, "zorlu bir süreç olan totaliter rejimlerden demokrasiye geçiş bağlamından ve beraberindeki ekonomik ve politik krizden ötürü, birlikte yaşayan topluluklar arasındaki gerilimler ... bilhassa patlayacak noktaya gelmiştir" şeklinde görüş belirtmiştir. Ayrıca bkz. Radko Yurttaşlar Derneği ve Paunkovski / Eski Yugoslav Cumhuriyeti Makedonya, Başvuru No. 74651/01, 15 Ocak 2009.

³⁰⁵ Ayrıca bkz. BM Özel Raportörü Raporu (2014), A/HRC/26/29, 14 Nisan 2014, a.g.e., not 138, paragraf 32-33. Bu konuyla ilgili bir tartışma için ayrıca bkz. Network for Policing Monitoring (Kolluk Gözlem Ağı), 22 Mayıs 2015, "Why Cover up? The need for Protest Anonymity" (Neden Gizli? Protestolarda Anonimlik İhtiyacı), <<https://netpol.org/2015/05/22/why-cover-up-the-case-for-protest-anonymity/>>.

³⁰⁶ Örneğin, bkz. Polonya Anayasa Mahkemesi'nin 10 Temmuz 2004 tarihli kararı (Kp 1/04); Ku Klux Klan / Kerik , 356 F.3d 197 (2. Daire, 2004) (maske kullanımının ifade açısından herhangi bir değeri olmasa da maskeleri yasaklayan bir tüzüğü onaylamıştır); Ryan / DuPage İlçesi, 45 F.3d 1090 (7. Daire, 1995), maskenin gözdağı veren bir unsur olduğu durumlarda, maske kullanımının yasaklanmasını onaylamaktadır). Ancak bkz. Dayton Şehri / Esrati, 125 Ohio Başvurusu, 3d 60, 707 NE2d 1140 (1997) (bir hükümet komisyonu toplantısında "ninja" maskesi takıldığı için verilen mahkumiyet kararını bozmuştur, çünkü kovuşturma tamamen davranışın ifade edici doğasına dayanmaktaydı).

154. Silahların ve benzeri nesnelerin ve maddelerin kısıtlanması veya yasaklanması. Uluslararası insan hakları hukukunun yalnızca barışçıl toplantıları koruduğu göz önüne alındığında, bir toplantıya katılanların silah ve silah benzeri nesneler taşıması yasaklanabilir. Yetkililer, bu yönde yeterli kanıt varsa, katılımcıların silah taşıyıp taşımadıklarını kontrol etmek için kontrol noktaları oluşturabilirler. Ancak bunu, toplantıya katılan herkese şüpheli muamelesi yapmadan, kişiselleştirilmiş bir şüpheye dayanarak yapmalıdırlar, çünkü bu, barışçıl toplanma hakkını kullanmak isteyenler üzerinde caydırıcı bir etki yaratabilir. Bununla birlikte, kamu yetkilileri, genellikle silah olarak kabul edilen ve normalde silah olarak kabul edilmeyen, ancak bazı bağlamlarda bu şekilde kullanılabilen nesneleri daima birbirinden ayırmalıdır. Bu tür nesnelere, şiddet eylemlerinde kullanılacağına dair açık emareler yoksa, toplantı sırasında izin verilmelidir.

3. Organizatörlere ilişkin kısıtlamalar

155. Devletin barışçıl toplantıların düzenlenmesini kolaylaştırması için organizatörlerin ödeme yapması şart koşulmamalıdır. Devlet yetkilileri, barışçıl bir toplantıda kolluk uygulamaları yapılmasını veya bu toplantıların düzenlenmesini, ilgili masrafların organizatörler tarafından ödenmesine bağlı kılmamalıdır. Toplantıların kolaylaştırılması, kolluk kuvvetlerinin rolünün doğal bir parçasıdır ve bir toplantıyı çevreleyen nitelik, boyut veya diğer koşullardan bağımsız olarak devlet tarafından üstlenilmesi gerekir. Ayrıca halka açık toplantıları düzenleyenlerin, etkinliklerini düzenlemeden önce mali sorumluluk sigortası yaptırmaları şart koşulmamalıdır. Böyle bir gereklilik, toplanma özgürlüğü hakkını, organizatörlerin veya temsilcilerin ticari, kâr amaçlı sigorta piyasasında sigorta yaptırmaya kabiliyetine bağlı kılar. Toplantı organizatörlerini bu tür masrafları ödemeye mecbur etmek, barışçıl toplanma özgürlüğünden yararlanmak isteyenler için önemli bir caydırıcı etken teşkil edecek ve muhtemelen üstlenilemeyecek kadar pahalı olacaktır.

İsveç, Kamu Düzeni Yasası (1993: 1617), Bölüm 2, Madde 16

"(Kolluk kurumu tarafından belirlenen) koşullar, bir organizatörün gereksiz maliyetlere maruz kalmasına yol açamaz veya bir toplantı veya etkinliğin organize edilmesini başkaca gereksiz bir şekilde engelleyemez."

Rusya, Mitingler, Toplantılar, Gösteriler, Yürüyüşler ve Grev Protestoları Federal Kanunu, No. 54-FZ, 2004 (2016'da tadil edilmiştir), Madde 18

"Halka açık bir etkinlik düzenlenmesinin şartlarına ilişkin hüküm
[...] (3) Kamusal etkinliğin gerçekleştirilmesini sağlamak amacıyla kamu düzeninin sürdürülmesi, karayolu trafiğinin düzenlenmesi, sıhhi ve sağlık hizmetleri verilmesi işleri ücretsiz olarak gerçekleştirilecektir."

Kırgızistan, Kırgız Cumhuriyeti Barışçıl Toplantı Yasası, Madde 6

"Yurt İçi Makamların Sorumlulukları

Yurt içi makamlar: [...] 8 barışçıl toplanma yerinde tıbbi bakım ve barışçıl toplanma yerinden güvenli tahliyenin sağlanmasına yardımcı olur."

156. Toplantılarda güvenlik görevlisi bulundurma zorunluluğu getirilmemelidir. 'Güvenlik görevlisi' ve 'güvenlikçi' (bu terimler genellikle birbirinin yerine kullanılır), toplantının düzenlenmesini kolaylaştırmada organizatöre yardımcı olan kişilerdir.³⁰⁷ Güvenlik görevlileri, etkinliği kolaylaştırmak ve yasal olarak konulan kısıtlamalara uyulmasını sağlamak için genellikle toplantı organizatörleriyle işbirliği içinde çalışır. Başlıca görevleri, toplantı katılımcılarına rehberlik etmek, onları yönlendirmek, onlara açıklama yapmak ve bilgi vermek, ayrıca bir toplantı öncesinde ve sırasında olası riskleri ve tehlikeleri belirlemektir. Güvenlik görevlilerinin varlığı, kolluk yetkililerinin yoğun bir kolluk personeli mevcudiyetine daha az

³⁰⁷ Örneğin, Gürcistan Cumhuriyeti'nde Toplantı ve Gösteriler Hakkında Kanun, Madde 3 (1997, 2009'da değiştirilmiştir) 'Yönetici', 'Mütevelli', 'Organizatör' ve 'Sorumlu Kişiler' için ayrı roller tanımlamaktadır.

ihtiyaç duyulduğunu değerlendirmesine yol açabilse de devlet, kamu düzenini ve güvenliğini sağlamak için yeterli kaynaklara sahip kolluk hizmeti sağlama konusunda pozitif bir yükümlülük altında olduğundan, güvenlik görevlileri, yeterli sayıda kolluk personelinin ikamesi olarak görülmemelidir.

157. Profesyonel güvenlik görevlisi çalıştırma konusunda yasal bir zorunluluk bulunmaması. Bazı bölgelerde, profesyonel güvenlik görevlilerinin veya özel güvenlik firmalarının toplantılarda güvenlik hizmetleri sağlamak üzere sözleşmeyle tutulması ve ücret alması olağandır. Bununla birlikte, organizatörlerin güvenlik görevlileri veya güvenlik düzenlemeleri için ödeme yapmalarını gerektiren hiçbir yasal zorunluluk olmamalıdır. Genel olarak, özel güvenlik düzenlemeleri devleti asla bir toplantıyı kolaylaştırma ve bu tür toplantıları denetlemek için uygun düzenlemeler yapma yükümlülüğünden kurtarmamalıdır. Özellikle de toplantıların düzenlenmesi, hiçbir zaman organizatörlerin veya katılımcıların güvenlik görevlisi tutma kapasitesine bağlı olmamalıdır, çünkü bu, onların barışçıl toplanma özgürlüklerine yönelik aşırı bir müdahale teşkil eder (ve esasen ödeme yapamayanların toplantı düzenlemesini kısıtlar).³⁰⁸ İfade özgürlüğüne dayalı olmayan bazı kitlesel etkinliklerde (örneğin; ticari konserler, futbol maçları veya diğer ticari faaliyetler) güvenlik maliyetlerinin paylaşılmasına yönelik bir uygulama olsa da bunlar bu tür etkinliklerin özel niteliğinden doğar. Genel olarak kolluk kuvvetleri, etkinlikteki güvenlik görevlileriyle işbirliği içinde çalışmalıdır ve her birinin kendi görevleri hakkında net bir anlayışa sahip olması gereklidir.

IV. Toplantılarda Kolluk Uygulamaları Konusunda İnsan Hakları Temelli Bir Yaklaşım

158. İnsan hakları temelli kolluk uygulamaları. Kolluk kuvvetleri, toplantıların planlanması, hazırlanması ve denetlenmesi boyutlarında insan hakları temelli bir yaklaşım benimsemelidir. Bu, barışçıl toplanma özgürlüğünü kolaylaştırma, mümkün kılma ve koruma görevlerini dikkate almalarını ve bu görevin bütünüyle bilincinde olmalarını gerektirir. Kolluk görevlileri, halka açık toplantılarda görev yapma ve insan haklarına yeterince öncelik verme konusunda uygun şekilde eğitilmelidir.³⁰⁹

159. Bireysel kimlik belirteçlerini gözle görülür şekilde takma veya sergileme yükümlülüğü. Kolluk personeli, toplantılar sırasında üniformalarına ve/veya kasklarına kimliklerini belirten (isimlik veya sicil numarası gibi) bir tanımlayıcı takmalı veya sergilemelidir.³¹⁰ Bu tür tanımlayıcı bilgiler etkinlik sırasında çıkarılmamalı veya üzerleri kapatılmamalıdır. Bir toplantıda görevli kolluk personelinin bu şekilde tanımlanmadığı durumlarda, istendiğinde kendilerini ad ve rozet/sicil numarasıyla tanıtmaları gerekir.³¹¹

160. Kolluk personelinin sağlık ve güvenliğini temin etme ihtiyacı. Kolluk personeli, insan haklarını koruma yükümlülüğünü yerine getirirken, kolluk personelinin ve diğer personelin

³⁰⁸ Ayrıca örneğin bkz. Letonya Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, 2006-03-0106 Sayılı Davaya İlişkin Karar (23 Kasım 2006), paragraf 34.4 (İngilizce çevirisinden): "... etkinliğin barışçıl niteliğinin tehlikeye girdiği her durumda kamu düzenini korumak için ekstra personel görevlendirilmesi ihtiyacı, bir kişinin işbirliği görevinin kapsamını aşar."

³⁰⁹ Bkz. Toplantılarda kolluk uygulamalarına dair AGİT/DKİHB İnsan Hakları El Kitabı, 2016.

³¹⁰ Bkz. Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri Nils Muižnieks tarafından 3 - 7 Haziran 2013 tarihleri arasında İspanya'ya yaptığı ziyaretten sonra hazırlanan rapor, CommDH(2013)18, paragraf 149.

³¹¹ Bkz. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından 19 Eylül 2001 tarihinde kabul edilen Avrupa Polis Etiği Kuralları, Tavsiye Kararı Rec(2001)10, paragraf 45 ve ilgili açıklayıcı notta, polis müdahaleleri sırasında, polis personelinin normalde polis statüleri ve mesleki kimliklerini kanıtlayabilecek konumda olmaları gerektiği belirtilmektedir, "zira aksi takdirde halkın gözünde kişisel hesap verebilirlik konusu boş bir kavram haline gelir." Diğer taraftan polis memurunun kimliğinin açıklanması, adının açıklanacağı anlamına gelmez. İzci / Türkiye davasında (Başvuru No. 42606/05, 23 Temmuz 2013, polis memurları tanınmamak için sicil numaralarını gizlemişlerdir. Ulusal makamların polis eylemlerinin planlanması ve uygulanması ile ilgili daha kapsamlı konuları soruşturmadaki başarısızlığı, soruşturmalar geciktiğinden ve zaman aşımı nedeniyle yargılamaya son verildiğinden, polis memurlarının sicil numaralarını gizlemelerinden fayda görmeleriyle sonuçlanmıştır. Ayrıca polis memurlarının amirlerinden de hesap sorulmamıştır. Mahkeme, yargı makamlarının olayın gerçek olgularını tespit etmedeki ve failleri aramadaki ciddi başarısızlıklarının yanı sıra yargılamayı hızlandırmadıkları ve böylece zaman aşımına neden oldukları için AIHS Madde 3'ün usul yönünden ihlal edildiğine karar vermiştir.

haklarına, sağlığına ve güvenliğine dikkat etmelidir. Kolluk personeli bazen travma sonrası stresin veya kritik durum stresinin duygusal, fiziksel ve davranışsal sonuçlarına da maruz kalabilirler. Bu nedenle, personellerinin yeterince dinlenmesini ve karşılaştıkları zorlukların üstesinden gelme konusundaki dayanıklılıklarını etkileyebilecek aşırı uzun vardiya sürelerinden kaçınmalarını sağlamak, kolluk yöneticilerinin görevidir.³¹²

161. Toplantılar için yeterince hazırlık yapma ve uygun operasyonel planlamayı gerçekleştirme görevi. Kolluk kuvvetleri bir toplantının düzenlenmesine dair planlardan haberdar olduklarında, etkinliğin sorunsuz bir şekilde yürütülmesini sağlamak için mümkün olduğunca önceden hazırlık yapmalıdır.³¹³ Kolluğun; katılımcıların tahmini sayısından, planlanan toplantı yeri ve/veya güzergahından, toplantının amacından ve mümkünse toplantıya dahil olan farklı organizasyon gruplarından haberdar olması gerekir. Bu, kolluk kuvvetlerinin belirli bir toplantıda nasıl kolluk uygulamaları yapılması gerektiğini, özellikle kaç personele ihtiyaç duyulduğunu ve hangi diğer önlemlerin alınması gerektiğini (örneğin; yolların kapatılması, ek donanım) değerlendirmesine yardımcı olacaktır. Ayrıca, toplantıyı düzenleyenler ve/veya katılımcılar için, toplantının yapıldığı koşullar nedeniyle gerekli olabilecek özel koruma önlemlerini de içerebilir.³¹⁴

162. Kolluk görevlilerinden etkinlik sonrası bilgi alınması. Etkinlik sonrası brifingi; insan hakları sorunları, sağlık ve güvenlik konuları, basın güvenliği, topluluk etkisi değerlendirmeleri ve operasyonel planlama ve risk değerlendirmesi dahil olmak üzere bir dizi özel konuyu faydalı bir şekilde ele alabilir. Bu brifingler sırasında tartışılan diğer konular arasında iletişim, komuta ve karar verme sorunları, taktikler, kaynaklar ve ekipman ile gelecekteki eğitim ihtiyaçları yer alır. Etkinlik organizatörleri, toplantının ardından kolluk kuvvetleri tarafından düzenlenen brifing oturumlarına katılmaya davet edilmelidir.

163. Toplantıların organizasyonunda yeni teknolojilerin rolü. Yeni teknolojiler, toplantıların organizasyonunda önemli bir rol oynar. Sosyal medya ve benzer iletişim türleri, toplantıların neredeyse anında organize edilebilmesini sağlar. Böylece yetkililere genellikle ileriye planlamak için çok az zaman tanır. Daha küçük ölçekli toplantılar söz konusu olduğunda bu bir sorun olmayacaktır, ancak bir anda büyüyen kitlesel gösterileri yönetmek ve bu gösterilerde kolluk uygulamaları yapmak zor olabilir. Kolluk yetkilileri, etkinliği planlama ve kaynakları tahsis etme fırsatı bulamadıysa, acil bir kolluk müdahalesi gerekebilir. Genel olarak, kolluğun bu tür durumları kapsayacak şekilde acil durum planları olmalıdır.³¹⁵ Yetkililer, alakalı bilgiler elde etmek için internette tarama yaptıklarından çoğu zaman bu tür toplantılar hakkında bilgi edinebilirler. Böyle durumlarda, bu şekilde toplanan herhangi bir bilginin yalnızca kolluk hazırlığı yapmak amacıyla ve daha büyük toplantılar sırasında düzensizliğin önlenmesi için kullanılması ve hedeflenen kişi veya grupların faaliyetlerinin genel profilinin çıkarılması ya da izlenmesi veya gözetimi amacıyla kullanılması önemlidir.

A. Etkili iletişim kanalları oluşturma görevi

164. Açık komuta yapıları. Açıkça tanımlanabilen komuta yapıları ve iyi tanımlanmış operasyonel sorumluluklar, gerek etkinlik öncesinde gerekse etkinlik sırasında kolluk personeli arasında ve kolluk personeliyle toplantı organizatörleri arasında uygun koordinasyonu sağlar ve operasyonel kararlar için hesap verebilirliğin temin edilmesine yardımcı olur. Sorumlu kamu makamı, toplantı organizatörü ile devlet yetkilileri arasındaki işbirliğini artıracak şekilde yükümlülüklerini etkin bir şekilde yerine getirmesini sağlamak için yeterli personele ve kaynaklara sahip olmalıdır.

³¹² Bkz. Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri, Fransa'daki "sarı yelekliler" hareketi bağlamında kamu düzeni ve toplanma özgürlüğünün korunmasına ilişkin not, CommDH(2019)8, 26 Şubat 2019, paragraf 33.

165. Kolluk görevleri üçüncü şahıslara devredilmemelidir. Şiddetin artması ihtimalini önlemek için, toplantılarda kolluk uygulamaları daima profesyonel kolluk personeli tarafından yapılmalı, bu tür görevler için eğitilmemiş silahlı kuvvetler mensupları (askeri inzibat dahil) bu uygulamaları gerçekleştirmemelidir.³¹⁶ Aynısı özel güvenlik şirketleri için de geçerlidir.³¹⁷ Bu bakımdan, devlet kurumlarının belirli bir ülkede meşru güç kullanımındaki tekeli elinde tutması önemlidir.³¹⁸ Dolayısıyla, özel güvenlik firmaları varlıklar ve değerli eşyalar için güvenlik hizmetleri sunabilir, ancak insan haklarının ve kamu düzeninin korunması açısından devletin sorumluluğu devredilemez bir sorumluluk olduğundan, özel güvenlik firmaları kolluk alanında devletin yükümlülüklerini artırmak veya üstlenmek için çalıştırılmamalıdır.³¹⁹ Mevzuatın özel güvenlik firmalarının faaliyetlerine izin verdiği durumlarda, bu firmaların yeterlilikleri ve işlevlerinin yanı sıra kullanmalarına izin verilen silah ve malzeme türleri,³²⁰ uygun denetim mekanizmaları, lisans prosedürleri ve kriterleri ayrıntılı olarak düzenlenmelidir. Aynı şekilde mevzuat, bu tür firmalar tarafından işe alınan kişilerin tabi olması gereken seçim ve eğitim koşullarını belirlemelidir.³²¹

166. Etkili kurumlar arası iletişim kanalları. Barışçıl bir toplantının gerçekleştirilmesini gerektiği gibi kolaylaştırmak için, kolluk kuvvetleri ve kamu güvenliği kurumları (örneğin, itfaiye ve ambulans hizmetleri) dahil olmak üzere diğer kamu kurumları, halka açık toplantılar sırasında birbirleriyle iletişim kurabilmeli ve veri alışverişinde bulunabilmelidir. Ayrıca, toplantı organizatörlerinin bir toplantı öncesinde ve sırasında mümkün olduğunca bu kurumlarla işbirliği yapması iyi bir uygulamadır. Kurumlar arası kapsamlı acil durum planlaması, öngörülemez olaylar durumunda bile iletişim hatlarının korunmasına yardımcı olabilir.³²²

167. Toplantı organizatörleri için etkili iletişim kanallarının varlığı. Kolluk yetkililerinin toplantılar yapılmadan önce yeterli destek erişimi sağlamaları önemlidir. Organizatörlerin toplantıyı nasıl yürütmeyi planladıkları hakkında daha fazla bilgi edinmek için, bilinen herhangi bir toplantı organizatörüyle erkenden iletişime geçmeleri gerekir. Bu tür erişim önlemleri, güven oluşturmaya yardımcı olabilir ve daha sonraki bir aşamada gereksiz sürprizlerin olmamasını sağlayabilir. Mümkün olduğunda, etkinlikten önce alınması gereken güvenlik ve kamu güvenliği önlemleri konusunda toplantıları düzenleyenlerle uzlaşmaya varmak kolluk yetkilileri açısından iyi bir uygulamadır. Bu tür tartışmalar, örneğin, güvenlik görevlisi düzenlemelerini (bkz. paragraf 157) ve kolluk görevlendirmesinin boyutu, konumu ve görünürlüğünü kapsayabilir. Tartışmalar ayrıca belirli yerler veya işaretler (örneğin; anıtlar, ulaşım tesisleri veya tehlikeli alanlar) için acil durum planlarına veya kolluğun ya da organizatörlerin belirli endişelerine odaklanabilir.³²³ Aynı zamanda, kamu makamlarının organizatörlere veya katılımcılara ulaşması iyi bir uygulama iken, organizatör ya da katılımcılar toplantı öncesinde veya sırasında kolluk kuvvetleri ile görüşme yükümlülüğü altında olmamalıdır. Organizatörler böyle bir görüşmeyi reddederse bu, yetkililerin kolaylaştırıcı yaklaşımını olumsuz etkilemek bir yana, bir toplantının devlet tarafından yönetilme ve kolluk uygulamalarına tabi tutulma şeklini etkilememelidir. Öte yandan, organizatörlerin kollukla

³¹⁶ Amerikalar Arası İnsan Hakları Komisyonu "Report on Citizen Security and Human Rights" (Vatandaş Güvenliği ve İnsan Hakları Raporu), OEA/Ser.L/V/II. Dok. 57, 31 Aralık 2009. Komisyon, bu raporda, kolluğun bir işlevi olarak iç güvenlik ile silahlı kuvvetlerin bir işlevi olarak millî savunma arasında ayırım yapmaktadır, zira bunların "kurulma amaçları ile eğitimleri ve amaçları dikkate alındığında esasen farklı iki kurum" olduğu değerlendirilmektedir. Bu nedenle, insan hakları ihlali riski taşıdığından, silahlı kuvvetlerin iç güvenlik meselelerine müdahalesinden kaçınılması tavsiye edilir; paragraf 101 (IACHR, Venezuela'da İnsan Haklarının Durumu Raporu, paragraf 272'ye atıf).

³¹⁷ Bkz. Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri Nils Muižnieks tarafından 4 - 10 Şubat 2014 tarihleri arasında Ukrayna'ya yapılan ziyaretin ardından hazırlanan, gösterilerde kolluk uygulamaları için sivillerle işbirliği hakkında CommDH(2014)7, paragraf 70.

³¹⁸ Aynı yerde, paragraf 72.

³¹⁹ Aynı yerde, paragraf 73.

³²⁰ Bkz. BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi ve BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, "Kolluk Uygulamalarında Güç ve Ateşli Silah Kullanımına İlişkin Kaynak Kitap", s. 100. Aynı zamanda ateşli silahlarla ilgili standartlar, ruhsatlandırma ve (depolama dahil) kayıt tutma konularından bahseder. Ayrıca bkz. BM Özel Raportörü'nün yaşam hakkı ve özel güvenlik sağlayıcıları tarafından kolluk uygulamaları bağlamında güç kullanımına ilişkin hukuk dışı, yargısız veya keyfi infazlara ilişkin Raporu, BM Dok. A/HRC/32/39, 6 Mayıs 2016.

³²¹ Amerikalar Arası İnsan Hakları Komisyonu, a.g.e., paragraf 73.

³²² Bkz. AGİT, AGİT Genel Sekreteri Kıdemli Polis Danışmanı, Polis-Kamu Ortaklığı Oluşturmada İyi Uygulamalar(2008).

³²³ Örneğin, organizatör, belirli bir yerde yoğun bir kolluk varlığının katılımcılar tarafından gereksiz zıtlasmaya neden olacak bir unsur şeklinde algılanmasından korkabilir ve bu nedenle kolluktan çok görünür olmamasını talep edebilir#

işbirliği yapmaya istekli olması durumunda, kolluğun işbirliği yapmak için görüşme gerçekleştirmeyi teklif etmesi gerekir.

168. Toplantı organizatörleri için irtibat noktası. Sorumlu kolluk kuvveti içinde organizatörlerin toplantı öncesinde veya sırasında irtibat kurabilecekleri belirlenmiş bir irtibat kişisi veya ekibi bulunmalıdır. Kolluk irtibat kişinin ilgili iletişim bilgileri geniş ölçekte ilan edilmelidir.³²⁴ Bu kişi veya ekip, bir irtibat noktası olarak hizmet vermeli ve organizatörlerin veya protestocuların haklarını potansiyel olarak kısıtlayabilecek ya da etkileyebilecek ve güvensizliği artırabilecek istihbarat toplama gibi diğer kolluk görevlerini yürütmemelidir.³²⁵ Kolluk personeli, gerilimi yatıştırmak ve gerginliğin tırmanması riskini azaltmak için toplantıdan önce niyetlerini organizatörlere, temsilcilere ve katılımcılara özetlemelidir.

169. Diyalog ve arabuluculuk prosedürleri. Belirlenen kamu yetkilileri ve kolluk personeli, bir toplantının organizatörleri ile etkinliğin zamanı, yeri ve şekli hakkında uzlaşmaya varmak için her türlü çabayı göstermelidir. Arabuluculuk prosedürleri, bu tür bir diyalogun tüm taraflar açısından kabul edilebilir bir çözümle sonuçlanmasını sağlamak için faydalı olabilir. Böylesi prosedürler tamamen gönüllülük esasına göre yürütülmelidir ve genellikle ne devlet makamlarına ne de organizatörlere bağlı olan bireyler veya kuruluşlar tarafından en iyi şekilde gerçekleştirilir. Arabuluculuk genellikle mümkün olan ilk fırsatta yürütüldüğünde daha başarılı olur ve çoğunlukla devlet ile organizatörler arasındaki çatışmaların artmasını ve bunun sonucunda potansiyel olarak keyfi veya gereksiz kısıtlamaların uygulanmasını önlemeye yardımcı olur. Kolluk personeli, toplantıların öncesinde ve sırasında, çatışma ihtimalinin tırmanma potansiyelini azaltmaya yardımcı olmak için, kolluğun toplantı yönetiminde benimseyeceği genel yaklaşım (sürpriz yok politikası) konusunda organizatörleri ve katılımcıları bilgilendiren net mesajlar göndermelidir.³²⁶

2016 AGİT/DKİHB Toplantılarda Kolluk Uygulamalarına İlişkin İnsan Hakları El Kitabı'ndan alıntı, s. 52 : "Polis, kendilerine haber verilmediği durumlarda bile, planlanan bir toplantıdan haberdar olduktan sonra organizatörlerle iletişime geçmeye çalışmalıdır. İletişim çift yönlü bir yoldur. Diyalog, polisin planlanan toplantıyla ilgili endişelerini vurgulamasına ve organizatörün ihtiyaçlarını ve endişelerini anlamasına olanak tanıyacaktır. Stratejik komutadan sorumlu yetkilinin, planlama süreci boyunca organizatörlerle güven inşa edecek bir görevliyi erkenden belirlemesi ve gerektiğinde organizatörle operasyonel ve taktik komutadan sorumlu yetkililer arasında bağlantı kurması iyi bir uygulamadır. Toplantı organizatörünü komuta ekibiyle görüşmeye davet etmek de uygun olabilir. Böylece endişelerin ele alınması söz konusu olabilir ve gelecekteki toplantılar için güven inşa edilebilir. Etkinlik sırasında polis yetkilileri, organizatörlerle iletişim kurarak ve yerden ya da kamera aracılığıyla görebildikleri temelinde bilgi toplayacaklardır. Toplantı hakkında sosyal medya (örneğin, Twitter ve Facebook) aracılığıyla izleme yapılması ve iletişim kurulması, polis için yararlı bir araç olabilir. Sosyal medya yalnızca durumsal farkındalık kazanmak için değil, aynı zamanda etkinlikle ilgili güncel bilgileri paylaşmak, olası yanlış bilgileri ortadan kaldırmak ve bunlara karşı koymak için de kullanılabilir."

³²⁴ Joint Committee on Human Rights, Demonstrating Respect for Rights? (İnsan Hakları Ortak Komitesi, Haklara Saygı Gösteriyor mu?) Takip Belgesi (Londra: HMSO, HL Paper 141/HC 522, 14 Temmuz 2009), paragraf 14.

³²⁵ BM Barışçıl Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü Özel Raportörü Maina Kiai'nin Raporu, Ek: Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı Misyonu, A/HRC/23/39/Add.1, 17 Haziran 2013.

³²⁶ İsveç Ulusal Polis Kurulu tarafından yönetilen bir proje olan GODIAC projesi (Avrupa'da siyasi gösterilerde kolluk uygulamaları yapma konusunda stratejik ilkeler olarak diyalog ve iletişim için iyi uygulamalar) tarafından hazırlanan "Avrupa'daki siyasi gösterilerin denetlenmesine yönelik öneriler" belgesi, Mayıs 2013, bkz. s. 42-43. Belgede, sözlü saldırıda bulunan ve küfürle ifadeler içeren pankartlar kullanan bir grup karşı protestocuyu ayırmak için atlı ve yaya memurların konuşlandırıldığı bir örnek sunulmaktadır. Müdahale, bu tür bir davranışa müsamaha gösterilmeyeceğinin açık bir işaretini verirken, aynı zamanda, uygun davranışlar sergileyen karşı protestocularla etkileşimde bulunmak, onları rahatlatmak ve polisin eylemini açıklamak için diyalog memurları görevlendirilmiştir. Ayrıca bkz. Kraliyet Polis Teşkilatı Baş Müfettişi'nin (HMIC) çalışması, Adapting to Protest: Nurturing the British Model of Policing (Protestolara Uyum Sağlama: Britanya'daki Polis Uygulamaları Modeli) (Londra: HMIC, Kasım 2009), s. 54. Dahası, Birleşik Krallık'taki bir örnekte, Metropolitan Polis Teşkilatı, 2009'daki Tamil protestoları sırasında protestocularla iletişim kurmak için Bluetooth mesajlarını bir araç olarak kullanmış, 'sergilenecek polislik yaklaşımını açıklamış, niyetlerinin protestocuları dağıtmak değil, protestonun devam etmesine izin vermek olduğunu belirtmiştir. Bkz. İnsan Hakları Ortak Komitesi, Demonstrating Respect for Rights: A Human Rights Approach to Policing Protest? (Haklara Saygı Göstermek: Protestolarda Kolluk Uygulamalarında İnsan Hakları Yaklaşımı?) Takip Belgesi: Komitenin 2008-09 Oturumu Yirmi İkinci Raporuna Hükümetin Yanıtı (Londra: HMSO, HL Paper 45; HC 328, 3 Şubat 2010) s.7.

170. Organizatörleri belli olmayan barışçıl toplantıların gerçekleştirilmesini kolaylaştırma görevi. Çoğu toplantıda etkinliği organize eden bir veya daha fazla kişi bulunsun da organizatörün belli olması, bir toplantı planlamasında her zaman söz konusu olmayabilir. Kimliği belli veya resmi bir organizatörü olsun veya olmasın tüm toplantılar kolluk tarafından kolaylaştırılmalıdır. Sosyal medya kullanımının artması, toplantıların daha gayri resmi bir şekilde organize edilmesine izin verir, ancak kimliği belirlenebilir bir organizatörün olmaması, toplanma özgürlüğü hakkının ifade özgürlüğü kapsamındaki tüm toplantılara sağladığı korumayı azaltmaz. Bir toplantının resmi organizatörlerinin bulunmadığı durumlarda, medya ve sosyal medya gibi halkla iletişim araçları, kolluğun etkinliği kolaylaştırmak için yaptığı hazırlıklar hakkında katılımcıları bilgilendirmek amacıyla kullanılabilir. Bu gibi durumlarda, yetkililer, gerekirse megafonlar veya diğer ses ekipmanları kullanarak, net ve işitilebilir ifadeler aracılığıyla bir toplantıdaki tüm katılımcılarla iletişim kurmalıdır (bkz. yukarıdaki paragraf 124, 'Organizatörlerin etkinlik öncesi planlamaya gönüllü katılımı').

171. Önceden bildirilmeyen veya bildirilen şartlardan sapan toplantıların gerçekleştirilmesini kolaylaştırma görevi. Yetkililer, niyet ve icra açısından barışçıl oldukları sürece, (spontane toplantılar, flash mob'lar ve bildirilmeyen toplantılar dahil olmak üzere) kısa süre içerisinde veya acil olarak ortaya çıkan bir duruma yanıt olarak gerçekleşen toplantıları kolaylaştırmak için makul ve uygun önlemleri almalıdır.³²⁷ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, "katılımcılar tarafından herhangi bir yasa dışı davranış olmadığı halde, sadece gerekli bildirimin önceden yapılmamış olması nedeniyle toplantıları dağıtma kararının, barışçıl toplanma özgürlüğünün orantısız bir şekilde kısıtlanması anlamına geldiğini" belirtmiştir.³²⁸ Aynı durum, küçük bir toplantının yapılması planlanmışsa ve bu toplantı, beklenmedik derecede yüksek katılım nedeniyle beklenenden daha büyük bir toplantıya dönüşmüşse ya da toplantının sona ermesi için kararlaştırılan veya belirtilen sürenin ötesine geçmişse de geçerlidir.

1. Yetkililer tarafından dijital görüntü kaydı yapılması

172. Toplantı katılımcılarının açık ve gizli gözetimi katı düzenlemelere tabi olmalı ve yayınlanmış bir politikaya uygun olarak gerçekleştirilmelidir. Bir toplantıdaki organizatörlerin ve katılımcıların dijital görüntüleri, yasalar tarafından özel olarak yetki verilmedikçe ve toplantıyı planlayanların, organize edenlerin veya katılımcıların ciddi yasa dışı faaliyetlerde bulunacağına inanmak için olası bir neden bulunduğu durumlar dışında kaydedilmemelidir. Müdahaleci açık veya gizli gözetim yöntemleri, genel olarak, yalnızca bir toplantı sırasında şiddet veya ateşli silah kullanımı gibi gerçekleşmesi çok olası yasa dışı faaliyetlerin planlandığına dair net kanıtların bulunduğu durumlarda uygulanmalıdır.³²⁹ Görüntü kaydının (yüz tanıma yazılımı dahil) kimlik tespiti amacıyla kullanılması³³⁰, fiilen suç

³²⁷ Plattform 'Ärzte für das Leben' / Avusturya, (1988), a.g.e., not 51, davasında; yetkililerin, başvurucağı karşı göstericilerden korumak için makul ve uygun önlemleri almayarak başvurucağın barışçıl toplanma özgürlüğünü ihlal etmediklerini tespit eden Mahkeme şu hususu dikkate almıştır (paragraf 37): "Çok sayıda üniformalı ve sivil polis memuru, başlangıçta planlanan güzergah üzerinde konuşlandırılmıştır. Polis yetkilileri, başvurucağı derneğe, yaptıkları itirazlara rağmen güzergahı değiştirmeye karar vermelerinden sonra bile koruma sağlamayı reddetmemiştir."

³²⁸ Bukta ve Diğerleri / Macaristan (2007), a.g.e., not 46, paragraf 36. Ayrıca bkz. Macaristan Anayasa Mahkemesi'nin müteakip 75/2008 Sayılı Kararı, (V.29.)AB: "...[\"... [M]ahkeme, "neden olan olay sebebiyle planlanan toplantı tarihinden üç gün önce bildirilmeyen barışçıl toplantıların yapılmasının sadece geç bildirim yapılmasına dayanarak yasaklanmasının anayasaya aykırı olduğunu" belirtmiştir. Aldemir ve Diğerleri / Türkiye, Başvuru No. 32124/02, 32126/02, 32129/02, 32132/02, 32133/02, 32137/02 ve 32138/02, 18 Aralık 2007. Bu davaya ilişkin kararda, Yargıç Türmen ve Yargıç Mularoni'nin muhalefet şerhinde, kararın "düzenlemelere uyulmamasının güvenlik güçlerinin müdahalesini meşrulaştırabileceği koşullara dair herhangi bir yönerge sunmadığı" belirtilmiştir. Ayrıca bkz. Biçici / Türkiye, Başvuru No. 30357/05, 27 Mayıs 2010), paragraf 56, (bkz. aşağıda yer alan, toplantıların dağıtılmasında aşırı güç kullanımı). Ayrıca bkz. Long Beach Bölgesi Barış Ağı / Long Beach Şehri, 574 F.3d 1011, 1038 (9. Daire, 2008) (Toplantılara yönelik devlet sınırlamasının, devletin hakiki çıkarlarına hizmetle sınırlı olması gerektiği belirtilmiştir). Ayrıca bkz. Collins / Jordan, 110 F.3d 1363, 1378 (9. Daire, 1996) 65 no'lu dipnottan alıntılanmıştır (Kaliforniya yasalarına göre spontane bir toplantının ancak açık ve mevcut bir tehlike oluşturması halinde yasa dışı olarak dağıtılabilirliğine dikkat çekilmiştir).

³²⁹ BM Özel Raportörü Ortak Raporu (2016), A/HRC/31/66, a.g.e., not 52.

³³⁰ Örneğin, yüz tanıma yazılımlarının (özellikle 'Vedemo 360') kullanımına ilişkin endişeler, Hamburg Veri Koruma ve Bilgi Özgürlüğü Komiseri tarafından, Hamburg'daki 2017 G20 zirvesi sırasında kamu düzenine karşı işlenen suçlara yönelik soruşturmalarla ilgili olarak gündeme getirilmiştir. Örneğin bkz. 'Hamburg Komitesi yüz taramalarının polis tarafından kullanılmasına itiraz ediyor', 3 Eylül 2018 <<http://techn4all.com/the-hamburg-committee-objects-to-the-use-of-facial-scans-by-the>

işlenen veya suç işlenmesinin kaçınılmaz olduğuna dair makul bir şüphenin bulunduğu durumlarla sınırlandırılmalıdır. Her durumda, kötüye kullanıma karşı yeterli koruma sağlanmalıdır.³³¹ Yasalara uygun faaliyetlerde bulunan kişilerin kimliklerinin belirlenmesi amacıyla dijital görüntülerin alınması ve saklanması veya bu tür görüntülerden çıkarılan verilerin (bir kişinin toplantıda bulunmasının ayrıntıları gibi) kalıcı veya sistematik bir kayıta saklanması, özel hayatın gizliliği hakkının ihlaline neden olabilir.³³² Dahası, dijital görüntü kayıt cihazlarının halka açık bir toplantı sırasında kolluk kuvvetleri tarafından kullanılması, toplanma özgürlüğü üzerinde 'caydırıcı bir etkiye' sahip olabilir ve bu hakkın kullanımını kısıtlayabilir.³³³ Yasalar ve kolluk kuvvetlerinin politikaları, halka açık toplantılarda dijital kayıt yapılmasına ilişkin çalışma prosedürlerini bir düzenlemeye bağlamalıdır. Bu düzenlemeye, bu tür faaliyetlerin gerçekleştirilmesine dair (yasal ve meşru) amaçların, bu tür faaliyetlerin gerçekleştirileceği koşulların ve elde edilen verilerin saklanması ve işlenmesine dair usul ve politikaların dahil edilmesi gerekir.³³⁴ Bu şekilde elde edilen bilgiler, kanunda belirtilen makul bir süre geçtikten sonra imha edilmelidir.³³⁵

2. Sivil kolluk personelinin kullanılması

173. Sivil kolluk görevlilerinin konuşlandırılması, istisnai olmalı ve kesinlikle kanunla düzenlenmelidir. Bazı ülkelerde, kolluk kuvvetleri geçmişte toplantılara sızmış ve katılımcı gibi davranmışlardır. Bununla birlikte, sivil polis memurlarının kullanılmasına, ancak bir toplantı sırasında belirli suç eylemlerini soruşturmak için bilgi toplanmaktaysa (ve sadece istisnai olarak) izin verilebilir. Her durumda, bu tür uygulamalar sürekli ve katı bir bağımsız denetim ve incelemeye tabi olmalıdır. Somut bir suç soruşturması yokken toplantı katılımcıları hakkında bilgi toplamak, katılımcıların toplanma özgürlüğü ve özel hayatın gizliliği haklarına müdahale oluşturmaktadır. Bu nedenle, (toplantılar öncesinde, sırasında veya sonrasında) sivil kolluk personelinin görevlendirilebileceği istisnai durumlar, uluslararası insan hakları standartlarıyla uyumlu olarak yayınlanmış bir politika izlenerek, tamamen ve açık bir şekilde yasayla düzenlenmelidir. Bu tür herhangi bir mevzuat ve politikada, izin verilen bilgi toplama yöntemleri, toplanan herhangi bir bilginin hangi amaçlarla kullanılabileceği, bu bilgilere erişebilecek özel kolluk kurumları/personeli ve elde edilen verilerin ne kadar süreyle saklanabileceği belirtilmelidir.

174. *Ajan provokatörlerin* kullanılmasına izin verilmez. Katılımcıları yasa dışı eylemlerde bulunmaya ikna etmek veya onları bu tür eylemlere dahil etmek için kasıtlı olarak bir toplantıya sızan sivil kolluk görevlileri veya diğer üçüncü taraflar, *ajan provokatör* olarak tanımlanır. Devletin *ajan provokatörleri* kullanmasına izin verilmez. Dahası, bir devletin veya başka bir üçüncü şahsın emriyle hareket eden *ajan provokatörler*, barışçıl bir toplantıyı kasıtlı olarak bozan veya bir toplantı sırasında başkalarını yasa dışı eylemlere katılmaya teşvik eden herkesle

[police/](https://www.welt.de/print/welt_kompakt/hamburg/article181735976/Grote-haelt-an-Videmo-360-fest.html); 'Grote hält an "Videmo 360" fest', 2 Ekim 2018,

<https://www.welt.de/print/welt_kompakt/hamburg/article181735976/Grote-haelt-an-Videmo-360-fest.html>

³³¹ Örneğin bkz. BM Özel Raportörü Raporu, (2011), BM Dok. A/HRC/17/27, a.g.e., not 93, paragraf 61-66.

³³² Özel hayatın gizliliği konusunda makul bir beklentinin varlığı, AİHS Madde 8 ile korunan özel hayat ve aile hayatı hakkının gerçekten kullanılıp kullanılmadığını belirlemede kesin olmasa da önemli bir faktördür. Bkz. PG ve JH / Birleşik Krallık, Başvuru No. 44787/98, 25 Eylül 2001, paragraf 57. Aynı zamanda, bir kişinin özel hayatı, evinin veya özel binasının/tesisinin dışındaki koşullarla da ihlal edilebilir. Örneğin bkz. Herbecq ve Diğer / Belçika, Başvuru No. 32200/96 ve 32201, 14 Ocak 1998 tarihli Komisyon kararı. Friedl / Avusturya, Başvuru No. 15225/89, 26 Ocak 1995 davasında polis, halka açık bir yerde halka açık bir gösteride bir katılımcının fotoğrafını çekmiş, kimliğini doğrulamış ve kişiyle ilgili ayrıntıların kaydını tutmuştur. Bunları ancak göstericilerin dağılmasını talep ettikten sonra yapmışlardır. Avrupa Komisyonu, fotoğrafın Madde 8'i ihlal etmediğine karar vermiştir. Öte yandan, gerçekten özel faaliyetlerin yetkisiz bir şekilde elektronik olarak izlenmesi, keyfi arama ve el koymalara maruz bırakılmama hakkını ihlal eder; bkz. Amerika Birleşik Devletleri / Jones, US 132 S.Ct. 935 (2012) (Bir kişinin hareketlerinin GPS ile izlenmesinin, mantıksız arama ve el koymalara karşı teminatlar kapsamına giren bir arama ve el koyma teşkil ettiği belirtilmiştir). Amann / İsviçre, Başvuru No. 27798/95, 16 Şubat 2000), paragraf 65-67 davasında, gizli gözetleme yöntemleri kullanılmamış olmasına rağmen, güvenlik kuruluşları tarafından verilerin derlenmesinin, başvuru sahiplerinin özel hayatlarına müdahale teşkil ettiği tespit edilmiştir. Ayrıca bkz. Birleşik Krallık'taki Wood / MPC [2009] EWCA Civ 414 davası. Ayrıca bkz. Friedl - Avusturya, Başvuru No. 15225/89, 31 Ocak 1995 tarihli Komisyon kararı, davasında Avrupa İnsan Hakları Komisyonu; fotoğrafların kullanımına ilişkin karardan (yukarıya bakınız) alıntılanmıştır.

³³³ BM Özel Raportörlerinin ortak raporu (2016), BM Dok. A/HRC/31/66, a.g.e., not 52, paragraf 76.

³³⁴ Aynı yerde, paragraf 78.

³³⁵ Aynı yerde.

aynı şekilde kovuşturmayaya tabi tutulmalıdır. Kanıtların izin verdiği durumlarda, *ajan provokatörleri* görevlendirenlere de cezai sorumluluk yüklenmelidir.

Polonya, İhlal Kanunu, Madde 52, paragraf 1 (Toplantılar Yasası, 1990, Madde 14) "Kim: 1) yasaklanmamış bir toplantının organizasyonunu veya ilerlemesini engeller veya bozmaya teşebbüs ederse [...] iki haftaya kadar tutuklu kalma cezasına, iki aya kadar özgürlüğün sınırlandırılması cezasına veya para cezasına çarptırılır."

Malta, Kamusal Toplantılar Yönetmeliği, 1937, 2007'de değiştirildiği şekliyle, Madde 18 "Yasal olarak düzenlenmiş bir toplantıyı sekteye uğratmak veya böyle bir toplantıda halkın huzurunu bozmak niyetiyle herhangi bir toplantının parçası olan herhangi bir kişi, yedi günden üç aya kadar hapis cezasına çarptırılır."

3. Kısıtlama, müdahale ve dağıtma

175. Yaşam hakkının korunması. Devletin yaşam hakkını (MSHUS Madde 6 ve AİHS Madde 2) ve insanlık dışı ya da aşağılayıcı muameleye tabi tutulmama hakkını (MSHUS Madde 7 ve AİHS Madde 3) koruma konusunda pozitif yükümlülüğü vardır. Bu haklar, uluslararası insan hakları hukuku tarafından korunan ve hiçbir istisnasına izin verilmeyen en temel değerlerden bazılarını kapsar.³³⁶ Bu haklar, bir toplantının barışçıl toplanma özgürlüğü hakkının koruyucu kapsamına girip girmediğine bakılmaksızın, tüm toplantılar bağlamında korunmalıdır (özellikle bkz. 'Barışçıl olmayan toplantılar bağlamında dahi diğer hakları koruma görevi' ve 'Ateşli silahların kullanılması', paragraf 183 ve devamı).

176. Kısıtlama uygulama ve gerilimleri azaltmaya yönelik adımlar atma görevi. Kolluk personelinin bir toplantıya müdahale etmek ve toplantıyı dağıtmak ya da güç kullanmak için gerçekleştirdiği her türlü eylem, her zaman ölçülü bir şekilde uygulanmalıdır. Bir toplantının yürürlükteki yasaları ihlal ederek gerçekleştirildiği, ancak bunun dışında barışçıl olduğu durumlarda kolluk yaklaşımı, müdahale etmeme veya gönüllü diyalog, ikna ve müzakere yoluyla gerilimin düşürülmesi ekseninde olmalıdır (bkz. yukarıdaki paragraf 32).³³⁷ Bir etkinliğin dağıtılması, gerilimi artırabilir veya şiddete yol açabilir ve dolayısıyla toplantının düzenlenmesi ve kolaylaştırılmasına kıyasla kolluk kuvvetleri açısından daha fazla sorun yaratabilir³³⁸ (Kolluğa belirli seviyede takdir yetkisi tanınsa da toplantının dağıtılması son çare olmalıdır). Ayrıca, toplanma özgürlüğünü ve diğer temel hakları korumanın bedeli, kanuna yönelik küçük çaplı ihlallerin gerçekleşmesi durumunda bile, toplantının dağıtılması veya bastırılmasından kaynaklanan kolluk kargaşasının bedelinden büyük ölçüde daha düşük olacaktır. Kanunun ihlal edilmesi nedeniyle etkinlik sonrası kovuşturma yapılması her zaman bir seçenektir. (bkz. paragraf 221 ve devamı.)

177. Kaçınılmaz bir şiddet veya başka bir ciddi suç kanıtı olmadıkça, toplantı katılımcıları toplantıya ***giderken durdurulmamalı, aranmamalı veya alıkonulmamalıdır***. Devlet, sadece bir suç işlenmesi olasılığını gerekçe göstererek, kişilerin bir toplantıya katılmalarını engellemek için onları önceden gözaltına alarak ya da fiziksel veya idari engellerle toplantı alanına erişimi kısıtlayarak müdahalede bulunmamalıdır. Açık ve kesin bir şekilde kaçınılmaz şiddet veya başka bir suç tehlikesinin var olduğu makul olarak kabul edilemedikçe, kolluk görevlileri, bu katılımcıların şiddete veya suça karışacağına inanmak için bir neden yoksa, bir toplantıya ***giderken*** protestocuları durdurmak, aramak ve/veya alıkoymak için müdahale etmemelidir.³³⁹

³³⁶ Örneğin bkz. Giuliani ve Gaggio / İtalya, Başvuru No. 23458/02, 24 Mart 2011, paragraf 174.

³³⁷ Toplantılarda Kolluk Uygulamalarına Dair AGİT/DKİHB İnsan Hakları El Kitabı, 2016, s. 30.

³³⁸ Aldemir - Türkiye davasında (Başvuru No. 32124/02, 32126/02, 32129/02, 32132/02, 32133/02, 32137/02 ve 32138/02, paragraf 45 ve 46) Mahkeme, gösterinin şiddet içeren niteliğinin hızlı polis müdahalesinden kaynaklandığını kaydetmiştir.

³³⁹ AİHM nezdindeki Nisbet Özdemir / Türkiye, Başvuru No. 23143/04, 19 Ocak 2010 (sadece Fransızca) davasında Madde 11'in ihlal edildiğine hükmedilmiştir. Bu davada başvuru, ABD güçlerinin Irak'a olası müdahalesine karşı protesto amacıyla izinsiz bir gösteri yürüyüşüne giderken gözaltına alınmıştır. Ayrıca bkz. Gasparian / Ermenistan (No. 2), Başvuru No. 22571/05, 16 Haziran 2009; ve

Bir katılımcının durdurulmasının, aranmasının veya alıkonulmasının nedeni kişiye özel olmalıdır ve yalnızca bir toplantıya katılmasına dayandırılmamalıdır. İstisnai olarak, toplantı katılımcılarının önemli bir kısmının silahlı olabileceğine dair kanıtlar dahil olmak üzere olası şiddet kanıtlarının bulunduğu durumlarda, katılımcıların silahlarının olup olmadığının tespiti için aranabilecekleri toplanma yerlerine giden güzergahta kolluk kontrol noktaları kurulabilir. İlgili yasalar ve çalışma prosedürleri, bu tür durumlarda arama yapma kriterlerini ve silahların bulunması halinde ortaya çıkacak yasal ve pratik sonuçları özetlemelidir.

178. Sınır ötesi katılımın engellenmemesi. Ayrıca devletler, sınır ötesindeki bir toplantıya katılımı engellemek için (vize gereklilikleri dahil) ayrımcı tedbirler uygulamamalıdır. Muhtemel katılımcıların yalnızca nasıl göründüklerine, sahip oldukları fikirlere veya toplantının yapılacağı devletin vatandaşı olmamalarına dayanarak toplantı alanına girmelerinin engellenmesi, buna örnektir.³⁴⁰ AB üye devletleri arasındaki Schengen Anlaşmasının tek taraflı ve geçici olarak askıya alınması ve ardından komşu devletlerden vatandaşların bir toplantıya katılmasını önlemek için sınır kontrollerinin yeniden başlatılması, bir toplantıya katılmak veya toplantıyı gözlemlemek için seyahat edenlerin seyahat özgürlüğüne ve barışçıl toplanma özgürlüğü hakkına orantısız ve kapsamlı kısıtlamalar getirebilir.³⁴¹

179. Toplantıların dağıtılması son çare olmalıdır. Kaçınılmaz bir şiddet tehdidi³⁴² olmadıkça veya bir toplantının yürürlükteki ceza kanununu ihlal ettiği ve başkalarının haklarını ciddi bir şekilde ihlal ettiği için yasa dışı olacağı durumlar haricinde toplantının dağıtılmasına izin verilmez. Bu koşullarda göstericilerin toplantıdan sonra kovuşturmayaya tabi olması, daha güvenli ve daha pratik bir alternatif olmayacaktır. Bir toplantının dağıtılması; toplantının ölçeğine, yerine ve koşullarına bağlı olarak kamu düzeni veya sağlık açısından bir noktada gerekli görülebilir.³⁴³ Ancak kolluk görevlileri önce gergin bir durumu makul, daha az müdahaleci önlemlerle çözmek, toplantının barışçıl yapısını kolaylaştırmak ve sürdürmek için çaba göstermedikçe, toplantı dağıtılmamalıdır.

180. Toplantının dağıtılacağı (dağıtılma olasılığının bulunduğu) hususunun açık bir şekilde iletilmesi. Toplantının dağıtılmasının gerekli görülmesi halinde, toplantı organizatörü ve katılımcılar açık ve rahatlıkla iletilebilir şekilde bilgilendirilmelidir. Katılımcılara gönüllü olarak dağılmaları için makul bir süre verilmelidir ve ancak bunu yapmamaları durumunda kolluk kuvvetleri daha fazla müdahalede bulunabilir. Koşullar nedeniyle gerekli olmadıkça, toplantının dağıtılması güç kullanılmadan gerçekleştirilmelidir. Kolluğun düzeni sağlamasına müdahale ettikleri durumlarda üçüncü kişilerden (örneğin; gözlemciler, gazeteciler ve fotoğrafçılar) dağılmaları istenebilir, ancak toplantının dağıtılmasını engellemeyecek veya sekteye uğratmayacak, uygun bir yerden kolluk uygulamalarını gözlemlemeleri ve kaydetmeleri engellenmemelidir.³⁴⁴

yukarıdaki not 263, R (Laporte tarafından yapılan başvuru üzerine) (FC) / Gloucestershire Emniyet Müdürü [2006] HL 55; ve BM Genel Sekreteri Özel Temsilcisi'nin İnsan Hakları Savunucularının Durumuna Dair Raporu, İnsan Hakları Savunucuları: Genel Sekreter Notu, BM Dok. A/61/312, 5 Eylül 2006. Ayrıca bkz. McCarthy / Barrett, 804 F. Supp. 2d 1126, 1135-1138 (WD Wash. 2011) (Göstericilerin protesto bölgesine girmesini engelleyen bir yasağın uygulanmasının ifade ve örgütlenme özgürlüğünü ihlal ettiği tespit edilmiştir).

³⁴⁰ bkz. Djavit An / Türkiye (2003), a.g.e. not 1, paragraf 59-62.

³⁴¹ Bkz. Lluís Maria de Puig (Raportör), "Üye Devletlerde Güvenlik Sektörünün Demokratik Gözetimi", Siyasi İşler Komitesi Raporu, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi (2 Haziran 2005, Dok. 10567), paragraf 97; ve Tony Bunyan, "AB'deki Protestolar: Sorun çıkaranlar" ve "seyahat eden şiddet suçluları [tanımsız] veri tabanına kaydedilecek ve hedef alınacak" (Statewatch: 2010), şu adresten ulaşılabilir: <<http://www.statewatch.org/analyses/no-93-troublemakers-apr-10.pdf>>.

³⁴² Bkz. Rai ve Evans / Birleşik Krallık, Başvuru No. 26258/07 ve 26255/07, 17 Kasım 2009 (kabul edilebilirlik); Samüt Karabulut / Türkiye, Başvuru No. 16999/04, 27 Ocak 2009, paragraf 37-38. Ayrıca bkz. Kandzhov / Bulgaristan, Başvuru No. 68294/01, 6 Kasım 2008, paragraf 73 (AIHS Madde 10'un ihlal edildiği tespit edilmiştir). Bu kararda Mahkeme, "başvurucunun 10 Temmuz 2000'deki eylemlerinin tamamen barışçıldı, yoldan geçenleri engellemedi ve başkalarını şiddete kıskırtması pek olası değildi [...] Ancak Plevne'deki yetkililer, başvurucağı susturmak ve Adalet Bakanı'nı kamuoyu önünde herhangi bir eleştiriden korumak için kuvvetli ve yerinde tepki vermeyi seçtiler."

³⁴³ Ayrıca bkz. Nosov ve Diğerleri / Rusya (2014), a.g.e., not 278, paragraf 58: "Katılımcıların hedeflerine ulaşmalarına yetecek kadar uzun bir süre geçtikten sonra, yasa dışı bir toplantının dağıtılması, sıhhi koşulların bozulmasını önlemek veya toplantıdan kaynaklanan trafik aksamasını durdurmak amacıyla, örneğin, kamu düzeni ve başkalarının haklarının korunması açısından haklı görülebilir."

³⁴⁴ Pentikäinen / Finlandiya, Başvuru No. 11882/10, 20 Ekim 2015, paragraf 111-114.

ABD, Columbia Bölgesi Birinci Değişiklik Kapsamındaki Haklar ve Polis Standartları Kanunu (2004), Madde 107'den alıntı:

"(d) [Polis], bir ... toplantısına katılanlara aşağıdaki durumlar haricinde dağılmaları için genel bir emir vermeyecektir:

Toplantı katılımcılarının önemli bir kısmı veya yüzdesi, belirlenen zaman, yer ve davranış biçimi kısıtlamalarına uymakta başarısız olmaktadır. Bu maddenin (b) fıkrasında belirtilen uyum tedbirleri, uyumu sağlama konusunda büyük ölçüde başarısız olmuştur veya bu maddenin (b) fıkrasında belirtilen tedbirlerin uyumu büyük ölçüde sağlama olasılığı makul bir düzeyde değildir;

Toplantı katılımcılarının önemli bir kısmı veya yüzdesi, kişilere veya mallara yönelik olarak yasa dışı bir şekilde huzuru bozan davranışlar veya şiddet eylemleri sergiliyor veya sergilemek üzereyse ya da

Belediye Başkanı tarafından, yalnızca Birinci Değişiklik kapsamındaki bir toplantının gerçekleştiriliyor olmasına dayanmayan, kamu güvenliğine yönelik bir olağanüstü hal ilan edilmişse ve Emniyet Müdürü, bu ilana neden olan kamu güvenliği endişelerinin... toplantının dağıtılmasını gerektirdiğine karar vermişse.

(e) (1) [Polis] bir... toplantının veya toplantının bir kısmının dağıtılması gerektiğine karar verirse, [polis], bir... ses yükseltme sistemi veya cihazı kullanarak katılımcıların dağılması için en az bir kez net bir şekilde işitilebilen ve anlaşılabilen bir dağılma emri verecek ve katılımcılara, dağılmaları için makul ve yeterli bir süre tanıyarak onları dağılırken kullanabilecekleri açık ve güvenli bir güzergah konusunda bilgilendirecektir.

(2) Kişisel yaralanma veya mala ciddi zarar gelmesi gibi kaçınılmaz bir tehlike bulunan durumlar haricinde, polis görevlileri birden fazla kez dağılma emri verecek ve mümkünse bu emirleri farklı yerlerden verecektir. Emirler, kişilere dağılabilecekleri güzergah veya güzergahlar hakkında bilgi verecek ve dağılmayı reddetmelerinin gözaltına alınmalarına neden olacağını belirtecektir.

(3) Polis görevlileri, mümkünse, dağılma emirlerinin sesli veya görüntülü kaydını yapacaktır."

4. Güç Kullanımı

181. Güç kullanımına ilişkin ilkeler. Tahdit, orantılılık, hasarın en aza indirilmesi ve hayatın korunması ilkelerine uyularak, yalnızca gerekli olan asgari ölçüde güç uygulanmalıdır. Uluslararası belgeler, şiddet içermeyen ve şiddet içeren yasa dışı toplantıları dağıtırken güç kullanımına ilişkin ayrıntılı rehberlik sağlar. Kolluk Görevlilerinin Güç ve Ateşli Silah Kullanımına İlişkin BM Temel İlkelerinde şu ifade yer almaktadır: "[y]asa dışı olan ancak şiddet içermeyen toplantıların dağıtılmasında, kolluk görevlileri güç kullanımından kaçınacak veya bunun mümkün olmadığı durumlarda, kullanılan gücü gerekli olan asgari seviyede tutacaktır."³⁴⁵ Kolluk kuvvetleri, yalnızca istisnai durumlarda ve ancak güç kullanılacağına dair açık ve net bir uyarıda bulunduktan ve toplantıda hazır bulunan kişilere ilgili polis emirlerini dikkate almaları ve alandan ayrılmaları için yeterli zaman tanıdıktan sonra güç kullanılmalıdır.

182. Zararı en aza indirme görevi. Hükümetler ve kolluk kurumları, güç kullanımıyla ilgili etik konuların sürekli olarak gözden geçirilmesini sağlamalıdır.³⁴⁶ Devletler; at ve köpeklerin yanı sıra cop, göz yaşartıcı gaz veya diğer kimyasal maddeler, tazyikli su, öldürücü olmayan mermiler (plastik mermiler) gibi potansiyel olarak zararlı tekniklerin veya toplantı yönetimi araçlarının kullanımını düzenleyenler dahil olmak üzere, güç kullanımına ilişkin uluslararası standartlara uymalıdır. Bu tür tekniklerin neden olabileceği kapsamlı zarar göz önüne alındığında, tazyikli su, kimyasal maddeler veya öldürücü olmayan mermiler, yalnızca en yüksek komuta düzeyinde alınan bir kararın ardından ve toplantı katılımcılarının sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerinin asgari düzeyde tutulabildiği durumlarda, bunların uygun kullanımları konusunda önceden kapsamlı eğitim almış kolluk görevlileri tarafından kullanılmalıdır.

³⁴⁵ Aynı yerde, İlke 13. BM Temel İlkelerinin tam olarak uygulanmasına yönelik araçlar ve önlemler hakkında ayrıca bkz. Uluslararası Af Örgütü, "Kolluk görevlileri tarafından güç ve ateşli silah kullanımı hakkında BM Temel İlkelerinin uygulanmasına ilişkin Kılavuz", özellikle de halka açık toplantılarda güç kullanımına dair Bölüm 7. Graham / Connor, 490 US 386 (1989) (Polisin nesnel olarak makul olmayan güç kullanımı, mağdurun tazminat talebine yol açmıştır).

³⁴⁶ Kolluk Kuvvetlerinin Güç ve Ateşli Silah Kullanımına İlişkin BM Temel İlkeleri, a.g.e., paragraf 1.

(Örneğin, sıfırın altındaki sıcaklıklarda tazyikli su asla kullanılmamalıdır; kimyasal maddeler kapalı alanlara salınmamalıdır).³⁴⁷

183. Barışçıl olmayan toplantılar bağlamında dahi diğer hakları koruma görevi Bir toplantıyı düzenleyenler ve toplantı katılımcıları, toplantının niteliği ne olursa olsun diğer insan haklarından yararlanmaya devam eder. Bu nedenle, kolluk kuvvetleri, bir toplantıda şiddete başvurulsa bile bu diğer hakları korumakla görevlidir. Bu, bizzat barışçıl olmayan ve bu nedenle barışçıl toplanma haklarını kaybedebilecek organizatörler veya katılımcılar için bile geçerlidir.³⁴⁸ Yine de yaşam hakkı, işkence veya kötü muameleyle tabi tutulmama hakkı ve gözetilme alınmaları veya tutuklanmaları durumunda özgürlük hakkına ilişkin ek haklar gibi diğer tüm haklardan yararlanmaya devam etmektedirler.

184. Müdahale aralığı ve yeterli ekipman. Orantılılık ilkesi temelinde, hükümetler bir dizi müdahale yöntemi geliştirmeli ve herhangi bir duruma uygun yanıtları mümkün kılmak için kolluk kuvvetlerine çeşitli türlerde ekipman sağlamalıdır. Bunlar, ölümcül olacak şekilde tasarlanmamış ve kolluk personelinin kamu düzeninin sağlanmasını kolaylaştırmak için gerekli asgari gücü uygulamasına izin veren, kalabalık grup kontrolüne uygun silahları içermelidir.³⁴⁹ Kolluk kuvvetlerine her türlü silah kullanma ihtiyacını azaltmak için kalkanlar, kasklar, yangına dayanıklı giysiler, kurşun geçirmez yelekler ve kurşun geçirmez ulaşım araçları gibi kendini savunma ekipmanı sağlanmalıdır.³⁵⁰ Tüm ekipman ve silahlar, tam olarak işlevsel olmalı ve toplantılar veya protestolar bağlamında kullanılmadan önce kapsamlı bir şekilde test edilmelidir. Üçüncü kişilere yönelik riskleri ve uygulamada kötüye kullanımı veya istismarı önlemek için gerekli tedbirler alınmalıdır.

185. Yetkililerin bir toplantıda kargaşayı ele almaları için özel araçlar. Kolluk görevlilerinin bir toplantıda kargaşa çıktığında kontrolü sağlamak veya kontrolü yeniden ele almak için kullanabilecekleri özel araçlarla ilgili aşağıdaki iyi uygulama rehberi, ulusal kolluk kurumlarının gelişen uygulamalarına dayanmaktadır:

- Biber gazı veya elde kullanıma yönelik diğer tahriş edici kimyasallar, yalnızca süjenin davranışının kamu düzeni veya kolluk görevlilerinin kişi dokunulmazlığı açısından ciddi bir risk oluşturduğu durumlarda kullanılmalıdır.³⁵¹ Bunlar kullanılırsa, akabinde dekontaminasyon prosedürleri derhal uygulanmalıdır;
- Plastik mermi, enerjisi azaltılmış mermi (AEP), tazyikli su, güç içeren diğer kalabalık grup kontrol yöntemlerinin kullanımı (kaç plastik mermi/göz yaşartıcı gaz fişegi/ vb. atıldığı) sıkı bir şekilde düzenlenmeli ve kaydedilmelidir;³⁵²
- Göz yaşartıcı gaz fişekleri asla doğrudan bir kişinin üzerine ateşlenmemelidir;³⁵³
- Elektrik şoku veren silahlar, yalnızca cana kasteden gerçek ve acil bir tehdit veya ciddi

³⁴⁷ Toplantılarda Kolluk Uygulamalarına Dair AGİT/DKİHB İnsan Hakları El Kitabı, 2016, s. 77-81.

³⁴⁸ BM Özel Raportörleri Ortak Raporu (2016), A/HRC/31/66, a.g.e., not 52, paragraf 9.

³⁴⁹ Örneğin bkz. Şimşek ve Diğerleri / Türkiye, Başvuru No. 35072/97 ve 37194/97, 26 Temmuz 2005), paragraf 111.

³⁵⁰ Aynı yerde, paragraf 91. Güleç / Türkiye (1998), a.g.e., paragraf 71, not 131'de Mahkeme, gösterinin barışçıl olmadığını kabul etmiştir (Mülke verilen zarar ve jandarmaların maruz kaldığı yaralanmalarla kanıtlanmıştır). Ancak Mahkeme, "[J]andarmalar; copları, kalkanları, tazyikli suları, plastik mermileri veya göz yaşartıcı gazları olmadığından çok güçlü bir silah kullandılar" ifadelerine yer vermiştir. Bu teçhizatın eksikliği daha da anlaşılabilir ve kabul edilemez bir durumdur, zira il ... olağanüstü hal ilan edilen bir bölgede yer almaktadır." [vurgu eklenmiştir]. Ayrıca bkz. Kolluk Kuvvetlerinin Güç ve Ateşli Silah Kullanmasına İlişkin BM Temel İlkeleri, a.g.e., not 347, ilke 2.

³⁵¹ Bkz. Grămadă / Romanya, Başvuru No. 14974/09, 11 Şubat 2014 (yalnızca Fransızca), paragraf 70. AİHS Madde 3'e aykırı olarak zaptedilen kişiye karşı biber gazı kullanımı hakkında Ali Güneş / Türkiye, Başvuru No. 9829/07, 10 Nisan 2012; barışçıl protestoculara karşı biber gazı kullanımına ilişkin İzci / Türkiye, Başvuru No. 42606/05, 23 Temmuz 2013; ve Göz yaşartıcı gazın silah olarak kullanılmasına ilişkin olarak Ataykaya / Türkiye, Başvuru No. 50275/08, 22 Temmuz 2014.

³⁵² Ciddi Toplumsal Kargaşa Durumlarında Enerjisi Azaltılmış Mermiler Sorunu, Bu Mermilerin Konuşlandırılması ve Kullanımı ile ilgili olarak Kuzey İrlanda Polis Teşkilatı tarafından yayınlanan ilgili kılavuza bakınız; şu adreste mevcuttur: <https://www.psn.police.uk/globalassets/advice--information/our-publications/conflict-management-manual/chapter_14_-_aep_public_disorder.pdf>. Bu belge, "AEP'nin bir kitle kontrol teknolojisi olarak kullanılmak üzere tasarlanmadığını, ancak bu tür saldırganlar kendi başlarına veya bir grubun parçası olarak hareket etseler de memurların bireysel saldırganlarla karşı karşıya kaldığı durumlarda daha az ölümcül bir seçenek olarak kullanması için tasarlandığını belirtir." (paragraf 2(4)(a)). Ayrıca bkz. Polis Şefleri Derneği (ACPO) Enerjisi Azaltılmış Mermi (AEP) Kılavuzu (Değişiklik, 16 Mayıs 2005), şu adresten ulaşılabilir: <<http://www.serve.com/pfc/policing/plastic/aep.pdf>>.

³⁵³ Abdullah Yaşa ve Diğerleri / Türkiye, Başvuru No. 44827/08, 16 Temmuz 2013, paragraf 42: "Somut olay, göstericilere karşı yalnızca "göz yaşartıcı gaz" kullanımıyla değil, aynı zamanda göz yaşartıcı bomba atılmasıyla da ilgilidir. Esasen, bir fırlatıcı aracılığıyla bomba atmak, somut olayda olduğu gibi ciddi yaralanmaya neden olma veya el bombası fırlatıcısının yanlış kullanılması durumunda gerçekten birini öldürme riski oluşturur."

yaralanma riskinin olduğu ve diğer daha az zorlayıcı yöntemlerin başarısız olduğu ya da uygulanamaz olduğu durumlarda kullanılabilir. Bu tür silahlar hiçbir zaman yalnızca emre itaat edilmesini sağlamak amacıyla kullanılmamalıdır;³⁵⁴

- Göz yaşartıcı gaz veya tazyikli su gibi ayırım gözetmeyen etkilere sahip yöntemler, yalnızca dağıtma amacıyla kullanılmalı ve insanların (katılımcılar/çevredeki kişiler; şiddet davranışı sergileyen/barışçıl kişiler) olay yerinden ayrılamayacağı durumlarda kullanılmamalıdır. Bunlara sadece şiddetin, şiddete katılan bireyleri hedef almanın mümkün veya yeterli bir müdahale olmayacağı bir düzeye ulaşması durumunda başvurulmalıdır.³⁵⁵
- (Cop, plastik mermi, vb. dahil) Herhangi bir güç kullanımı, barışçıl göstericilere veya çevredeki kişilere değil, yalnızca şiddete karışmış kişilere yönelik olmalıdır.
- Kolluk yönetmelikleri, ciddi ve gelişigüzel yaralanmalara neden olacak kadar kusurlu olan veya orantısız hasara neden olabilecek teçhizat veya silahların kullanımını açıkça yasaklamalıdır.

Madde 15(2), Kolluk Yasası No. XXXIV, Macaristan (1994):

"Kolluk tedbirleri veya cebir kullanma araçları için çeşitli olası ve uygun seçenekler arasından, etkilenen kişi nezdinde en az kısıtlanma, yaralanma veya zarara neden olan seçenek tercih edilecektir.

Alıntı: Kolluk Meslek Ahlakı Bütünlüğünü Teşvik Etmeye Yönelik İlkeler (Amerika Birleşik Devletleri Adalet Bakanlığı) "Kolluk görevi, bazen bir memurun, gözaltına almak veya memurun kendisini, diğer memurları veya genel olarak bireyleri, kaçınılmaz bir zarar görme riskinden korumak için, şiddet sergileyen, saldırgan veya direnen bir kişiyi kontrol etmesini gerektirir. Kolluk görevlileri, görevlilerin ve başkalarının hayatını korurken, yalnızca bir etkinliği etkili bir şekilde kontrol altına almak için makul ölçüde gerekli olan miktarda güç kullanmalıdır... Güç kullanımı makul ve gerekli olduğunda, görevliler, mümkün olduğu ölçüde, artan bir ölçekte seçenekleri kullanmalı, daha düşük bir güç düzeyinin yeterli olmayacağı veya olmadığı belirlenmedikçe daha güçlü araçlara başvurmamalıdır. Genel olarak teşkilatın güç sürekliliğine dahil edilmesi gereken güç seviyeleri şunları içerir: sözlü komutlar; ellerin, kimyasal maddelerin, cop veya diğer darbe silahlarının, köpeklerin, ölümcül olmayan mermilerin ve ölümcül gücün kullanımı."

356

186. Ateşli silah kullanımı. Ateşli silahların her türlü kullanımı, potansiyel olarak ölümcül etkiye sahip oldukları şeklinde değerlendirilmelidir. Dolayısıyla ateşli silahlar, toplantılarda kolluk uygulamaları yapılması veya toplantıların dağıtılması açısından uygun taktik araçlar değildir ve bunların kullanımından kaçınılmalıdır. Özellikle de bir kalabalığa ayırım gözetmeksizin ateş edilmesi her zaman yasa dışıdır ve şiddet içeren toplantılar (ne yasal ne de barışçıl olanlar) bağlamında bile her zaman asgari güç kullanılmalıdır.³⁵⁷ Ölümcül gücün kasıtlı kullanımı, yalnızca başka birinin hayatını belirgin bir tehditten korumak amacıyla kesinlikle kaçınılmaz olduğu durumlarda yasalara uygundur.³⁵⁸

187. Güç kullanımına ilişkin yasal hükümler. Kolluk kuvvetlerinin toplantılar öncesinde, sırasında veya sonrasında uygunsuz, aşırı veya hukuka aykırı güç kullanımı, insan haklarını ve temel özgürlükleri ihlal eder, kolluk-toplum ilişkilerini zayıflatır ve yaygın bir gerginlik ve huzursuzluğa

³⁵⁴ Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamelenin veya Cezanın Önlenmesi Komitesi (CPT) Standartları, [CPT/Inf/E (2002)1 - Rev. 2015], s. 109 ve 112.

³⁵⁵ Karşılaştırınız: Uluslararası Af Örgütü Hollanda Yönergeleri, Yönerge no. 7h) ve bölüm 7.4.2, s. 157-8.

³⁵⁶ Amerika Birleşik Devletleri Adalet Bakanlığı, Kolluk Meslek Ahlakı Bütünlüğünü Teşvik Etmeye Yönelik İlkeler, paragraf 1 ve 4.

³⁵⁷ Kolluk Kuvvetlerinin Güç ve Ateşli Silah Kullanmasına İlişkin BM Temel İlkeleri, İlke 9, a.g.e., not 347 şu şekildedir: "Kolluk görevlileri; bariz ölüm veya ciddi yaralanma tehlikesine karşı kendini veya başkalarını savunmak, cana yönelik ciddi tehdit içeren hayli ağır bir suçun işlenmesini önlemek, böyle bir tehlike arz eden ve otoritesine direnen bir kişiyi tutuklamak veya bu kişinin kaçmasını önlemek amaçları dışında ve bu amaçlara ulaşmak için daha hafif araçların yetersiz kaldığı durumlar haricinde insanlara karşı ateşli silah kullanmayacaktır. Her halükarda, ateşli silahların kasıtlı olarak ölümcül şekilde kullanımı, ancak hayat kurtarmak için kesinlikle kaçınılmaz olduğunda söz konusu olabilir."

³⁵⁸ Bkz. Hukuk Dışı, Yargısız ve Keyfi İnfazlar BM Özel Raportörü Christof Heyns'in İnsan Hakları Konseyi'ne sunduğu rapor, BM Dok. A/HRC/26/36, 1 Nisan 2014, paragraf 75. Ayrıca bkz. Kolluk Kuvvetlerinin Güç ve Ateşli Silah Kullanımına İlişkin BM Temel İlkeleri, İlke 14, a.g.e., not 347: "Şiddet içeren toplantıların dağıtılmasında, kolluk kuvvetleri, ateşli silahları yalnızca daha az tehlikeli araçlar kullanılabilir olmadığında ve yalnızca gerekli olan asgari ölçüde kullanabilir. Kolluk kuvvetleri, İlke 9'da belirtilen koşullar dışında, bu gibi durumlarda ateşli silah kullanmayacaktır." Ayrıca bkz. Toplantılarda Kolluk Uygulamalarına Dair AGİT/DKİHB İnsan Hakları El Kitabı, s. 82.

neden olabilir. Bu nedenle güç kullanımı, uluslararası insan hakları hukuku ile uyumlu olması gereken iç hukukta düzenlenmelidir.³⁵⁹ İç hukuk, güç kullanımını haklı kılan (önceden yeterli uyarılar yapılmasının gerekmesi,³⁶⁰ kolluk kuvvetleri komuta yapıları ve yetkilendirme prosedürleri dahil) koşulları ve çeşitli tehditlerle başa çıkmak için kabul edilebilir kuvvet seviyesini belirlemelidir. Halka açık toplantılar sırasında güç kullanımının istisnai durumlarla sınırlı kalmasını sağlamak için, devlet düzeyinde yeterli güvenlik tedbirleri alınmalıdır. Bunlar, "(a) halka açık gösterilerde bir yöntem olarak ölümcül güç kullanımını etkili bir şekilde yasaklayan mekanizmaların uygulanmasını; (b) bir mühimmat kayıt ve kontrol sisteminin uygulanmasını; ve (c) operasyonel emirleri, bunlardan sorumlu olanları ve bunları gerçekleştirenleri izlemek için bir iletişim kayıt sisteminin uygulanmasını" içerir.³⁶¹

Yunanistan, Polis Etiği Yasası (254/2004 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi)

"Madde 2(e). [Emniyet personeli]: Yasaları korurken ve uygularken şiddet içermeyen yöntemler kullanacaktır. Güç kullanımına yalnızca kesinlikle gerekli olduğunda ve kolluk uygulamaları açısından öngörülen ve gerekli olduğu ölçüde izin verilir. Güç kullanımında her zaman gereklilik, yeterlilik ve orantılılık ilkelerine uyulmalıdır. Polis, herhangi bir gereksiz kargaşadan, zulümden veya mülke yönelik haksız zarardan kaçınarak mümkün olan en ılımlı yolları kullanacaktır. Polis, kimyasal maddeleri ve diğer mevcut araçları, özellikle de halk sağlığına zarar vermesi muhtemel olanları kötüye kullanmayacaktır."

188. Güç kullanımına ilişkin hesap verebilirlik. Bir toplantıda güç kullanılması durumunda, kolluk kuvvetlerinin konuşlandırılan silahların ve kullanılan gücün yazılı ve ayrıntılı bir kaydını tutması iyi bir uygulamadır.³⁶² Güç kullanımı, etkinlikten sonra otomatik ve hızlı bir inceleme sürecini beraberinde getirmelidir. Kolluk kuvvetlerinin güç kullanımından kaynaklı yaralanma veya ölüm vakalarının gerçekleşmesi durumunda bağımsız, açık, hızlı ve etkili bir soruşturma yürütülmelidir (bkz. aşağıdaki paragraf 235).

B. Toplantılarda üçüncü tarafların rolleri ve hakları

189. Üçüncü taraflar. Katılımcılara ve kolluk kuvvetleri personeline ek olarak, bir dizi üçüncü taraf, bir toplantıda sunulan bildirileri gözlemleme veya izleme, insan haklarını koruma, neler olduğunu rapor etme, yaralanma veya şiddet vakalarının ortaya çıkması durumunda diğer katılımcılara ve aktörlere yardım etme hakkına sahiptir. Devlet yetkilileri ve kolluk personeli, barışçıl toplanma hakkını korumaya yönelik kapsamlı sürecin bir parçası olarak bu farklı aktörlerin çalışmalarından ve bu çalışmaları kolaylaştırma ihtiyacından haberdar olmalıdır.

190. Üçüncü tarafların görünürlüğü. Üçüncü tarafların, kimlikleri kolaylıkla tespit edilebilir olmaları veya bir toplantıda ilgili makamlara kendilerini tanıtmaları yönünde resmi bir şart yoktur, ancak üçüncü tarafların kendilerini katılımcıların genelinden ayırt etme talepleri varsa veya belirli alanlara erişim ya da polis hatlarından geçmek gibi bir özel muamele talep ediyorlarsa, belirgin bir şekilde görünür olmaları veya bir kimlik tespit vesilesine sahip olmaları faydalı olabilir.

³⁵⁹ Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi tarafından 1979'da kabul edilen Polis Beyannamesi hakkındaki 690 sayılı Karar, Paragraf 13: "Polis memurları, silahları kullanabilecekleri şekil ve koşullara ilişkin açık ve kesin talimatlar alacaktır." Benzer şekilde, Kolluk Kuvvetlerinin Güç ve Ateşli Silah Kullanımına İlişkin BM Temel İlkeleri, paragraf 1, a.g.e., not 347: Hükümetlerin ve kolluk kuvvetlerinin, kişilere karşı kolluk kuvvetleri tarafından güç ve ateşli silah kullanılmasına ilişkin kural ve düzenlemeleri kabul edip uygulayacağını belirtmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi şunu ifade etmiştir: "... [M]adde 2 metni bizzat göstermektedir ki polis memurları tarafından ölümcül güç kullanılması bazı durumlarda haklı görülebilir. Bununla birlikte, Madde 2 sınırsız yetki vermemektedir. Devlet görevlilerinin düzenlenmelere aykırı ve keyfi eylemleri, insan haklarına etkin saygı gösterilmesiyle bağdaşmaz. Bu, ulusal hukuk kapsamında yetkilendirilmiş olmanın yanı sıra kolluk operasyonlarının keyfilğe ve gücün kötüye kullanılmasına karşı yeterli ve etkili bir koruma sistemi çerçevesinde yeterince düzenlenmesi gerektiği anlamına gelir." Giuliani ve Gaggio / İtalya, Başvuru No. 23458/02, 25 Ağustos 2009 (1 Mart 2010 tarihinde Büyük Daire'ye iletilmiştir), paragraf 204-205.

³⁶⁰ Örneğin, Danimarka'daki Polis Çalışma Kanunu (20 Ağustos 2015 tarihli ve 956 sayılı kanun, Madde 9(5), bir toplantının dağıtılmasından önce üç uyarıda bulunulmasını şart koşar. 1990 tarihli Polonya Toplantı Kanunu Madde 12(2) de aynı şartı içerir.

³⁶¹ Bkz. BM Özel Raportörü Raporu (2012), A/HRC/20/27, a.g.e., not 56, paragraf 36, Amerikalılar Arası İnsan Hakları Komisyonunun idari kontroller listesine atıfta bulunur (Amerika'daki İnsan Hakları Savunucularının Durumuna İlişkin Rapor, paragraf 68).

³⁶² Ölümcül olmayan güç kullanımlarının kapsamlı bir şekilde rapor edilmesini sağlamak için, kurumlar 'güç' terimini geniş bir kapsamda tanımlamalıdır. Ayrıca örneğin bkz. "Kolluk Meslek Ahlakı Bütünlüğünü Teşvik Etmeye Yönelik İlkeler", ABD Adalet Bakanlığı (2001). Şu adreste mevcuttur: <<http://www.ncjrs.gov/pdffiles1/ojp/186189.pdf>>, s.5-6, paragraf 7, "Güç Kullanımının Bildirilmesi."

1. Gazetecilerin ve basın mensuplarının çalışmalarını koruma ve kolaylaştırma görevi

191. Basının rolü. Seçkin bir rolü olan basın, hukukun üstünlüğü ile yönetilen herhangi bir devlette elzem işlevleri yerine getirir.³⁶³ Bir 'kamu gözlemcisi' olarak basının rolü, kamuoyunu ilgilendiren konularda bilgi - kamuoyunun almaya hakkı olan bilgiler - ve fikir toplamak ve yaymaktır.³⁶⁴ Bu nedenle, toplantılar genellikle "basına erişimi olmayanların şikayetlerini kamuoyunun dikkatine sunabilmeleri için tek yol" olduğundan, basın çalışanları, halka açık toplantıların bağımsız olarak kitlelere duyurulmasında önemli bir role sahiptir.³⁶⁵

192. Toplantıların bağımsız haberlere konu olmasının önemi. AGİT Basın Özgürlüğü Temsilcisi, "bizzat ifade özgürlüğü hakkının kullanılması anlamına gelen gösteriler kadar gösterilerle ilgili kısıtlamasız haber yapmanın da özgür toplanma hakkının bir parçası olduğunu" belirtmiştir.³⁶⁶ Ayrıca Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi şunu belirtmiştir: "[k]amuoyunu ilgilendiren konularda bilgi ve fikir vermek, basının sorumluluğudur [...] (ve) halkın bu bilgi ve fikirleri alma hakkı vardır. Bu, şüphesiz [...] toplantılar ve gösteriler hakkında haber yapmayı da içerir."³⁶⁷ Başka bir kararda Mahkeme, "yetkililerin halka açık gösterileri yönetmesi ve kargaşayı önlemesi hakkında bilgi sağlama konusunda basının oynadığı hayati rolün" altını çizmiştir. Mahkeme bilhassa yetkililerin büyük toplantılar sırasında toplantı katılımcıları ve genel olarak halk karşısında ve protestocuları kontrol etmek veya dağıtmak ya da kamu düzenini korumak için kullanılan yöntemler açısından hesap verebilirliğinin teminatı olarak basının rolünü vurgulamıştır.³⁶⁸

Kriz Zamanlarında İfade ve Bilgi Alma Özgürlüğünün Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Kılavuzu (2007)

"Basının yaptığı haberler kriz zamanlarında doğru, zamanında ve kapsamlı bilgi sağlamak suretiyle çok önemli olabilir. Ayrıca basın mensupları da en yüksek profesyonel standartlara bağlı kalarak ve toplumdaki farklı gruplar arasında hoşgörü ve anlayış kültürünü teşvik ederek belirli kriz durumlarının önlenmesine veya çözülmesine olumlu bir katkıda bulunabilir."

369

193. Basının, yalnızca makul süre, yer ve davranış biçimi kısıtlamalarına tabi olarak **toplantılarda kolluk faaliyetlerini kaydetme hakkı vardır.**³⁷⁰ Bu, kamu idaresinin işleyişine yönelik eleştirel tartışmayı teşvik eder ve hükümet erkinin "suistimal edildiği vakaların ortaya çıkarılmasına yardımcı olur".³⁷¹ Daha da önemlisi, kolluğun "yurttaşların ifade haklarını kullanmalarının beraberinde getirdiği kayda değer yüklerle katlanması" beklenmektedir.³⁷²

194. Basın erişiminin önemi. Ses ve video kaydı dahil olmak üzere basında yer alan haberler, kamuya açık bilgi paylaşımının önemli bir unsurudur. Bu nedenle yetkililer, basının her türlü halka açık toplantıya ve bunları kolaylaştırmak için düzenlenen kolluk faaliyetlerine tam erişiminin olmasını sağlamalıdır. Basın mensupları, kendilerini basın mensubu olarak açıkça

³⁶³ Ayrıca, Çevrimiçi ve Çevrimdışı İfade Özgürlüğüne İlişkin AB İnsan Hakları Kılavuzlarında da belirtildiği gibi (Avrupa Birliği Konseyi tarafından 12 Mayıs 2014 tarihinde kabul edilmiştir), paragraf 4: "[B]ağımsız medya, genel ilgi alanlarındaki konularda serbest bilgi ve fikir akışını kolaylaştırarak ve şeffaflık ve hesap verebilirliği sağlayarak demokratik bir toplumun temel yapıtaşlarından birini oluşturur."

³⁶⁴ Bkz. Diğerlerinin yanı sıra, Castells / İspanya, Başvuru No. 11798/85, 23 Nisan 1992, paragraf 43; Thorgeir Thorgeirson / İzlanda, Başvuru No. 13778/88, 25 Haziran 1992, paragraf 63. Genel olarak bkz. Potter Stewart, "Or of the Press" (Basının Veya'sı), Hastings Law Journal, Cilt 26, 1975, s. 631.

³⁶⁵ Yargıç Thomas Berger, British Columbia Yüksek Mahkemesi Yargıcı (1980).

³⁶⁶ Bkz. AGİT Basın Özgürlüğü Temsilcisi, Özel Rapor (2007): Siyasi gösteriler sırasında basının yönetilmesi, Gözlemler ve Öneriler, s. 1.

³⁶⁷ Bkz. Najafli / Azerbaycan, Başvuru No. 2594/07, 2 Ekim 2012), paragraf 66.

³⁶⁸ Bkz. Pentikäinen / Finlandiya (2015), a.g.e., not 346, paragraf 89.

³⁶⁹ 1005. Bakan Yardımcıları toplantısında, 26 Eylül 2007 tarihinde Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilen, "Kriz Zamanlarında İfade ve Bilgi Edinme Özgürlüğünün Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Kılavuzu".

³⁷⁰ Turner / Teğmen Driver, 848 F.3d 678, 688 (5. Daire, 2017); Illinois Amerikan Medeni Özgürlükler Birliği / Alvarez, 679 F.3d 583, 608 (7. Daire, 2012); Gilk / Cunniff, 655 F.3d 78, 82 (1. Daire, 2011); Fordyce / Seattle Şehri, 55 F.3d 436, 439 (9. Daire, 1995); Smith / Cumming Şehri, 212 F.3d 1332, 1333 (11. Daire, 2000).

³⁷¹ Gilk / Cunniff, 655 F.3d 78, 82 (1. Daire, 2011).

³⁷² Aynı yerde.

tanıtmak suretiyle kolluğun görevlerini yerine getirmesini kolaylaştırabilir. Kolluk kuvvetleri, bir toplantı hakkında haber yapmak isteyen basın mensuplarıyla nasıl işbirliği yapılacağı ve onlara nasıl davranılacağı konusunda uygun eğitim almalıdır. Basının rolü, işlevi, sorumlulukları ve hakları; görevleri arasında kalabalık yönetimi de yer alan kolluk personelinin eğitim müfredatının ayrılmaz bir parçası olmalıdır.³⁷³ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, gazetecileri gösteri alanından çıkarmaya yönelik her türlü girişimin sıkı bir incelemeye tabi tutulması gerektiğini kaydetmiştir.³⁷⁴

Madde 17, Kamusal Toplantılar Kanunu, Moldova Cumhuriyeti (2008):

"Toplantıların İcrası

Herkes toplantılarda video veya ses kaydı yapabilir.

Basının erişimi, toplantı organizatörleri ve resmi makamlarca sağlanmaktadır. Toplantıların video ve ses kayıtlarının yanı sıra teknik ekipmanlara el konulması ancak yasalar doğrultusunda mümkündür."

195. Basın temsilcisi türleri. Günümüzde teknoloji, çeşitli kişi ve kuruluşların gazetecilik faaliyetleri gerçekleştirmesini mümkün kıldığından, haber yapımı ve dağıtımı geniş bir alana yayılmıştır.³⁷⁵ Bu nedenle, gazetecilere saygı gösterilmesi ve onların korunması, resmi olarak gazeteci sıfatıyla tanınanlarla sınırlı olmamalı, "yeni medyayı kendi kitlelerine ulaşma aracı olarak kullanan toplum medyası çalışanları ve yurttaş gazeteciler ile diğer kişileri de kapsamalıdır"³⁷⁶. Dahası, "basının işlevi, kamuoyunda tartışmaları için forumlar oluşturmaya içerir, [...] [ve] bu işlevin gerçekleştirilmesi, medya veya profesyonel gazetecilerle sınırlı değildir."³⁷⁷

196. Basın akreditasyonu. Alanın sınırlı olduğu durumlar dışında bir toplantıya erişmek veya toplantıyı haber yapmak için basın kimlik belgelerine gerek duyulmamalıdır. Bu durumda akreditasyon kriterleri, basın çalışanlarının artan kapsamını hesaba katacak kadar geniş olmalıdır. Kriterler, bir devlet kurumu tarafından geliştirilmemeli veya uygulanmamalıdır. Daha ziyade, Hükümetten ve diğer devlet makamlarından bağımsız bir organ tarafından uygulanmalıdır. Bu yaklaşım, devletin kimlik belgelerini keyfi olarak veya içerikle ilgili tercihlere dayalı olarak vermesini önlemeye yardımcı olur.

197. Gazetecilerin ve diğer basın temsilcilerinin haklarına saygı duyma ve bunları koruma gerekliliği. Toplantılar sırasında, kolluk kuvvetleri ve diğer devlet temsilcilerinin, ulusal veya yabancı basını temsil etmelerine bakılmaksızın, basın çalışanlarının güvenliğini azami düzeyde sağlamaları gerekir.³⁷⁸ Bu, söz konusu kişilerin ifade özgürlüğünün sağlanması için bir ön koşuldur.³⁷⁹ Kolluk kuvvetleri, basın çalışanlarını üçüncü kişilerin neden olduğu şiddet veya zararlardan korumalıdır, ancak aynı zamanda kısıtlama uygulamak ve gazetecilerin ve diğer basın temsilcilerinin çalışmalarına müdahale etmekten kaçınmak zorundadır. Güvenliği sağlama ihtiyacı, devletler tarafından, seyahat özgürlüğü ve bilgiye erişim hakları da dahil olmak üzere basın çalışanlarının haklarını gereksiz yere sınırlandırmak için bir bahane olarak kullanılmamalıdır.³⁸⁰

198. Her tür toplantıda haber yapma hakkı. Bir toplantının mevcut bildirim şartlarına veya

³⁷³ AGİT Basın Özgürlüğü Temsilcisi, "Özel Rapor: Siyasi gösteriler sırasında basının yönetilmesi, Gözlemler ve Öneriler", Öneri Özeti, paragraf 4.

³⁷⁴ Bkz. Pentikäinen / Finlandiya (2015), a.g.e., not 346, paragraf 89.

³⁷⁵ 1198. Bakan Yardımcıları toplantısında, 30 Nisan 2014 tarihinde Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilen, gazetecilik ile gazetecilerin ve diğer basın çalışanlarının güvenliğinin korunmasına ilişkin Bakanlar Komitesi Bildirgesi.

³⁷⁶ "Gazetecilerin Güvenliği ve Cezasızlık Sorununa İlişkin BM Eylem Planı" (UNESCO ve OHCHR, Cenevre, Haziran 2017); şu adresten ulaşılabilir: <<http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/freedom-of-expression/safety-of-journalists/un-plan-of-action/>>

³⁷⁷ Társaság a Szabadságjogokért / Macaristan, Başvuru No. 37374/05, 14 Nisan 2009, paragraf 27.

³⁷⁸ Bakanlar Komitesi Kılavuzu, a.g.e. not 371, paragraf 2.

³⁷⁹ Bakanlar Komitesi Bildirgesi, a.g.e., not 378.

³⁸⁰ Bakanlar Komitesi Kılavuzu, a.g.e., not 371, paragraf 2.

devlet kısıtlamalarına ya da koşullarına uymaması, basın bu toplantıya erişme veya haber yapma hakkını kısıtlamaz.³⁸¹ Ulusal mevzuata uygun olup olmadığına bakılmaksızın, bir gösterinin yalnızca gerçekleştirilmiş olması bile haber değeri taşıyabilir. "Medya, bir etkinliğin düzenlendiği koşullara karşı tarafsızdır" ve bu nedenle, tüm toplantıların doğru şekilde haberini yapmak medyanın görevidir.³⁸² Bu amaçla kolluk, tüm toplantılarda basın haklarının eşit olarak kullanılmasını kolaylaştırmalıdır.

199. Kolluk ve basın arasındaki iletişim. Kolluk görevlileri, çatışma riskini azaltmak için basınla açık iletişim hatları kurmalıdır.³⁸³ Dahası, kolluğun etkinlik sonrası brifingi standart bir uygulama olmalı ve basın güvenliğini de ele almalıdır.³⁸⁴ Basın, "çalışmalarını bağımsız olarak, gereksiz müdahale olmaksızın ve şiddet veya zulüm korkusuna maruz kalmaksızın yürütme" konusunda özgür olmalıdır.³⁸⁵

200. Keyfi olarak gözaltına alınmama veya tutuklanmama özgürlüğü. Kolluk görevlileri, basın çalışanlarını bir toplantıyı haber yapmalarıyla bağlantılı olarak keyfi biçimde gözaltına almamalı veya yasa dışı şekilde tutuklamamalıdır.³⁸⁶ Dahası, kolluk kuvvetleri yalnızca bir basın çalışanının kişi dokunulmazlığına değil, aynı zamanda ekipmanı ve malzemesine de saygı göstermelidir. AGİT Basın Özgürlüğü Özel Temsilcisi şu hususları belirtmiştir: "Habercileri susturmak amacıyla gazetecilerin ekipmanlarına kasten el koyma, hasar verme veya onları kırma girişimleri ceza gerektiren birer suçtur, [...] ve [y]etkililer tarafından basılı materyal, video, ses klipleri veya diğer röportajlara el konulması doğrudan bir sansür eylemidir."³⁸⁷

201. Basın erişimine yönelik kısıtlamaların orantılılığı. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, erişimi sınırlandırmak için yalnızca desteklenmeyen güvenlik iddialarına başvurmak yerine, bir gazetecinin muhtemelen izinsiz toplantıların yapıldığı bir yere erişimini kısıtlamak için her zaman açık bir yasal dayanak bulunması gerektiğini belirtmiştir.³⁸⁸ Ayrıca, bir basın temsilcisinin kendisini gazeteci olarak tanımlamasına yardımcı olan özel bir giysi giymemesi veya rozet takmaması durumunda, temsilcinin kimliği ve mesleği kolluk tarafından öğrenildikten sonra gazetecilik mesleğini müdahale olmaksızın icra etmesine yine de izin verilmelidir.³⁸⁹ Bu durumda, ilgili gazeteci de benzer şekilde, genellikle diğer tüm basın mensuplarına sağlanan korumadan yararlanmalıdır.³⁹⁰

202. Dağılma emirleri. Gazeteciler bir toplantıda katılımcı olarak değil, gözlemci olarak bulunurlar. Dolayısıyla, prensip olarak, toplantı katılımcılarına dağılmaları için yöneltilen emirler, (kişisel güvenlikleri tehlikeye girmedikçe) gazetecileri bölgeyi terk etmeye zorlamamalıdır.³⁹¹ Basın temsilcilerinin kolluk operasyonunu gözlemlemeleri ve kaydetmeleri, fiziksel olarak hala orada bulunmaları (istisnai şekilde) kolluk kuvvetlerinin işlerini yapmasını önemli ölçüde engellemediği veya sekteye uğratmadığı sürece engellenmemelidir. Bu tür durumlarda, basın temsilcilerine açık talimatlar verilmeli ve dağılmaları için yeterli zaman tanınmalıdır. Daha sonra, toplantıyı yeterli şekilde haber yapmaya devam etmelerini sağlamak için onlara başka fırsatlar sunulmalıdır. Basın temsilcileri yasal bir dağılma emrine uymayı reddederse, kolluk görevlileri orantılı bir şekilde yanıt verebilir.³⁹²

³⁸¹ Aynı yerde, s. 3-4.

³⁸² Aynı yerde, s. 4.

³⁸³ Bkz. AGİT Basın Özgürlüğü Temsilcisi, Safety of Journalists Guidebook (Gazetecilerin Güvenliği Kılavuzu) (2. baskı), s. 68-69.

³⁸⁴ Bkz. Bölüm 6, "Kamusal Toplantılarda Kolluk Uygulamaları", paragraf 31-33.

³⁸⁵ Çevrimiçi ve Çevrimdışı İfade Özgürlüğüne ilişkin AB İnsan Hakları Kılavuzu, a.g.e., not 365, paragraf 28. Ayrıca bkz. 18 Aralık 2013 tarihinde gerçekleştirilen 68. oturumunda BM Genel Kurulu tarafından kabul edilen gazetecilerin güvenliği ve cezasızlık sorunu hakkında BM Kararı (A/RES/68/163).

³⁸⁶ Bkz. AGİT Basın Özgürlüğü Temsilcisi, Safety of Journalists Guidebook (Gazetecilerin Güvenliği Kılavuzu) (2. baskı), s. 68-69.

³⁸⁷ AGİT Basın Özgürlüğü Temsilcisi, a.g.e., Öneri Özeti, paragraf 4.

³⁸⁸ Bkz. Gsell / İsviçre, Başvuru No. 12675/05, 8 Ekim 2009 (yalnızca Fransızca), paragraf 54-60.

³⁸⁹ Bkz. Najafli / Azerbaycan (2012) a.g.e., not 369, paragraf 67-69.

³⁹⁰ Aynı yerde.

³⁹¹ Bkz. Pentikäinen / Finlandiya (2015), a.g.e., not 346, paragraf 95-115.

³⁹² Bu bağlamda bkz. Pentikäinen - Finlandiya (2015), a.g.e., not 346, paragraf 91; gazetecilerin yalnızca bir suçun gazetecilik görevleri sırasında işlenmiş olması nedeniyle cezai sorumluluktan muafiyet talep edemeyeceklerini vurgulamaktadır.

203. Devlet makamlarının hesap verebilirliği. Kolluk görevlilerinin davranışı, yargı kontrolüne tabi olmalı ve kolluk görevlileri, güç kullanımını ve kolluk davranışını düzenleyen her türlü norm ihlalden sorumlu tutulmalıdır.³⁹³ Basın temsilcilerine şiddet uygulanması durumunda, diğer tüm olası yasa dışı güç kullanımlarında olduğu gibi, kapsamlı ve bağımsız bir soruşturma yürütülmeli ve eğer gerekliyse iddianame hazırlanmalıdır. Netice itibarıyla "gazetecilere ve diğer basın çalışanlarına karşı işlenen suçların faillerini adalet önüne çıkarmak için tüm gerekli adımlar atılmalıdır."³⁹⁴ Buna ek olarak, devletler, basın çalışanlarına karşı şiddet içeren eylemlerde bulunan kolluk görevlileri için, henüz yapmamışlarsa, mesleki yaptırımlar oluşturmalıdır.

2. Toplantıların bağımsız şekilde izlenmesinin kolaylaştırılması

204. Toplantıları izleme hakkı. Halka açık bir toplantıyı gözlemlemek için fiziksel olarak orada bulunma hakkı, bilgi alma ve vermeye yönelik genel insan hakkının bir parçasıdır (ifade özgürlüğü hakkının doğal bir sonucudur).³⁹⁵ Ayrıca, bir toplantı hakkında basında ve diğer mecralarda çıkan haberler, toplantı organizatörleri ve katılımcılarının mesajlarını iletmeleri için önemli bir unsur olabilir ve dolayısıyla toplantıları izleme ve raporlama imkanı barışçıl toplanma özgürlüğü hakkının önemli bir parçasını oluşturur. Bu Kılavuzda geçen gözlemci ifadesi, asıl amacı halka açık toplantılarda gerçekleştirilen eylemleri ve etkinlikleri gözlemlemek ve kaydetmek olan, toplantı katılımcısı olmayan üçüncü taraf bireyler veya gruplar anlamına gelir. Halka açık toplantıların izlenmesi, bu tür etkinlikler sırasında hem katılımcıların hem de kolluk kuvvetlerinin faaliyetleri hakkında hayati bir bağımsız bilgi kaynağı sağlar ve kolluğun hesap verebilirliğini sağlamaya yardımcı olur. Gözlemciler, daha genel insan hakları ihlalleri bakımından toplantıları gözlemlemenin yanı sıra, ideal olarak kolluk kuvvetleri tarafındaki olası ayrımcı davranışlara da dikkat etmeli ve özellikle risk altında olduğu düşünülen gruplara ve bireylere özel koruma sağlanıp sağlanmadığını değerlendirmelidir.

205. Etik konular. Toplantıları izlemenin amacı, barışçıl toplanma özgürlüğünün pratikte güvence altına alınmasını sağlamak ve genel olarak insan haklarına saygıyı ve bu hakların korunmasını artırmak olmalıdır. Bu bağlamda gözetmenler, tüm tarafların insan haklarına saygı göstermeli ve 'zarar vermemeyi' hedeflemelidir. Gözlemciler her zaman hukuka saygı göstermeli ve faaliyetleri boyunca bağımsızlıklarını ve tarafsızlıklarını korumaya çalışmalıdır. AGİT/DKİHB, toplanma özgürlüğünün izlenmesi için bir el kitabı ve eğitim programı geliştirmiştir. Bu bağlamda, söz konusu materyaller, potansiyel gözlemciler için iyi uygulama örneklerinin yanı sıra faydalı bir rehberlik sunabilir.³⁹⁶ Bu el kitabı, aynı zamanda, gözlemciler için bazı temel etik konuları vurgulayan ve bunlara açıklık getirmeye çalışan Toplanma Özgürlüğü Gözlemcileri Davranış Kurallarını içerir. Bu ayrıca toplantı sürecine müdahale etmeme ilkesini, sonuçları ilk elden gözlemlere veya açık veya ikna edici gerçeklere ya da kanıtlara dayandırma ihtiyacını, medya ile sınırlı iletişimi, kişisel güvenliği sürdürmeyi, bir gözlemci olarak her zaman kendisini açık bir şekilde tanıtmayı ve kişisel takdir yetkisi ile profesyonel davranışı üst düzeyde sürdürmeyi kapsar. Bağlayıcı olmamakla birlikte, bu Davranış Kurallarının amacı, izleme kuruluşlarının nihai raporlarının ve beyanlarının geçerliliğinden ve etkinliğinden hiçbir şekilde ödün verilmemesini sağlamalarına yardımcı olmaktır.

³⁹³ Bkz. Najafli / Azerbaycan (2012), a.g.e., not 369, paragraf 39.

³⁹⁴ 1253. Bakan Yardımcıları toplantısında, 13 Nisan 2016 tarihinde Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilen, gazetecilik ile gazetecilerin ve diğer basın çalışanlarının güvenliğinin korunmasına ilişkin olarak Üye Devletlere yönelik Bakanlar Komitesi Tavsiye Kararı No. CM/Rec(2016)4.

³⁹⁵ Bkz. diğerlerinin yanı sıra, Castells / İspanya (1992), a.g.e., not 366, paragraf 43; Pentikäinen / Finlandiya (2015), a.g.e., not 346, paragraf 107; Ayrıca bkz. Glik / Cunniffe, 655 F.3d 78 (1. Daire, 2011) (özel bir kişinin polisin davranışlarını videoya kaydetmesinin, ifade ve basın özgürlüğünün bir parçası olduğuna dikkat çekerek). Ayrıca bkz. Fordyce / Seattle Şehri, 55 F.3d 436, 439 (9. Daire, 1995) ve Martin / Struthers Şehri, 319 US 141, 146-147 (1943) (Bu kararda mahkeme şu ifadeleri kullanmıştır: "Her vatandaşa bilgiyi her neredeyse almak istiyorsa dağıtmak, özgür bir toplumun korunması açısından o kadar açık bir şekilde hayati önem taşır ki bilginin dağıtılmasına ilişkin zaman ve yöntemle dair makul polis ve sağlık düzenlemeleri bir kenara bırakıldığında, bu uygulamanın tamamen korunması gerekir."). Ayrıca bkz. Özel Raportörlerin Ortak Raporu (2016), A/HRC/31/66, a.g.e., not 52, paragraf 68.

³⁹⁶ Daha fazla bilgi için bkz. AGİT-DKİHB Barışçıl Toplanma Özgürlüğünün İzlenmesi El Kitabı (DKİHB, Varşova, 2011).

206. Gözlemcilerin tanınması. Gözlemciler, bir toplantıdaki katılımcılardan ayrılabilirmeleri için bazı kimlik tespit araçlarına sahip olmalıdır. Bu, tanınmayı sağlayacak bir tür giysi giymek gibi oldukça somut bir şekil olabilir veya gözlemcilerin talep üzerine üretilebilen bir kimlik kartı taşımalarını gerektirebilir veya bunların her ikisini de kapsayabilir.

207. Toplantıların bağımsız olarak izlenmesini koruma ve kolaylaştırma görevi. Toplantıların izlenmesi ve barışçıl toplanma özgürlüğünün kullanılması bağlamında bireylerin ve grupların özgürce faaliyet göstermelerine izin verilmelidir. Devlet yetkilileri, bir toplantının gerekli bildirim şartlarına uyup uymadığına veya barışçıl olup olmadığına bakılmaksızın, izleme faaliyetlerini engellememelidir.³⁹⁷

208. Dağılma emirleri. Gözlemciler, bir toplantının katılımcıları değil, yalnızca gözlemcileridir. Dolayısıyla, prensip olarak, toplantı katılımcılarına dağılmaları için yöneltilen emirler, (kişisel güvenlikleri tehlikeye girmedikçe) gözlemcileri bölgeyi terk etmeye zorlamamalıdır.³⁹⁸ Gözlemcilerin kolluk operasyonunu gözlemlemeleri ve kaydetmeleri, fiziksel olarak hala orada bulunmaları (istisnai şekilde) kolluk kuvvetlerinin işlerini yapmasını önemli ölçüde engellemediği veya sekteye uğratmadığı sürece engellenmemelidir. Böylesi durumlarda, gözlemcilere açık talimatlar verilmeli ve dağılmaları için yeterli zaman tanınmalı, ayrıca gözlemciler etkinliği gözlemlemeye devam edebilecekleri güvenli bir yere yönlendirilmelidir. Gözlemciler yasal bir dağılma emrine uymayı reddederse, kolluk görevlileri orantılı bir şekilde yanıt verebilir.³⁹⁹

209. Gözlemci kategorileri. Bilinçli toplumsal tartışmalara katkıları nedeniyle 'toplumsal gözlemci' görevini yerine getiren sivil toplum aktörlerinin halka açık toplantıları izleme özgürlüğü teminat altına alınmalıdır.⁴⁰⁰ Bağımsız izleme; bireyler, yerel STK'lar, insan hakları savunucuları,⁴⁰¹ ulusal insan hakları kurumları, uluslararası insan hakları kuruluşları veya hükümetler arası kuruluşlar (Avrupa Konseyi, AGİT/DKİHB veya BM, özellikle de İnsan Hakları Yüksek Komiserliği ve özel tematik raportörler) tarafından gerçekleştirilebilir.⁴⁰² İdeal olarak, izleme ekipleri farklı geçmişlere sahip olmalı ve aralarında toplumsal cinsiyet dengesi bulunmalıdır.

³⁹⁷ Ayrıca bkz. Özel Raportörlerin ortak raporu (2016), BM Dok. A/HRC/31/66, a.g.e., not 52, paragraf 70.

³⁹⁸ Bkz. Pentikäinen / Finlandiya (2015), a.g.e., not 346, paragraf 95-115.

³⁹⁹ a.g.e.

⁴⁰⁰ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, sivil toplumun kamu işlerinin tartışılmasına yaptığı önemli katkıyı defalarca kabul etmiştir. Örneğin bkz. Steel ve Morris / Birleşik Krallık, Başvuru No. 68416/01, 15 Şubat 2005, paragraf 89: "... demokratik bir toplumda, küçük ve gayri resmi kampanya grupları bile, ... faaliyetlerini etkili bir şekilde sürdürebilmeli ve... bu tür grupların ve ana akımın dışındaki bireylerin kamu yararına olan konularda bilgi ve fikirleri yayarak kamuoyu tartışmalarına katkıda bulunmasını sağlamada güçlü bir kamu yararı vardır..." Ayrıca bkz. Társaság a Szabadságjogokért / Macaristan (2009), a.g.e., not 380, paragraf 36; bu kararda, Macaristan Medeni Özgürlükler Birliği'nin bir 'sosyal gözlemci' rolü oynadığı kabul edilmiştir. Ayrıca karşılaştırınız: DKİHB İnsan Hakları Savunucularının Korunmasına İlişkin Kılavuz, (DKİHB: Varşova, 2014), paragraf 62: "İnsan hakları savunucuları ve onların örgütleri, her demokraside çok önemli bir gözlemci rolü oynarlar ve bu nedenle, halka açık toplantıları özgürce gözlemlemelerine izin verilmelidir"; Glik / Cuniffe, 655 F.3d 78 (1. Daire, 2011) (Özel bir kişinin polisin davranışlarını videoya kaydetmesinin, ifade ve basın özgürlüğünün bir parçası olduğunu belirtir). Ayrıca bkz. Fordyce / Seattle Şehri, 55 F.3d 436, 439 (9. Daire, 1995).

⁴⁰¹ Bu tür izleme raporlarının bazı örnekleri arasında, "Breakdown of Trust – A Report on the Corrib Gas Dispute" (Güvenin Dağılması - Corrib Doğal Gaz Anlaşmazlığı Hakkında Bir Rapor), Frontline, 2010; Şu adresten ulaşılabilir: <<http://www.frontlinedefenders.org/node/2527>> ve "Freedom of Assembly: Review of the Situation, Russia 2008" (Toplanma Özgürlüğü: Durumun Gözden Geçirilmesi, Rusya 2008), Demos Merkezi, Gençlik İnsan Hakları Hareketi, Hukuk Davaları Hareketi GROZA ve Bölgelerarası İnsan Hakları Grubu; Şu adresten ulaşılabilir <<http://article20.org>>. Ayrıca bkz. "Korumanın Sağlanması - İnsan Hakları Savunucularına İlişkin Avrupa Birliği Kılavuz İlkeleri", AB Konseyi (Dışişleri), 2008: "İnsan hakları savunucuları, evrensel olarak tanınan insan haklarını ve temel özgürlükleri destekleyen ve koruyan bireyler, gruplar ve toplum organlarıdır. İnsan hakları savunucuları, medeni ve siyasi hakların geliştirilmesi ve korunmasının yanı sıra ekonomik, sosyal ve kültürel hakların geliştirilmesi, korunması ve gerçekleştirilmesini talep eder. İnsan hakları savunucuları ayrıca yerli topluluklar gibi grupların üyelerinin haklarını destekler ve korur. Tanım, şiddet uygulayan veya şiddet propagandası yapan kişileri veya grupları kapsamaz." Genel Sekreterin İnsan Hakları Savunucuları Özel Temsilcisi Hina Jilani tarafından sunulan rapora bakınız, BM Dok. A/HRC/4/37, 24 Ocak 2007, paragraf 29. Ayrıca bkz. "AGİT Bölgesinde İnsan Hakları Savunucuları: Zorluklar ve İyi Uygulamalar", AGİT, 2008.

⁴⁰² Örneğin bkz. "Genel Sekreterin insan hakları savunucuları hakkında notu: İnsan haklarının teşvik edilmesi ve korunması: insan hakları ve temel özgürlüklerden etkili bir şekilde yararlanmayı artırmak için alternatif yaklaşımlar dahil olmak üzere insan hakları sorunları", (A/62/225 Altmış saniyelik oturum) paragraf 91-92; Nisan 2006'da Nepal'deki protestolar sırasında İnsan Hakları Yüksek Komiserliği'nin (OHCHR) yürüttüğü izleme rolüne ilişkin: "OHCHR izleme rolü, insan hakları ihlallerini kontrol altına almak ve hesap verebilirlik amacıyla, meydana gelen ihlalleri belgelemek açısından temel olarak kabul edilmiştir." Ayrıca bkz. İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, "Nisan protestoları: demokratik haklar ve aşırı güç kullanımı, OHCHR Bulguları-Nepal'in izleme ve soruşturmaları", Katmandu, Eylül 2006.

210. İzleme faaliyetlerinin odak noktası. Halka açık toplantıları izlemek zor bir görev olabilir ve gözlemcilerin tam anlamıyla rolü, neden ve kim tarafından görevlendirildiklerine bağlı olacaktır.⁴⁰³ Örneğin gözlemciler, bir toplantının aşağıdaki gibi belirli yönlerine odaklanmakla görevlendirilebilir:

- Bir toplantıdaki kolluk uygulamaları (devletin insan hakları hukuku kapsamındaki pozitif yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini değerlendirmek için);
- Tarafların bir toplantının nasıl yürütüleceği konusunda önceden yapılmış bir anlaşmaya uygun hareket edip etmediği;
- Etkinlik sırasında bir toplantıya herhangi bir ek kısıtlama getirilip getirilmediği;
- Hem katılımcılar hem de kolluk kuvvetleri tarafından her türlü şiddet veya güç kullanımı;
- Bir toplantının katılımcılarıyla ve bir karşı toplantının katılımcıları arasındaki etkileşim;
- Katılımcıların hassas bir yerden geçen hareket halindeki bir toplantıda sergiledikleri davranışlar ve
- Kolluk görevlileri ve diğer yetkililer tarafından toplantı katılımcılarına karşı ayrımcılık.

211. Toplantılarda dijital kayıt yapma ve fotoğraf çekme hakkı. İzleme görevlilerinin, ilgili kolluk operasyonu dahil üzere bir toplantıda dijital görüntü kayıt ekipmanlarını kullanması, kolluk tarafından engellenmemelidir. Genel olarak, toplantıları ve bu tür etkinliklerde kolluk kuvvetlerinin eylemlerini kaydetme hakkına sahip olmalıdırlar. Bu aynı zamanda katılımcıların devlet görevlileri tarafından kaydedildiği bir etkileşimi kaydetme hakkını da içerir. Buna zaman zaman "geri kayıt" hakkı da denir.⁴⁰⁴ Gözlemcilerin, dijital olarak kaydedilmiş görüntüleri yalnızca, bir mahkeme emrinde belirtilmişse, kolluk kuvvetlerine teslim etmeleri istenmelidir. Bu durumda, görüntülerin asıl sahibi görüntülerin tıpkı nüshasını muhafaza etme hakkına sahip olmalıdır.⁴⁰⁵ Her halükarda, usulüne uygun süreçler yürütülmeksizin notlara ve dijital kayıt ekipmanına el konulması, bunların alıkonması ve/veya imha edilmesi yasaklanmalı ve cezalandırılmalıdır.⁴⁰⁶

212. İzleme raporları. Gözlemciler genellikle gözlem çalışmalarından elde ettikleri bulguları, halkı ve yetkili devlet makamlarını ilgilendiren konuları vurgulamak için kullanılabilecek bir raporda özetleyeceklerdir. Bu raporlar, mevcut kanunun etkililiği ve uygulanması ile devletin barışçıl toplanma özgürlüğüne saygı duyma, onu koruma ve kolaylaştırma yükümlülüklerine ne ölçüde saygı gösterdiği gibi konularda diyalog ve katılım için bir temel oluşturabilir. Bu, gerek çevrimiçi gerekse çevrimdışı toplantılarla ilgili kolluk uygulamalarını belgelemek açısından iyi bir yoldur. İzleme raporları ayrıca ilgili kolluk kuvvetleri veya diğer kamu otoriteleri ile iletişim

⁴⁰³ Örneğin, bkz. Christina Loudes, Handbook on Observations of Pride Marches (Onur Yürüyüşlerinin Gözlemlenmesine İlişkin El Kitabı) (ILGA-Europe, Haziran 2006). Ayrıca bkz. Jennifer Prestholdt, "Familiar Tools, Emerging Issues: Adapting traditional human rights monitoring to emerging issues" (Tanıdık Araçlar, Yeni Sorunlar: Geleneksel insan hakları izlemesini yeni sorunlara uyarlamak), 2004, Rusça, Lehçe, Ukraynaca, Kırgızca ve İngilizce olarak şu adresten ulaşılabilir: <http://www.newtactics.org/en/FamiliarToolsEmergingIssues>.

⁴⁰⁴ BM Özel Raportörlerinin ortak raporu (2016), BM Dok. A/HRC/31/66, a.g.e., not 52, paragraf 71.

⁴⁰⁵ Bkz. Glik / Cunniffe, 655 F.3d 78 (1. Daire, 2011) (Özel bir kişinin polisin davranışlarını videoya kaydetmesinin, ifade ve basın özgürlüğünün bir parçası olduğunu belirtir). Ayrıca bkz. Fordyce / Seattle Şehri, 55 F.3d 436, 439 (9. Daire, 1995). Daha yakın zamandan bkz. Ahmad / St. Louis Şehri, No. 4:17 CV 2455 CDP, 2017 WL 5478410 (ED Mo. 15 Kasım 2017). Bu kararda bir federal yargıç, St. Louis Metropolitan Polis Departmanının protesto faaliyetlerini gözlemleyen veya kaydedenlerin anayasal haklarını korumak için derhal protokoller benimsemesi gerektiğine karar vermiştir (Memurların 'polisi eleştirmeleri veya polisin davranışlarını kaydetmeleri nedeniyle protestocuları cezalandırmak için keyfi ve misilleme amaçlı olarak kendi takdir yetkilerini kullandıkları ortaya konmuştur.') Ayrıca bkz. Fields / Philadelphia Şehri 862 F.3d 353 (3. Daire, 2017) ve Harvard Law Review, Cilt 131, No. 7, 2018, s. 2049; Calvert Clay, "The Right to Record Images of Police in Public Places: Should Intent, Viewpoint, Or Journalistic Status Determine First Amendment Protection" (Kamuya Açık Yerlerde Polisin Görüntülerini Kaydetme Hakkı: Kasıt, Bakış Açısı veya Gazeteci Statüsü, Birinci Değişiklik Kapsamındaki Korumayı Belirlemeli Midir?), UCLA Law Review Disc. Cilt 64, 2016, s. 230-253; Ashley Billam, "The Public's Evolution from News Reader to News Gatherer: An Analysis of the First Amendment Right to Video Record Police" (Halkın Haber Okuyucusundan Haber Toplayıcıya Evrimi: Polislerin Video Kaydının Yapılmasına İlişkin Birinci Değişiklik Kapsamındaki Hakkın Analizi), Kansas Law Review Cilt 66, 2017, s. 149-180; Vincent Nguyen, "Watching Big Brother: A Citizen's Right to Record Police" (Büyük Biraderi İzlemek: Bir Vatandaşın Polisi Videoya Kaydetme Hakkı), Fordham Intell. Prop. Media & Ent. L.J. Cilt 28, No. 3, 2018, s. 637; Matt Ford, "A Major Victory for the Right to Record the Police" (Polisi Kaydetme Hakkı Açısından Büyük Bir Zafer), The Atlantic, 7 Temmuz 2017; Şu adresten ulaşılabilir: <https://www.theatlantic.com/politics/archive/2017/07/a-major-victory-for-the-right-to-record-police/533031/>. Polis yönlendirmesinin bir örneği için bkz: Cambridge Polis Departmanı (ABD), "Public Audio/Video Recordings of Police Actions" (Polis Eylemlerinin Kamuya Açık Ses/Video Kayıtları), (Politika ve Prosedürler, No. 427, Şubat 2014) Şuradan erişilebilir: http://www.cambridgema.gov/~media/Files/policedepartment/Polices/publicaudiovideorecordingsofpoliceactions_s2014.pdf.

⁴⁰⁶ BM Özel Raportörlerinin ortak raporu (2016), BM Dok. A/HRC/31/66, a.g.e., not 52, paragraf 71.

kurmak için kullanılabilir, yönetmeliklerin ve kolluk yaklaşımlarının gözden geçirilmesinin veya daha fazla eğitimin, kaynakların ya da ekipmanın gerekli olabileceği alanları vurgulayabilir. Bağımsız izleme raporları ayrıca Avrupa Konseyi, AGİT /DKİHB ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşları belirli bir ülkede insan haklarına saygı duyulma ve bu hakları koruma düzeyi hakkında bilgilendirmek için yararlı bir kaynak olabilir (bkz. Ek A, Uluslararası insan hakları standartlarının uygulanması).

3. Tıbbi bakıma erişimi kolaylaştırma ve doktorların çalışmalarını koruma görevi

213. Silah çeşitliliğine bağlı olarak artan sağlık riski. Son yıllarda kalabalık kontrolü amacıyla kullanılan silahların çeşitliliğinin arttığı görülmektedir. Bazı durumlarda bu silahlar, eski askeri sınıf silahları da içermektedir. Çoğu zaman, bu tür silahların kullanımı yeterince düzenlenmemekte veya bilinmemektedir. Bu da böylesi silahların yaygın kullanımına veya kötüye kullanılmasına yol açarak toplantılardaki katılımcıların yaralanmasına, sakatlanmasına veya ölümüne neden olur.⁴⁰⁷ Toplantılar esnasında rutin olarak kullanılan plastik mermi, göz yaşartıcı gaz gibi kimyasal tahriş özellikli maddeler, tazyikli su, sersemletici el bombası (flashbang) veya ses bombası gibi yönelim bozukluğuna neden olan silahlar ya da sonik toplar gibi akustik silahları da içeren kalabalık kontrol teknikleri ve silahları çok büyük ölçüde gelişmiştir ve insan sağlığı için eskisinden çok daha büyük riskler oluşturmaktadır.⁴⁰⁸

214. Doktorlara erişimi kolaylaştırma görevi. Bu nedenle, devlet yetkililerinin uygun tıp hizmetlerinin kamuya açık toplantılara katılan tüm katılımcıların yanı sıra çevrede bulunabilecek katılımcı olmayan kişiler ve kolluk görevlileri tarafından erişilebilir olmasını sağlamaları daha da önemlidir. Tıp hizmetleri, profesyonel veya gönüllü olarak çalışan sağlık çalışanları veya gönüllü kuruluşlar ya da sokak sağlık görevlileri tarafından sağlanabilir.⁴⁰⁹ Hastalıkları önlemek ve siyasi bağlantıları, resmi veya gayri resmi statüleri, ırkları veya dinleri ne olursa olsun hasta ve yaralılara bakmak, doktorların ve diğer tıbbi personelin etik görevidir. Yetkililer, bu profesyonel göreve, sağlık sistemlerinin genel işlevlerine ve tıp hizmetlerine, kargaşa ve şiddet sırasında dahi müdahale etmekten her zaman kaçınmalıdır.⁴¹⁰

215. Tıp hizmetleri ihtiyaç temelinde verilmelidir. Tıbbi tedavi, ihtiyaç önceliğine dayanmalı ve gözaltına alınan ya da tutuklanan kişilere sunulmalıdır. Bu bağlamda çocuklar, hamile kadınlar veya engelliler gibi potansiyel açıdan savunmasız durumdaki toplantı katılımcılarının özel ihtiyaçları dikkate alınmalıdır. Ayrıca acil durum araçlarının yaralılara hızlı erişimi sağlanmalı, gönüllü olarak çalışanlar da dahil olmak üzere sağlık personeli, kolluk görevlileri veya diğer toplantı katılımcıları tarafından hedef alınmadan yaralıları tedavi edebilmelidir.⁴¹¹

216. Doktorların çalışmasına müdahale etmeme sorumluluğu. Hükümet ve kolluk kuvvetleri, protestolar ve kargaşa dönemleri dahil olmak üzere, doktorların ve tıp uzmanlarının mesleki görevlerine ve sağlık sistemlerinin genel işlevlerine müdahale etmemeli, doktorların ve tıp uzmanlarının her türlü halka açık toplantı sırasında insanlara uygun bakımı sağlamak için

⁴⁰⁷ Bkz. "Tebdil-i Kıyafet Ölüm: Kalabalık Kontrol Silahlarının Sağlık Açısından Sonuçları", (Doktorlar ve İnsan Hakları ve Uluslararası Medeni Özgürlükler Örgütleri Ağı, 2016) şuradan ulaşılabilir:

<<http://physiciansforhumanrights.org/library/reports/lethal-in-disguise.html>>.

⁴⁰⁸ Bu nedenle, kinetik darbeleri mermiler (plastik mermiler), özellikle yakın mesafeden ateşlenirse ciddi yaralanma, sakatlık ve ölüme neden olabilir; kimyasal tahriş edici maddeler ("göz yaşartıcı gaz") gözlerde tahriş, ciltte sızıya, solunum sıkıntısına ve psikolojik yönelim bozukluğuna neden olur ve ciddi yaralanmalara ve ölüme sebebiyet verebilir; tazyikli su, gözleri yaralayabilir ve soğuk havada kullanılırsa hipertermi veya donmaya neden olabilir; yönelim bozukluğu cihazları (flashbang veya sersemletme bombaları) patlarken parçalanabilir ve patlama kaynaklı yaralanma riski taşıyabilir; akustik silahlar (sonik toplar) ise işitme kaybı dahil olmak üzere kulaklara ciddi zarar verme potansiyeline sahiptir. Ayrıca bkz. Ali Güneş / Türkiye, (2012) a.g.e., not 353; İzci / Türkiye (2013), a.g.e., not 353.

⁴⁰⁹ Protestolarda gönüllü görev yapan sağlık çalışanlarının tarihçesi için bkz. <<https://atlantaresistancemedics.wordpress.com/the-library/history/>>

⁴¹⁰ Bkz. "Özgürlüğü Aşagılama: Türkiye'de Göz Yaşartıcı Gazın Silah Olarak Kullanımı ve Sağlık Personeline Yönelik Saldırıları", (İnsan Hakları için Doktorlar, 2013) <<http://physiciansforhumanrights.org/library/reports/contempt-for-freedom.html>>

⁴¹¹ Aynı yerde.

yeterli korumaya ve kaynaklara sahip olmasını sağlamalıdır. Bu özellikle, sağlık personelinin bağımsızlığını ve her durumda hastayı tarafsız bir şekilde iyileştirip yaralıları tedavi ettikleri için toplumdaki özel rollerini koruma yükümlülüğünü içerir. Kolluk görevlileri, yaralı katılımcıları gözaltına almak için bir toplantıya baskın düzenlemekten, sağlık personeline gözdağı vermekten veya tıbbi personeli aramaktan kaçınılmalıdır, çünkü bu, insanların acilen ihtiyaç duyabilecekleri tıbbi yardımı almalarını engelleyebilir.

C. Toplantı Katılımcılarının Gözaltına Alınması ve Tutuklanması

217. Toplantı katılımcılarının çevresinin sarılmasına (veya 'kordona alınmasına') sadece istisnai durumlarda izin verilir. Toplantılar sırasında bireyler yalnızca fiili veya kaçınılmaz şiddet gibi istisnai durumlarda ve toplantıyı dağıtmaktan başka hiçbir tedbirin sorunu çözemeyeceği hallerde, belirlenmiş alanlarla sınırlandırılmalıdır. Toplantı katılımcılarının kolluk kontrolü altındaki tek bir çevrili alanda kalmalarını gerektiren stratejilerden ('kordona alma' veya 'çevirme' olarak da bilinir), katılımcılar ile katılımcı olmayanlar veya barışçıl ve barışçıl olmayan katılımcılar arasında ayırım yapılmadığı için genellikle kaçınılmalıdır.

Bazı kişilerin bir kolluk hattını geçmesine izin verirken başkalarının bunu yapmasını engellemek de ayrımcı bir uygulamadır ve gerilimi şiddetlendirebilir. Diğer taraftan, belirli bir bölgeden çıkış yapılmasına izin vermeyen mutlak bir kordon uygulaması, potansiyel olarak bireysel özgürlük hakkını ve seyahat özgürlüğünü ihlal eder.⁴¹² Kordona alma uygulaması; çocuklar, hamile kadınlar ve engelliler gibi savunmasız bireyler için, özellikle engelleri hareketliliklerini etkiliyorsa, bilhassa zararlı olabilir.⁴¹³ Kordona alma uygulamasına başvurulacaksa bu yöntem mümkün olan en kısa süreyle uygulanmalı, uygulamanın nedenleri katılımcılara açıkça iletilmeli, tualete ve içme suyuna erişim dahil olmak üzere yardıma ihtiyacı olanlara uygun destek verilmelidir. Kordona alma uygulaması, katılımcılar hakkında istihbarat toplamak amacıyla kullanılmamalıdır ve bu şekilde etrafı çevrilen kişiler, çevrili alandan ayrılmasına izin verilmeden önce kişisel bilgilerini ifşa etmeye zorlanmamalıdır.⁴¹⁴

Madde 108, Columbia Bölgesi Birinci Değişiklik Kapsamındaki Haklar ve Polis Standartları Kanunu (2004),

Amerika Birleşik Devletleri

"Polis kordonlarının kullanılması"

İnsanların siyasi, sosyal veya dini görüşlerini ifade etmek amacıyla düzenlediği gösteri, miting, geçit töreni, yürüyüş, grev protestosu veya diğer benzer toplantıların (veya bunların bir bölümünün) çevrelenmesi veya büyük ölçüde çevrelenmesi için bir polis kordonu kullanılması suretiyle hiçbir acil durum alanı veya bölgesi oluşturulmayacaktır. Alanda veya bölgede bulunan kişilerin önemli bir kısmının veya yüzdesinin (onaylanmış bir toplanma planına sahip olmama dışında) yasa dışı eylemlerde bulunduğuna inanmak için geçerli nedenlerin bulunduğu durumlar ve polisin bu kişileri teşhis edebildiği ve gözaltına almaya karar verdiği haller, bu maddenin, göstericilerin güvenliği için bir toplantının çevrelenmesi amacıyla polis kordonu uygulaması yapılmasını yasaklamaması koşuluyla istisnadır.

⁴¹² Ayrıntı için bkz. yukarıdaki 274 numaralı not. Ayrıca bkz. *Vodak / Chicago Şehri*, 639 F.3d 738, 742-747 (7. Daire, 2011) (Kararda, kamu düzenini korumak için halka açık bir toplantıda katılımcıları gereksiz olarak [kordona almanın] ve gözaltına alıp tutuklamanın ifade özgürlüğü hakkını ve makul olmayan aramalara ve el koymalara maruz kalmama hakkını ihlal ettiği belirtilmiştir). Ayrıca bkz. *Staubert / New York Şehri*, No. 03 CIV. 9162 (RWS), 2004 WL 1593870, *1 (S.D.N.Y. 16 Temmuz 2004), tadil edildiği şekliyle (19 Temmuz 2004), tadil edilmiştir, No. 03 CIV.9162 RWS, 2004 WL 1663600 (S.D.N.Y. 27 Temmuz 2004) (polis, göstericilerin istedikleri zaman girip çıkmalarını engelleyen büyük çitleri kullanmasını yasaklayan, bildirilmemiş dava kararı). Bkz. BM Özel Raportörü Raporu, (2014), BM Dok. A/HRC/26/29, a.g.e., not 138, paragraf 40; Raportör bu tür taktiklerin "barışçıl toplanma özgürlüğünün kullanılması üzerinde güçlü bir caydırıcı etkiye" sahip olduğunu değerlendirmiştir.

⁴¹³ Aynı yerde.

⁴¹⁴ Bkz. BM Özel Raportörü Raporu (2013), A/HRC/23/39, a.g.e., not 56, paragraf 53-54 ve Rapor Eki. A/HRC/23/39/Add.1, a.g.e., not 327, paragraf 36-38.

218. Toplu gözaltılar veya tutuklamalardan kaçınılmalıdır. Kolluk görevlileri, ilke olarak, uluslararası insan hakları hukuku⁴¹⁵ uyarınca keyfi olduğu düşünülen ve masumiyet karinesine aykırı olan toplu gözaltılardan kaçınılmalıdır.⁴¹⁶ Masum kişilerin ve kanunu ihlal ettiğine inanılan kişilerin eşzamanlı olarak gözaltına alınmasından kaynaklanan kitlesel özgürlükten yoksun bırakma uygulaması, kolluk kuvvetleri suçluların bireysel olarak tutuklanmasını sağlayacak yeterli kaynağa sahip olmadığından yapılmamalıdır. Yeterli kaynak temini, devletlerin barışçıl toplanma özgürlüğünü (bkz. yukarıdaki paragraf 75) ve keyfi olarak özgürlükten mahrum bırakılmama hakkını korumak konusunda üstlendikleri pozitif yükümlülüğün bir parçasını oluşturur.

219. Toplantı katılımcılarının durdurulması, aranması, gözaltına alınması veya tutuklanması konularında açık ve erişilebilir protokoller oluşturulmalıdır. Devletlerin toplantılar sırasında katılımcıların yasal olarak durdurulması ve aranması veya gözaltına alınması/ tutuklanması konularında açık ve ileriye dönük protokoller oluşturması büyük önem taşımaktadır. Bu tür protokollerin açık bir hukuki temeli olmalıdır (bkz. paragraf 90 ve devamı. 'Kanunilik ilkesi'). Toplantılara katılan kişiler, makul olmayan aramalara ve el koymalara maruz kalmamalıdır.⁴¹⁷ Devlet protokolleri, arama ve el koymayı içeren tedbirlerin ne zaman yasal ve uygun olduğu, bunların nasıl gerçekleştirilmesi gerektiği ve gözaltına alındıktan sonra kişilere ne olması gerektiği konusunda rehberlik etmelidir. Prensip olarak, bir kolluk araması, ancak (bu tür tedbirleri, örneğin, yalnızca bir suçun geçerli nedeni veya makul şüphesinin olması durumunda şart koşması gereken) kanunlarla öngörülmüşse, gerekli ve orantılı olması ve insan onuruna saygı duyması halinde haklı gösterilebilir.⁴¹⁸ Şüpheli olan ancak suçtan hüküm giymemiş tutukluların parmak izlerinin, hücre örneklerinin ve DNA profillerinin saklanması kanunla kesinlikle sınırlandırılmalıdır.⁴¹⁹ Dahası bireyler, kendileriyle aynı cinsiyetten olan, eğitilmiş kolluk görevlileri tarafından aranmalıdır. Bu da kolluk birimlerinin yapısında mümkün mertebe toplumsal cinsiyet dengesi sağlanmasını gerektirir.⁴²⁰ Durdurma, arama ve gözaltı protokolleri de etnik fişlemeyi açıkça tanımlamalı ve yasaklamalıdır. Kimlik kontrolleri, yalnızca başkalarının haklarını ve özgürlüklerini korumak için gerekliyse, örneğin, kontrol edilen kişilerin şiddete veya başka bir şekilde suç davranışlarına karışabileceğine dair makul şüphe varsa ya da uluslararası belgelerde yer alan diğer sınırlama gerekçelerine dayanılıyorsa haklı görülmelidir. Aksi takdirde, bu tür kontrollerin toplantılara katılım üzerinde caydırıcı bir etkisi olabilir. Kolluk tarafından yetkinin kötüye kullanılması, 'ırk temelli' veya diğer tür ayrımcılık ya da 'ırk' saikli görevi kötüye kullanma iddiaları etkili bir şekilde soruşturulmalı ve failer yeterli seviyede cezalandırılmalıdır.⁴²¹

⁴¹⁵ Uluslararası Af Örgütü, Adil yargılama kılavuzu, 2. baskı, s. 34. Ayrıca bkz İHK Sonuç Gözlemleri: Kanada, BM Dok. CCPR/C/CAN/CO/5 (2005), paragraf 20.

⁴¹⁶ İHK Sonuç Gözlemleri: Burkina Faso, BM Dok. CCPR/C/BFA/CO/1 (2016), paragraf 37: "kamu otoyolundaki gösteriler sırasında gerçekleştirilen vandalizm eylemlerinin cezalandırılmasının Sözleşmeye ve özellikle de masumiyet karinesi ile cezanın şahsiliği ilkesine uygun olmadığı endişesi mevcuttur, zira suçun failinin kimliğinin tespit edilip edilmediğine bakılmaksızın, bir grubun her üyesinin cezai olarak sorumlu tutulmasına izin verir."

⁴¹⁷ Örneğin bkz. Terry / Ohio, 392 US 1 (1968) (Kısa bir sorgulama için bir yayanın sokakta kısa bir süre alıkonulmasının bile makul olmayan arama ve el koymalara karşı anayasal güvenceyi devreye soktuğunu belirtmiştir).

⁴¹⁸ AİHM, genel olarak (i) arama önlemlerinin gerekli ve meşru amaçla orantılı olup olmadığını, (ii) etkin bir gözetim mekanizması olup olmadığını, (iii) bu tür aramaları yapma yetkisinin, etkin yargı denetimine ve tazminat davalarına tabi olup olmadığını, (iv) söz konusu arama yetkilerine yönelik zamansal ve coğrafi kısıtlamalar bulunup bulunmadığını, (v) durdurma ve arama önlemlerini yerine getirme usullerinin açıkça belirtilip belirtilmediğini ve (vi) kişileri durdurma ve arama kararında herhangi bir uyarı (örneğin, makul şüpheyi ortaya koyma gerekliliği) bulunup bulunmadığını analiz eder (Örneğin bkz. Gillan ve Quinton / Birleşik Krallık (2010), a.g.e., not 172, paragraf 80-83 ve 86. İnsan onuru ile ilgili olarak bkz. Selmouni / Fransa, Başvuru No. 25803/94, 28 Temmuz 1999, paragraf 99: "[h]er halükarda Mahkeme, özgürlüğünden yoksun bırakılan bir kişi bakımından, o kişinin kendi davranışları fiziksel güce başvurulmasını kesinlikle gerektirmiyorsa fiziksel güç kullanımının insan onurunu zayıflatıldığını ve ilke olarak Madde 3'te belirtilen hakkın ihlali anlamına geldiğini yineler."

⁴¹⁹ Bkz. S. ve Marper / Birleşik Krallık (2008), Başvuru No. 30562/04 ve 30566/04), 4 Aralık 2008. Bu kararda bu tür verilerin saklanması hakkında yetkililerin genel ve ayırım gözetmeyen doğası, Mahkemenin özel hayat ve aile hayatı hakkının ihlal edildiğine karar vermesine neden olmuştur.

⁴²⁰ BM Kadın Mahpuslara Dair Tutumlar ve Kadın Failler İçin Hapis Dışı Tedbirlere Dair Kurallar ("Bangkok Kuralları"), 22 Temmuz 2010, Kural 19.

⁴²¹ Bkz. Avrupa Konseyi İrkçılığa ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu (ECRI), kolluk uygulamalarında ırkçılık ve ırk ayrımcılığına karşı mücadeleye ilişkin Genel Politika Tavsiyesi No. 11, 29 Haziran 2007, paragraf 1 ve 9; ayrıca bkz. AGİT, "Police and Roma and Sinti: Good Practices in Building Trust and Understanding" (Polis, Romanlar ve Sinti: Güven ve Anlayışı Tesis Etmede İyi Uygulamalar) (2010), s.10 ve 58.

220. Toplantı sırasında katılımcıların gözaltına alınması ve tutuklanmasına ilişkin eşik.

Bir toplantı sırasında (idari, cezai veya diğer suçları işledikleri için) katılımcıların gözaltına alınması ve/veya tutuklanması, her bir münferit vakada ve özellikle sadece idari suçları içeren durumlarda yüksek bir geçerli neden eşğine uygun olmalıdır.⁴²² Mümkünse, toplantı öncesinde veya sırasında meydana gelen yasa dışı eylemler nedeniyle toplantı katılımcılarının gözaltına alınmasını olay bitene kadar ertelemek genellikle daha uygun olabilir. Dahası, sadece yasa dışı eylemlere doğrudan karışan kişiler gözaltına alınmalı,⁴²³ bu kişiler tutukluluk nedenleri artık geçersiz hale gelir gelmez serbest bırakılmalıdır. Kısa tutukluluk süreleri bile katılımcıların toplanma ve seyahat özgürlüklerini (MSHUS Madde 12 ve AİHS Protokol No. 4, Madde 2) doğrudan etkileyecektir ve MSHUS Madde 9 ve AİHS Madde 5 (kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı) kapsamında özgürlükten yoksun bırakılma anlamına gelebilir.⁴²⁴ Bu nedenle tutuklama seçeneği, yalnızca ciddi suçların işlenmesini önlemek için acil bir ihtiyaç varsa ve tutuklamanın kesinlikle gerekli olduğu durumlarda (örneğin, şiddet içeren davranış nedeniyle) kullanılmalıdır. Devletler, protestocuların toplantı sırasında kolluk eylemlerine itirazlarını ifade ettikleri için gözaltına alınmamlarını sağlamalıdır.⁴²⁵ BM İnsan Hakları Komitesi, "[a] toplanma özgürlüğü[nü kapsayan durumlar] dahil olmak üzere Sözleşme ile güvence altına alınan hakların meşru kullanımının cezası olarak gözaltı veya tutuklama yapılması keyfidir," şeklinde görüş belirtmiştir.⁴²⁶

D. Toplantı sonrası verilen cezalar

221. (Yeterince açık) bir kanun olmadan ceza verilemez. Bir toplantıdan sonra, yaptırımların ve cezaların uygulanmasına ancak bu yaptırım ve cezaların toplantının yapıldığı sırada kanunla önceden belirlenmiş olması halinde izin verilebilir. Aksi takdirde bu, gerçekleştirildikleri zaman suç sayılmayan eylemler için kişilerin cezalandırılmayacağı ilkesini ihlal edebilir.⁴²⁷ Aynı durum, yeterince açık olmayan, kanunilik ilkesini ve mevzuatın öngörülebilirliğini ihlal eden bir yasaya dayalı cezalar için de geçerlidir. Bu ilkelere uymayan mevzuat, barışçıl toplanma özgürlüğü gibi önemli insan haklarını kısıtlamak için haklı bir dayanak olmayacaktır.⁴²⁸

222. Verilen cezalar gerekli ve orantılı olmalıdır. Toplantılar sırasındaki davranışlara yönelik gereksiz veya orantısız şekilde sert yaptırımlar, önceden bilinmeleri halinde, bu tür etkinliklerin düzenlenmesini engelleyebilir ve katılımcıların katılmasını engelleyebilecek bir caydırıcı etkiye sahip olabilir. Dolayısıyla bu tür yaptırımlar, barışçıl toplanma özgürlüğünün dolaylı bir ihlali teşkil edebilir.⁴²⁹ Kamu düzenine veya başkalarının hak ve özgürlüklerine ciddi

⁴²² Örneğin bkz. ABD Bölge Mahkemesi, New York Güney Bölgesi, 30 Eylül 2012, Hacer Dinler ve Diğerleri / New York Şehri, No. 04 Civ 7921 (yayınlanmamış) s. 4-7, 'grup geçerli nedeninin' anayasaya aykırılığı hakkındadır. Ayrıca bkz. Ybarra / Illinois, 444 US 85, 91 (1975) (bir kişiyi aramak veya alıkoymak için grup değil, bireysel geçerli neden gereklidir).

⁴²³ "Mahkeme, iklim konferansında toplu tutuklamaların yasa dışı olduğuna hükmetti", 25 Ocak 2012 <<http://cphpost.dk/news/climate-conference-mass-arrests-illegal-court-upholds.628.html>>; "Daha fazla gösterici polisten tazminat alabilir", 3 Şubat 2012 <<http://cphpost.dk/news/more-demonstrators-may-receive-police-compensation.717.html>>, "Futbol maçından sonra toplu tutuklamalar yasa dışı olabilir", 3 Aralık 2013 <<http://cphpost.dk/news/mass-arrests-after-football-game-may-have-been-illegal.7977.html>>.

⁴²⁴ Ayrıca bkz. BM İnsan Hakları Komitesi, Madde 9 (Kişi Hürriyeti ve Güvenliği) hakkında Genel Yorum No. 35, CCPR/C/GC/35, 16 Aralık 2014; Brega ve Diğerleri / Moldova, Başvuru No. 61485, 24 Ocak 2012, paragraf 37-44.

⁴²⁵ ABD Adalet Bakanlığı (Medeni Haklar Dairesi), Ferguson Polis Departmanı Soruşturması, 4 Mart 2015: "Görevin kötüye kullanıldığı algısıyla küfürlü karşılık verilmesi bile bir muhalefet biçimi olabilir. Yüksek Mahkemenin ifadesiyle, "[b]ireylerin tutuklanma riski olmaksızın sözlü olarak polis uygulamalarına karşı çıkma veya itiraz etme özgürlüğü, özgür bir ulusu polis devletinden ayıran en temel özelliklerden biridir." [Hill, 482 US, 463'ten alıntıdır]. Memurların sözlü tacize maruz kalmaması idealdir. Topluluklar karşılıklı saygıyı teşvik etmeli ve polis de aynı şekilde insan onuruna yaraşır biçimde davranarak saygı göstermelidir. Ancak özellikle polis memurlarının anayasaya aykırı kolluk uygulamaları yaptıkları durumlarda, yalnızca konuşmayı bastırmak, topluluğun muhalefetini şiddetlendirir."

<https://www.justice.gov/sites/default/files/opa/press-releases/attachments/2015/03/04/ferguson_police_department_report.pdf>. Polisin görüntülerini kaydeden kişilere karşı misilleme eylemine ilişkin bkz. yukarıdaki not 408.

⁴²⁶ BM İnsan Hakları Komitesi, Genel Yorum No. 35, a.g.e., not 427, paragraf 17.

⁴²⁷ MSHUS, Madde 15: "Hiç kimse, işlendiği zamanda ulusal veya uluslararası hukuk bakımından suç sayılmayan bir fiil ya da ihmal yüzünden suçlu sayılamaz."

⁴²⁸ Bkz. Vyerentsov / Ukrayna (2013), a.g.e., not 37; Mrktchyan / Ermenistan (2007), a.g.e., not 175, paragraf 40-43.

⁴²⁹ Gün ve Diğerleri / Türkiye, (2013), a.g.e., not 113, paragraf 82-84; ayrıca bkz. Yılmaz Yıldız ve Diğerleri / Türkiye (2014), a.g.e., not 265, paragraf 34 ve 48; ayrıca bkz. BM İnsan Hakları Komitesi, Görüşler (esas hakkında): Igor Bazarov / Belarus (1934/2010), 24

zarar verme tehdidi içermeyen veya ciddi zararlar sonuçlanma riski bulunmayan küçük suçlara yönelik cezalar, düşük ve toplantılarla ilgisi olmayan küçük suçlarla aynı olmalıdır. Küçük çaplı idari ihlallerin söz konusu olduğu durumlarda, toplantı katılımcılarına ve organizatörlere herhangi bir yaptırım veya ceza verilmesi uygun olmayabilir.⁴³⁰

223. Gelecekteki toplantılara katılımıla ilgili kısıtlamalar. Kişinin gelecekteki belirli toplantılar sırasında yasayı ihlal etme niyetinde olduğuna dair tartışmasız kanıtlar olmadıkça, barışçıl toplantılara gelecekteki katılım (örneğin, kefalet koşullarının dayatılması yoluyla) kısıtlanmamalıdır. Gelecekteki katılımlara bu tür kısıtlamalar getirildiğinde, mahkemede bunların gerekliliği ve orantılılığına itiraz etme fırsatı olmalıdır.

224. Sorumluluk, bireysel suçluluğa dayanmalı ve kanıtlarla desteklenmelidir. Organizatörler ve güvenlik görevlileri, yasal gerekliliklere uymak ve toplantılarının barışçıl olmasını sağlamak için makul çabayı göstermekle yükümlüdür. Bununla birlikte, örneğin, mala zarar verme veya kargaşa ya da şiddet eylemlerinin toplantı katılımcılarından veya bağımsız hareket eden çevredeki insanlardan kaynaklanması gibi bireysel olarak sorumlu olmadıkları durumlarda sorumluluklarını yerine getirmedikleri için sorumlu tutulmamalıdır.⁴³¹ Yalnızca organizatörlerin veya güvenlik görevlilerinin kişisel ve kasıtlı olarak fiili zararı veya kargaayı teşvik ettiği, bunlara neden olduğu veya bunlara katıldığı durumlarda sorumluluk söz konusu olacaktır.⁴³² Bilhassa bir organizatör, bireysel katılımcıların eylemlerinden veya aldıkları brifingdeki şartlara uygun hareket etmeyen güvenlik görevlilerinin davranışlarından, onları bu tür davranışları sergilemeye alenen teşvik etmediği sürece sorumlu tutulmamalıdır.⁴³³ (Organizatör bu şekilde bir teşvikte bulunmuşsa, katılımcıların eylemlerinden değil, kendi eylemlerinden - teşvik ve tahrik - sorumlu olacaktır). Herhangi bir güvenlik görevlisinin veya katılımcının, kasıtlı olarak veya ihmal nedeniyle bir toplantı sırasında bir suç işlemesi veya kolluk kuvvetlerinin yasal talimatlarını kasten yerine getirmemesi durumunda bireysel sorumluluk doğacaktır. Bununla birlikte, bir toplantı ciddi bir toplumsal kargaaya dönüşürse, verilen zararı sınırlamak organizatörün, temsilcinin veya etkinlikteki güvenlik görevlilerinin değil, devletin sorumluluğundadır. Toplantı organizatörleri ve temsilcileri, hiçbir koşulda bir toplantıdaki diğer katılımcıların neden olduğu zararları (bu zararların oluşması için teşvikte bulunmadıkları veya başka bir şekilde doğrudan zarara neden olmadıkları sürece) ödemekle yükümlü olmamalıdır.

225. Bildirim süreciyle ilgili eylemler ve/veya ihmellere yönelik cezalar. Organizatörlerin, fiilen veya ihmal yoluyla, bildirim gerekliliğine veya bildirim sürecinde toplantılara getirilen koşullara tam olarak uymadıkları durumlarda, yalnızca bunu kasten yaptıklarını ispatlayacak kanıtlar varsa ve uyumsuzluk önemli boyuttaysa ceza verilebilir. Ancak bu tür durumlarda ispat yükümlülüğü kamu makamlarına aittir. Bu nedenle, beklenen ve bildirilen katılımcı sayısı beklenmedik bir şekilde bildirim eşiğinin üzerine çıkarsa, bir toplantının organizatörünü cezalandırmak uygun olmayacaktır. Ayrıca, bir bildirim veya izin gerekliliğine uyulmaması için makul gerekçeler varsa, bu durumda hiçbir sorumluluk doğmaz ve herhangi bir yaptırım uygulanmamalıdır.

Temmuz 2014, CCPR/C/111/D/1934/2010, paragraf 7.2-7.4.

⁴³⁰ Bkz. Kudrevičius ve Diėerleri / Litvanya (2015) , a.g.e., not 49, paragraf 149: "Aynı zamanda, barışçıl bir toplantıya katılma özgürlüğü o kadar önemlidir ki bir kişi, disiplin cezalarının alt ucundaki bir kişi bile olsa, yasaklanmamış bir gösteriye katıldığı için, böyle bir gösteride kınanacak bir eylemde bulunmadığı sürece bir yaptırıma tabi tutulamaz", alıntı Ezelin / Fransa (1991), a.g.e., not 11, paragraf 53; Mahkeme, gösteri neticesinde hasar veya başka bir kargaanın ortaya çıkması halinde de bunun geçerli olduğuna karar vermiştir (bkz. Taranenko / Rusya , (2014), a.g.e., not 60, paragraf 88.

⁴³¹ BM Özel Raportörü ortak raporu (2016), A/HRC/31/66, a.g.e., not 52, paragraf 26: "Organizatörler yasaya uymak ve bir toplantının barışçıl bir şekilde yürütülmesini teşvik etmek için makul çabayı göstermelidir, fakat organizatörler başkalarının yasa dışı davranışlarından sorumlu tutulmamalıdır. Bunu yapmak, bireysel sorumluluk ilkesini ihlal eder, toplantı organizatörleri, katılımcılar ve yetkililer arasındaki güveni ve işbirliğini zayıflatır ve potansiyel toplantı organizatörlerini haklarını kullanmaktan caydırır."

⁴³² Bkz. Ezelin / Fransa (1991), a.g.e., not 11, paragraf 53. Mahkeme, başvurunun toplantı sırasında işlenen suç eylemleriyle bağını koparmamış olmasına rağmen, bu eylemlerden hiçbirisini bizzat işlemediğini tespit ettiğinden, başvurucuya idari para cezası verilmesi demokratik bir toplumda gerekli değildir; ve Sergey Kuznetsov / Rusya, (2008), a.g.e., not 80, paragraf 43-48.

⁴³³ Örneğin bkz. Letonya Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, 2006-03-0106 Sayılı Davaya İlişkin Karar (23 Kasım 2006), paragraf 34.4 (İngilizce evirisinden): "Şayet etkinliktten önce, etkinlik sırasında ve hatta sonrasında etkinliğin organizatörü üzerine çok fazla sorumluluk yüklenmişse... diğer zamanlarda bu kişiler, olası cezalardan ve ek sorumluluklardan korktukları için haklarını kullanmaktan ekineceklerdir."; NAACP / Claiborne Hardware, 458 US 886, 922-932 (1982).

226. Katılım cezaları. İzinsiz düzenlense bile barışçıl bir toplantıya katılım asla ağır cezalara yol açan ciddi bir suç olarak değerlendirilmemelidir.⁴³⁴ Barışçıl bir toplantıya katılanlar, yalnızca bir toplantıya katıldıkları için cezai yaptırımlara⁴³⁵ veya özgürlüklerinden yoksun bırakılmaya tabi tutulmamalıdır.⁴³⁶ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bir kararında, "[h]alka açık toplantılarla ilgili olarak uygulanan, önceden bildirimde bulunma sistemi gibi kurallar, yetkililerin trafik kesintilerini en aza indirmesine ve diğer güvenlik tedbirlerini almasına izin verdikleri için kamuya açık gösterilerin sorunsuz yürütülmesi açısından gerekli olsalar da bu kuralların uygulanması tek başına yeterli değildir," ifadelerine yer vermiştir.⁴³⁷ Dahası, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, yasaklanmamış bir toplantının katılımcılarının o toplantıda kınanacak bir eylemde bizzat bulunmamışlarsa, yaptırıma maruz kalmasını⁴³⁸ ve etkinliğin yasalara aykırılığından haberdar olmayan bireylerin bu yasa dışı toplantıya katıldıkları için cezalandırılmasını orantısız bulmuştur.⁴³⁹

227. Bir dağılma emrine uyulmamasına uygulanan cezalar. Organizatörlere veya katılımcılara, bir dağılma emrine uyulmaması nedeniyle ceza verilmesi, emir yeterince açık bir şekilde verilmemişse bir kişinin toplanma özgürlüğü hakkını (ve ilgili hakları) ihlal eder. Benzer şekilde, makul bir fırsat verilmeksizin bir dağılma emrine uyulmaması nedeniyle ceza uygulanması, barışçıl toplanma özgürlüğüne gereksiz bir müdahale teşkil edecektir.⁴⁴⁰ Bir toplantıyı düzenleyenler, başkalarının dağılma emrine uymamasından asla sorumlu tutulmamalıdır.

228. 'Sivil itaatsizlik' eylemlerine yönelik cezalar. Sivil itaatsizlik, yani kanunları ihlal etmekle birlikte şiddet içermeyen ve bir mesajı yaymak ya da başka bir şekilde iletilmesine yardımcı olmak amacıyla gerçekleştirilen eylemler de bir toplanma biçimi teşkil edebilir. Sivil itaatsizlik eylemlerini teşvik eden veya bunlara karışanlar, eylemlerinden dolayı hukuki cezalara maruz kalıyorlarsa, bu cezalar her zaman orantılı olmalıdır.⁴⁴¹ Yaptırımlar, hukuka aykırı davranışın niteliğini hesaba katacaktır, ancak yasa dışı davranışa eşlik eden ifade veya mesajın içeriği nedeniyle ne suç ne de ceza artırılmalıdır. Sivil itaatsizlik yapan bir protestocu, aynı suçta açık bir niyet olmaksızın işleyen bir kişiden hiçbir suretle daha ağır şekilde cezalandırılmamalıdır.

229. Kolluk yetkililerinin yönlendirmesine tabi eylemler. Kolluk yetkilisinin talimatıyla yapılan hiçbir şeyden bir katılımcı sorumlu tutulmamalıdır. Bu, örneğin, halka açık bir toplantı yeri başlangıçta onaylanırsa ve daha sonra keyfi olarak iptal edilirse, toplantı katılımcılarının yasayı ihlal etmekten sorumlu olmayacağı anlamına gelir.⁴⁴²

230. Bakış açılarının cezalandırılmaması. Bir toplantıda iletilen mesajın içeriğine veya toplantı katılımcılarının ifade ettiği görüşlere dayanılarak, bu mesaj şiddeti, nefreti veya ayrımcılığı kışkırtmadığı sürece, ceza verilmemeli veya artırılmamalıdır.⁴⁴³ İfade, düşmanca ya

⁴³⁴ Gün ve Diğerleri / Türkiye (2013), a.g.e., paragraf 83, not 113; Akgöl ve Göl / Türkiye, Başvuru No. 28495/06 ve 28516/06, 17 Mayıs 2011, paragraf 43.

⁴³⁵ Bkz. Akgöl ve Göl / Türkiye (2011) a.g.e., not 437, paragraf 43.

⁴³⁶ Bkz. Gün ve Diğerleri / Türkiye (2013), a.g.e., not 113, paragraf 49-50.

⁴³⁷ Bkz. Primov ve Diğerleri / Rusya (2014), a.g.e., not 30, paragraf 118.

⁴³⁸ Ezelin / Fransa (1991), a.g.e., not 11, paragraf 53; NAACP / Claiborne Hardware, 458 US 886 (1982).

⁴³⁹ Böyle bir savunmanın bir örneği de 1998 tarihli Halk Yürüyüşleri (Kuzey İrlanda) Yasası Madde 6(7) ve 6(8)'de yer almaktadır. Kanunda 'makul mazeret' savunması yapmanın birkaç yolu olabilir, ancak iyi uygulamaya göre, 'makul mazeret bulunmaksızın' gibi ifadelerin, karşısında geçerli olduğu suç için yalnızca savcılık tarafından kanıtlanması veya çürütülmesi gereken suçun bir unsuru olarak değil, bir savunma olarak açıkça tanımlanması gerekir. Bkz. "Kazakistan Cumhuriyeti Mevzuatında Milli Güvenlikle İlgili Bazı Kanunların Değiştirilmesine Dair" Kanun Taslağına İlişkin İlk Yorumlar", AGİT-DKİHB Görüşü No. GEN-KAZ/002/2005, 18 Nisan 2005. Ayrıca bkz. Cox / Louisiana, 379 US 536, 553-558 (1965).

⁴⁴⁰ Frumkin / Rusya (2016), a.g.e., not 292, paragraf 166.

⁴⁴¹ Bkz. Örneğin, BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, barışçıl protestolar bağlamında insan haklarının teşvik edilmesi ve korunmasını sağlamak için etkili önlemler ve en iyi uygulamalar hakkında Rapor, A/HRC/22/28, 21 Ocak 2013, paragraf 51. Bkz. Steel ve Morris / Birleşik Krallık (2005), a.g.e., not 403; ve özellikle çevrimiçi sivil itaatsizlikle ilgili olarak, bkz. örneğin, Avrupa Konseyi MSI-INT, "İnternette Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü Raporu", 10 Aralık 2015, paragraf 58-61.

⁴⁴² Bkz. Cox / Louisiana, 379 US 536, 538-551 (1965).

⁴⁴³ Örneğin bkz. Rufi Osmani ve Diğerleri / Eski Yugoslav Cumhuriyeti (Makedonya) (2001), Başvuru No. 50841/99, 11 Ekim 2001.

da diğer bireylere, gruplara ya da toplumun belirli kesimlerine karşı hakaret içerikli olsa bile normal şartlar altında korunmalıdır, ancak hukuka aykırı bir şekilde ayrımcılığa veya şiddete teşvik eden milliyet, ırk ya da din temelli nefret, kanunen cezalandırılmalıdır.⁴⁴⁴ Dahası, belirli nefret söylemi örnekleri, "bireylere veya gruplara yönelik olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesinin diğer ifade biçimlerine sağladığı korumadan yararlanamayacak seviyede hakaret içeriyor olabilir. Nefret söylemi Sözleşmede belirtilen hak ve özgürlüklerin yok edilmesini veya Sözleşmede belirtilenlere kıyasla büyük ölçüde sınırlandırılmasını hedeflediğinde ortaya çıkan durum budur."⁴⁴⁵ O zaman bile, bir toplantıya katılanların böyle bir konuşmaya başvurmaları, etkinliğin dağıtılmasını tek başına haklı çıkarmaz. Bu gibi durumlarda, kolluk kuvvetleri yalnızca ilgili kişilere karşı önlem almalıdır.⁴⁴⁶

231. Adil yargılama standartları. Toplantılardan sonra, organizatörler veya katılımcılar olası suç davranışlarını tespit etmek üzere mahkemeye çıkarılabilir. Bu kişilerin medeni haklarını ve

Gregory / Chicago Şehri, 394 US 111 (1969) davasında mahkeme, çevrede saldırgan tavrı izleyicilerin bulunmasının, protestocuların huzuru bozan davranışlar sergilemekten dolayı mahkumiyetini sürdürmek için yeterli kanıt teşkil etmediğini tespit etmiştir. Benzer şekilde, Cantwell / Connecticut, 310 US 296, (1940) davasında, saldırgan tavrı izleyicilerin önünde tahrik edici bir konuşma yapmak, huzuru bozan davranıştan mahkum edilmek için geçerli bir temel olarak görülmemiştir.

⁴⁴⁴ MSHUS, Madde 20(2). ABD'deki kural için bkz. RAV / St. Paul Şehri, 505 US 377 (1992) (Diğer yandan, yalnızca kavga sırasında söylenen ırk temelli sözlerle yönelik bir nefret söylemi yasası, ayrımcı olduğundan ve kavga sırasında söylenen tüm sözleri aynı şekilde yasaklamadığından ifade özgürlüğünü ihlal etmemektedir.).

⁴⁴⁵ İlke 4, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Tavsiye Kararı No. R(97)20. Tavsiye Kararı No. R(97)20 ekinde "nefret söyleminin" "ırkçı nefreti, yabancı düşmanlığını, antisemitizmi veya azınlıklara, göçmenlere ve göçmen kökenli insanlara karşı saldırganca milliyetçilik ve etnik merkezçilik, ayrımcılık ve düşmanlık yoluyla hoşgörüsüzlüğün ifade edilmesi dahil olmak üzere hoşgörüsüzlüğe dayalı diğer nefret türlerini yayan, körükleyen, teşvik eden veya meşrulaştıran tüm ifade biçimlerini" kapsadığı tanımlanmıştır. Ayrıca bkz. Her Türlü ırk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin BM Sözleşmesi ve Bakanlar Komitesi'nin ırk, milliyet ve din temelli nefretin teşvik edilmesine karşı alınacak tedbirlere ilişkin (68)30 sayılı Kararı. Örneğin, Avusturya Anayasa Mahkemesi'nin, aynı organizatör tarafından geçmişte (2006'da) düzenlenmiş bir toplantı esnasında nasyonal sosyalist sloganlar atıldığı gerekçesiyle bir toplantı yasağını onaylayan 16 Mart 2007 tarihli (B 1954/06) kararı. 1947 tarihli Avusturya Nasyonal Sosyalist Yasaklar Kanunu, tüm nasyonal sosyalist faaliyetleri yasaklamıştır. Ayrıca bkz. Yahudi soykırımını inkar davaları: BM İnsan Hakları Komitesi, Ernst Zündel / Kanada (953/2000, kabul edilebilirlik), 27 Temmuz 2003, BM Dok. CCPR/C/78/D/953/2000, paragraf 5.5: "Kısıtlama ... Yahudi cemaatlerinin din özgürlüğü, ifade özgürlüğü ve ayrımcılığın olmadığı bir toplumda yaşama haklarını koruma amacına hizmet etmiş ve ayrıca Sözleşme Madde 20(2) ile desteklenmiştir"; ve Robert Faurisson / Fransa (No. 550/1993, kabul edilebilirlik), 8 Kasım 1996, BM Dok. CCPR/C/58/D/550/1993, paragraf 9.6: "İfadeler ... tam anlamıyla okunduğunda anti-Semitik duyguları artıracak veya güçlendirecek nitelikte olduğundan, kısıtlama Yahudi cemaatinin anti-Semitizm atmosferinden korkmadan yaşama hakkına saygı gösterilmesine hizmet etmiştir." ABD'deki kural için bkz. R.A.V. / St. Paul Şehri, 505 US 377 (1992) (Yalnızca kavga sırasında söylenen ırk temelli sözlerle yönelik bir nefret söylemi yasasının, ayrımcı olduğundan ve kavga sırasında söylenen tüm sözleri aynı şekilde yasaklamadığından ifade özgürlüğünü ihlal etmediğine dikkat çekilmiştir).

⁴⁴⁶ Örneğin, Incal / Türkiye, Başvuru No. 22678/93, 9 Haziran 1998 kararında Mahkeme, başvurunun Kürt kökenli nüfusu bir araya getirmeye ve 'halkın kendi gücüne dayalı Semt Komiteleri kurmaya' davet eden bir siyasi broşür hazırlanmasına yardımcı olduğu için mahkum edilmesinin, başvurunun Madde 10 kapsamındaki ifade özgürlüğünün ihlali anlamına geldiğine hükmetmiştir. Bağlam içinde okunduğunda söz konusu broşür, vatandaşlar arasında şiddet, düşmanlık veya nefrete teşvik olarak değerlendirilemez. Bu bağlamda, ayrıca bkz. Virginia / Black, 538 US 343, 363-368 (2003) (Bir Ku Klux Klan haçının ifade özgürlüğü kapsamında yakılmasının gerçekte kimliği tespit edilebilen kişilerin kasten korkutulmasına yönelik bir eylem olduğunun kanıtlanamaması itibarıyla korunan ifade özgürlüğü kapsamına girdiği ve bu nedenle yasal olarak göz korkutucu bir eylem olduğunun varsayılması gerekçesiyle cezalandırılmayacağına ilişkin dava). Gregory / Chicago Şehri, 394 US 111 (1969) davasında, yalnızca saldırgan tavrı izleyicilerin varlığı, protestocuların huzuru bozan davranıştan dolayı mahkumiyetinin sürdürülmesi için yeterli delil teşkil etmez; Cantwell / Connecticut, 310 US 296, (1940) davasında, saldırgan tavrı izleyicilerin önünde tahrik edici konuşma yapılması, huzuru bozan davranıştan dolayı mahkum edilmek için geçerli bir temel olarak görülmemiştir. Cisse / Fransa (2002), a.g.e., not 55, paragraf 50 kararında AİHM şu ifadeleri kullanmıştır: "[M]ahkeme, Hükümetin, başvurunun yasa dışı bir göçmen olmasının, onun toplanma özgürlüğü hakkının ihlalini meşrulaştırmak için yeterli olduğuna dair görüşüne katılmamaktadır, zira ... [diğer hususların yanı sıra] ... ihlal edilen mevzuata karşı barışçıl protesto gerçekleştirilmesi, Madde 11(2) kapsamında özgürlüğün kısıtlanması için meşru bir amaç oluşturmaz." Ayrıca bkz. Stankov ve Birleşik Makedonya Örgütü İllinden / Bulgaristan (2001), a.g.e., not 16, paragraf 102-3, ve Birleşik Makedonya Örgütü İllinden ve Diğerleri / Bulgaristan, Başvuru No. 59491/00, 19 Ocak 2006, paragraf 76. Hristiyan Demokrat Halk Partisi / Moldova, Başvuru No. 28793/02, 14 Şubat 2006 kararında Mahkeme "... oldukça ılımlı bir öğrenci marşının söylenmesinin halkı şiddete teşvik olarak makul bir şekilde yorumlanabileceğine ikna olmamıştır." Hristiyan Demokrat Halk Partisi / Moldova (No. 2) (2010) davasında, a.g.e., not 126, paragraf 27'de AİHM, Moldova hükümetinin; Rusya Federasyonu Devlet Başkanının fotoğrafı ile bir Rus bayrağının yakılması sırasında atılmış olsalar bile, "Kahrolsun Voronin'in totaliter rejimi", "Kahrolsun Putin'in işgal rejimi" sloganlarının anayasal rejimi şiddet kullanarak devirmeye, Rus halkına karşı nefrete veya Rusya'ya karşı bir saldırganlık savaşına girişmeye yönelik bir kışkırtma çağrısı anlamına geldiği iddiasını reddetmiştir. Mahkeme, bu sloganların daha ziyade "memnuniyetsizliğin ve protestoların bir ifadesi olarak", "halkı geniş ölçekte ilgilendiren bir konuya, yani Moldova topraklarında Rus askerlerinin varlığına ilişkin bir görüş ifade etme biçimi" şeklinde anlaşılması gerektiğini kaydetmiştir. Ayrıca bkz. Fäber / Macaristan (2012), a.g.e., not 31, paragraf 56'da Mahkeme şu ifadeleri kullanmıştır: "Bazı göstericilerin bayrağı saldırganca, şok edici ve hatta 'faşistçe' şeklinde değerlendirmiş olabileceği varsayılabilir. Mahkeme, bayrağın yalnızca sergilenmiş olmasının, kamu düzenini bozmadığını veya göstericilerin toplanma hakkının uygulanmasını engelleme kapasitesine sahip olmadığını değerlendirmiştir. Zira bu davranış, kimliği belirli kişilere karşı makul olmayan ve köklü bir nefreti aşıl原因arak ne göz korkutucu ne de şiddete teşvik edici bir niteliktedir (bkz. Sürek / Türkiye (No. 1), Başvuru No. 26682/95, 8 Temmuz 1999, paragraf 62. Mahkeme, göz korkutmanın söz konusu olmadığı durumlarda olumsuz duyguların ve hatta öfkenin, özellikle de söz konusu bayrağın hiçbir zaman yasa dışı olmadığı gerçeği göz önüne alındığında, Madde 10(2) kapsamında acil bir toplumsal ihtiyacı temsil edemeyeceğini vurgulamaktadır." Ayrıca bkz. Brandenburg / Ohio, 395 US 444 (1969).

yükümlülüklerini etkileyebilecek veya onlara yöneltilen suçlamalarla ilgili olabilecek tüm yargı süreçleri, ilgili uluslararası belgelerde belirtildiği üzere temel adil yargılanma haklarını sağlamalıdır.⁴⁴⁷ Bu haklar, yasayla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme önünde makul bir süre içinde adil ve açık bir duruşmaya erişimi içerir. Doğası gereği ceza usulleriyle karşılaştırılabilen ve olası yaptırımların ciddiyetine dayanan belirli idari prosedürler için de benzer hususlar geçerlidir.⁴⁴⁸ İddianame söz konusu olduğunda, ek adil yargılanma garantileri uygulanır. Bu garantiler; suçlamalara ilişkin olarak ivedilikle ve anladığı bir dilde bilgilendirilme hakkı, kişinin savunmasını hazırlaması için yeterli zamanın tanınmasının yanı sıra savunma konseyi hakkı, delillerin incelenmesi konusunda silahların eşitliği hakkı ve gerektiğinde ücretsiz yorumlama hakkı verilmesini içerir.⁴⁴⁹

E. Devlet yetkililerinin ve/veya devlet görevlilerinin hesap verebilirliği

232. Sorumluluk türleri. Kamu yetkilileri, yasal yükümlülüklerine uymalı, usulen veya maddi açıdan uyamamaları durumunda ise söz konusu ihmalin toplantı öncesinde, sırasında veya sonrasında gerçekleşmesine bakılmaksızın, hesap verebilir olmalıdır. Bireysel sorumluluk, idare veya ceza hukukunun ilgili ilkelerine göre ölçülmelidir. Aşırı güç kullanımı söz konusu olduğunda, suçun ciddiyet düzeyine bağlı olarak çeşitli sorumluluk biçimleri uygun olabilir. Bu, mağdurların yaralanmalarına karşı tazminat ödenmesine yönelik hukuki sorumluluğu ve daha ciddi durumlarda ilgili kolluk görevlisinin/görevlilerinin disiplin yükümlülüğünü içerebilir. Aşırı güç kullanımı da AİHS Madde 3 bağlamında kötü muamele teşkil edebilir.⁴⁵⁰ Belirli eylemlerin işkence, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya cezaya dönüşmesi durumunda, yaralanmalar ve manevi ıstırap için yeterli tazminat ile birlikte tek uygun yanıt, cezai sorumluluktur. Her bir davanın durumuna ve ciddiyetine bağlı olarak hukuki sorumluluk, disiplin sorumluluğu ve cezai sorumluluk da uygun olabilir. Bu tür sorumluluklar, yaralanmaların kolluğun müdahalede bulunmamasından kaynaklandığı durumlarda, örneğin, toplantı katılımcılarına şiddet uygulayan üçüncü kişilere karşı yetersiz koruma sağlandığında da doğabilir.

Konferans'ın, AGİK'in İnsani Boyutuna İlişkin Moskova Toplantısı, Paragraf 21.2, 1991

AGİT katılımcısı Devletlerden, "kolluk faaliyetlerinin yargı denetimine tabi olmasını, kolluk görevlilerinin bu tür faaliyetlerden sorumlu tutulmasını ve iç hukuka göre, yukarıdaki taahhütleri ihlal eden fiillerin mağdurları tarafından gerekli tazminat talep edilebilmesini sağlamaları" istenir.

Kolluk Kuvvetlerinin Güç ve Ateşli Silah Kullanmasına İlişkin BM Temel İlkeleri, Paragraf 7

"[H]ükümetler, kolluk kuvvetleri tarafından keyfi veya suistimal teşkil edecek şekilde güç ve ateşli silah kullanılmasının, kendi yasalarına göre bir suç olarak değerlendirilip cezalandırılmasını sağlayacaktır."⁴⁵¹

1. Kolluk yetkililerinin ve personelinin hesap verebilirliği

233. Bir toplantı sırasında ve sonrasında devlet davranışının izlenmesi ve değerlendirilmesi. Kolluk kuvvetlerinin uluslararası insan hakları standartlarına uyumu yakından izlenmeli ve etkinlik sonrasında değerlendirilmelidir.⁴⁵²

⁴⁴⁷ Bkz. MSHUS, Madde 14 ve AİHS Madde 6.

⁴⁴⁸ Bkz. kıyasen, Engel ve Diğerleri / Hollanda, Başvuru No. 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72 ve 5370/72, 8 Haziran 1976, paragraf 82.

⁴⁴⁹ Daha fazla ayrıntı için bkz. MSHUS Madde 14(3) ve AİHS Madde 6(3).

⁴⁵⁰ Huseynov / Azerbaycan (2015), a.g.e., not 34, paragraf 51-76.

⁴⁵¹ Ayrıca bkz. Şimşek ve Diğerleri / Türkiye (2005), a.g.e., not 351, paragraf 91.

⁴⁵² Bazı ülkelerde (Macaristan, İsveç, Moldova ve Birleşik Krallık dahil) toplumsal gösteriler sırasında polis yetkililerinin kötüye kullanılması sonrasında yüksek profilli soruşturmalar başlatılmıştır. Tavsiye kararlarında, diğer hususların yanı sıra, kolluk

Halka açık toplantılarla ilgili büyük ölçekli veya tartışmalı kolluk operasyonlarını incelemek ve rapor etmek, bağımsız bir gözetim organı açısından iyi bir uygulamadır.⁴⁵³ İlgili şikayet mekanizması yeterli ve hızlı olmalı, kamu denetimine tabi (açık ve şeffaf) olmalı ve mağdurun/şikayetçinin sürece katılımını sağlamalıdır.⁴⁵⁴ Örneğin; Kuzey İrlanda'da, polis gözetim kurumunun (Polislik Kurulu) insan hakları uzmanları, tartışmalı toplantılarla ilgili polis operasyonlarının tüm unsurlarını rutin olarak izler.⁴⁵⁵ Böyle bir kuruluşun, şeffaflığı sağlamak için alınan şikayetlerin sayısı, niteliği ve sonuçları hakkında istatistikler yayınlaması da iyi bir uygulamadır.⁴⁵⁶ Bazı durumlarda, Avrupa İşkencenin ve İnsanlıkdışı veya Onurkırıcı Muamelenin veya Cezanın Önlenmesi Komitesi⁴⁵⁷ veya ulusal insan hakları kuruluşları için de uygun bir izleme rolü bulunabilir. Görevi kötüye kullanma kanıtı bulunan bir kolluk görevlisine karşı ceza veya disiplin kovuşturması başlatılması beklentisi, cezasızlığa karşı önemli bir koruma tedbiridir ve halkın kollukla ilgili şikayetler sistemine güvenmesi için gereklidir. Savcılık makamı, kolluk ve bağımsız kolluk şikayet kurumu, sorumlu oldukları ceza ve disiplin işlemlerine ilişkin kararlarının gerekçelerini belirtmelidir.

234. Şiddet olayları da dahil olmak üzere gücün kötüye kullanılması konusunda etkili bir soruşturma yürütme ve mağdurlara etkili çözümler sağlama görevi. Toplantıların yasa dışı şekilde dağıtılması ve erken sonlandırılması da dahil olmak üzere devlet görevlilerinin devlet yetkilerini kötüye kullanmaları ve yasaları ihlal etmeleri karşısında hızlı ve bağımsız soruşturmalar açılmalıdır. Bu; bir toplantı sırasında katılımcıların, karşı göstericilerin, kolluk görevlilerinin veya üçüncü kişilerin diğer katılımcılara karşı sergilediği şiddet eylemleri, şiddet tehditleri veya nefret suçuna teşvik gibi davranışlar açısından da aynı şekilde geçerlidir. Sorumlular uygun bir şekilde cezalandırılmalı, mağdurlar olası kanuni çareler hakkında bilgilendirilmelidir.⁴⁵⁸ Böylesi vakaları soruştururken, yetkililer, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kararı doğrultusunda, "kanıtları toplamak ve güvence altına almak için mevcut

personelinin dar çerçeveli yetkilere sahip olmasının ve titizlikle eğitilmesinin önemi vurgulanmıştır (bkz. paragraf 147-148). Örneğin bkz. "Eylül-Ekim 2006'daki Gösteriler, Sokak Ayaklanmaları ve Polis Tedbirlerine Dair Özel Uzmanlar Komisyonu Raporu: Sonuçların ve Tavsiyelerin Özeti" (Budapeşte: Şubat 2007),

< http://www.gonczolbizottsag.gov.hu/jelentes/gonczolbizottsag_jelentes_eng.pdf >; İnsan Hakları Ortak Komitesi, Haklara Saygı Göstermek: Protestolarda Polis Uygulamalarında İnsan Hakları Yaklaşımı (Cilt 1) (HL Paper 47-I; HC 320-I, 23 Mart 2009) ve Takip Raporu (Londra: HMSO, HL Paper 141/HC 522, 14 Temmuz 2009); Kraliyet Polis Teşkilatı Başmüfettişi (HMIC), Protestolara Uyum Sağlamak: Britanya'daki Polis Uygulamaları Modeli (Kasım 2009). Moldova'da 6-7 Nisan 2009 tarihlerinde seçimle ilgili gösterilerde meydana gelen şiddet olaylarının ardından, olayların sebep ve sonuçlarını araştırmak üzere bir parlamento komisyonu kurulmuştur. Komisyon üyeleri; milletvekilleri ve sivil toplum temsilcilerinden seçilmiştir. Komisyonun raporunda, gösteriler sırasında ve sonrasında polisin tepkisi incelenmiş ve Moldova'daki polislik uygulamalarını iyileştirmeyi amaçlayan bir dizi tavsiyede bulunulmuştur.

⁴⁵³ İnsan Hakları Komiseri'nin Polise Karşı Şikayetlerin Bağımsız ve Etkili Bir Şekilde Karara Bağlanması Hakkında Görüşü, CommDH(2009)4, 12 Mart 2009: "Bağımsız ve etkili bir polis şikayet sistemi, demokratik ve hesap verebilir bir polis teşkilatının işleyiş açısından temel öneme sahiptir. Şikayetlerin bağımsız ve etkili bir şekilde karara bağlanması, halkın polise olan güvenini artırır ve görevi kötüye kullanma veya kötü muamele davranışlarının cezasız kalmamasını sağlar. Bir şikayet sistemi, şikayetçinin şikayetine ciddiyeti ve şikayet edilen memur için sonuçlarına uygun olarak, polis aleyhinde geniş bir yelpazede öne sürülen iddialarla uygun ve orantılı bir şekilde ilgilenilmelidir. Polis şikayet sistemi anlaşılır, açık ve erişilebilir olmalı; cinsiyet, "ırk", etnik köken, din, inanç, cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet kimliği, engellilik ve yaş gibi özellikleri olumlu bir şekilde dikkate alıp anlayış göstermelidir. Sistem verimli olmalı, uygun kaynaklara sahip olmalı ve polislik hizmetlerinin sunumunda ilgi içeren bir kültürün gelişmesine katkıda bulunmalıdır.

⁴⁵⁴ Bkz. Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri, Polise Karşı Şikayetlerin Bağımsız ve Etkili Bir Şekilde Karara Bağlanması Hakkında Görüş, CommDH(2009)4, 12 Mart 2009; ve Avrupa Konseyi, Bakanlar Komitesi'nin Avrupa Polis Etiği Kuralları hakkında üye devletlere yönelik Rec(2001)10 sayılı Tavsiye Kararı, paragraf 61.

⁴⁵⁵ Daha fazla ayrıntı için bkz. <<http://www.nipolicingboard.org.uk/index/publications/human-rights-publications/content-previous-hr-publications.htm>>.

⁴⁵⁶ UNODC, Polis Hesap Verebilirliği, Gözetimi ve Meslek Ahlakı Bütünlüğü El Kitabı (2011), sayfa 36, şu adresten ulaşılabilir: <http://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/crimeprevention/PoliceAccountability_Oversight_and_Integrity_10-57991_Ebook.pdf>.

⁴⁵⁷ Örneğin bkz. Napoli'de (17 Mart 2001) ve Cenova'da (20-22 Temmuz 2001) meydana gelen olaylara ve kolluk kuvvetlerinin kötü muamelede bulunduğu iddialarına yanıt olarak alınan tedbirlerle ilişkin olarak 17 Nisan 2006'da yayınlanan, 2004 İtalya ziyaretine ilişkin CPT raporu. CPT raporunda, "İtalyan yetkililer tarafından gelecekte benzer olayların tekrarlanmasını önlemek için alınan tedbirler (örneğin, büyük ölçekli kamu düzenini sağlamaya yönelik operasyonlarının yönetimi, denetim ve operasyon personelinin eğitimi, izleme ve denetim sistemleri) hakkında ayrıntılı bilgi almayı" arzu ettiği şeklinde ifadeler yer vermiştir.

⁴⁵⁸ Örneğin bkz. BM İnsan Hakları Konseyi, Barışçıl Protestolar Bağlamında İnsan Haklarının Geliştirilmesi ve Korunmasına İlişkin Karar, A/HRC/RES/22/10, Nisan 2013, paragraf 156; ve BM İnsan Hakları Yüksek Komiseri, , Bireylere Karşı Cinsel Yönelim ve Toplumsal Cinsiyet Kimliklerine Dayalı Ayrımcılık ve Şiddet Raporu, A/HRC/29/23, 4 Mayıs 2015, paragraf 18. Rapor özellikle Devletlerin, "bu hakları kullanan LGBT kişileri, önleyici tedbirler aracılığıyla ve saldırıları soruşturmak, faileri yargılamak ve mağdurlar için tazmin olanağı sağlamak suretiyle saldırı ve misillemelerden koruması" gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca bkz. İnsan Hakları Savunucularının Durumuna İlişkin BM Özel Raportörü, Kadın İnsan Hakları Savunucularının ve Kadın Hakları veya Toplumsal Cinsiyet Sorunları Alanında Çalışanların Durumu Raporu, A/HRC/16/44, 20 Aralık 2010, paragraf 109. Ayrıca bkz. Identoba ve Diğerleri / Gürcistan (2015), a.g.e., not 114, paragraf 75-78.

şartlarda makul olanı yapmalı, gerçeği keşfetmenin tüm pratik yollarını araştırmalı ve örneğin, ırksal veya dini hoşgörüsüzlükten kaynaklanan şiddetin veya toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılıktan kaynaklanan şiddetin göstergesi olabilecek şüpheli gerçekleri göz ardı etmeden tamamen gerekçeli, tarafsız ve objektif kararlar vermelidir."⁴⁵⁹ Kolluk kuvvetlerinin aşırı güç ya da kanunsuz güç kullandığı iddiaları olduğunda, yetkililer, ilgili kolluk görevlilerinin hesap vermesini sağlayacak şekilde, bu tür eylemlere dair etkili soruşturmalar⁴⁶⁰ yürütmelidir.⁴⁶¹

235. Standartların kullanımı ve soruşturma ihtiyacı. Bir devlet eyleminin veya reaksiyonunun makul ve orantılı olup olmadığına karar verirken, koşulların bütününe objektif ve gerçek zamanlı bir değerlendirmesini yapmak gerekir.⁴⁶² Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, son içtihadında, devletlerin göz yaşartıcı gaz da dahil olmak üzere güç kullanımına ilişkin direktiflerin uygulanmasına ilişkin açık kurallar dizisinin yanı sıra kolluk kuvvetlerinin yeterli düzeyde eğitilmesini ve toplantılar sırasında bu personelin yeterli kontrolü ve gözetimini garanti eden bir sistem geliştirmelerini şart koşmuştur. Dahası, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, devletlerden, özellikle şiddetli direniş göstermeyen kişilere karşı herhangi bir güç kullanımının gerekliliği, orantınlılığı ve makul olup olmadığı konusunda etkili bir *geriye dönük* inceleme yapmalarını talep etmiştir.⁴⁶³

236. Yaşam hakkı ihlallerinden ötürü hesap verebilirlik. Yaşam hakkı (MSHUS Madde 6, AİHS Madde 2) sadece kasten öldürme vakalarını değil, aynı zamanda güç kullanımının kasıtsız olarak kişilerin hayatını kaybetmesiyle sonuçlandığı durumları da kapsar. Bu hakkın korunması "daha sıkı ve daha zorlayıcı bir gereklilik testini" gerektirir.⁴⁶⁴ Bu, Hükümetin belirli koşullarda güç kullanımının gerekli olduğunu ve aşırı olmadığını, yani diğer, daha az müdahaleci önlemlerin amaçlanan etkiyi sağlayamayacağını ikna edici argümanlarla göstermesi gerektiği anlamına gelir.⁴⁶⁵ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararında belirttiği üzere, "gözetim altına alınacak kişinin cana veya uzuvlara herhangi bir tehdit arz etmediğinin ve şiddet içeren bir suç işlediğinden şüphelenilmediğinin öğrenildiği durumlarda, ölümcül güç kullanılmaması kaçak kişiyi gözetim altına alma fırsatının kaçırılmasıyla sonuçlansa bile böyle bir gereklilik yoktur."⁴⁶⁶ Devlet tarafında yaşam hakkının ihlaline ilişkin herhangi bir hukuki veya cezai sorumluluk bulgusu, ilgili eylemden cezai açıdan sorumlu bir kişinin belirlenmesi ihtiyacından bağımsız olarak, etkilenen kişinin birinci dereceden akrabalarına tazminat verilmesiyle sonuçlanmalıdır.

237. Kolluk görevlilerinin sorumluluğu. Kolluk görevlileri, barışçıl toplanma özgürlüğüne saygı duyma, bu özgürlüğün kullanımını kolaylaştırma ve koruma konusundaki pozitif yükümlülüklerini yerine getirememeleri durumunda sorumludur. Ayrıca, sorumluluk, "bir Taraf

⁴⁵⁹ Identoba ve Diğerleri / Gürcistan (2015), a.g.e., not 114, paragraf 67.

⁴⁶⁰ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Madde 2 (yaşam hakkı) veya Madde 3'ü (işkence veya kötü muameleden muaf olma hakkı) ilgilendiren polis aleyhindeki şikayetlerin etkili bir şekilde soruşturulması amacıyla beş ilke belirlemiştir: 1) Bağımsızlık: Soruşturmayı yürütenlerle aleyhinde şikayette bulunulan görevli arasında kurumsal veya hiyerarşik bağlantılar olmamalı ve uygulamada bağımsızlık olmalıdır; 2) Yeterlilik: Soruşturma, şikâyet edilen polis davranışının hukuka aykırı olup olmadığını belirlemek ve sorumluları tespit edip cezalandırmak için kanıt toplayabilmelidir; 3) Süratlilik: Hukukun üstünlüğüne olan güveni korumak için soruşturma derhal ve süratle yürütülmelidir; 4) Kamu denetimi: Hesap verebilirliği sağlamak için prosedürler ve karar alma süreçleri açık ve şeffaf olmalıdır; f) Mağdurun katılımı: Şikayetçi, meşru menfaatlerini korumak için şikayet sürecine dahil edilmelidir. Polis nezaretinde veya polis uygulamasının bir sonucu olarak meydana gelen bir ölüm veya ciddi yaralanma vakasının soruşturulmasında bu beş ilkeye bağlı kalınmalıdır.

⁴⁶¹ İzci / Türkiye (2013), a.g.e., not 353, paragraf 98.

⁴⁶² Bu bağlamda, AİHM, 'Sözleşme Madde 2(2)'de belirtilen amaçlardan birine ulaşmak için Devlet görevlileri tarafından güç kullanılması, haklı nedenlerle, o dönemde geçerli olarak algılanan ancak daha sonra yanlış olduğu ortaya çıkan dürüstçe bir inanca dayalı olduğunda meşru olabilir. Aksini kabul etmek, görevlerini yerine getirirken Devlete ve kolluk personeline, belki de onların ve başkalarının hayatlarına zarar verecek şekilde gerçekçi olmayan bir yük yüklemek anlamına gelir' şeklinde görüş belirtmiştir. Örneğin bkz. Giuliani ve Gaggio / İtalya (2011) a.g.e., not 338, paragraf 178 ve o paragrafta anılan davalar. Resmi olarak aşırı güç kullanımında geçerli olan ABD standardı, güç kullanımının nesnel açıdan makul olmasıdır: bkz. Graham / Connor, 490 US 386 (1989).

⁴⁶³ İzci / Türkiye (2013), a.g.e., not 353, paragraf 98-99.

⁴⁶⁴ Bkz. Washington / Glucksberg, 521 US 702, 710-17 (1997) (Hükümetin insan hayatını koruma konusunda zorlayıcı bir çıkarı olduğunu vurgular).

⁴⁶⁵ Örneğin bkz. Güleç / Türkiye (1998) a.g.e., not 131. Bu kararda, başvuruçunun oğlu, (spontane, izinsiz bir gösteri sırasında) silahsız göstericileri dağıtmak amacıyla üzerlerine ateş açan güvenlik güçleri tarafından öldürülmüştür. Mahkeme ayrıca, yasa dışı toplantıları, şiddetli silahlı çatışmaları veya çok sayıda ölüme içeren durumlarda bile koşullara ilişkin olarak yapılması gereken kapsamlı bir soruşturma yapılmadığı için Madde 2'nin ihlal edildiğine hükmetmiştir. (paragraf 81). Ayrıca bkz. Washington / Glucksberg, 521 US 702, 710-17 (1997) (Hükümetin insan hayatını koruma konusunda zorlayıcı bir çıkarı olduğunu vurgular).

⁴⁶⁶ Nachova ve Diğerleri / Bulgaristan (2005), a.g.e., not 185, paragraf 95

Devletin kurumlarının, kendi yargı alanları dahilindeki diğer bireylerin Sözleşme haklarını ihlal eden özel kişilerin eylemlerine rıza göstermesi veya göz yumması, söz konusu Devletin sorumluluğunu gerektirebileceği durumları” da kapsamalıdır.⁴⁶⁷ Kolluk kuvvetlerinin davranışlarına ilişkin bir şikayet alındığında veya kolluk kuvvetlerinin eylemleri nedeniyle bir kişinin ciddi şekilde yaralandığı ya da hayatını kaybettiği durumlarda, "bağımsız ve etkili bir resmi soruşturma" yürütülmelidir.⁴⁶⁸ Herhangi bir soruşturmanın temel amacı, yaşam hakkını ve kişi dokunulmazlığını korumak ve devlet görevlileri veya birimlerinin içerisinde olduğu durumlarda, onların sorumluluğu altında meydana gelen ölümler veya fiziksel yaralanmaların hesabını vermelerini sağlamak olmalıdır. Bu amaçlara ulaşmak için gereken özel soruşturma şekli koşullara göre değişebilir.⁴⁶⁹ Güç kullanımına kanunen izin verilmemişse veya güce başvurulması iç mevzuatı veya uluslararası insan hakları hukukunu ihlal ediyorsa, kolluk görevlileri disiplin cezalarının yanı sıra hukuki ve/veya cezai sorumlulukla karşı karşıya kalmalıdır.⁴⁷⁰ İlgili kolluk personeli; diğer görevlilerin veya üçüncü kişilerin aşırı güç kullanmasını engelleyebilecekleri durumlarda bu müdahaleyi gerçekleştirememelerinden ötürü de sorumlu tutulmalıdır. Soruşturmadan sorumlu kişiler ve soruşturmaları yürütenler, olaylara karışan kişilerden bağımsız olmalıdır. Bu, yalnızca hiyerarşik veya kurumsal bağlantısızlığı değil, aynı zamanda pratik bir bağımsızlığı da gerektirir.⁴⁷¹

V. Ek

A. Uluslararası ve Bölgesel Belgeler ve Antlaşmalar

AGİT içerisinde, barışçıl toplanma özgürlüğüne ilişkin standartlar esas olarak iki yasal belgeden kaynaklanmaktadır: Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi (MSHUS)⁴⁷² ve İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi ve bunların ihtiyari protokolleri.⁴⁷³ Siyasi olarak bağlayıcı olan temel AGİT taahhütleri de bu bağlamda önemlidir.⁴⁷⁴

Barışçıl toplanma özgürlüğü, 1948 İnsan Hakları Evrensel Beyannamesiyle ilan edilen haklar arasında yer almaktaydı.⁴⁷⁵ Buna ek olarak, Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi, Amerikan

⁴⁶⁷ Solomou ve Diğerleri / Türkiye (2008), a.g.e., not 146, paragraf 46.

⁴⁶⁸ Bkz. McCann ve Diğerleri / Birleşik Krallık, Başvuru No. 18984 / 91, 27 Eylül 1995, paragraf 161; Shanaghan / Birleşik Krallık, Başvuru No. 37715/97, 4 Mayıs 2001, paragraf 88. Kadına yönelik şiddet içeren davalar için ayrıca bkz. BM Özel Raportörü Raporu (2010), A/HRC/16/44, a.g.e., not 461, paragraf 109.

⁴⁶⁹ Kelly ve Diğerleri / Birleşik Krallık (Başvuru No. 30054/96, 4 Mayıs 2001, paragraf 94; McShane / Birleşik Krallık, Başvuru No. 43290/98, 28 Mayıs 2002, [paragraf 94](#).

⁴⁷⁰ Harlow / Fitzgerald, 457 US 800 (1982).

⁴⁷¹ Saya ve Diğerleri / Türkiye, Başvuru No. 4327/02, 7 Ekim 2008. Davaya ilişkin kararda, 1 Mayıs'ta polis tarafından yasal (izin alınmış) bir Sağlık İşçileri Sendikası yürüyüşü durdurulmuş ve güç kullanılarak dağıtılmıştır. Başvurucular gözaltına alınmış ve ertesi gün serbest bırakılmıştır. AİHM, kötü muamele iddialarına yönelik etkili ve bağımsız bir soruşturma yapılmadığını tespit etmiştir. Mahkeme özellikle, davaları soruşturan 'İdare Kurullarının' bağımsız olmadığını, çünkü bu kurullara valiler tarafından başkanlık edildiğini ve üyeleri arasında yerel yürütme temsilcilerinin ve bizzat soruşturma altındaki güvenlik güçlerine bağlı bir icra sorumlusunun bulunduğunu tespit etmiştir. Karşılaştırmamız: Barbu Anghelescu / Romanya, Başvuru No. 46430/99, 5 Ekim 2004 (yalnızca Fransızca), Muradova / Azerbaycan, Başvuru No. 22684/05, 2 Nisan 2009, paragraf 99.

⁴⁷² Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi (MSHUS) (16 Aralık 1966 tarihli ve 2200A(XXI) Sayılı Genel Kurul kararı); Karşılaştırmamız: Ayrıca birinci İhtiyari Protokolü ve Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi (ESKHUS), (BM Genel Kurulu, 16 Aralık 1966, Birleşmiş Milletler Antlaşmalar Serisi, cilt 993, (bundan böyle ESKHUS olarak anılacaktır). İHEB, bağlayıcı bir antlaşmadan ziyade bir bildirgedir. MSHUS ve ESKHUS, İHEB'de belirtilen ilkeleri yürürlüğe koymak için 1966'da kabul edilmiştir. Bu üç belge, yani İHEB, MSHUS ve ESKHUS, birlikte Uluslararası İnsan Hakları Yasası'nı oluşturur. MSHUS evrensel olarak kabul görmüş medeni ve siyasi haklar alanındaki asgari standartları ortaya koyar. Sözleşmeyi onaylayan veya Sözleşmeye taraf olan Devletlerin üstlendiği yükümlülükler, bir Devlet MSHUS'ye taraf olur olmaz yerine getirilmelidir MSHUS, Madde 2(1) ve 2(2)).

⁴⁷³ Avrupa Konseyi'nin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Roma, 4 Kasım 1950, ETS No. 5. 3 Eylül 1953'te yürürlüğe girmiştir. Avrupa bölgesi için en kapsamlı ve en geniş yetkili insan hakları sözleşmesidir. Sözleşme 1950'den beri imzaya açıktır. Tüm Avrupa Konseyi Üye Devletlerinin, Avrupa Konseyi Statüsüne katılımlarından itibaren bir yıl içinde Sözleşmeyi onaylamaları gerekmektedir. AİHS bir dizi temel hak ve özgürlükler ortaya koyar. AİHS'ye taraf devletler bu hak ve özgürlükleri kendi yetki alanları dahilindeki herkes için güvence altına almak zorundadır (AİHS, Madde 1).

⁴⁷⁴ Kopenhag 1990, paragraf 9: "Katılımcı Devletler ... (paragraf 9.2) herkesin barışçıl toplanma ve gösteri yapma hakkına sahip olduğunu tekrar teyit eder. Bu hakların kullanımına getirilebilecek her türlü kısıtlama kanunla öngörülebilecek ve uluslararası standartlara uygun olacaktır"; Paris 1990 (Yeni Bir Demokrasi, Barış ve Birlik Çağı): "Ayrım gözetmeksizin, her bireyin [...] barışçıl toplanma (...) özgürlüğü (...) hakkına sahip olduğunu onaylarız".

⁴⁷⁵ İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (BM Genel Kurulu, 10 Aralık 1948, 217 A (III), (bundan böyle İHEB olarak anılacaktır), Madde

Devletleri Teşkilatı üye devletleri için özellikle önemlidir.⁴⁷⁶ Aynı şekilde Afrika İnsan ve Halkların Hakları Şartı, Afrika Birliği üye devletleri için büyük önem taşımaktadır.⁴⁷⁷ Diğer ilgili antlaşmalar arasında BM Çocuk Hakları Sözleşmesi,⁴⁷⁸ Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı⁴⁷⁹ ve Bağımsız Devletler Topluluğu İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler Sözleşmesi (BDT Sözleşmesi) bulunmaktadır.⁴⁸⁰

Bu antlaşmaların ve belgelerin önemi, kısmen, kendi izleme organları, yani BM İnsan Hakları Komitesi,⁴⁸¹ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Amerikalılar Arası İnsan Hakları Komisyonu,⁴⁸² ve Afrika İnsan ve Halkların Hakları Mahkemesi içtihatlarından kaynaklanmaktadır.⁴⁸³ Bu içtihatlar bütünü, söz konusu standartların yorumlanmasının ayrılmaz bir parçasıdır ve barışçıl toplanma özgürlüğüne ilişkin yerel yasaları uygulamakla görevli olanlar tarafından tam olarak anlaşılmalı ve uygulanmalıdır. Bu nedenle, hükümetlerin, uluslararası karar alma organları tarafından karara bağlanan önemli davaların doğru tercümelerinin geniş çapta erişilebilir olmasını sağlamaları önerilir.⁴⁸⁴ Ayrıca, yetki ikamesi doktrini tanıyan bölge mahkemeleri, AGİT ve Avrupa Konseyi devletlerindeki ulusal mahkemelerin önde gelen kararlarının söyleşimsel (diyalojik) değerlendirmesine açık olmaya devam etmelidir.

Barışçıl toplanma özgürlüğü ile ilgili bazı temel uluslararası ve bölgesel hükümler aşağıda tekrar sunulmuştur.

Madde 20(1), İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

Herkes barışçıl toplanma ve örgütlenme hakkına sahiptir.⁴⁸⁵

Madde 21, Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi

Barışçıl toplanma hakkı tanınacaktır. Hukuka uygun olarak getirilen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik veya kamu güvenliği, kamu düzeni, halk sağlığının veya ahlakın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli olan kısıtlamalar dışında bu hakkın kullanımına hiçbir kısıtlama getirilemez.

Madde 11, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

Herkes barışçıl olarak toplanma ve dernek kurma hakkına sahiptir. Bu hak, çıkarlarını korumak amacıyla başkalarıyla birlikte sendikalar kurma ve sendikalara üye olma hakkını da içerir.

20.

⁴⁷⁶ Amerikan Sözleşmesi Madde 44'te belirtildiği üzere, "[Amerikan Devletleri] Teşkilatı üyesi olan bir veya daha fazla üye Devlette herhangi bir kişi veya kişi grubu veya yasal olarak tanınan herhangi bir hükümet dışı kuruluş, [Amerikalılar Arası İnsan Hakları] Komisyonuna bu Sözleşmenin bir Taraf Devlet tarafından ihlal edildiğine dair ihbarları veya şikayetleri içeren dilekçeler sunabilir." Ayrıntılı bilgi için Ek A'ya bakınız.

⁴⁷⁷ Afrika Birliği Örgütü (ABÖ), İnsan ve Halkların Hakları Afrika Şartı (Banjul Şartı olarak da bilinir), 27 Haziran 1981, CAB/LEG/67/3 rev. 5, 21 I.L.M. 58 (1982). Bundan böyle Afrika Şartı olarak anılacaktır. Madde 11: "[H]er bireyin başkalarıyla barışçıl bir şekilde toplanma hakkı vardır. Bu hakkın kullanılması, yalnızca kanunla öngörülen gerekli kısıtlamalara, özellikle de ulusal güvenlik, emniyet, sağlık ve etik ile başkalarının hakları ve özgürlükleri için getirilenlere tabi olacaktır."

⁴⁷⁸ Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, 20 Kasım 1989 tarih ve 44/25 sayılı Genel Kurul kararı ile kabul edilmiş ve imzaya, onay ve katılıma açılmıştır.

2 Eylül 1990'da yürürlüğe girmiştir.

⁴⁷⁹ Avrupa Birliği, Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, 26 Ekim 2012, 2012/C 326/02.

⁴⁸⁰ Bağımsız Devletler Topluluğu, İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler Sözleşmesi, Minsk, 26 Mayıs 1995, 3 UST 1, 212 (1996). BDT Sözleşmesi 26 Mayıs 1995 tarihinde imzaya açılmış ve 11 Ağustos 1998 tarihinde yürürlüğe girmiştir. On iki BDT üye devletinden yedisi (Ermenistan, Belarus, Gürcistan, Kırgızistan, Moldova, Rusya ve Tacikistan) tarafından imzalanmış ve Belarus, Kırgız Cumhuriyeti, Rusya Federasyonu ve Tacikistan tarafından onaylanmıştır. Ayrıca bkz. Örneğin, AİHM'nin 'Bağımsız Devletler Topluluğu İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler Sözleşmesi ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin bir arada varlığına' ilişkin olarak Mahkemenin İstisari Görüş Verme Yeterliliğine Dair Kararı (2 Haziran 2004).

⁴⁸¹ Bkz. Manfred Nowak, a.g.e., not 44, sayfa 481-494; Melissa Castan ve Sarah Joseph, he International Covenant on Civil and Political Rights (Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi) (üçüncü baskı) (New York: OUP: 2013), kısım III, bölüm 19.

⁴⁸² Örneğin bkz. Amerikan Devletleri Örgütü, İfade Özgürlüğü Özel Raportörlüğü Yıllık Raporu (2005), Bölüm 5, "İfade ve toplanma özgürlüğünün bir uygulaması olarak halka açık gösteriler"; İnsan Hakları Savunucuları: Genel Sekreterin Notu, BM Dok. A/62/225, 13 Ağustos 2007, Bölüm D, s. 8-14: "Bölgesel düzeyde protesto hakkının izlenmesi: bölgesel mekanizmaların içtihatları ve pozisyonları."

⁴⁸³ Bkz. Afrika İnsan ve Halkların Hakları Mahkemesi <<http://en.african-court.org/>>; İnsan ve Halkların Hakları Afrika Komisyonu <<http://www.achpr.org/>>. Ayrıca bkz. Afrika'da Örgütlenme ve Toplanma Özgürlüğü Hakkında Kılavuz (2017), Şuradan erişilebilir: <<http://www.achpr.org/files/instruments/freedom-association-assembly/guidelines-on-freedom-of-association-and-assembly-in-africa-eng.pdf>>.

⁴⁸⁴ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının resmi olmayan çevirileri web sitesinde mevcuttur. Daha fazla bilgi için bkz. <http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=caselaw/HUDOC/translations>.

⁴⁸⁵ Genel bir kısıtlama hükmü için bkz. İHEB, Madde 29.

Bu hakların kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplum içinde ulusal güvenliğin, kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli olanlar dışındaki sınırlamalara tabi tutulamaz. Bu madde, silahlı kuvvetler, kolluk kuvvetleri veya devlet idaresi mensuplarınca yukarıda anılan hakların kullanılmasına meşru sınırlamalar getirilmesine engel değildir.

Madde 15, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi

Taraf Devletler, çocuğun örgütlenme özgürlüğü ve barışçıl toplanma özgürlüğü haklarını kabul eder.

Hukuka uygun olarak getirilen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik veya kamu güvenliği, kamu düzeni (ordre public), halk sağlığının veya ahlakın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli olan kısıtlamalar dışında bu hakların kullanımına hiçbir kısıtlama getirilemez.

Madde 5, Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme

Bu Sözleşmenin 2. maddesinde belirtilen temel yükümlülöklere uygun olarak

Taraf Devletler, her türlü ırk ayrımcılığını yasaklamayı ve ortadan kaldırmayı ve ırk, renk, milliyet veya etnik köken ayrımı yapmaksızın herkesin yasa önünde eşitlik hakkını, özellikle de aşağıdaki hakların kullanılabilmesi için teminat altına almayı taahhüt eder: (...)

(d) Diğer medeni haklar, özellikle:

(...)

(viii) Düşünce ve ifade özgürlüğü hakkı;

(ix) Barışçıl toplanma ve örgütlenme özgürlüğü hakkı;

Madde 15, Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi

Silahsız, barışçıl toplanma hakkı tanınmıştır. Hukuka uygun olarak getirilen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik veya kamu güvenliği, kamu düzeni, halk sağlığının veya ahlakın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli olan kısıtlamalar dışında bu hakların kullanımına hiçbir kısıtlama getirilemez.

Madde 12, Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı

Herkes, özellikle siyasi, sendikal ve medeni konularda olmak üzere her düzeyde barışçıl toplanma ve dernek kurma özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, herkesin kendi çıkarlarını korumak amacıyla sendikalar kurma ve sendikalara üye olma hakkını da içerir.

Birlik düzeyindeki siyasi partiler, Birlik vatandaşlarının siyasi iradesinin ifade edilmesine katkıda bulunur.

Madde 11, Afrika İnsan ve Halkların Hakları Şartı

Her birey, başkalarıyla serbestçe toplanma hakkına sahiptir. Bu hakkın kullanılması, yalnızca kanunla öngörülen gerekli kısıtlamalara, özellikle de ulusal güvenlik, emniyet, sağlık ve etik ile başkalarının hakları ve özgürlükleri için getirilenlere tabi olacaktır.

Madde 12, Bağımsız Devletler Topluluğu İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler Sözleşmesi (BDT Sözleşmesi)

Herkes barışçıl olarak toplanma ve dernek kurma hakkına sahiptir. Bu hak, çıkarlarını korumak amacıyla başkalarıyla birlikte sendikalar kurma ve sendikalara üye olma hakkını da içerir. Bu hakların kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik veya kamu güvenliği, kamu düzeni, halk sağlığı veya ahlak ya da başkalarının hak ve özgürlükleri açısından gerekli olanlar dışındaki sınırlamalara tabi tutulamaz. Bu Madde, silahlı kuvvetler mensupları ya da kolluk kuvvetleri mensupları veya Devletin idari organlarının mensuplarınca bu hakların kullanılmasına meşru sınırlamalar getirilmesine engel değildir.

Madde 7, Ulusal Azınlıkların Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Çerçeve Sözleşmesi⁴⁸⁶

Taraflar; ulusal azınlığa mensup herkesin barışçıl toplanma özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü, ifade özgürlüğü ve düşünce, vicdan ve din özgürlüğü hakkına saygı gösterilmesini sağlayacaklardır.

AGİT Kopenhag Belgesi 1990

[Katılımcı Devletler tekrar teyit ederler]:

[H]erkes barışçıl toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkına sahiptir. Bu hakların kullanımına getirilebilecek herhangi bir kısıtlama, kanunla öngörülecek ve uluslararası standartlarla uyumlu olacaktır.

⁴⁸⁶ Bu belgede, 27. Madde uyarınca, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin daveti üzerine Avrupa Konseyi üyesi olmayan diğer Devletlerin de Çerçeve Sözleşmeye katılabileceği belirtilmektedir.